

శ్రీ రామానుజ కీర్తి కౌముది

హిందువుల తిరుప్పతి దేవస్థానమున వారిచే సంభావించబడిన

శ్రీ వైష్ణవ ధర్మ విజ్ఞాన సర్వస్వము

చతురము

బదవచాగము

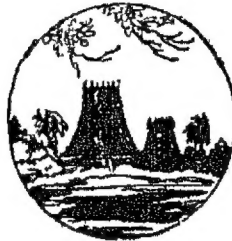

సంపాదకుడు

విద్యా మాణి

ఉపన్యాసక రత్న కవితా విశారద

ధనకుధరం వరదాచార్యులు

ప్రకాశకులు

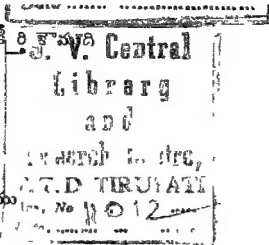
శ్రీ రామానుజ కీర్తి కౌముది గ్రంథ మాల

శ్రీ లక్ష్మీ నారాయణ పురము

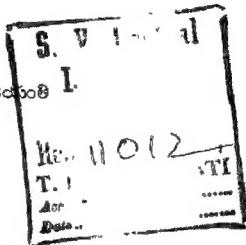
గుంటూరు - 6

శ్రీ రామానుజ
బదవ భాగము

మొదటి ముద్రణము
వేయి ప్రతులు

రక్తాక్షి - శ్రీకృష్ణ జయంతి
అగస్టు 1984

రామానుజ శకము ౯౬౭

మూల్యము :

ఇరువదియైదు రూపాయలు

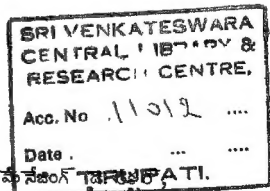
ముద్రణము :

పోతుకుబ్బి రామకృష్ణమూర్తి, పోనంకి తిరుపతి.

వెల్కం (వెన్ ప్రెస్) లిమిటెడ్

బ్రాడిషేట, గుంటూరు-2

ఫోన్ . 25081

R672
35 M84.5

శ్రీ రామానుజ తీర్థి కౌముది

సమాలోచన సమితి

మహా కవి - వాచస్పతి - కళా ప్రహరణ
డాక్టర్ : వానమానులై వరదాచార్యులు
చెన్నూరు

*

మహా కవి - సరస్వతీ పుత్ర - కళా ప్రహరణ - పద్మశ్రీ
డాక్టర్ : పుట్టవర్తి నారాయణాచార్యులు
కడప

*

వ్యాకరణ, విద్యా ప్రవీణ - భాషా ప్రవీణ
శ్రీమాన్ శ్రీభాష్యం అప్పలాచార్యులు, ఎమ్. ఏ.
విశాఖ పట్టణము

*

సాహిత్య రత్న - భాషా ప్రవీణ
శ్రీమాన్ కె. బి. యల్. నరసింహాచార్యులు
శ్రీ గోదా గ్రంథమాలా సంపాదకులు
ముసునూరు

*

సంగీత సాహిత్య కళా నిధి
శ్రీమాన్ నల్లాన్ చక్రవర్తుల కృష్ణమాచార్యులు
అకాశ వాణి - నిలియ సంగీత విద్వాంసులు
విజయవాడ

*

బాల విద్య తగ్గవి
శ్రీమాన్ కె వి.వి.యల్ నరసింహచార్యులు, ఎమ్ ఏ, బి.ఎల్
అడ్వోకేటు - గుంటూరు

*

వతు ర్విధ కవితా చతురాసన - మహా కవి
శ్రీమాన్ విక్రాల శేషాచార్యులు
శేష సిఘంటు గ్రంథ కర్తలు
కలికివాయ

*

భాషా ప్రవీణ - విద్యాన్ - చలిక కవి
శ్రీమాన్ కొమండూరు రామానుజాచార్యులు
కందుకూరు తాలూకా రవయితల సంఘాధ్యక్షులు
సీనియర్ టెలుగు ఎంటితులు - Z P హైస్కూలు
కిందుకూరు

*

స్వాయం విద్య ప్రవీణ
డాక్టర్ యన్ బి రఘునాథాచార్యులు ఎమ్ ఏ, పి.హెచ్ డి.
సంస్కృత రీడర్ - శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వ విద్యాలయము
కో ఆర్డినేటర్ పబ్లికేషన్సు, తిరువారి తిరుపతి దేవస్థానములు
తిరుపతి

*

సాహిత్య విద్యా ప్రవీణ
శ్రీమాన్ చలమచర్ల వేంకట శేషాచార్యులు
సంస్కృతోపన్యాసకులు
శ్రీ వేంకటేశ్వర వివేకి ఎస్సీ సంస్కృతకళాశాల
హైదరాబాదు

*

౫

శ్రీమాన్ చిలకపాటి విజయ రాఘవాచార్యులు

M A (Pol), M A (Pub - Abm), D I S

లెక్చరర్ - ఆంధ్ర ప్రదేశ్ రెసిడెన్షియల్ కాలేజీ

నాగార్జున సాగర్ - విజయ పురి సౌత్

*

శ్రీమాన్ శ్రీ పెరుంబూయూరు శ్రీరంగాచార్యులు, ఎమ్ ఏ

ఉపన్యాసకులు - శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రభుత్వ ప్రాచ్య కళాశాల

సా లె మ్

*

కవి కోకిల - ఎస్వీ త్త - కావ్య కళా సిద్ధి

శ్రీమాన్ వేముగంటి నరసింహాచార్యులు

ఆంధ్ర ప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ గుర్తులు

సి డి సే ట

*

డాక్టర్ తె సుబ్రహ్మణ్యాచార్యులు, ఎమ్ ఏ, పహెచ్ డి

తెలుగు ప్రొఫెసర్

కాశీయ స్వేచ్ఛ విద్యాలయము

వ ర ం గ ల్

ప్రముఖులు - ప్రశంసలు

డాక్టరు బొడ్డుపల్లి వుయోత్తిరి, M A, Ph D నాగార్జునసగర్

శ్రీ రామానుజ కీర్తి కౌముదిలో వ్యాసాలన్నీ విద్వాంసులచేత విరచితం కావడంచేత, అవి చిలుక ఎలుమలుగా కాక, పరిశోధన వ్యాసాలుగా, రచయితల ధీమాన్యతకు నిదర్శనాలుగా రూపొందుతున్నాయి ఈ గ్రంథ రాజముల మూలంగా జిజ్ఞాసువులకు భక్తి శ్లాస భజన ప్రసాదిస్తున్నందున మిమ్ములను అభినందిస్తున్నాను

డాక్టరు జి టి గోపాలకృష్ణ నాయుడు

తిరువతి

శ్రీ రామానుజ కీర్తి కౌముది - శ్రీవైష్ణవ ధర్మ విజ్ఞాన సర్వస్వంగా మీ యధ్యర్యాస పడునారు భాగములుగా వెలువడుచున్నందున ఎంతో సంతసిస్తున్నాను ఇది నా నా డెంతో అవసరం

చించ్యాకట్టణం శ్రీరంగాచార్యులు, M A

బడ్ చర్ల

శ్రీ విశిష్టాద్వైత వేదాంత సిద్ధాంత పరమర్థ విశేషములను పండిత పామర రంజకముగా తేట తెల్ల మగుచు గ్రంథముల వెలయి, శ్రీ రామానుజ కీర్తి కౌముదిని దూ ది లందుకు పరిశ్రాంత మొనర్చుటకై తాము చేయుచున్న శ్రుషి మిక్కిలి ప్రసంసాపామై మొదలుపెట్టెద

మలూరుపాటి అనంతరామయ్య M A B Ed

గుంటూరు

కౌముదివలెనే శ్రీ రామానుజ కీర్తి కౌముది - ఉత్తరోత్త రాష్ట్రాదకర విద కాంతుతో విరాజిల్లుచున్నందులకు సంతోష మైనది

యన్ సి వి జగన్నాథాచార్యులు, A I R

విజయవాడ

శ్రీ వైష్ణవ ధర్మ విజ్ఞాన సర్వస్వ సంపుటికరణమున మీ క షి అమోఘము

యం. అప్పారావు Jt Secretari, Govt

హైదరాబాదు

శ్రీ రామానుజ కీర్తి కౌముది - నాల్గ భాగమును పూర్తిగా చదివినాను అందలి విషయములు ఎంతో విజ్ఞానదాయకములుగా నున్నవి అనేక విశేషములు

ఈ కౌముదివల్ల వివిధ ముఖములను పొందుచున్న కృష్ణమిక్కిలి అభినందింప
దగినది

డాక్టరు యస్ వి. జోగారావు, M A, Ph D

వాల్తేరు

శ్రీ రామానుజ కీర్తి కౌముది - వార్షిక భాగమును అప్రయోగంగా అందు
కొన్నాను ఒక లోకోత్తరము, పరమ రమణీయము, అత్యుత్తమము అయిన
విషయమును గురించి ఎన్నోనుండియో మెరు చేయుచున్న శోధకము పరిశ్రమకు
నా శ్లాఘా శిరః కంపనములు

డాక్టరు కె సంకత్కుమారాచార్యులు, M A Ph D వరంగల్

ఒక చేతి మీదుగా మీరు నిర్వహిస్తున్న 'శ్రీ రామానుజ కీర్తి కౌముది' గ్రంథ
ప్రచురణ మహోద్యమం - భగవత్ కృపాతో నమ్మదీ మవుతుందని నా విశ్వాసం

Dr Prema Nandakumar,

Visakhapatnam

Thank You for Sending me the 4th part of 'Sri Ramanuja
Kirthi Kumudi' What a wonder ful Serving you are doing to the
Sri Rumanuja Darsana by publishing Such Collections that
Contain meritorious articles May the Divin Mother Shower
Her grace on your work and may your work Continue to
prosper

శ్రీనివాసాయ నమః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీ సంప్రదాయము

శ్రీ సంప్రదాయము విశాలాదర్శములు కలిగి, భవసంతానమునకు మార్గదర్శకమై, ఆస్తికులకు శిరోధార్యమై యలరారుచున్నది.

ఈ సంప్రదాయమున - సర్వ రక్షకుఁ డగు విష్ణువే ఆరాధ్యదైవము 'విష్ణువు' అనఁగా - అంతటను వ్యాపించియుండువాడు. ఈ విష్ణువు అందఱికంటెను అధికుఁడు కావున, విష్ణువు 'మహావిష్ణువు'గా విఖ్యాతిఁ గాంచెను అట్టి మహా విష్ణువును జగన్మాతయైన శ్రీదేవి ఎన్నిడను వీడి యుండదు గనుక, మహా విష్ణువు - 'శ్రీమహావిష్ణువు'గా కీర్తింపఁబడుచున్నాఁడు. అట్టి శ్రీదేవియే శ్రీవైష్ణవ సంప్రదాయమునకు ప్రథమ ప్రవర్తిక. కనుకనే ఈ సంప్రదాయము - శ్రీ సంప్రదాయ మను పేర ప్రకృతి పఠించినది.

ఈ సంప్రదాయమునకు ఆళ్వారాచార్యులు మూలస్తంభములు ఆళ్వారులలో అగ్రజాతి మొదలు, అంత్యజాతి వఱకును అనేక వర్ణములవారున్నారు వారెల్లరును దివ్య కూరులుగా లోకమున సుప్రసిద్ధులు వారు రచించిన 'నాలాయిర దివ్య ప్రబంధము' భక్తి ప్రపత్తులకు ఆలవాలము పన్నిద రాళ్వారులలో - నమ్మాళ్వారులు ప్రముఖులు ఆచార్య పరంపరలో - నాథముసులు ప్రథములు వీ రిరువురును మహా యోగులే

అభ్యాసములో నమ్మాభ్యాసము యంతరము శివ యాభ్యాసము, మంత్రేశ్వరాభ్యాసము, కెరియాభ్యాసము, అదమున్నగువారు ముఖ్యముగా కేంద్ర-సంవర్ధనము

అచార్యులలో నాథులగు పిచ్చులు, వారి వ్రేలులు గుఱునాచార్యులు ఉద్దండ కుడిమీనుగా - వైరాగ్య చాకన్నలుగా - శ్రీ సంప్రదాయ ప్రతిపాదులుగా ప్రసిద్ధి చెంది

వారి తరువార - భగవద్రామానుజులు, వేదాంత దేశికలు, పిళ్ళలోకాచార్యులు, నుణవాళ మహామునులు మున్నగు మహాపురుషులు ఈ సంప్రదాయమును సర్వత్ర కరివ్వాడలుగా నిలిచి, సంప్రదాయ ప్రచారములుగా - ఒకదాచార్యులుగా కీ నాంది

అట్టి మహానియుల చరిత్రాంశములు, సంప్రదాయ విశేషములను 'శ్రీ రామానుజ కీర్తి కాముది' పోడక కళలో నెలయొక సగిల్పించినది త గనుసారము ఇతరుల మున్న వెలువడిన నాల్గు కళలును - పండిత ప్రశంసలకు పాత్రము లగుట - అల్లెనెలము - తిరిగింపగిన యంశము ఇప్పు డిది పుచ్చు ఇదియు - పాతక లోకమునకు పరిమార్చుము ప్రసాదించగల దని మా విశ్వాసము

ఈ గ్రంథ ముద్రణమునకు ఆర్థిక సహాయము గావించిన శివు ముగి తిరుపతి దేవస్థానములవారికి ముక్త్యర్థమునాభివంశములు

విషయానుక్రమణిక

- * -

౧	శ్రీ వేంకటేశ్వర స్తుతి శ్రీ వందనోలు అదిశేష శాస్త్రి	1 - 8
౨	ఆత్మారుల విశిష్ట భావములు శ్రీమాన్ ధనకుధరం వరదాచార్యులు భక్తి వైభవము నామ మాహాత్మ్యము స్తోత్ర ప్రాశస్త్యము ప్రపత్తి ప్రాప్తిము ఆచార్య ప్రభావము వైరాగ్య వైశిష్ట్యము	9 - 32
3	శ్రీ కులశేఖరవైభవము శ్రీమాన్ చిలకపాటి విజయ రామనాచార్యులు ద్వివిధ స్థాయిలు ఆత్మారుల భక్తి గీతములు ఆత్మారుల దాస్య భక్తి భాగవత కులశేఖరులు కులశేఖరుల రాజ్య పాలనము కులశేఖర మహారాజు జనక మహారాజు కులశేఖరుల భాగవత భక్తి కులశేఖరుల తిరుమల నివాస సంకల్పము కులశేఖరుల రామ భక్తి కులశేఖరుల భక్తి ప్రశస్తి కులశేఖరుల వైరాగ్యము కులశేఖరుల స్తోత్ర ప్రబంధములు కులశేఖరుల కృష్ణ భక్తి - ముకుందమాల మహారాజురోమణి - మహాభక్తి శిరోమణి ధన్యాత్ములు కులశేఖరులు	33 - 47

౪ ముకుందమాల 48 - 129

శ్రీమాన్ శ్రీభాష్యం అప్పలాచార్యులు

౫ వై జయంతీ వై భవము 130 - 174

శ్రీమాన్ కొమాండుడు గోపాలకృష్ణమాచార్యులు

౬ శ్రీ నాథమునుల వై భవము 175 - 188

శ్రీమాన్ నల్లాన్ చక్రవర్తుల కృష్ణమాచార్యులు

భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్యములు

ముల పురుషులు

క్షేత్ర దర్శనము

స్వాగత సత్కారములు

జ్ఞాన విశేషము

వైరాగ్య విశేషము

భక్తి విశేషము

శిష్య వాత్సల్యము

చరమ దశ

౭ శ్రీ యామునాచార్య వై భవము 189 - 210

శ్రీమాన్ కె వి వి యల్ నరసింహాచార్యులు

జీవిత విశేషములు

వాద విజయము

కృతి రత్నములు

యామున విశిష్టాద్వైతము

లక్ష్మీ వాదమా - పూర్వ పక్షము

యామున దర్శనము

ఆచార్య గుణానుభవము

౧ విష్ణుచిత్తీయము - నైష్ఠవ మితిము

211 - 228

డాక్టర్ దినాకర్ల వేంకటాచార్యుని

కావ్య నైష్ఠము

శ్రీనైష్ఠవ ధర్మ ప్రబోధము

రాయల పాండిత్య ప్రకర్ష

కృతి పరిశీలనము

విష్ణుచిత్తుడు - యామునాచార్యుడు

రాయల కథా కౌళము - పరమార్థ తత్త్వము

గోదాదేవి మధుర భక్తి

భగవన్నామ సంకీర్తన ప్రభావము

విష్ణుచిత్తుని మహా భాగ్యము

బహు విధ భక్తి నిరూపణము

రాయల నైష్ఠవాభిమానము

* * *

కవి పండిత పరిచయము

సవరణల పట్టిక

రానున్న రచనలు

అశ్వారులలో సమ్మాశ్వారుల య సంతరము — శిరుమంగ
యాశ్వారులు, కులశేఖరాశ్వారులు, పెరియాశ్వారులు, ఆండాల్
మున్నగువారు ముఖ్యముగా పేర్కొనఁదగినవారు

ఆచార్యులలో నాథమూనులకు పిమ్మట, వారి పోత్రు లగు
యామనాచార్యులు ఉద్దండ పండితులుగా - వైరాగ్య సగపన్ను
లుగా - శ్రీ సంప్రదాయ ప్రతిపాపకులుగా ప్రసిద్ధి గాంచిరి

వారి తరువాత - భగవద్రామానుజులు, వేదాంత దేశికులు,
విశ్వలోకాచార్యులు, మణివాల్ మహామనులు మున్నగు మహా
నీయులు ఈ సంప్రదాయమును సర్వస్వ తరివ్యాప్తము గావించి,
సంప్రదాయ ప్రవర్తకులుగా - బగదాచార్యులుగా కీర్తి నార్జించిరి.

అట్టి మహనీయుల చరిత్రాంశములను, సంప్రదాయ విశేషము
లను 'శ్రీ రామానుజ కీర్తి కాముది' ఖండశ కళలో వెలయునకు
సంకల్పించినది త దనుసారము ఇంతకు మున్ను వెలువడిన నాల్గు
కళలును - పండిత ప్రశంసలకు పాత్రము లగుట - అత్యంతము సంత
సింపఁదగిన యంశము ఇపు డిది పుచ్చు ఇదియు - పారక
లోకమునకు పరమార్థమును ప్రసాదించుగల దని మా విశ్వాసము

ఈ గ్రంథ ముద్రణమునకు ఆర్థిక సహాయము గావించిన తిరు
చూల తిరుపతి దేవస్థానములవారికి మా కృతజ్ఞ తాభివందనములు

విషయానుక్రమణిక

- * -

- ౧ శ్రీ వేంకటేశ్వర స్తుతి 1 - 8
 శ్రీ వంగవోలు ఆదిశేష శాస్త్రి
- ౨ ఆళ్వారుల విశిష్ట భావములు 9 - 32
 శ్రీమాన్ భనకుధరం వరదాచార్యులు
 భక్తి వైభవము
 నామ మాహాత్మ్యము
 స్తోత్ర ప్రాశస్త్యము
 ప్రపత్తి ప్రాముఖ్యము
 ఆవార్య ప్రభావము
 నైరాగ్య వైశిష్ట్యము
- ౩ శ్రీ కులశేఖరవైభవము 33 - 47
 శ్రీమాన్ చిలకపాటి విజయ రాఘవాచార్యులు
 దుష్ట నాశము
 ఆళ్వారుల భక్తి గీతములు
 ఆళ్వారుల దాస్య భక్తి
 భాగవత కులశేఖరులు
 కులశేఖరుల రాజ్య పాలనము
 కులశేఖర మహారాజు - జనక మహారాజు
 కులశేఖరుల భాగవత యుక్తి
 కులశేఖరుల తిరుమల నివాస సరికల్పము
 కులశేఖరుల రామ భక్తి
 కులశేఖరుల భక్తి ప్రశస్తి
 కులశేఖరుల వైరాగ్యము
 - కులశేఖరుల స్తోత్ర ప్రబంధములు
 - కులశేఖరుల కృష్ణ భక్తి - ముకుందమాల
 మహారాజరాజుని - మహాభక్తి శిరోమణి
 ధర్మాత్ములు కులశేఖరులు

౪ ముకుందమాల 48 - 129

శ్రీమాన్ శ్రీభాష్యం అప్పలాచార్యులు

౫ వై జయంతీ వై భవము 130 - 174

శ్రీమాన్ కొమాండూరు గోపాలకృష్ణమాచార్యులు

౬ శ్రీ నాథమునుల వై భవము 175 - 188

శ్రీమాన్ నల్లాన్ చక్రవర్తుల కృష్ణమాచార్యులు

భక్తి జ్ఞాన సైరాగ్యములు

మూల పురుషులు

క్షేత్ర దర్శనము

స్వాగత సత్కారములు

శాసన విశేషము

సైరాగ్య విశేషము

భక్తి విశేషము

శిష్య వాత్సల్యము

చరమ దశ

౭ శ్రీ యాముసాచార్య వై భవము 189 - 210

శ్రీమాన్ కె. వి. వి. యల్ నరసింహాచార్యులు

క్షేత్ర పేషములు

వాద విజయము

కృతి రత్నములు

యామున విశిష్టాద్వైతము

అత్మ వాదము - పూర్వ పక్షము

యాము నదర్శనము

ఆచార్య గుణానుభవము

౮ విష్ణుదిష్టియము - వైష్ణవ మతము

211

డాక్టర్ దినాకర్ల వేంకటావధాని

కావ్య వైష్ణవము

శ్రీనైష్ణవ ధర్మ ప్రబోధము

రాయల పాండిత్య ప్రకర్ష

కృతి పరిశీలనము

విష్ణుచిత్తుడు - యామునాదాస్యుడు

రాయల కథా కౌలము - పరమార్థ తత్త్వము

గోదాదేవి మధుర భక్తి

భగవన్నామ సంకీర్తన ప్రభావము

విష్ణుచిత్తుని మహా భాగ్యము

బహు విధ భక్తి నిరూపణము

రాయల వైష్ణవాభిమానము

* * *

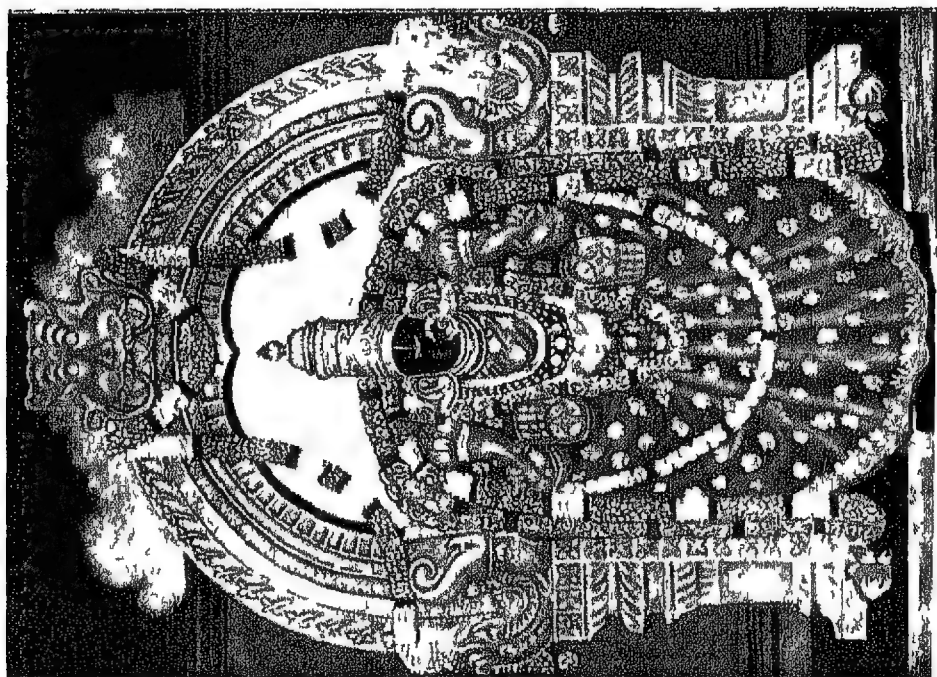
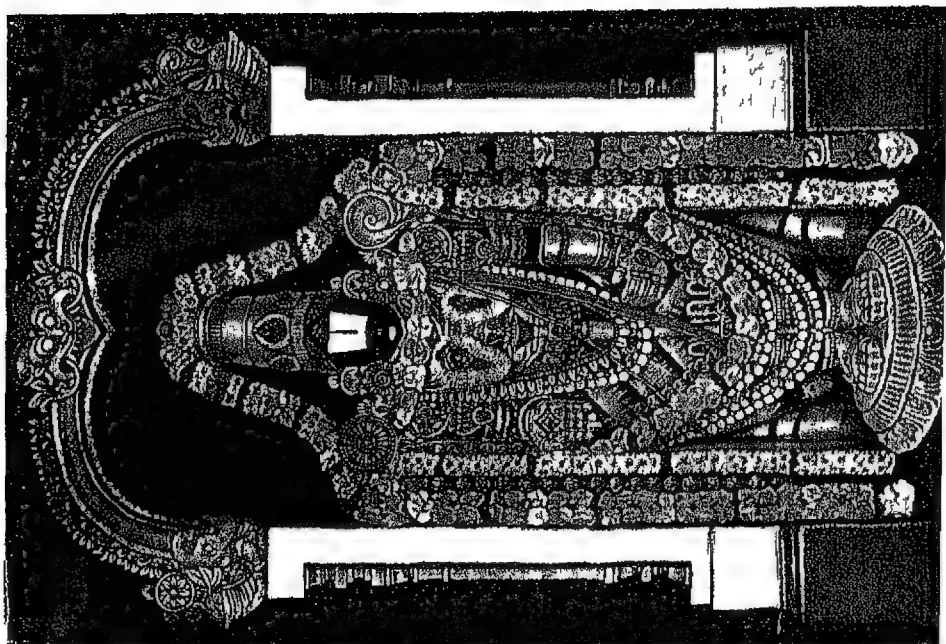
కవి పండిత పరిచయము

సవరణల పట్టిక

రాసున్న రచనలు

శ్రీ వేంకటేశ స్తుతి

భాషా ప్రవీణ - విద్యాన్ సుబ్బ ౪౭ - కవి రత్న

శ్రీ వంగవోలు ఆదిశేషశాస్త్రి, ఎం.ఎ., యిది

శ్రీ రామానుజ! రాధికా రమణ! శౌరీ! పల్లవీ పల్లవా!
రారా! గోప కిశోర! రార! సుమనోరాధ్యా! యశోదా కుమా
రా! రారా! త్రిబగ నృనోహర! లస ద్రాడీప సేత్ర! సుగా
త్రా! రారా! మముః బ్రోప రార! పర మాప్త! వేంకటేశ ప్రభూ!

నీ పాదాబ్జ మరంద పానమున నిర్లిడ ప్రభావంబు, స
ద్వ్యాపారంబును గాంచినారలుగదా! బ్రహ్మాది దేవాళి, మా
పాపంబుల్ హరియించ నీచరణ నేనా భాగ్య మీయంగదే!
కాపాడంగదె సత్కృపాబ్ధి యకలంకా! వేంకటేశ ప్రభూ!

సకలంబున్ నృజయింపఁ, బెంప, సడఁపన్ సామర్థ్య యుక్తుండవై
ప్రకటాసస్య సులీలలన్ వెలయుచున్ బ్రహ్మాండ భాండమ్ములం
దకలంకం బగు సర్వ వస్తువులలో సత్యంత మొప్పాటు స
త్య కళా పూర్ణ! కృపా ప్రపూర్ణ! జగదీశ! వేంకటేశ ప్రభూ!

సరవేరుంగద మా యభీష్ట మెపుడేనిన్ నిత్య కల్యాణ భా
సురమా పచ్చని లోరణంబు వెలయన్ సుజ్ఞాన దీపంబుగా
సుర గంధర్వ సమర్పితామల పదాబ్జున్ నిన్ను గన్గొన్న ధీ
వరు లత్రాంత మనః ప్రశాంతిఁ గన దేవా! వేంకటేశ ప్రభూ!

దిక్కున్ మొక్కును లేని మాదృశుల సంధీభూత చేతస్కులన్
చక్కన్ బ్రోవఁగ నీవు దక్క నితిరుల్ సామర్థ్య సంపన్నులా?
నిక్కం బీవు ప్రపన్న కల్పకమునై, నిత్య ప్రసన్నుండవై
యి క్కొండన్ నెలకొన్న వాడవయ స్వామీ! వేంకటేశ ప్రభూ!

వ్యాసాదుల్ కవితా ప్రసాదులు, మునుల్ వర్ణింపఁగా లేనిదా
నీ సౌశీల్యము, నీ మహాత్మ్యము భళి ! నీ భక్త వాత్సల్యమున్
నీ సౌందర్యము, నీ యఖండ కృప వర్ణింపఁగ శక్యంబె ? తం
ద్రీ ! సాకల్యముగాఁగ బ్రోవు శరణార్థిన్ వేంకటేశ ప్రభూ !

భవనం బెంతయు వెల్లుచు స్వయఃభూ ! సప్త శైలాధివా
న ! విలాసం బది యేల ? సద్భదయ వాసం బుండ మా హృన్నివా
న ! విలాసం బది యేల ? మాధవుండవై సాక్షాత్కరింపంగ, బే
లవు పద్మావతి కేలు బట్టు టది యేలా ? వేంకటేశ ప్రభూ !

నీ కల్యాణ మఖండ వైభవముతో నిచ్చుల్ ప్రవర్తిల్ల, నీ
లోకం బ్రాశీత కల్పకం బయి మహా లోకంబుగా వర్తిలున్
లోకాలోక విరాజమాన ! సుయశోలోకా ! జనానీక సు
శ్రీ కల్యాణ విధాయకా ! నతు లివే శ్రీ వేంకటేశ ప్రభూ !

శ్రీ లోలా ! కరుణాలవాల ! వరదా ! శేషాచలావాస ! న
చ్చీలా ! భక్తజనావనోద్యమ ! కళాశ్రేయో నిధానా ! జగ
జ్జాల స్తుత్య పదారవింశ యుగళా ! సౌందర్య రత్నాకరా !
నీలాంభోధర దివ్య కాంతిమయ ! తంద్రీ ! వేంకటేశ ప్రభూ !

నిత్యానంద నికేతనాంఘ్రి యుగ ! నిర్విదాసుకంపాస్య ! సాం
గత్యప్రీతిపార్థ ! భక్త సులభా ! జ్ఞాన స్వరూపా ! రసా
చిత్వ శ్రీ విభవాభిరామ కవితా శ్రీ లిచ్చి పాలింపవే
సత్యాసత్య వివేచన ప్రవణ ! భాస్వ ద్వేంకటేశ ప్రభూ !

ఇలకున్ డిగ్గి, కృపాకరుండ వయి తంద్రీ ! మమ్ముఁ బాపాత్మున్
థల మాహాత్మ్యము - రూప వైభవము - భక్త త్రాణ పారీణతా
విలస త్పాణి సరోరుహ మృసగఁ బృథ్విన్ నిత్య కల్యాణ శో
భల సుధార మృసర్ప నిల్చితివి దేవా ! వేంకటేశ ప్రభూ !

ఇహ మైనం, బర మైన, నే దయిన, సాహిత్యంబు, రాహిత్యమో
విహితం బైనది నీ నొసంగెడవు - ని న్నేడంగ నేలా ? దయా
రహితంబో హృదయంబు - నిన్ను విడి, గర్వచ్ఛన్నహా దీవనం
బు హరింపంగదె ! భక్తి యీ గదె ! స్వయంభూ ! వేంకటేశ ప్రభూ !

నీ నామంబు జపించినం దలంగజే నిక్కంబుగాఁ బాపముల్
మా నింద్యం బగు జీవితంబులకు 'పుల్ స్టా' పింక బెట్టించి, ను
జ్ఞానానందమయాత్మలన్ నలుప, నీ నామంబు మా జిహ్వలం
దేనాడున్ వసియింప జేయగదె తండ్రి వేంకటేశ ప్రభూ !

ధ్రువుఁ డత్యుగ్ర తపంబు నేయఁగను సంతోషించి ప్రత్యక్షమై
నవ నీరేరుహ లోచనుండవయి, 'యన్నా! కోరుమా!' యన్న, నిన్
స్తవమున్ జేయఁగ శక్తి యిమ్మునఁడె ? నీ శంఖమ్ము త స్మార్థముం
దవులం జేసి యనుగ్రహింపవె ? యసంతా ! వేంకటేశ ప్రభూ !

ఒక వా ర్బిందువు వారిధిం గలిసి నిత్యోల్లాస కల్లోల సం
ప్రకటాంభోనిధినంచులో నెనయు గర్వ స్ఫూర్తి వారాశి పీ
డి, కణాకారముఁజెంది రూపఱును, నల్ల - నిన్ను నిత్యంబుఁ బా
యక వర్తించు నతండు ని నివిడి చెడుంగౌ వేంకటేశ ప్రభూ !

దేవా ! నీ కరుణా కటాక్షమున భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్యముల్
నేవా భావము లబ్బు, వ్రడిపు జయశ్రీ లబ్బు, కాయంబుతో
కైవల్యం బది కొంగు బంగ రగు, దీక్షా దక్షతల్ - నిత్య తే
జో వైదుష్యము లొక్క లెక్కయె ? సమస్సుల్ వేంకటేశ ప్రభూ !

నిత్య శ్రేయము లీయఁజాలు సుగుణానీకంబునం దెందు నౌ
న్నత్యంబందుఁ 'బ్రపత్తి' యంచు, రది విజ్ఞానంబునా నొప్పు సా
హిత్యశ్రీ విభవంబునన్ వెలయు, లక్ష్మీశా ! భవ ద్వాద సాం
గత్యాభ్యున్నతిఁ గూర్చుమయ్య ! శ్రిత పక్షా ! వేంకటేశ ప్రభూ !

శ్రీత మందార ! విపన్నివార ! విజయ శ్రీదా ! సహస్రాక్ష వం
దిత పాదా ! భృగు మాని మానస తమోఽదిత్యా ! మరుం బ్రోవవే!
క్రతు సాఫల్య ఫల ప్రదాన నిపుణా ! కల్యాణ సంధాన ! ని
ర్మిత వేధోండ వితాన ! నమ్మితిమి నిన్ శ్రీవేంకటేశ ప్రభూ !

వేదమ్ముల్ పరియింపఁజాలము - భవ ద్విహిత చార్మితముల్
వేదాంతమ్ము లెఱుంగఁజాలము శృపాబ్ధి ! న ద్రవ్య తి ధ్యానముల్
శ్రీ దైవార నొసర్పజాల మెటు రక్షింతో మమన్, దాసులన్
శ్రీదా ! నమ్మితిమయ్య ! నీ చరాముల్ శ్రీవేంకటేశ ప్రభూ !

తిరుమంత్రం బుపదేశమున్ నలిపి, ముక్తిశ్రీద మిద్దాని నీ
పురహస్యంబుగనే జపింపవలె నాపుండున్ తదాచార్య భా
స్వరు నాజ్ఞ నిర్మరసింది, యెల్లరకు ముక్తి ద్వాః కవాటంబులన్
దెరపించెన్ యతిరాజమాళి కరుణాబ్ధి ! వేంకటేశ ప్రభూ !

గురుఁ డద్దానినిఁ జూచి యుగ్మఁ డయి, 'నీకుం నారకం' బన్న, 'ని
న్నరు లెల్లన్ దరియించినన్, పరకమైనన్ నాకు సమ్మోదమే,
వరమే' యన్న మనీషిఁ ద్రిజగ ద్ద్వంద్వం బ్రశంసించు ము
ర్వర రామానుజ త్యాగ భాజను సుధర్మా ! వేంకటేశ ప్రభూ !

నీ లావణ్య మగణ్యమా మకుట మాణిక్య ప్రభల్ నీదు హ
స్తాలంకారములైన కైదుపులు వత్త స్సీమ వర్తించు ల
క్ష్మీ లీలావతి నీ గళంబున నదా చెల్వొందు హారంబు న
త్యాలాపాది మనోజ్ఞ నద్ధణములేనా వేంకటేశ ప్రభూ !

నీ కల్యాణ గుణ ప్రకాండమె నినున్ నేవించుచున్ నీ మనో
హారంబును జూడవచ్చిన భవ ద్ధ్యావైక పారీణులన్
శ్రీ కల్యాణ యుధాయువై మనుచు రాజీవాక్ష ! ప్రత్యక్ష మూ
ర్తి ! కైవల్య మొసంగి ప్రోవఁగదె తండ్రి ! వేంకటేశ ప్రభూ !

ధన ధాన్యములు - వస్తు వాహనములన్ తండ్రిప తండ్రిమ్ములై
నను, భోగ్యములు పెక్కులై నను సదానందమ్ము సంధించునే
యనఘా ? నీ పద భక్తి లేని యెడి భక్త్యానంద మాధుర్య ని
త్య నివేశం బగు భావ సంతతుల నిమ్మా ! వేంకటేశ ప్రభూ !

ఎటు గన్నన్ గనుపింతు వీవె నిధివై యీ జీవ జాలమ్మునన్
చటు లాకారముతోడ నై నఁ గనఁగా జాలండు మోహమ్మునన్
గట ! తన్మూర్ఖులె బాపఁగా నెపుడు సాక్షా ద్వేంకటేశాకృతిన్
స్ఫుట లీలన్ నెలకొంటి వీ తిరుమలన్ భో వేంకటేశ ప్రభూ !

ఏ నీ పాద సరోజముల్ గడగి శ్రీ నిచ్చెన్ బయోరాశి ము
న్నా నీ పాద సరోజముల్ గడగి కన్యా దానముం జేసి, ధ
న్యాసీకంబున సగ్ర గణ్యుడగు నీ యాకాశరా ట్పుణ్యమే
శ్రీ నారాయణ ! పుణ్యమా సుగుణ రాశీ ! వేంకటేశ ప్రభూ !

వని దావాగ్ని దహించి రూపఱ నొసర్పం జాలు లీలన్ జగ
జ్జనకా ! నీ దగు వేంకటాహ్వయము పెల్చన్ జన్మ జన్మాంతరా
ఘ నికాయంబు హరింపజాలు త్రుటి, నిక్కం బిద్ది లోకైకి పా
వన ! దీనావన ! శ్రీ రమా రమణ ! దేవా ! వేంకటేశ ప్రభూ !

ఏడుం గొండల వాఁడ ! యేడుగడవై యీరేడు లోకాలఁ గా
పాడం గంకణ మూనినట్టి దొర ! నిర్దండ్యాకృతీ ! శ్రీపతి !
వేడం బోము త్వ దస్య దైవముల, ని స్వేడంగబో మెన్నఁడున్
వీడం బోకుము మమ్ము దీనుల కృపాబ్ధీ ! వేంకటేశ ప్రభూ !

అవతారంబులు పెక్కు దాల్చితిగదయ్యా ! నిత్య కల్యాణముల్
స్తవనీయం బగు పచ్చ తోరణము నీ శైలంబునన్ దక్క మా
నవ కల్యాణము గోరి కాంచితీవె యేనాఁ డైన వడ్డెలతో
డ నసూల్ చేసితె కానులన్ ? బుధ జనేడా ! వేంకటేశ ప్రభూ !

వర కాంచీపతి యొక్కండే కృత యుగ ప్రత్యక్ష దైవంబు , త
త్పరతన్ త్రేతకు రంగళాయి యొక్కండే ప్రత్యక్ష దైవంబు , గా
న రసానందుడు ద్వాపరంబున జగన్నాథుండే దైవం బటల
దురు , శ్రీ వేంకటనాయకుండే కలి సంచున్ వేంకటేశ ప్రభు !

శాంతాకార భుజంగళాయి ! సుర రక్షా ! పద్మనాభా ! యథు
ధ్వాంతాదిత్య ! మహా మునీంద్ర హృషయ ధ్యాయైక గమ్యా ! మన
శ్చింతాదూర ! వినీల వర్ణ ! పర లక్ష్మీ కాంత ! యాశాంత వి
శ్రాంతానంత యశో నివేశ ! పరమేశా ! వేంకటేశ ప్రభు !

స్ఫుర దిందీవర లోచనా ! యదు కులాంభోరాశి రాకా శశీ !
నరసింహాచ్యుత ! వాసుదేవ ముఖ నానా నామ రూపాత్మకా !
హరి ! నారాయణ ! విశ్వరూప ! విమలా ! యామ్నాయ సంస్మృత్య నీ
చరణాంభోజము లాశ్రయించితిమి శ్రీశా ! వేంకటేశ ప్రభు !

తెరలో నుండిన నిన్ను వెల్వఱచె భక్తిం బాడి త్యాగయ్య, శం
కరు నాజ్ఞన్ తరికొండ వేంకట తిరిస్కారంబు గావింప ని
మ్మరితన్ గోసిన కేశముల్ మొలిచె, సస్త్రాంబుగాఁ దిత్ క్షణం
బె రహిన్ ద్రాపది వ్వు లట్లు కరుణాభీ ! వేంకటేశ ప్రభు !

పొరలున్ దండము లావరించుచును, కర్పూరంబు వెల్గించుచున్
వరి ధూపంబులు వైచుచున్ శిశువులన్ బంధించి స్తంభాల క
క్కరితో వేలము వేసి, త ధనము జోకన్ నీకు సర్పించుచున్
వరముల్ గొందురు పెక్కు నీ పలన దేవా ! వేంకటేశ ప్రభు !

తల నీలా లిడి, నిల్వ దోపు లిడి, విత్తంబున్ సమర్పించి, కా
సులవేల్లిచ్చి, సువర్ణ భూషణపు రాసుల్ పెక్కు లర్పించి, భ
క్తులు సంతోషము గాంతు .. పుష్కరిణిలో తోయావగాహంబు, తీ
ర్థ లన త్సానము లాచరించి గుణవంతా ! వేంకటేశ ప్రభు !

హరి ! గోవింద ! ముకుంద ! కేశవ ! అథోక్షా ' హృషీకేశ ! శ్రీ
ధర ! సంకర్షణ ! వాసుదేవ ! యథవా ! దామోదరా ! అచ్యుతా !
సరసింహా ! పురుషోత్తమా ! మధురిపూ ! నారాయణ ! వామనా !
పరదా ! కృష్ణ ! జనార్దనా ! కమల నాభా ! వేంకటేశ ప్రభూ !

వైకుంఠం బది యేమి యెక్కుడె భవ ద్వాసంబు గాకున్నచోఁ
బ్రాకామ్యంబు లొసంగుచున్ తిరుమలన్ పద్మాక్ష ! నీ పుండుటన్
ప్రాకట్యంబున సంపదన్ కలి యుగ ప్రత్యక్ష వైకుంఠమై
శ్రీ కంఠాప్త నిషేవ్యమై యలరదే ? శ్రీ వేంకటేశ ప్రభూ !

సరుఁ డాత్మీయ సుఖోన్నతు ల్వడయ నిన్ దర్శించుచున్నాఁడు - పా
మరుడం చెంచక వాని కిష్ట మగు కామ్యముల్ ప్రసాదించి, ప
ల్లరు దర్శింపఁగఁ జేసి, త దృఢయ నైర్మల్యంబు నెచ్చించి, భ
క్తి రసావిష్ణు నొసర్చి ప్రోతువు కృపాబ్రీ వేంకటేశ ప్రభూ !

పూజా భాజన యుష్మదీయ చరణాంభోజమ్మలన్ గొల్చుచున్
రాజీవాయత లోచనా ! సరులు సామ్రాజ్యాది భోగంబులన్
సౌజన్యంబును, సౌఖ్య సంతతులు విస్తారంబుగాఁ గాంచి, యా
పై జన్మాంతర దుఃఖముల్ గనరు దేవా ! వేంకటేశ ప్రభూ !

కమలాకారములై న చక్రముల వట్కమ్మున్ విలంఘించి, మూ
ర్ఖమునన్ మానస రాజ హంసము సహస్రారాబ్జముం జేరి, మో
క్ష మహానందము నందులాగు గిరి వట్కం జెక్కి ని న్గాంచు న
ప్రమ వైలోపరి దేహ ధారి పరమాత్మా ! వేంకటేశ ప్రభూ !

యావ ద్భారత దేశవాసు లన నేలా ? విశ్వ విశ్వంభరా
ప్రావిర్భూత మహా జన ప్రతతి నీ రక్షా చణాంఘ్రి ద్వయీ
నేవార్థం బరుదెంచి, మ్రొక్కు బడలన్ జెల్లించి, పెండ్లిండ్లు ము
న్నా వానిన్ జరిపించుకొండు పరమేశా ! వేంకటేశ ప్రభూ !

సీ సాందర్య విభూతి యేమొ ! సిరి యెన్నే రూపముల్ దాల్చి, వి
శ్వాసం బొప్ప దెసల్ చరించెయు భవ తాస్నిధ్య మాశించి, తా
రాసుల్ రాసులు గాంగఁ జేరు నిను నా రాకా శశాంకాన్య యా
యాసంబున్ సఫలంబు నేయఁ గొనుమయ్యా వేంకటేశ ప్రభూ !

కరముల్ శ్రీరఘుల్ పదాంబురుహముల్ మై కుంఠ ఘంటాపథ
స్ఫురణమ్ముల్ పరదాభయంకరములై చూపట్టు భావత్కముల్
వర హీరంబులు, రత్న హారములు, ద్రవ్యంబుల్, కిరీటాంగదాం
బరముల్ భక్తుఁ డెవండు గోరు నిను డేవా ! వేంకటేశ ప్రభూ !

పరమామ్నాయ శిరోసట చ్చరణముల్ పంద్యమ్ములై యొప్ప నిం
దిర, శ్రీవత్సము, కొస్తుభం బురమునన్ దీపింప భర్యాంబర
బురలై చుంగులు వాఱ నెమ్మొగము సొంపుల్ సింహఁ బ్రత్యక్షమై
‘చిర వాంఛా ఫల సిద్ధి ర’ స్తనగడే శ్రీ వేంకటేశ ప్రభూ !

కను లున్నంగుకు నిన్నుఁ జూడఁగల భాగ్యం బబ్బె, పాణి ద్వయం
బును గన్నందుకు నీ పదాంబుజ యుగమ్మున్ గొల్చు భాగ్యమ్ము గ
లెను , జిహ్వోచల మున్నయందులకు నిన్ గీర్తించు భాగ్యమ్ము గ
లెను , మమ్మున్ కరుణించి కాపు మింక లక్ష్మీ వేంకటేశ ప్రభూ !

‘శ్రీ రామానుజ కీర్తి కామిది’ జగ జ్జగీయమానప్రభా
పూరమ్మున్ వెలయించి, భక్తి విభవంబున్ సుప్రతిష్ఠించి, ల
క్ష్మీ రాజీవ డళాయతాక్ష కిరణార్ద్రభూత చేత న్నృధా
ధారా ప్లావిత నల్ప ప్రోచుత ధరా తిస్వంగి నశ్రాంతమున్.

శ్రీ భగవ ద్రామానుజులు

అల్వారుల విశిష్ట భావములు

‘విద్యా భూషణ - కవితా విశారద’

శ్రీమాన్ ధనకుదరం పరదాచార్యులు
శ్రీరామానుజ శ్రీ రీ శామదీ సంపాదకులు

భారతీయ భక్తి సాహితీ మహాద్యోనమున విరిసిన సుగంధ సుమరాజము అల్వారుల నాలాయిర దివ్య ప్రబంధము ఆ దివ్య ప్రబంధమును సమాలోకించినయెడల, అందు - అతి విశిష్టములు, అవశ్య గ్రహణీయములు నగు అల్వారుల భావనాపర పర లనేకములు కన్పట్టును. అట్టి సానిలో - భక్తి వైభవము, నామ మాహాత్మ్యము, స్తోత్ర ప్రాశస్త్యము, ప్రకృతి ప్రాముఖ్యము, ఆచార్య ప్రభావము, భాగవత సర్వోగ ప్రయోజనము, వైరాగ్య వైశిష్ట్యము అను సవి యామును అత్యంత ప్రధానములైనవి

భక్తి వైభవము

“ భక్తి రే వైనం గమయతి భక్తి రే వైనం దర్శయతి భక్తి హః పురుషః ”

భక్తియే భగవంతుని పొందించును భక్తియే భగవంతుని దర్శించుజేయును. భగవానుడు భక్తికి వశుఁడు’ అను ఉపనిష ద్వాక్యమును ఆధారముగ నిడుకొని, భక్తి ప్రభావమును అనుభవ పూర్వకముగ గ్రహించి, ఆ భక్తి వైభవమును అల్వారులు లోకమునకు వ్యక్తము గావించియున్నారు.

‘సాంసారికము లగు దుఃఖములనుండి విడువడి, పరమానందమును పొందవలె నన్న, యోగము - తపస్సు మున్నగున జేవియు

ఉపకరింపజాలవు. కేవలము భక్తి యొక్కటియే ముక్తిని ప్రసాదించును' అని తిరుమళిశైయాశ్వాసులును -¹

‘శరీరమును కషపరంపరలకు గురి గావించి, కరోరమైన తపస్సు చేయనక్కరలేదు. జనన మరణములను జయించుటకు భక్తి యొక్కటియే సులభమైన మార్గము’²

‘కూర మృగములు సంచరించు దుర్లమారణ్యముల కేగి, అం దొక తావున పంచాగ్నుల నడుమ ఆసీనులై, యోగమున నిమ గ్నులు కానక్కరలేదు భక్తి మార్గము నాశ్రయించువారికి క్లేశము లన్నియు తొలగిపోవును’ అని తిరుమంగ యాశ్వాసులును -³

‘భగవంతు యందుఁ గల అనురక్తియే భక్తి భగవానుని స్మరించిన మాత్రమున, ఆ భగవానుఁడు భక్తుని హృదయమున అధి పనించును భక్తివృన్ లభించు సుఖము - స్వర్గ సుఖము కంటెను మేలైనది’ అని తొండరడిప్పొడి యాశ్వాసులును-⁴

‘ఓ భగవానుడా ! నేను స్వర్గ సుఖమును వాంఛింపన. కేవలము భక్తి భావముతో నిన్ను నేమించుటయే నాకర్తవ్యము’ అని మల

1 నాన్మగన్ తిరువనాది 79

2 చానవాడ వుద్దాయయర్ కావలిట్టు
చాళిట్టురి య ప్పలనైస్తమ నొన్డ
రామవాడ వ్దనమ్ శియ్యవేల్దా “

— పెరియ తిరుమొళి 2-2-1

3 “ కాయోదువీడు నియన్దావీళు
కిడుగ్గొ నుగర్దెన్దు - నెడుజ్జాలెన్దు
తీమోడు నిన్దు రన డ్దెయ వేల్దా “

— పెరియ తిరుమొళి 2-2-2

4 తిరు మూర్తి . 2

శేఖరాశ్వాచులును⁵ భక్తి మార్గమునందుఁ గల తమ తమ ఆసక్తిని, విశ్వాసమును వెల్లడించుచున్నారు

‘భక్తి కేవలము సాధన మాత్రమే కాదు, సాధ్యము కూడనై యున్న’ దని సమ్మాశ్వాచులు భక్తి వైభవమును బహు భంగులుగా కొనియాడియున్నారు⁶

‘భక్తి మార్గమున పయనించు వారు - తమ జాతిని, కులమును విడచి, ధనమును పరిగణంపఱచిన యవసరము లే దనియు, ప్రాకృతము లగు హెచ్చు తగ్గులు భక్తి మార్గమున పయనించువారి కే మాత్రము అడ్డురా వనియు ఆశ్వాచులు వివరించి యున్నారు

ఆశ్వాచులలో కొందఱు నిమ్మ జాతులవారను, మఱి కొందఱు నిరుపేదలైనవారుఁగూడ గలరు అయినను, వారు రెల్లరు పరమ భక్తా గ్రేసరులైన కారణమువలననే సమాన గౌరవమును పొందుచున్నారు.

అగ్ర వర్ణమునందు జన్మించిన మధురకవి యాశ్వాచులు - చతుర్థ వర్ణమునకుఁ జెందిన సమ్మాశ్వాచులను గురువుగా సంభావించి, వారిని సమాశ్రయించుటఁబట్టియు, ఆశ్వాచు లందఱకు అవనిలో సమాన స్థానము లభించుటఁబట్టియు అప్రాకృతమైన పరమ పదము నపేక్షించు భగవ ద్భక్తులకు ప్రాకృతములైన కుల గోత్రాదు లేమాత్రము పరిగణనీయములు కా వనియు స్పష్టమగుచున్నది. ఈ యంశమును ఆశ్వాచు లందఱును ఏకగ్రీవముగ అంగీకరించియున్నట్లు వారి దివ్య ప్రబంధములే ధ్రువపఱచుచున్నవి -

‘దివ్య మైన భక్తి మార్గమునందు పయనించువారిలో - వివిధ జాతులవారుండుట సహజము. అయినను, వారు భగవ ద్భక్తు లగు

5 పెరుమాళ్ తిరుమొళి 4 - 8.

6 తిరు వాయి మొళి 3-1-8.

టచే, వారికి నేవ గావించుటలో వెనుకంజ వేయరాదు భగవంతుని వలెనే భక్తులును పూజార్హులు”

‘నాల్గు వేదములను సాంగోపాంగముగ అధ్యయనము గావించిన బ్రాహ్మణుఁ డైనను - భగవ ద్భక్తి లేకున్న, అతఁ డధముని వలెనే పరిగణింపబడును నిన్ను జాతిలో జన్మించినవాఁ డయినను - భగవంతుని భక్తి మార్గమున పయనించెనేని, అతఁ డధికుఁడు’⁷ అని తొండ రడిప్పాడి యాళ్వారులు నొక్కి వక్కాణించియున్నారు

నామ మాహాత్మ్యము

భక్తి సాధనమున భగవ న్నామమును స్మరించుట, కీర్తించుట, శ్రవణము చేయుట అనునవి విశేష ఫలప్రదము లని భక్తి శాస్త్రము బుద్ధిపించుచున్నవి విష్ణు సహస్ర నామములలో ఏ యొక్క నామమును స్మరించినను, ధ్యానించినను, కీర్తించినను, శ్రవణము గావించినను మనో వా క్కాయము లనబడు త్రికరణములవలనఁ గల్గిన పాపము లన్నియు పటాపంచ లగు ననియు, అంద వలన మనస్సులలో పవిత్ర భావము కల్గుడి, శ్రద్ధాసక్తులు వృద్ధి యగు ననియు తిరుమొగ

- 7 పపదిలానాపగలాత్తు పులకప్పేదిహరీక
ఇది కుంధవర్ శరేణమ్ ఎమ్మడియార్ కళాగిల్
తొలిమినిర్ కొండెన్ ఎన్ఱు నెన్నడుమొక్క
పళింద ఎన్ఱెనాయ పోల్ మదిల్ తిరువరల్లైనే

— తిరు మొరై 42

- 8 అమరపోరణ్మాటుమ్ వేదమోర్ నాన్ఱుమోది
లమకి కేరై వరాయశాదియెన్ఱుర్ శేణమ్
నువ రొకై పుళిప్పరాగిల్ నొదిప్పరో శేవిల్ - అణ్ణే
అవరొకై లామ్ పురైయల్ పోయిమ్ అరణ్మాన గరుళానే,

— తిరు మొరై 18

యాశ్వాశ్రమ ప్రబోధించియున్నారు⁹ అట్టి శ్రద్ధాసక్తులవలన భగవత్సేవయందభిరుచి యేర్పడును దానివలన భగవద్భక్తి యభివృద్ధి జెందును అట్టి భక్తివలన సత్త్వగుణమద్వీపించును దానివలన భగవత్సాక్షాత్కార భాగ్యము లభించును అటు పిమ్మట మోక్షప్రాప్తి కలుగును ఇట్టి యంశములే అశ్వాశ్రమ దివ్యక్షబంధములలో వివరింపఁబడినవి

‘పవిత్రతను చేకూర్చు నారాయణ నామ మహిమను నేను గుర్తించితిని ఆ నామము మహా భాగ్యము నొసంగును భక్తుల కష్టములను, దుఃఖములను నిర్మూలించును భగవదనుగ్రహమునఁ గల్గించును దివ్య శక్తిని చేకూర్చును. తల్లి కంటెను ఎక్కువ మక్కువఁ జూపును ఆ భగవత్ నామము శుభకరమైనది’ అని తిరుమంగ యాశ్వాశ్రమము తేలిపియున్నారు¹⁰

‘భగవంతుని నామములలో మీ కభిరుచిగాఁ గల నామములను మీ బిడ్డలకు పేరుగాఁ జెట్టఁగ నామ మహిమ అద్భుతమైనది కనుక, భగవత్ నామములను బిడ్డలకు పేర్లుగాఁ జెట్టుటవలన ఆ బిడ్డలను పిలిచినపుడు - భగవంతునిఁగూడ స్మరించినట్లుగను, ఈ రీతిగ భగవత్ నామము సుచ్చరించుట - సర్వులకును శ్రేయస్కరము’ అని పెరియాశ్వాశ్రమము ప్రబోధించియున్నారు.¹¹

9 అంబరదుమ్ శెర్లొడ్డిదుమ్ 4 దియర్ ఎడ తుం.రాయిస చెల్లామ్

ని ను జ్జొయుమ్ నీళ్ ఒకు ఖ్బురుకుమ్ ఆరుళిదు పెరునిం మక్కమ్

— పెరుమాళ్ తిరుమొళి 1-19

10 ఎంబరదుమ్ వత్తుమ్ రద్దిదుమ్ పెత్తతాయిను మాయిస వెయ్యుమ్

నలన్దరు జ్జొల్లై నాన్-ణ్డు ఒట్టేన్ నారాయణా వెన్నుమ్ నామన్

— పెరుమాళ్ తిరుమొళి 1-1-9

11, పెరియాశ్వాశ్రం తిరుమొళి 4-8-1 నంది 10 వాకు

ఇట్లే ఆశ్వారు లందఱు నామ మాహాత్మ్యమును విశేషముగ
కొనియాడినట్లు, ఈ క్రింది సూక్తుల వలన తెలియవచ్చును -

‘మన పాపములను, దోషము ను నారాయణ నామము రూపు
మాపును’¹²

‘భగవత్ నామమును ధరించువాఁడు సరకమును పొందుడు’¹³

‘ఓ మనస్సా! భగవత్ నామమును మననము చేయుము దాని
వలన నీవు తరింపగలవు’¹⁴

‘భగవత్ నామ స్మరణఁ జేయు నికి, ఆ నామమే దివ్య లోక
మును ప్రసాదించును’¹⁵

‘సమో నారాయణాయ’ అను నామము నుచ్చరించినవారికి
దుర్గతి కలుగదు.¹⁶

- 12 “ నంజుదాన్ కణ్ణిర్ నమ్మదై వినైక్కు
నారాయణా వెన్నమ నామమ్ ”

— పెరియి తిరుమొలి 1-1-10

- 13 “ కణ్ణి క్కినియ రథముగిన్ వణ్ణన్ నామమే
నణ్ణమిన్ నారణన్ తన్నున్నై నరితిమ్ పుకాన్ ”

— పెరియ తిరుమొలి 1-8-7

- 14 నామమృతి శొల్లి నారాయణా వెన్రు
నామజ్ఞయల్ తొనరుమ నన్మై వైవా ”

— చూడామణి తిరువన్డాది 8

- 15 ఘోనత్తాల్ నన్దుణ్ణిన్ నారణ్ణన్ నామన్
ఘోనత్తాల్ మత్తవన్ పెర్ కాత్తివాల్ - చానత్తు ”

— ఇరణ్డామ తిరువన్డాది 2

- 16 నానాయిబ్బాదై నమో నారణా వెన్రు
ఓవా తురైక్కు మురై యదై - మూవాత
నాక్క తిక్కిన్ నెల్లుమ్ వత్తె యుదై - ఎక్కొవర్
తిక్క తిక్కిన్ నెల్లుమ్ తిట్టె ”

— మొదల్ తిరువన్డాది 1 95

‘భగవ న్నామమునందు సహజముగాఁ గల దివ్య శక్తిచే, ఆ నామమును స్మరించు మనము - యముని శిరస్సుపై నెక్కి స్వారి చేయఁగలము’¹⁷

‘భగవ న్నామము కంటెను చెవికి ఇంపైన శబ్దము మఱి యొకటి లేదు.’¹⁸

‘భగవ న్నామ స్మరణ వలన, నరక మైనను స్వర్గము వలె మారి పోవును.’¹⁹

నామ ప్రభావమును గుఱించి ఆశ్వారులు వెలువరించిన పై ఛాన పరంపరలను బట్టి, భగవ న్నామ స్మరణయందు వారికి గల ఆసక్తిని, తత్ప్రయత్నమును మనము సులభముగ గ్రహింపవచ్చును

స్తోత్ర ప్రాశస్త్యము

భగవంతుని స్తుతించుట - భక్తి కొక ముఖ్యమైన యంగము భగవ న్స్మరణ ను, భక్తి వాత్సల్యమును కల్యాణ గణములను ఆర్తితో స్తుతించుటవలన భక్తునకు కరమ శాంతి లభించును భగవంతుని స్తుతించుట - భక్తుని కర్తవ్య మని భక్తి శాస్త్రములు ప్రబోధించుచున్నవి

17 ‘నావలిట్టు శరణిష్టోమ నమస్త్యుర్ తలైగ - మీదే మూవులగుట్టు మిగిలి ముదల్వ నిన్నామమ్ కిత్త’

— తిరు మొరై 1

18 ‘పెక్కి మావమమ్ శెక్కాలో నామమ్

— నాన్నుగన్ తిరువ్వాది 69

19 ‘కమ నుమ్మ అలనన్బు - శరణిన్ నిర్రొన్

శరణిన్ ఇరక్కమాతమ్ నామమ్ యైయి నమ్మి

— తిరు మొరై 12

శ్రుతులలో భగవత్ స్తుతి పరమ లగు ఋక్కు లనేకములు ద్విగోచరము లగును సంస్కృత నాజ్ఞయమున భగవత్ స్తుతి పరములైన గ్రంథము లెన్నియో నెలువడి యున్నవి ఆశ్వాదుల ద్రావిడ పాశురములలో ననేకములు - అనేక దివ్య శ్లోత్రములను వినిధ నామమూలలో అర్చా రూపమున వేంచేసియున్న భగవంతుని, భక్త శిఖామణి లగు ఆ యాశ్వాదులు గావించిన స్తోత్రములై యున్నవి. స్తుతి పరము లగు అట్టి పాశురముల ప్రభావము అనంతర కాలపు భక్తులపై విశేషముగ ప్రసించె ననుట నిర్వవాదాంశము

సమ్యాశ్వాదులు, శొండరగిప్పాడియాశ్వాదులు, పెరియా శ్వాదులు, కులశేఖరాశ్వాదులు రచించిన దివ్య క్రబంధము లందు భగవత్ స్తుతిపరము లగు నామము లనేకములు కావచ్చును కులశేఖరాశ్వాదులు 'ముకుంద మాల' యను పేర, సంస్కృత భాషలో ప్రత్యేక మగు నొక స్తోత్ర గ్రంథమును రచించియున్నారు సంస్కృత భాషలో గల ఇతర స్తోత్ర గ్రంథములకంటెను ఈ 'ముకుంద మాల'కు అధికమైన ప్రాముఖ్య మున్నది భగవంతుని స్తుతించుట వలన లభించు సంతతి యానందము - ఈ 'ముకుంద మాల' సారాయణము వలన లభించును

భగవంతుని స్తుతించుట భక్తున కావశ్యక మని ఆశ్వాదుల మనో భావన. వారి దివ్య క్రబంధ సూక్తులే ఇందులకు పరమ ప్రమాణములు -

'భగవత్ స్నేహలో నిమగ్నుడై, ఆ స్వామిని స్తుతించుట వలననే భక్తునకు సంతృప్తి గల్గు' నని కులశేఖరాశ్వాదులును²⁰ -

20 " ఏత్తి ఇన్దుడై ప్పావై కేవడియై పత్తయి న్నెట్టమే "

‘ భగవంతుని స్తుతింపని నాలుక వ్యర్థ ’ మని పెరియాళ్వారులును²¹ -

‘ భగవంతుడే స్తుతింపదగినవాడు నేను మానవులను స్తుతించు యవివేకిని కాను. ఓ కపి ! సర్వేశ్వరుడు - సర్వ శక్తి సంపన్నుడు - కల్యాణ గుణాకరుడు సగు భగవంతుని స్తుతించుట మేలని సమ్మాళ్వారులును²² -

‘ నా వాక్కు భగవంతుని దప్ప, అన్యులను స్తుతింప నొల్ల ’ దని పోయిగ యాళ్వారులును²³ -

‘ భగవంతుని కల్యాణ గుణములను, లీలలను స్తుతించుట తపస్సు వంటిది ²⁴ భగవంతుని స్తుతించువారికి విజయము లభించును ²⁵ - అని పూదత్తాళ్వారులను ప్రోత ప్రాశస్త్యము ను మిక్కిలి కొనియాడి యున్నాడు.

21 ‘ వాక్కు తూయ్ మైయిలా మైయినాదే
మాతవా ఉన్నై వాయ్ కొళ్ళమాట్టేన్ ”

— పెరియాళ్వార్ తిరుమొళి 6-1-1

22 తిరువాయ్మొళి 3-9, 1-10

23 ‘ వాయనై యల్లతు వాళ్ తాతు ’

ముద్రా తిరువన్మాది 11

24 ‘ ఏత్తి ఎణ్ణ వణ్డేర్ ఈరై జ్జాణప్పొరుతుమ్
కాత్తి యురై త్తవర్ ఉవమ్ ’

— ఇరణ్ణామ్ తిరువన్మాది 77

25 “ వళివాళ్ నరాన్ మాతో - వళి విన్ది
నాన్ నన్దర్ నామల్గో నన్దణర్ నన్దేతుమ్ ”

— ఇరణ్ణామ్ తిరువన్మాది : 20

స్తుతి పరము లగు ఆళ్వారుల పాశురము లన్నియు గాన యోగములుగా నొప్పారుచున్నవి. గాన మాధుర్య మిహిమ అద్భుతమైన దగుటచే, విశ్వవ్యాప్తమై యున్నది

“ శివ ర్వేత్తి పప ర్వేత్తి వేత్తి గాన రసం ఫణి ”

అనునట్లు, మానవులలో శిశువులే గాక, మానవేతరము లగు పశువులు, సర్పములు పైతము గాన మాధుర్య మాస్వాదించగల్గుచున్నవి కావున, స్తుతి పరములు - గాన యోగములు సగు ఆళ్వారుల పాశురములు ఆనంద సంధాయకములై, లోకమున అధిక ప్రచారమును సాధించి యున్నవి.

ప్రపత్తి ప్రాముఖ్యము

ఆళ్వారులు తమ దివ్య ప్రబంధములలో - ప్రపత్తి ప్రాముఖ్యమును గుఱించి విశేషముగ ప్రస్తావించి యున్నారు. తన దోషములను బాగుగా గుర్తించి, పశ్చాత్తాపమును వ్యక్తము గావించి, తన ఆశ్రయ విహీనతను గ్రహించి - భగవంతుఁ డొక్కఁడే తన కాధారభూతుఁ డని విశ్వసించుట, తన సద్ధరింపవలసిన దని ప్రార్థించుట అనునవియే ప్రపత్తికి ముఖ్య లక్షణములు

“ త మేవ శరణం గచ్ఛ సర్వ భావేన భారతః ।

త త్రసాదా త్వరాం శాంతిం స్థానం ప్రాప్యసి శాశ్వతమ్ ”

— (భగవద్గీత 18-62)

ఓ భారతా ! సర్వ విధములచేతను ఆ కరమాత్మనే శరణు పొందుము ఆతని యనుగ్రహమువలన పరమ శాంతిని (సర్వ కర్మ నివృత్తిని), శాశ్వత స్థానమును (పరమ పదమును) పొందగలవు అని, శ్రీకృష్ణ భగవానుఁడు పార్థునకుఁ జేసిన ఉపదేశమే ఇందులకు పరమ ప్రమాణము అదియునుగాక -

“ సర్వ ధర్మాన్ పరిత్యజ్య మా మేకం శరణం వ్రజ
అహం త్వా సర్వ పాపేభ్యో మోక్షయిష్యామి మా నవః

— (భగవద్గీత 18-66)

ధర్మము లన్నింటిని (కర్మయోగ జ్ఞాన యోగములను) పరిత్యాగము గావించి, నా యారాధనా రూపములైన క్రియలను అత్యంత ప్రీతితో - అధికారమునకుఁ దగినట్లు ఆచరించుచు, నే నింతకు మిన్ను చెప్పిన ఫల త్యాగముచేతను, కర్తృత్వ త్యాగముచేతను న న్నొక్కనినే శరణముగ ఆశ్రయించుము కర్తగాను, ఆరాధ్యుఁడుగాను ఫలము గాను, ఉపాయముగాను నన్నే అనుసంధానము చేయుము) అప్పుడు నేనునిన్ను సర్వపాపము లనుండియు (నా ప్రాప్తికై విరోధ రూపము గల అనాది కాల సంచితము లగు అకృత్య కరణ, కృత్యాకరణము లచే నాటిల్లిన అపరిమితములైన పాపము లన్నింటినుండియు) విడిపింతును చింత పడకుము' అనియును శ్రీకృష్ణ భగవానుఁడే అర్జునునకు శరణాగతియొక్క యావశ్యమును, తత్ఫలమును క్రబోధించి యున్నందున, ప్రపత్తి పథమున పయనించువారికి భగవ దనుగ్రహ మవశ్యపేక్షణీయ మని స్పష్ట మగుచున్నది

భక్తి ప్రపత్తులు రెండును భగవ దనుగ్రహ ప్రాప్తికి కట్టు గొమ్మలే. ఈ రెంటికిని ఫలము భగవానుఁడే అయినను, ఈ రెంటికిని కొంత యంతర మున్నది భక్తి మార్గమున సాధన యవసరము, ప్రపత్తి పథమున సాధన యనావశ్యకము. కేవలము భగవంతుని త్రికరణ శుద్ధిగ ఆశ్రయించుచు ప్రపత్తి పథమున ముఖ్య విధి ఇందు భగవ త్సేవ, భగవ న్నాయ జపము, భగవ న్నాయ సంకీర్తనము మున్నగునవి నిపేధములు కావు కాని, అవి యావశ్యకములు మాత్రము

కావు²⁶ ఇట్టి ప్రపత్తి తత్త్వమును ఆత్మారులు మిక్కిలి ప్రశంసించి యున్నారు

‘ నేను దుఃఖ భూయిష్టుడను. చింతాక్రాంత మనస్కుడను. వ్యాకుల చిత్తుడను సాంసారిక మగు మోహ జాలమున చిక్కువడి, అమూల్యము లగు దినముల నెన్నింటినో వ్యర్థముగా గడపితిని ఓ భగవానుడా ! మనస్సుకు తోచినట్లు సంచరించువాడను. దిక్కులేని వాడను. లక్ష్య హీనుడను ఇప్పుడు నీ దయను కోరుచున్నాను ²⁷

‘ ఓ భగవానుడా ! నిన్ను శరణించుచున్నాను నన్ను దయతో స్వీకరించుము ²⁸

- 26 “ One is Bhakti or living him with all energy of one's own will, the other by Prapatti or living him with all the force derived from God himself when the aspirant has resigned his own will and dispensations of providence. In the former case (Bhakti) God does not bind himself to save, whereas in the latter case (Prapatti), He binds Himself to save. Conditions for the former (Bhakti) are untiring devotion and unceasing worship & C, on the part of the creature - the use of self will, whereas conditions for the latter (Prapatti) are implicit trust and effacement of self - will and proneness to the complete operation of God's will alone. The former (Bhakti) is a slender stream of love pradusing in his heart, and this necessarily subject of many accident, but the latter (Prapatti) is the mighty flood of grace pouring down from God the creator nothing with standing the rush of the torrent ”

— ‘Divin Wisdom of Dravid Saint's, pp. 207-209

27 పెరియ తిరుమొళి 1-8-5,

28 ఎన్ అప్పా వన్దెనేన్ అడియేనై య బొడ్డరుకే ”

— పెరియ తిరుమొళి 1-9-5

‘ ఓ కరుణానిధానా ! తుడకు నీ నన్నిధికి వచ్చి చేరితిని కనుక, ఈ యరించునుని రక్షింపుము. ’²⁹

పై పంక్తులు తిరుమంగయాళ్వారుల హృదయోద్వేగమును వ్యక్తము గావించుచున్నవి

ఇట్లే, పెరియాళ్వారులును - ‘ ఓ భగవానుడా ! నిన్ను శరణించితిని. నన్ను రక్షింపు’ మని ఆర్తితో నర్తించిరి ³⁰

ఇక తొండరడిప్పొడి యాళ్వారుల ప్రపత్తి భావమును పరిశీలించిన యెడల, హృదయమును ద్రవించఁజేయును తత్తరపాటు గల చిత్తముతో - భగవంతుని శరణించుట కాయత్నమై, యెలుగైతి చేసిన యార్తనాదము వీరి పాశురములనుండి ప్రతిధ్వనించుచుండును.

‘ ఓ కరుణామూర్తి ! నాకు ‘నాది’ యని చెప్పట కేదియు లేదు. అశాశ్వత మగు నా జీవితమున నీ పాద పద్మములను శరణింప నైతిని ఓ భగవానుడా ! నీవు గాక, ఇక నా కాశ్రయ మిచ్చువారెవరున్నారు ? ’³¹

‘ ఓ తులసీమాలాధారీ ! నీవే నాకు రక్షకుడవు ’³²

ఈ రీతిగా తొండరడిప్పొడియాళ్వారులు భగవంతుని శరణించుట తమ యభిమత మని ఇట్లభివ్యక్తము గావించుచున్నారు ..

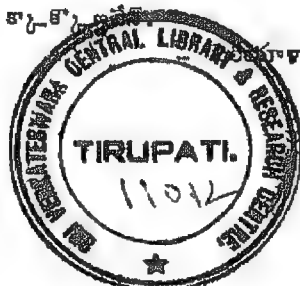
29 అత్తేన్ వన్దెన్దేన్ అడియేనై యక్కొంబరుళి ‘

- పెరియ తిరుమొళి 1-9-9

30 అల్లవే! నీ యెన్నై క్కొక్కొంబరుళి యాళ్వార్ తిరుమొళి 4-1-08

31 తిరుమాల్లె 29

32 తిరుమాల్లె : 30

‘ఓ భగవానుడా ! నే ననేక కష్టము లనుభవించుచున్నాను నిన్ను శరణించుట దప్ప, నాకు వేరు గతి లేదు. . తల్లి బిడ్డను కోపించి విడచినను, ఆ బిడ్డ తన తల్లియొక్క ప్రేమాతిశయమునందే ఆధారపడి యుండునట్లు, నేను నీ యనుగ్రహమునే ఆకాంక్షించుచు న్నాను ³³

పైఁ జేర్చొనఁబడిన వాక్యములనుఁబట్టి, భగవంతుని శరణిం చుట భక్తున కత్యావశ్యక మని స్పష్ట మగుచున్నది అయినచో - ఆళ్వారుల యడుగుజాడలలో పయనించు శ్రీరామానుజ సంప్రదాయు లందు కాల క్రమమున రెండు తెగ లేర్పడుట వలన, ప్రపత్తి తత్త్వముకూడ రెండు విధములుగా మార్పు జెందెను. ఏదిలో నొక తెగ వారు - భగవంతుని యనుగ్రహమును సహేతుక మనియు, మఱి యొక తెగవారు - నిర్హేతుక మనియు తలంచిరి మొదటి తెగవారు వడగల సంప్రదాయులుగను, రెండవ పక్షమువారు తెంగల సంప్ర దాయులుగను వ్యవహరింపఁబడుచున్నారు తెంగలవారి ప్రపత్తికి మార్గాల కిశోర న్యాయము, వడగలవారి ప్రపత్తికి మర్కట కిశోర న్యాయము. ఉదాహరణములుగా చెప్పఁబడుచున్నవి

ఆళ్వారులు క్రితిపాదించిన నిర్హేతుక ప్రపత్తి మార్గమును వుష్టి మార్గ ప్రవర్తకు లగు వల్లభాచార్యు లనుసరించియుండుటనుఁబట్టి,

33 “ తదు తయమ్ తదాయేత్ ఉన్ బలలాత్ శరణిజై
నిరై కుంపు మిర్యళిర్ భూత్ పిత్తుప క్కొట్టమ్మై
అరిశిన్తాల్నిరై యె అగత్తదనుమ్ మత్తవ్ ఉన్
అరుళ్ నివైన్దే యకుళ్ళుళవి అదువే పోన్దిరున్దేనే ”

ఆధ్యుల శరణాగతి తత్త్వము - అనంతర భక్తి వాఙ్మయమును విశేషముగా ప్రభావితము గావించినట్లు వ్యక్త మగుచున్నది ³⁴

ఆచార్య ప్రభావము

ఆచార్యుఁ డనఁగా - గురువు ఆధ్యాత్మిక సంబంధము లగు మార్గము లన్నింటియంగ ను గురువు అవసర మనియే నిర్ణయింపఁబడినది శేవలము సగుణోపాసకులే గాక నిర్గుణోపాసకులు, హర యోగ సాధకులు సైతము గురువు ఆవశ్యక మనియే అంగీకరించియున్నారు

ఆధ్యాత్మిక జీవన పథమునఁ జూపఁ గల మహాసీయుఁడే గురువుగా స్వీకరింపఁబడును అతఁ డంతేవాసియుండుఁ గల అజ్ఞానాంధకారమును దూర దూరము గావించి, వానికి జ్ఞాన తేజమును ప్రసాదించును అట్టి మహాసీయుని ఆశ్రయణము లభింపని యెడల, సాధకుని మనస్సునందుఁ గల నైర్మల్యము తొలగఁజేరదు చిత్తము కరిశుద్ధముగ లేనిచో - భగవత్తత్త్వము తెలియఁజాలదు భగవత్తత్త్వము తెలియని యెడల, భక్తి యేర్పడదు భక్తి లేనిచో - ముక్తి లభింపదు. కావున, మోక్షానంత్రీ గల వ్యక్తికి గురువు ఆవశ్యక మనుట నిర్వివాదాంశము.

34 " వల్లభాచార్యులు పుష్టి మార్గమునఁ గలి ప్రవర్తికి ఉదాహరణముగా - మార్కాలి కిశోర న్యాయము చూపఁబడినది మార్కాలి కిశోరము తన తల్లిని తాను పట్టుకొనదు పిల్లియే తన పిల్లను నోటి గఱచుకొని, తాను వెడల దలచిన తావుకు తీసికొనిపోవును. ఆ పిల్లను కాపాడుటకు తల్లియే యెల్లప్పుడును దానిని వెన్నంటి యుండును. అట్లే, భగవానుఁడు కూడ - దీనుఁడు, ఉపాంఘ పీనుఁడు, శరణాగతుఁడు నైన ప్రపన్నుని రక్షించు నిమిత్తము తానే పూనికి వహించి, అంబుని వెన్నంటి యుండును "

- వల్లభ సంప్రదాయము 870, 871 పుటలు

- డాక్టర్ దీనదయాళ్ గుప్త

అచార్యుని యన్యుగహము పరిపూర్ణముగ లభించిన యెడల, శిష్యునకు భగవంతుని సాక్షాత్కార భాగ్యము తప్పక లభించును, కనుక, గురువు భగవంతునివలెనే పూజనీయుఁ డని తెలియవలెను కొందఱు భక్తులు - గురువును భగవంతునికంటెను అధికునిగాఁ దలంచుటయుఁ గలదు అట్టి వారిలో ఆత్మార్థులు అగ్రగణ్యులు

మధుర కవి యాత్మార్థుల యేకైక రచన యదు 'కణ్ఠినుణ్' శిరు త్తామ్ము' అను దివ్య ప్రబంధమునందలి పాశురము లన్నింటియందును - శేవలము గురు ప్రభావమే నర్థింపఁబడినది. సదాచార్య సమాశ్రయ భార్యము పర్యటించు మధురకవి యాత్మార్థులు - సమ్యాత్మార్థులను గురువుగా స్వీకరించి, తమ జీవితము భస్యమై నట్లు తలంచుటే గాక, భగవంతునిపై జూపిన భక్తికంటెను, తమ గురువునందే విశేష మగు భక్తి భావమును చూపిరి తమ సర్వస్వమును గురు చరణ సన్నిధానమున నమర్పించి, అహర్నిశములు గురు సేవయందే శ్రద్ధా సక్తులు గల్గి యుండుట మహా భాగ్యముగ సంభావించిరి మధురకవి యాత్మార్థులు శేవలము మాటలచేతనే గాక, చేతలచేగూడ గురు ప్రభావమును ఋజువుపరచియున్నారు

'గురు (సమ్యాత్మార్థుల) నామమునే స్మరించుచు, నా జిహ్వా - అమృతాస్వాదనము గావించి, న న్నానందింపఁజేయఁగల్గుచున్నది' ²⁸

'వేదములలో నిగూఢములుగాఁ గల యంశములను ఆ మహానీ యులు (సమ్యాత్మార్థులు) నాకు సుబోధకము గావించిరి. కావున,

28 " నణ్ణిత్తెన్ కురుగూర్ నమ్మి యెన్నక్కాల్
అణ్ణిక్కు మము దూఱుమ్ ఎన్నా పుక్కే ' "

వారికి నేవజేసి, భస్మమున నెట్లు తలంచుచున్నాను. 36 'నా యందుఁ గల దోషములను వారు (సమ్మూల్యారులు) దూర దూరముగ పార ద్రోలిరి. కనుక, నా గురుదేవుల ప్రభావమును దశ దిశ లందును వ్యాపింపఁజేయఁగలను. నేను గురు దేవుల ప్రభావమునే కోరుచు న్నాను ' 37

ఇదియే మధురకవి యాశ్వాసల గురు భక్తి భావన ఇట్లే పెరియాశ్వాసలు గురు ప్రభావమును బహు భంగులుగా ప్రశంసించుచు, ఆనర్థ ప్రాయము లగు సద్గుణములతో ప్రకాశించు గురు పాదుల కృపకు పాత్రు లగుచు, వారు నిర్దేశించిన రీతిగా పరమాత్మను ప్రస్తుతించినారు - తగు మాతృ గర్భమునకు కళంకము నాపాదించిన వారు కాఁగల' రని తెలిపియున్నారు 38

సమ్మూల్యారులు గురు ప్రభావమును వివరించుచు - 'గురువు నిన్ను జాతికిఁ జేందినవాడైనను, చుండాలుఁడుగా జన్మించిన వాడై

36 ' మిక్క వేదియర్ వేదర్తిను ద్బారుక
నిక్కొక్క ప్పొడి యెన్నిళ్ళొన్ నిఱుర్తినాన్
దక్కోర్ కదగోవ నెన్నమిక్కు అన్
పుక్క కాదిల్ అడమై యనన్దే '

- కణ్ణినుజ్ శిరుత్తామ్ము : 9

37 కణ్ణు కొణ్ణునై క్కొరి మాఱప్పిరాన్
నణ్ణై వర్తివనై పొత్తి యరుళినాన్
ఎణ్ణళయమ్ అఱియ వియన్ముగేన్
ఓణ్ణమిల్ కదగోవ నరుత్తయే '

- కణ్ణినుజ్ శిరుత్తామ్ము : 7

38 పెరియాశ్వాస్ రిరుమో? 4-4-2.

సః, ఆ మహాసీయని ప్రభావము అనదృశ్యముగా నుండును గనుక, అట్టి మహాసీయనకు సేవఁ జేయుట మే లని హిత ముపదేశించి యున్నారు ³⁹

అగ్రజాతిలో జన్మించిన మధురకవి యాశ్వారులు - నిన్ను జాతికిఁ జెందిన సమ్మాశ్వారులను గురువుగాఁ దలంచుట - ఆ యుగ మాన నొక విప్లవకర మగు సంఘటన మనియే చెప్ప నొప్పును ఈ సంఘటనయీ వలన, మధురకవి యాశ్వారులు జాతిని పరిగణించక, శేవ లుమా భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్యములకే ప్రాముఖ్య మొనంగి, సమ్మాశ్వారు లను గురువుగా స్వీకరించినట్లు స్పష్ట మగును. ఇట్లే, భక్తి జ్ఞాన వైరా గ్యములకు మాత్రము ప్రాముఖ్యము నిడి, జాతి భేదములను తొలఁ గించుటకు తొలుతగా ప్రయత్నించిన శ్రీమద్రామానుజులపై, ఆశ్వా రుల ప్రభావము ప్రసరించె ననుట నిస్సంశయము

భక్తి మార్గమున గురు శిష్యుల జాతి భేదములను పాటించని ఆశ్వారుల విశాలాదర్శములు ప్రజలను విశేషముగ ఆకర్షించి యున్నందున, ఆ భక్తాగ్రేసరులు ప్రయత్నించిన నిన్నుజాతి సముద్ర ణము - పవిత్ర భారతమున చరిత్రాత్మకమై యుండు ననుట నిశ్చ యము ⁴⁰

39 ' సరిస్టాన్లు నాదిగళ్ నావియన్ కి తిన్దు - ఎత్తనై

సరిస్టా నిరాది సర్వా శిర్వాకర్ గళాగిలుమ్

మన్దొన్లు సర్కు త్తల్లల్ మణివణ్ణ త్కొల్లెన్దు ఉళ్

కిరిన్దార్ - అడియార్ ఉమ్ అడియై రె మ్మడిగళే

- తిరు వాయ్ మొళి 8-7-9

40 " The Social uplift of the lower classes to which has led is of great Value in the History of India

— ' Out lines of Indian Philosophy ' P 413

— Prof Hiriyana.

భాగవత సత్సంగ ప్రయోజనము

నియమ నిష్ఠలు గల్గియు నిర్బలముగ
వీను లారంగి వారి కథల్ వినుట ఎలసె
భాగవతు లె నవారల ప్రజ్ఞ జేర
గల్గు యోగంబు - శ్రీమంబు గల్గు దాన

అనునట్లు, అనవరతము హరికథా శ్రవణము వించుచు, పరమ భాగవతోత్తములతో సాంగత్యము చేయువారు - అచిర కాలముననే భక్తి ప్రపత్తులతో నుత్తీర్ణులై, భగవ దనుగ్రహ పాత్రులు కాగలరు

భక్తి భావ మంకురించుటకును, వికసించుటకును అనుకూల వాతావరణమును గల్గించుటలో - భాగవత సత్సంగ మొక యద్వితీయ సాధనము తపస్సు మున్నుగాఁ గల క్రియలలో - ఏకాంత స్థితి యన నరము కావచ్చును గాని, భక్తి సాధనయందు మాత్రము భాగవతోత్తముల సంపర్గమే అత్యంత ప్రయోజనకరము అట్టి సంపర్గము నలన విహిక వాంఛలు కాల క్రమమున తొలగి పోవును ఆత్మకు పరమ శాంతి లభించును

" మ చ్చిత్తా మ ద్ధత ప్రాణా బోధయంతః పరిస్పర్శమ్
కథయంత స్స మాం నిత్యం తుష్కంతి చ రమంతి చ "

—(భగవద్గీత 10 - 9 -)

నా యుదే మనస్సును లగ్నము గావించినవారై, పరస్పరము నున్న గుఱించియే తెలిసికొనుచు, ఇతరులను తెలియఁ జెప్పుచు, నిరంతరము సంత్పత్తిని పొందుచున్నారు, ఆనందించు చున్నారు' అని, శ్రీ కృష్ణ భగవానుఁడే స్వయముగాఁ దెలిపియున్నాఁడు కావుననే, ఆళ్వారులును భాగవత సత్సంగము భగవత్ప్రీతికి పరమ

ప్రయోజన కర మని ప్రబోధించిరి కులశేఖరాధ్వారులు తమ రాజ భాగములను సైతము పరిత్యజించి, భక్తులతో కలిసి మెలసి, భగవత్సాను సంకీర్తనానంద మగ్న మానసు లగుట కెంతయో యుత్కంఠ జూపిరి

‘మనస్సునందుఁ గల మాలిన్యముగఁ దొలఁగించి, ఈర్ష్యాది దుష్టణములను వదలి, పంచేంద్రియములను స్వాధీనము గావించుకొని, నిరంతరము భగవంతుని స్తుతించుటయందే నిమగ్నులైన భక్తుల నెన్నడు వర్ణింపఁగలనో’ 1141

‘భగవంతుని దివ్య లీలను కీర్తించుచు, నేత్రములనుండి ఆనంద బాష్పములు ధారా ప్రవాహముగ ప్రవహింపఁజేయుచు, అట్టి బాష్ప ధారలచే నీ క్ష మగు భగవ దాలయ ప్రాంగణమున సృత్యము గావించు భాగవతోత్తముల చరణ పరాగమును నా శిరముపై నెవుడు ధరి తునో’ 1142

‘ఆనంద బాష్పములను సదా ప్రవహింపఁజేయుచు, అర్చితో భగవంతుని పిలుచుచు, పులకిత గాత్రులై, భగవంతుని స్తుతించుచు, సృత్యము గావించు భక్తులను పరిహసించువారే నిడముగ విచ్చి వారు’ 1143

11 పెరుమాళ్ తిరుమొలి 1-7

12 అలుపోల్ వరుమి శ్లోకీర్త కొణ్ణు
అర్చన్ కోయిల్ తిరుమొత్తమ్
శేఱుగయ్ కొణ్ణర్ నేవడి చెట్టమ్
శేఱన్ శ్లోకీర్త కొణ్ణవనే

కులశేఖరాశ్వాదులు వెలువరించిన పై భావనా పరంపరలు - ఎంతటి కఠిన చిత్తుల నైనను ద్రవింపఁ జేయఁ గల వనుట నిశ్చయము.

భాగవతోత్తముల నడుగు ఉచ్చ నీచ భేదముల కేమాత్రము తావు లే దనియు, భగవద్భక్తులైనవా రెల్లరును సమాన గౌరవ భాజనులే యనియు ఆశ్వాదులు నొక్కి వక్కాణించిరి మచ్చు కిచట తొండరడిప్పొడియాశ్వాదుల శ్రీకృష్ణ యొకటి చాలును -

‘దోష రహితములైన జీవితములతో తేజరిల్లుచు, దైవ భావమున నిమగ్నులై యుండువారు - ఏ కులజులైనను - వారు భగవత్తుల్యులు గావున, వారిని పరమ భాగవతోత్తములుగా భావించి, నేవించి వారి సాంగత్యము చేయవలెను’⁴⁴

ఇట్టి భావ పరంపరలు - ఆశ్వాదుల దివ్య ప్రబంధములలో కో కొల్లలు అదియును, గాక, భక్తులకు భాగవత సాంగత్య మెంతటి శ్రేయస్కరమో భగవంతునకు విముఖులైనవారి సాంగత్య మెంతటి ప్రమాదకర మనియు ఆశ్వాదులు ప్రబోధించి యున్నారు.

‘ఈ ప్రపంచమునఁ గల సుఖమే సత్య మైన దనియు, అదియే శాశ్వతమైన దనియు తలంచి, త దనుసారముగ ప్రవర్తించువారి సాంగత్యము పరిత్యాజ్య’ మని కులశేఖరాశ్వాదులు భక్త లోకమున కొసంగిన దివ్య సందేశమే ఇందల కొక ప్రబల నిదర్శనము.⁴⁵

44 ‘ ఎదిలవాన గరాత్తు ఎల్లదిప్పేది మారకల్
ఇళి కులత్తవర్ కళేయమ్ ఎల్లదియర్ కళాగిల్
కళిమిన్ కొడమిన్ కొట్మిన్ ఎల్లు నిన్కిడు మొక్క
పళివన్ కులినాయ్ పోల్ కుదిల్ తిరుప్పవ్వురై

45 “ మెయ్యిల్ వాక్క్యై మెయ్యెన్ కొప్పమ్ - ఇ
న్వెయన్ న్నొగమ్ మాదువ నిల్లై యాన్ ”

వైరాగ్య వైశిష్ట్యము

భక్తి మార్గమున పయనించువారు - సాంసారిక విషయములను, ఆ విషయములయందు దాసత్వము గల్గించు వస్తు సహచారమును వరిత్యజించి, వైరాగ్య భావమును పెంపొందించుకొనుట శ్రేయస్కరము వైరాగ్యము పెంపొందు కొలదియు భక్తి భావ మభివృద్ధి జేయును దానివలన భగవ దనుగూతి గల్గును. అట్టి యనుభూతియే సాధకునకు సర్వదా వాంఛనీయును సాంసారికము లగు వాంఛనకు లోనయి యున్నంత వఱకును మూసప్రదాన భగవ దున్ముఖుఁడు కాఁజాలఁడు. ఇంద్రియములను జయించనివానికి ఆత్మోత్తేజము కలుగనేరదు. వైరాగ్య భావమును పెంపొందించుకొనుచున్న కొలదియు ఇంద్రియములు స్వాధీనము లగుచుండును కనుక, వంచేదియములను జయించుట సాధకునకు విధి యనియు, అదియే భక్తునకు ప్రథమ పోషాన మనియు ఆశ్వురులు ప్రబోధించియున్నారు.

మూసప్రదాన భగవ దున్ముఖుఁడగు తరుణమున అవరోధములుగా నేర్పడు విషయ జాలముపై విజయమును / ధించుటే వైరాగ్యము జ్ఞాన హీనుఁడగు మూసప్రదాన - సర్వరమైన శరీరముతో సంబంధము గల గృహారామ క్షేత్రాదులను మోసా సతమున శాశ్వతము లని తలంచి, అట్టి తన గృహారామ క్షేత్రములందు, సతీ సుఖ లాదులు, బంధు మిత్రులందును విశేష మగు ప్రీతి గలిగి, సరింతరము వారియందే మనస్సును లగ్నము గావించి, తన సర్వ శక్తులను వారికై వెచ్చించుచు, భగవంతుని స్మరించును కాని శరీరమున శక్తి సామర్థ్యములు క్షీణించు కొలదియు - మృత్యువు నమీకాపించు కొలదియు అతని కన్నులు విచ్చుచు, అతనిలో జ్ఞానోదయ మగును ఆ తరుణమున అతనికి తన పృథ్విపర్యయనము, అగ్రాదోషము లగువలన, ఎఱఁడు దుఃఖా కాంత చేతన్ముఁడగును అట్టి స్థితిలో నతనికి భగవంతుడు

స్మృతికి వచ్చును కనుక, ఎలిమింతుడై న గూఢాచారము - సలింపు స్వభావము గల సాంసారిక సుఖ భోగములయందు ఆరంభ దశ నుండియే వైరాగ్య భావము గల్గి యుండుట కడుంగడు ప్రయోజనకర మని ఆత్మార్థులు ఎలుగై త్తి చాటియున్నారు

గులశేఖరాత్మార్థులు తమ రాజకీయ సుఖ భోగములను వదలి, వైరాగ్య భావమును పెంపొందించజేసికొని, భక్తి ప్రపత్తులలోను తీర్ణులై, భగవంతుని సాక్షాత్కార భాగ్యమును పొందిరి ఇట్లే, ఆత్మార్థులందఱును ప్రాపంచిక విషయములకు దూర దూరముగ నుండి, వైరాగ్య భావముతో విరాజిల్లుచు, అట్టి వైరాగ్య స్థితియే భక్తులకు ఆవశ్యక మని తమ దివ్య ప్రబంధములలో నిట్లు విశదీకరించిరి -

‘పంచేంద్రియములను బంధించిన సాధకునకు భగవంతుని దర్శన భాగ్యము లభించును.’⁴⁶

‘పంచేంద్రియ ద్వారమును బంధించిన యెడల, జ్ఞాన ద్వారము తెరిచుకొనును’⁴⁷

46 “ అరియపులనైస్తదక్కి ఆయమలర్ కొణ్ణు - ఆర్యమ్
పురియ పరిశినాల్ పుల్కిల్ - పెరియనాయ్
మూర్తాతు పీత్తిరస్తమావళివల్ - ఇల్లై పీర్
ఏర్తానై కొణ్ణు తెళిరు ’

- ముదర్ తిరువనాది 59

47 ‘ అత్తినైస్త ముక్కడక్కి ఆయమలర్ కొణ్ణు - ఆర్యమ్
తెత్తినై మనర్తర యెచ్చెవ్వే - అత్తినై ఎన్దన్
పేరొదియేత్తున్ పెరున్దవత్తోర్ కొణ్ణురే
కారోలి వణ్ణన్ ఇళిల్ ’

- ఇరణ్డామ్ తిరువనాది 6

‘పంచేంద్రియములు శత్రు తుల్యములు’¹⁴⁸

‘రాజకీయ సుఖము పైతము అశాశ్వతమైన దనియు, ధనము నశించు స్వభావముగల దనియు మూర్ఖులైన మానవులు తెలిసికొనట యవసరము.’¹⁴⁹

‘నేడు కానిచో - రే పయినను ఈ సంసారమును వీడిపోవలసి నదే యని తెలిసియా, మూర్ఖులైన మానవులు - తమ దేహమునందు భ్రాంతిని వదలజాలకున్నారు’¹⁵⁰

ఆశ్వారులు గావించిన పై ప్రబోధములనుఁ బట్టి, పాపించు కము లగు ధన కళక వస్తు వాహనములు, గృహారామ శ్మశ్రణములు మున్నగున వన్నియు అశాశ్వతములే యనియు, అట్టివానియందు వ్యామోహమును వదిలి, వైరాగ్య భావముతో భగవంతుని భజించుట మే లనియు విశద మగుచున్నది

— 0 —

48 ‘పున్నురి పళయదైత్తు జరక్కరిచ్చినై కెయిదు
నన్నులవళి బిండ్డు జ్ఞానన అబ్బుడర్ కొళి’

- తిరుప్పవ్వు విరుత్తమ్ 88

49 ‘అడిశేర్ ముడియినరాకి అరికరకొరామ్ తొళ
ఇడిశేర్ మురళజ్జి ముత్తి తియమ్మ విరున్దివర్
పొడిశేర్ తుళగాయ్ పొవరకళ్ అకలిర్ నొక్కెన
కడిశేల్ తుత్తుయ్ ముడిక్కొణ్ణన్ కళల్ కనై విన్నెమినో’

- తిరు వాయి మొళి 4-1 8

50 ‘బన్దు కాదిర్ నిన్దు కాదర్ అన్దియారుమ్ వైయగతు
బన్ది నిన్దువాళ్ దలిన్న్దు కణ్ణుమ్ పీళరెన్ గొలో ?’

- తిరుప్పవ్వు విరుత్తమ్ 88

శ్రీ కులశేఖర వైభవము

‘ సుధీమణి ’

శ్రీమూన్ ఎలకపాటి విజయ రామవాచార్యులు,

ఎం ఏ డి ఐ యన్

—*—

శ్రీ మన్నారాయణ చుణ శరణాగతి — భవ సంతరణమునకు
అనంతర పరమ పద ప్రాప్తికి మూల గతి శ్రీవైష్ణవ మతము
శరణాగతిని ప్రబోధించును శ్రీ చరణ శరణాగతి మాత్రమే శ్రీయః
పతి నిర్మల నివాస స్థానమైన పరమపద శుభ వాసమును కలుగ
జేయును ద్వయ యంత్రార్థ ప్రతిపాదితము పైతము శ్రీయఃపతిని
ప్రతికరణ శుద్ధిగా గోరుటయే

దివ్య సూరులు

పరమ దయా సముద్రుఁ డగు శ్రీ వైకుంఠ నాథుని ఆమోద
ప్రమోదముతో — ఆర్త జన రక్షణకు, లోకోత్తరమైన సామాన్య
జన సముద్ధరణమునకు, మోక్ష ప్రాప్తికి, అందుకు అవశ్యక మగు
పరమ పద సోపాన నిర్మాణమునకు కంకణ బద్ధముగ అవతరించిన పరమ
భాగవత శిఖామణులే దివ్య సూరులు మోక్ష మార్గమును సుగమము
గావించి, అశేష పామర జనమునకు ప్రకైవల్య పద భాగ్యమును
కరతలాంకురిము చేసిన ఆ గన్య సూరులే ద్రావిడ దివ్య దేశమున
ఆశ్వాసులుగా అవతరించి యున్నారు శ్రీ విష్ణుభక్తి — ఒక యుగో
ద్యమముగా, మహా ప్రవంతిగా మోక్ష సామ్రాజ్య ప్రాప్తికి
ఏకైక సాధనముగా ప్రాచుర్యమును పొందినది ఈ మహనీయుల వల
ననే శ్రీమ ద్భాగవత రామాయణ భారతాది పురాణేతిహాసములు

జ్ఞాన సిద్ధికి కామ భేనువులు కాగా, ఆత్మార్థుల ద్రావిడ దివ్య ప్రబంధములు భక్తి ప్రపత్తులకు పట్టు గొమ్మలుగా మోక్ష మార్గ దర్శకములుగా పరిధివిల్లి నవి

నవ విధ భక్తి మార్గములు

శ్రీ విశిష్టాద్వైత సిద్ధాంతమునకు మూల విరాట్టులైన ఆత్మార్థులు ప్రధానముగ పన్నిద్దరు శ్రీ కృష్ణ భగవానుడు గీతలో ప్రవచించినట్లు, 'తపస్విభ్యోఽధికో యోగీ జ్ఞానిభ్యోఽసి మతోఽధికిః శ్రద్ధావాన్ భజతే యో మాం సమే యుక్తితమో మతః' (గీత 6 - 46, 47) - తపస్సు చేయవారి కంటెను, జ్ఞానుల కంటెను, యోగుల కంటెను భక్తుడే ఉత్తముడు 'భక్తి రే వై నం గమయతి' 'భక్తి రే వై నం దర్శయతి' భక్తి వశ పురుషః' - భక్తి చూత్రమే భగవంతుని పొందించును ఆయనను దర్శింప జేయునదియు భక్తి చూత్రమే భగవంతుడు భక్తి వశుడు భగవంతుని చేరుటకు అతి సులభమైనపదము భక్తి మార్గ మొక్కటియే ఈ భక్తి - తొమ్మిది విధము లని భాగవత ప్రమాణము

"బ్రహ్మం కీర్తనం దిష్టోః స్మరణం పాద సేవనమ్

అర్చనం వందనం దాస్యం సఖ్య మాత్మ నివేదనమ్ "

భగవద్గుణానుభవమునకు సంబంధించినవానిని వినుట, కీర్తించుట, స్మరించుట, శ్రీ పాదములకు సేవ జేయుట, అర్చించుట, సమస్కరించుట, దాస్యము, స్నేహము, ఆత్మ నివేదనము అనునవి నవ విధ భక్తి మార్గములు శ్రీహరి భక్తిని పన్నిద్దరాత్మార్థులు ప్రబోధించుచు గాకి, వాసు స్వయముగ ఆచరించియున్నారు

ఆళ్వారుల భక్తి గీతములు

ఆళ్వారులు తమిళములో రచించిన భక్తి గీతములను - 'పాశురములు' అందురు ఈ ద్రావిడ పాశురములను ఆళ్వారులు స్వయముగ గానము చేసిరి ఇవి - రాగ తాళ బద్ధములు, గానయోగ్యములు కర్ణ పేయ మగు ఈ పాశుర గానము నాటికిని, నేటికిని దివ్య క్షేత్రములలో నిత్యానుసంభేయమై, పరమ సాంప్రదాయకమై విలక్షణ వైభవముగ విరాజిల్లుచున్నది శ్రీ పరాశర సుబ్బరువారు - పది మంది ఆళ్వారులను, శ్రీ భగవద్రామానుజులను, శ్రీరామ మిత్రులను ఇట్లు ప్రణమించియున్నారు -

“ భూతిం సర య మవాదావ్వా పు భట్టనాథు
శ్రీ భక్తినార కులశేఖర యోగివాహన్
భక్తాంఘ్రిరేణు పరకాల యతీంద్ర మిత్రాన్
శ్రీమ త్పూంసకమునిం ప్రవతోఽస్మ నిత్యమ్ ' ”

ఈ శ్లోకమునందు ప్రస్తావించబడిన పది మంది ఆళ్వారులతో మధురకెన యాళ్వారులను, ఆండాళును చేర్చినయెడల, మొత్తము పన్నియైరాళ్వారులు ఈ పన్నిదరిలో నొక రగు కులశేఖరాళ్వారులే ప్రస్తుత కథానాయకులు

ఆళ్వారుల దాన్య భక్తి

శ్రీ వైష్ణవ సిద్ధాంత ప్రవర్తకులైన ఆళ్వారు లందఱును నవ విధము లగు భక్తి విధానములలో - దాన్య భక్తిని విశేషముగ పాటించిరి శ్రీయ పతిని లిండ్రగా, ప్రభువుగా, ఆచార్యునిగా సంభావించి, దాసానుదాసులుగా భగవత్సేవలో ప్రవర్తించిరి ఆళ్వారులు అనన్యమైన తమ అనురక్తిని విష్ణు పరముగా అనుభవించి, క్రియఃపతితో ఆత్మీయమైన దివ్యానుభూతిని పొంది తరించిరి

శ్రీవైష్ణవమున కుల తత్త్వమునకు స్థానము లేదు శ్రీ మహా విష్ణువును ఆరాధించుచు ఆచార్య సమాశ్రయమున పంచ సంస్కారములను పొంది, ద్వయానుసంధానమే ఊపిరిగా, తిరుచుంత జపమే ప్రాణముగా భావించుచు, భగవ ద్భాగవతాచార్య సన్నిధియే పెన్నిధిగా గడుపువా రెవరేని వైష్ణవులే కుల తత్త్వమును వదలి, పరమ పద వాసమునకు అందరును అర్హులే యని ప్రకటించినది శ్రీ వైష్ణవ సిద్ధాంతము ఆశ్వారులలో భిన్న కులమువా రున్నారు వారందరును శ్రీయః పతికి ఆంతరింగికులే అతి పవిత్రము, మహిమాన్వితము అయిన ఆశ్వారుల విష్ణుభక్తి పారివశ్యము అనన్య సామాన్యము.

భాగవత కులశేఖరులు

ఉదాత్త భక్తి తత్త్వమునకు, పారవశ్యమునకు ద్వారక యుగమున గోవికలు ప్రతీకలు కాగా, ఈ కలి యుగమున ఆశ్వాకులు ప్రతినిధులుగా విలసిల్లుచున్నారు ఒకత సిద్ధించిన భక్తి భావనాతో ఆశ్వాకులు శ్రీమన్నారాయణుని అవతార రూపములను విశేషముగ కీర్తించిరి అట్టి ఆశ్వాకులలో భక్తి పరవశులై, రాజ్య పాలన చేయుచు, సర్వదా పృష్ఠభక్తి పారివశ్యమున నీనిత్యము భక్త్యము గావించుకొన్న సుహాసీయులు కులశేఖరులు అరు కేర చక్రవర్తులు, భాగవత కులశేఖరులు

శ్రీ కులశేఖ రాశ్వాకులు శ్రీమన్నారాయణుని కాస్తుభాంశ సంభూతులు నీతాడేని ఒకరు ఎగు నును మహారాజు వలెనే, కుల శేఖరాశ్వాకులను రాజులుగా నిరాజిల్లించవారు ఈ కులశేఖరులు - పరాభవ చూసి మాన శుక్ల పక్ష శ్రుద్వాదశీ సారము - పున

ర్వసూ నక్షత్ర యుక్త శుభ లగ్నమున చంద్రవంశరాజగు దృఢవ్రతు
నకు పుత్ర రత్నముగ జన్మించిరి ¹

“కుంభే పునర్వసూ శాతం కేరళే చోళ పట్టణే
కౌసుభాంశం ధూధీం కులశేఖర మాశ్రయే”

వీరిది కేలళ దేవునందలి కొల్లి నగరము శ్రీ కులశేఖరులు
బాల్య అనావన వార్ధక్య దశలను మిక్కిలి ఉదాత్తముగ క్రమ
శిక్షణతో గడపిన చుహా మనీషులు

కులశేఖరుల రాజ్య పాలనము

శ్రీ కులశేఖరులు మహా రాజుగా రగుటచేత, శత్రు రాజుల
సంహారము, సామ్రాజ్య విస్తరణము, దేశ రక్షణము వంటి సహజ
ధర్మములను నిర్వహించు తప్పదు కనుక, రథ - గజ - తురగ -
పదాతి బలములను పటిష్ఠను గావించిరి రణ రంగమున అరివీర
భయంకరులై, శత్రువును జయించిరి ఏకిచ్చతాధిపతులై పాలన
చేసిరి తమ రాజ్యపాలనమున, స్త్రీ - బాల - వృద్ధులకు, అనాథ
లకు, బలహీనులకు రక్షణము కల్పించి, ప్రజా రంజకముగ పాలన
సాగించిరి కులశేఖరులకు బాల్యమునుండియు సహజ సిద్ధముగ భగవ
చ్చక్తి అలసడినది శ్రీస్తిష్ఠనియందు వారికి అపరిమితమైన ప్రేమ
కామున గలచిన కొలదియు వారిలో శ్రీకృష్ణభక్తి దిన దిన ప్రవర్ధి
మాన మైచి కులశేఖరులు సహజముగ సత్య పురాకములు.
అపార భూత దయా సముపేతులు దీనికి తోడు - సజ్జన సాంగ
త్యము, స్వానుభవము విశేషముగ గలవారు. భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్య

1 శ్రీ కులశేఖరార్జునులు 13 : 187 ప్రతిపదమున చంద్ర వంశరాజు అట్రిప్రయము
— సంపాదకుడు

ములు కాల క్రమమున వారిలో నర్థిల నారంభించినవి శ్రీవైష్ణవ ధర్మారాధన ప్రభావముచే, రజస్తమో గుణ విముక్తులైరి సత్త్వ గుణ సంపన్నులై, రాజ్యమును పాలించుచుండిరి

కులశేఖర మహారాజు - జనక మహారాజు

శ్రీ కులశేఖర మహారాజుగారికి జనక మహారాజు ఆదర్శ ప్రాయుడు నిజమునకు కులశేఖరులు అపరి ఒనకులు రాజ్యమును ధర్మ బద్ధముగ పాలించుట యందును, రాగ ద్వేష రహితముగ జీవితమును గడుపుట యందును, నిస్సంగ వర్తనము నందును, స్వదేశమును, సర్వ భోగములను త్యజించి, సర్వలోక శరణ్యుడైన శ్రీరామ చంద్రుని విభీషణుడు ఆశ్రయించినట్లు, కులశేఖరులకూడ - పాంచ భౌతిక మైన శరీరము నందును, ప్రాపంచిక సుఖ లాభము లందును ఆసక్తిని విసర్జించిరి కలి యుగ వైకుంఠముగ కీర్తింపబడు శ్రీరంగమును దర్శింపవలె ననియు కులశేఖరులు విశేషముగ ఆకాంక్షించుచుండెడివారు మరియు - తమ రాజ్యమును, రాజ భోగములను పరిత్యజించి, శ్రీరంగ క్షేత్రమున నిత్య చివాసము చేయుచు భగవద్భాగవతాచార్య సంసేవనమును కాము గుహపవలెననియు కులశేఖరుల సంకల్పము కాని, వారి సంకల్పము సర్వోత్తమమైనదే యయ్యును - దేశ ప్రజలకు, వారి ప్రయోజనములకు, రాజ్య నిర్వహణమునకు మాత్రము ఉపయుక్తియు కాదు ఈ కారణము వలననే కులశేఖరుల సంకల్పమునకు మంతులు ఉపాయముతో వికల్పము గల్గించుచుండెడివారు కులశేఖర చక్రవర్తి రాజ్యమును త్యజించిన యెడల, ప్రజలకు - రాజ్యమునకు ముప్పు కలుగును ధర్మము అనాధ యగును అందువలన, ఆ విధముగా జరుగుటకు అవకాశము లేదు

కులశేఖరుల భాగవత భక్తి

శ్రీ కులశేఖరులకు భగవంతునియందు కంటెను భాగవతుల యందు భక్తి ప్రపత్తు ల్గీతము భాగవతుఁ శుభాగమనమును ముందుగా తెలిసికొని, ఎదు రెది, స్వాగత వాక్కిములు పలికెడి వాడు వారికి నేనలు చేయటకు ఉద్దుక్తులగుచుండెడివారు అందు నలన, కులశేఖరులు శ్రీరంగమునకు వెడలిని యెడల, ఆ శ్రీరంగ నాధుని దర్శన విశేషము పొన లుగు మధురానుభూతిలో చిక్కుకొని, తన్మయత్వముతో అచ్చటనే నిలిచిపోగల రనియు, ఇక రాజ్యమునకు తిరిగి రా రనియు ఎంతయు సంశయము శ్రీ కులశేఖరులు శ్రీరంగమునకు బోవలె నని ఏ నాటి కానాడు పయన మగుటయు, వారి కెదురుగా - ప్రయాణమై వెళ్ళు నున్న సమయమునకు ఎవరో ఒకరు వేంచేయుటయు జరుగుచుండెడిది ఇది యంతయు శ్రీ కులశేఖర మహా రాజ శేఖరులు శ్రీరంగము వెడలుటకు వీలు లేకుండ మంత్రులు పన్నిన పన్నాగనున్న మాట! సరిగా ప్రయాణ మగుటకు కులశేఖరులు సన్నాహ మైనంతలో - ఎవరినో ఒక భాగవతోత్తముని తోడి తెచ్చి, కులశేఖరుల యాత్రను ఏ నాటి కానాడు వాయిదా వేయించుచుండెడివారు మంత్రులు

“సుష్యతే యస్య నగరే రంగ యాత్రా తినే దినే

త మహం శిరసా ఎందే రాజానం కులశేఖరమ్”

ఎవరి నగరమున ప్రతి దినము శ్రీరంగ యాత్రను గురించిన ధ్వనులు (చాటింపు) వినిపించుచున్నో - ఆ రాజైన కులశేఖరులకు శిరము వంచి సమస్కరించుచున్నాను’ ఇది - శ్రీ కులశేఖరాశ్వాదులను ప్రార్థించు శ్లోకము, ముకుంద మాలకు మకుటాధిపమానము

శ్రీ కులశేఖరాళ్వారులు 'ముకుంద మాల'ను భక్తి సంభరి తముగను, రసవత్తరముగను రచించిరి ఆ మహనీయులు - భావ మధుర మైన కవితల సల్లగల విద్య ల్కవులు 'ముకుంద మాల' లోకోత్తరమైన స్తోతరాఽము అని శ్రీకృష్ణ భక్తి పారవశ్యమునకు ప్రాణావిష్కరణము గావించిన మహాత్తర గ్రంథము ముక్తి ప్రదాత ముకుందుడు అతడే శ్రీకృష్ణుడు, అసగా శ్రీమన్నారాయణుడు శ్రీకృష్ణ భగవానునకు అర్పింపబడిన మాల - ముకుంద మాల

కులశేఖరులు - తిరుమల నివాస సంకల్పము

తిరుమలలో నివసించినచో - ప్రశాంతముగను, ప్రమోదము గను ఉండగల దని కులశేఖరులు భావించుచుండెడివారు పవిత్ర పుష్కరిశిలో నిత్యము మజ్జనము చేయుచు, శ్రీనివాస భగవానుని దర్శన భాగ్యమువలన పునీతులైన మహనీయులు నివసించు తిరుమల దివ్య క్షేత్రములో - పక్షిగనో, వృక్షముగనో జన్మింపవలె ననియు, ఏ యాపమున నేనియు ఆ దివ్య క్షేత్రమునందే నివసింపవలె ననియు శ్రీ కులశేఖరులు విశేషముగ ఆశించుచుండెడివారు

కులశేఖరుల రామ భక్తి

శ్రీ కులశేఖరులు పరీక్షిస్తృహరాజు పలెనే భాగవత గోష్ఠి ప్రేమియులు సర్వ గుణ సంపన్నుడైన శ్రీరామచంద్ర శుభ చరితమును నివదించు శ్రీమద్రామాయణమును నిత్య పారాయణ శ్రవణాదులను గావించుచు, కాలక్షేపము చేయుచుండెడివారు ఒకనాడు కులశేఖర ప్రసాదమున శ్రీమద్రామాయణ పారాయణ ప్రపంచము సాగు చున్నది యుద్ధ కాండ కొనసాగుచున్న ఘట్టము అందు --

“చతుర్దశ సహస్రాణి రక్షసాం భీమ కర్మణామ్

ఏక ఋరామో ధ్యాయాత్మా కథం యజ్ఞం భవిష్యతి”

అను శ్లోకమును కులశేఖరులు శ్రవణము గావించుదురు 'భయంకరులైన రాక్షసులు పదునాల్గవేలమంది ఒకవైపునను, ధర్మాత్ముడైన శ్రీరామ చంద్రుడు ఒక్కడే మరి యొక వైపునను - వీరి మధ్య ఏ విధముగా యుద్ధము జరుగుచున్నదో! అని వాల్మీకి బాధపడు సన్నివేశ మది దీని భావము కులశేఖరులు గ్రహించిరి అప్పటికే భక్తి పారవశ్యమున నున్న ఆ కులశేఖరులు - 'శ్రీరామచంద్రునకు ఏమి కష్టము కలుగునో! స్వామి వారికి సహాయముగ మ రెవ్వరు లేరే! అని మిక్కిలి బాధపడుచు, వెంటనే తమ చతురంగ బలములను - సన్నగము గావించి, స్వామికి అండగా నుండవలె సన్న భావముతో - చతురంగ బల సమేతముగ బయలు దేరుదురు మహారాజశేఖరు లగు కులశేఖరులు రాను భక్తి తస్మయత్వమును మంత్రులు గ్రహింతురు వెంటనే సుహారాజుగారి ఆ ప్రయత్నమును మిమింపజేయుటకు విచిత్రముగా ఒక పూహమును పన్నుదురు మంత్రులు కొందరు భటులను రహస్యముగ సుహారాజుగారికి ఎదురుగా వంపి, 'స్వామి వారు ఆ పదునాల్గువేలమంది దుష్ట రాక్షసులు తామా ఒక్కరే సంహరించి, సీతమ్మ తల్లితో క్షేమముగా లిగిగి వచ్చిరి' అని తెలియ జేయుదురు అది విన్న కులశేఖరులు - మరే సందర్భమునకు తిరిగి వత్తురు²

2 ఈ సందర్భమును పురస్కరించుకొని, మరి యొక సందర్భములలో నున్నది శ్రీమద్రామానుజ శ్రవణంలో - రాముడు సీతమ్మ తల్లిని తీసికొనిపోయిన ఘట్టము వచ్చినపుడి, శ్రీ కులశేఖరులు పారవశ్యమున వీరావేశముతో - మా తల్లి సీతమ్మను అపహరించుకొనిపోయిన దుర్మార్గుని వదిలి, అమ్మ తీసికొనిపోయిన దుష్ట రంభైన్యముతో బయలుదేరిరి హరి వారి అడుగు, సమగ్రముగా పొందుద, (రంభైన్యం దిండయ (అక.) సముద్రుడు మార్గ మిచ్చెనట ఇతలో శ్రీరామచంద్రుడే సీత తల్లిని సమేతుడై, ఎదురయి, 'నాయనా! నీ తెందు కీ ప్రాప్తమి' అని నేనే రావణుని వధించి, మీ అడుగు తీసికొని వచ్చితి నని చెప్పి, కులశేఖరుల నాశ్రయించి, ఆంధ్రాన మయ్యె నట !

శ్రీ కులశేఖరుల భక్తి పారివశ్యము, నిష్కళంకమైన శ్రీ వైష్ణవ సంక్లేష భావము అంతటి ముగోదాత్తమైనవి ఇక మహారాజుగారు ఈ రీతిగా తిమ్మయత్వములో మునిగిపోయిన యెడల, రాజ్యము - ప్రజలు నిర్లక్ష్యమనకు గురి యగు ప్రమాద మున్నది దానిని ఎట్లైనను రక్షింపవలెనుగాదా !

కులశేఖరుల భక్తి ప్రశస్తి

మహారాజుగారి అంతఃపురములో సాధారణముగ వచ్చుచు పోవుచుండు భగవ ద్భక్తులకు స్వాగతి నత్కారములు, సాంప్రదాయక ముర్యాదలు జరుగుచుండెడివి శ్రీవైష్ణవ స్వామీకు అచ్చట యెంతయో స్వేచ్ఛ ఉండెడిది మహారాజుగారి దర్శనమునకు వచ్చి పోవు శ్రీవైష్ణవ స్వామీలను అంత హరిములో అడ్డగించువా రెవరును లేరు అయినచో - ఈ భక్తుల రాకపోకలు - ఇక వారి నేనలో ఒకలు మరిచిపోవు ప్రవృత్తి గల కులశేఖరుల ఈ వ్యవహార సుంతయు మంత్రుల కెంతయు బాధాకరముగ నుండెను పరిపాలనా వ్యవహారము లకు పైతము అంతరాయముగ మారిపోవుటతో - ఈ దండయాత్రలు చేయుచున్న శ్రీవైష్ణవ స్వాములను వీరీతిగనైన - రాజుగారి సంస్థానమునకును, అంతఃపురమునకును రా కుండునట్లు తరిమివేయవలె నని పన్నాగము పన్నుదురు

శ్రీ కులశేఖరుల రాజ ప్రాసాదమందలి తిరువారాధన మందిరమునకు ఒక అమూల్యమైన నవ రత్న హార మున్నది దానిని స్వామివారి అలంకారమునకు ఉపయోగించుచుండురు ఆ నవ రత్న హారమును మంత్రులు రహస్యముగ దాచి వైచి, అది పోయినట్లు ప్రకటింతురు, దానిని గాఢ ప్రాసాదమునకు తరచు వచ్చి పోవు

శ్రీవైష్ణవులు చూత్రమే తీసియుందు రవియు, మఱి యొక విధముగ పోవుటకు అనకాశము లే దనియు - మంత్రులు, అధికారులు ప్రవాదమును కల్పింతురు ఇట్లు చేసినచో - రాజుగారికి శ్రీవైష్ణవులపై ద్వేషము కలుగు ననియు, రాజుగారు వారిని విడిచిపెట్టి, రాజ్య వ్యవహారములలో యథా యోగ్యముగ శ్రద్ధ వహింపగల రనియు అధికారుల ఆలోచన అయినచో - ఆ విధముగ జుగకపోవుటయందే దైవ సంకల్పము స్పష్టము కాగలదు

మంత్రులు కల్పించిన ప్రవాదమును శ్రీ కులశేఖరులు విశ్వసింపక, శ్రీవైష్ణవ స్వాముల సత్విధిర్భక్తిప్రవృత్తిని, ఉన్నతమైన భక్తిభావమును ఉటంకించుచు, శ్రీవైష్ణవుల పట్ల తమకు ప్రగఱుముగా గల విశ్వాసమును - ఉహితముగను, పూర్వహితముగను నిరూపించుటకు సిద్ధ మగుదురు భయంకరమైన నల్లతామ పామును తెప్పించి, బుట్టలో పెట్టింతురు రాజుగారి నావాసమునకు పెట్టిన అగ్ని పరిక్షకు మంత్రులు మంత్రము భయ భ్రాంతు లగుచురు ఈ పరిక్షలో ఈ నిజముమాట యె టున్నను, త్రాచు కాటు వేసినచో - రాజుగారికి నూరెండ్లు నిండు ప్రమాద మున్నదిగదా! సరియే అందరును చూచుచుండ, కులశేఖరులు పాము బుట్టలో చేయి నుంచి, అందలి నాగ సర్పమును సునాయాసముగ, సైర్యముగ పట్టి, బయటికి విడిచిపెట్టుదురు ఆ పాము చక్కగా ప్రక్కకు ప్రాకి, అదృశ్య మగును మంత్రులు ఆశ్చర్య చకితులై, తమ అపరాధమును క్షమింపు డని ప్రభువును ప్రార్థింతురు తమ పశ్చాత్తాపమును ప్రకటించుకొందురు

కులశేఖరుల వైరాగ్యము

కులశేఖరులు ఉదార హృదయులు గనుక, అపరాధులైన తమ అధికారులను క్షమింపగల్గినను, భాగవత్తులైన శ్రీవైష్ణవులపై వారు

నిష్కారముగా మోపిన నిండకు అమితముగ బాధ ననుభవించుదు భగవత్ గానకావచారము చేయువారి బాధ్య భగవత్ ద్వైతములు లగు వారి బాధ్యతా మిక్ గడుపజాల మని భావించుదు అప్పటికే శ్రీహరి కటాక్ష గానము లో గల చ్చ దనమును అనుభవించిన అద్వైతవంతులు గావు, ఇక ఎట్లేని రాజ్యభారమును పడలి, భక్తి శ్లాప నైరాగ్యము, ఇంక శ్రీరాగ సన్నిధిని తీవ్రత శేచమును గడుపవలెనని నిశ్చయించుకొని తన మంత్రుల రాగమును అప్పగించి, తన ఆత్మయు గాముతో తీర్థయాత్రలకు బయలుదేరుదురు తిరిగి వచ్చిన పిమ్మట తన బహుమతి పట్టాభిషేకము చేసి, ఇక శాశ్వతముగా రాచరిక సంబంధములైన సుఖ భోగములకు, బరువు బాధ్యతలకు స్వచ్ఛముగ దూరమగుదురు పరమ నైరాగ్యముతో శ్రీరంగమునకు చేరుకుందురు. ఇది రాజముగ శ్రీరంగ యాత్ర చేయునలె ననియు, శ్రీరంగని సేవించునలె ననియు కులశేఖరుల సంకల్పము. ఆ సత్య సంకల్పము నఫలమగుటచే, శ్రీరంగనాథుని దివ్య నర్చనముతో కులశేఖరులు పులికితగాటలు వారు హృదయము మహత్తరమైన భక్తి భావముతో ఉప్పొంగిపోవును ఆ దివ్యానుభవముతో - తమకు కలిగిన పరమానందమును, ప్రేమాతిశయమును అనన్వరితమైన శుభాక్షరి కూపమున అభివ్యక్తియు గావించుదురు

కులశేఖరుల స్తోత్ర ప్రబంధములు

పట్టనాథుర భక్తి సిక్తము లగు అక్షర మాలికిలే శ్రీ కులశేఖరులను గ్రహించిన 'ముకుంద మాల', 'వెరుమాళ్ తిరుమొళి' యను గ్రంథములు మొదటిది స్తోత్ర రాజము రెండవది దివ్య ప్రబంధము³ శ్రీ కులశేఖరాశ్వాసులు సంస్కృత - తమిళ (ద్రవిడ)

3 శ్రీ కులశేఖరాశ్వాసులు - 'సువర్ణ ధనము', 'తపశీ సంపత్తి' అను రెండు పాదములను గూడ సంస్కృతములో - 'వివిధ ప్రసాద యస్మదే'

భాషలలో పండితులగుటచేతను, దివ్యానుభవమునకు, భగవద్గుణానుసంధానమునను - భావ సుధురము, భక్తి బంధురము నగు భాషలో భగవంతునకు అక్షరాభిషేకము చేయగలిగిరి తాము తరించుకొగాక, తర తరమాలను తమ సంకీర్తనాదుల మనన పరన పారనాద్యలతో తరింపజేసిరి శ్రీయ పతి సన్నిధి కెగురుగ తా మొక శిలగా నైనను కావలె ననియు, ఆ మహా భాగ్యవేదాలు సనియు మనసార కోరిరి శ్రీవారి సన్నిధిలో రాయిగా పడియున్నచో - అహరహము శ్రీవారి దివ్య మంగళ విగ్రహమీను, ముఖారసందశును నేవించుచుండవచ్చు ననియు, శ్రీవారిని దర్శించుటకు నచ్చు భక్తులు సెరంతం పాద రజస్వర్యతో తాము తరింపవచ్చు ననియు కులశేఖరుల తలంపు మహా భోగిగా, మహాయోగిగా ద్వంద్వములను నముముగా, సుక్తిముముగా, సమర్థముగా గడపిన స్థాన శుభ చరితులు శ్రీ కులశేఖరాధ్వారులు

కులశేఖరుల కృష్ణ భక్తి - ముకుంద మాల

శ్రీ కులశేఖరులు రచించిన 'ముకుంద మాల' - భక్తి తత్వమునకు దర్పణము చుధురమైన సంస్కృత సాహిత్యమున ఇది - హృదయములను కదలించి, భక్తి జ్ఞాన నైరాగ్యములను ప్రబోధించు స్తోత్ర రాజము ఇందు కులశేఖరులు శ్రీకృష్ణ భగవానుని దేవాది దేవునిగా ప్రస్తుతింతురు అట్లే, తాము దశరథ మహారాజుగా భావన చేసికొని, శ్రీరాముని ప్రేమించుచున్నట్లు, శ్రీరాముని కల్యాణ గుణ సంపదను ప్రశంసించుచున్నట్లు 'పెరుమాళ్ తిరుమొళి' ప్రబంధమును రచించిరి భక్తి రస స్థావరము లగు ఈ రెండు గ్రంథములును లోకమున కలకాలము నిలిచియుండగలవు

ముకుంద నూతిలో - సలుబది శ్లోకములున్నవి ఆధ్యాత్మిక చింతనతోపాటు - ప్రాపంచిక సత్యములు, భగవద్గుణానుభవములు,

వ్యామోహ ప్రశమోపధములు, శత్రు చేష్టదైక మంత్రములు, హరి చరణ స్మరణామృతములు, శ్రీష్ట రసాయనములు, భృత్య భక్తి తత్త్వములు, ధ్యానామృతస్వాదములు, భవ జలధి తరణమునకు భక్తినానలు - అనేకము లున్నవి భగవ ద్భక్తులకు ముకుంద మాల - నిత్య పారాయణ గ్రంథము అయ్యది - పాంచ భౌతిక మైన శరీరమును హిరణ్మయముగా చేయగల మహా మహిమాన్వితమైనది దీర్ఘ రోగములకు మండల నియమముతో (40 రోజులు) ఔషధ సేవ వలె - ముకుంద మాల లోని సలుబది శ్లోకములను నియమ యుక్తి ముగ పారాయణము చేయుచు, ఆ శ్లోకములలోని విశేషార్థములను గ్రహింపగల్గినవారు - శ్రీకృష్ణ పారవశ్యమును పొంది, ఆ మధురాంబుధిలో ఓలడగలరు ఒక నూతన కాంతిని, దైవిక స్ఫూర్తిని తప్పక పొందగలరు ఆ శ్లోకములలో అంత క్లిష్టముగా గల - లయ, మార్దంగిక నైభవము, వీణా నిక్విణము, సంగీత రుచి - ఏ పారకున కైనను హృదయంగమ మగు అనుబంధమును, ఆనందమును కల్పించి, ముగిసి జేయు ననుట అత్యుక్తి కానేరదు

మహా రాజ శిరోమణి - మహా భక్త శిరోమణి

శ్రీ కుంశేఖరు కవితమ లోకమునకు ఆదర్శప్రాయమైనది సార్వభౌములుగా ఆ మహాసీయలు మహా భోగ భాగ్యముల ననుభవించిరి స్వచ్ఛందముగా రాజ్యమును పరిత్యజించి, పరిమయోగులై, తమ కవితమును శ్రీకృష్ణ స్మరణమానందును, భగవ ద్భాగవత సేవ యందును గడపిరి

కులశేఖరులు క్షత్రియులు ధర్మ బద్ధులు ధను ర్విద్యా నిపుణులు యుద్ధ విజయలు రాజులు బ్రహ్మ జ్ఞాన సంశోభితులు మహా పండితులు కవి శిరోమణులు దయా నిధులు కావుననే

శ్రీయఃపతి విష్ణుకేసునిచే కులశేఖరులకు పంచసంస్కారములు చేయించెను మోక్ష సామ్రాజ్యమును అందించెను

ధన్వాత్ములు కులశేఖరులు

శ్రీ కులశేఖరులకు గల విష్ణు భక్తి - అపారము, అద్వితీయము ఆ పరమ భక్తాగ్రేనరులు సర్వ సంగ పరిత్యాగము గావించి, నిరంతరము శ్రీ రంగనాథుని నేనింపవలెనన్న ఉత్కంఠను వృద్ధి గావించుకొని, తుదకు శ్రీ రంగనాథస్వామి సన్నిధి ప్రథమ ద్వారమున గడపగా మారిపోయిరి (పడియామ్ ఇందు ఉన్ పవళవాయ్ కంజేనే) పగడము వంటి నీ అధరమును నేనింపజేయ వలసిన దని ప్రార్థించి, తమ మనోరథమును సిద్ధిపజేసికొనిరి దివ్యము, భవ్యము, శ్రీహరి ప్రేయము నగు జీవితమును 67 సంవత్సరములు గడపిన శ్రీ కులశేఖరాళ్వారులు మిక్కిలి ధన్వాత్ములు శ్రీ విష్ణు భక్తి సామ్రాజ్యమునకు ప్రభువులు - శ్రీమ ద్వేదిమార్గాదిత్యులువైన ఆ మహానియుల అడుగు జాడలలో పయనించువారు పరమ ధన్యులు

" పీఠ సాగర తరంగ శీకరా

సార తారకిత బాధ మూర్తయే

భోగి భోగ శయనీయ శాయినే

మాధవాయ మధు విద్విషే నమః "

ముకుంద మాల

సంస్కృత మూలము

శ్రీ కు ల శే ఖ రా క్వా రు లు

అంధ్ర వ్యాఖ్యానము .

హాకరణ నిదాన పవీణ - భాషా పవీణ

ఉభయ పేదాంత రిరోహణ

శ్రీమాన్ శ్రీ బాష్యం అప్పలాచార్యులు, ఎం ఏ

— ౧ —

ముందు మాట

దిగవ త్సాప్తికై జన్మాంతం సుకృత పరిచాకిముచే లభించిన
 చూనిన గృహకు ఆనందకమైని భక్తి భక్తి లేని కీవితము నిర్భక్తము
 భక్తియే ముక్తికి నానము భక్తియే పరమ పురుషార్థము
 ప్రేమతో నిరంతరము కృష్ణానుశీలము చేయటయే భక్తి తపో
 ధ్యాన సమాధుచే పొంద జాలని భగవానుని - మనకు వశపరచునది
 భక్తి 'భక్త్యా మా సుఖిజానాతి యావాన్ యశ్చాస్మి తత్త్వతః'
 'భక్త్యా త్వనస్యయా శక్యః' అని గగన్గీతలో - అనన్య భక్తియే
 భగవ త్సాప్తి కల్గించునది యని వివరించినాడు

ముండకొపనిషత్తునందును, కరోపనిషత్తునందును - 'పరమాత్మ
 కేవల శ్రవణముచేగాని, మనసముచేగాని, ధ్యానముచేగాని లభించు
 వాడు కాదు, పరమాత్మ ఎవరిని నరించునో - వారికే లభించును' అని
 చెప్పబడినది అట్లు పరమాత్మచే నరింపబడుటకు ఏమి ఉండవలెను?
 కిర్మయా? కాదు జ్ఞానచూ? కాదు మ రేమి? ఆ పరమాత్మను నదలి

నే నుండలేను, వానిని చేరియుండి - వారికి నేవలూ చేయుట తప్ప, నాకు వే రొకటి యక్కరలే దని, వే రొక ప్రయోజనమును కాంక్షింపని ప్రేమి కావలెను వారికి తానే నశ మగును తన స్వరూపమును దర్శింపజేయును వారికి పరమాత్మను తలంచుటయే ఆనందముగా నుండును వారికి పరమాత్మను తలంచుటకు వే రొక ప్రయోజనముండదు దీనినే పరమ భక్తి, పరమ ప్రేమ, అన్యభిచరిత భక్తి, అనన్య భక్తి యని యందురు

అట్టి భక్తికి దృష్టాంతముగా సేర్కొనబడినవారు గోపికలు ఆ కృష్ణ భక్తిని ఈ యాగమలో అనుభవించినవారు ఆశ్వారులు వారికి అట్టి భక్తి - సహజముగ గల్గినది జ్ఞానము చేతను, కర్మ చేతను కల్గినది కాదు అట్టి ఆశ్వాదులలో - శ్రీ పరవశులై, రాజ్యమును పాలించుచు, సంతతి కృష్ణ భక్తి పారనశ్యముతో కీచితము భక్తి మయమైన పాహు రాజులు కులశేఖరులు

ఆ కులశేఖరులు భక్తి పారనశ్యముతో నిత్యము శ్రీరంగమే వెళ్ళవలె నని చాటించుచుండెడివారు కాని, వారికి భగవంతునియందెంత ప్రేమయో, భగవ ద్భక్తులయందు అంతరంబు ఎక్కువ ప్రేమ వారు వచ్చుచున్నారని తెలిసిన, భగవత్సేవకంటె ముందు - వారి సేవ చేయవలె నని కోరెడివారు కులశేఖరులు శ్రీరంగము వేంచేసి సహో - తిన్మయత్వమా నంది, ఎరల రాజ్యమునకు రారని శంకించి, వారి మంత్రిలు నిత్యము భగవ ద్భక్తులను యోడితెచ్చి, కులశేఖరుల శ్రీరంగయాత్రను నాయుగా వేయించుచుండెడి వారు శ్రీకృష్ణ భక్తి కంటెను శ్రీకృష్ణ భక్తులయందు వారికి ప్రీతి యెక్కువ యని వారి ప్రార్థన తెలుపుచున్నది ఓ కృష్ణా! నీ భక్తుల భక్తుల భక్తుల

భక్తుల భక్తుల భక్తుల భక్తులనై యందునట్లు నన్ను అనుగ్రహింపుము ' త్వదభ్యుత్పన్న భక్త్య పరిచారక భృత్య భృత్య భృత్యస్య భృత్య ఇతి మాం స్మరలోకనాథ !' అని ప్రార్థించిరి వారి ముఖము నుండి ఆవిర్భవించిన స్తోత్ర రాజము ముకుందమాల ముక్తి నొసంగు వాగు ముకుందుడు - శ్రీకృష్ణుడు ఆయనకు అర్పించిన మాల - ముకుంద మాల కంఠమున వెలుపల మాలను ధరించినట్లే, లోపల ముకుంద మాలను ధరింపవలెను దీనివలన మానవుడు జీవితమును సార్థకము చేసికొనగలడు

కులశేఖర స్తుతి

ఘనశ్చైతే యన్త్య నగరే రంగయాత్రా దినో దినో

త మహం శిరసా వందే రాజానం కులశేఖరమ్

పన్నిద్దరాళ్వారులలో ఒకరైన కులశేఖర మహారాజు - శ్రీరంగ నాథుని సేవించుటకై భక్తు లందఱును వెంట గొనిపోవ, రంగ యాత్రను గూర్చి చాటింపించుటయే సాగుచుండెడిది శ్రీరంగనాథుని గణ కిర్తనము చేయుచు, భక్తి తన్మయులై యీ చాటింపు వేయుచుండ, సచయము గడచిపోవుచుండెడి యట్లు శ్రీరంగనాథుని గుణానుభవము వనే సచయము గడిపెడి భక్తి కులశేఖరు లగు శ్రీ కులశేఖర మహారాజును సాష్టాంగపడి నమస్కరించుచున్నాను

విశేషార్థము :-

ఈ శ్లోకము కులశేఖరుని ప్రార్థించు శ్లోకము ముకుంద మాలను రచించిన కులశేఖరులు మహారాజు భక్తిమయమైన జీవితమును సాగించెడివారు వారి పట్టణములోని ప్రజలతోకూడ శ్రీరంగమునకు వెళ్ళవలె సని వారి కోరిక ప్రయాణమును చాటింపుచుండెడి

వారు కాని, నాకు ప్రయాణమునకు సిగ్గుపడెడి వేళకు భాగవతులు వచ్చిన, వారికి ఆతిథ్య మిచ్చి నేపించి వెళ్ళినలె నని యరునాటికి ప్రయాణమును మార్పుచుండిరి ఈ విధముగ నిత్యము వారి పట్టణమున రంగ యాత్ర చాటింపబడెడిది అట్టి కులశేఖరులకు నమస్కరించుచున్నాను దీనివలన వారికి గల భాగవత భక్తి ఎంత గొప్పదో తెలియుచున్నది భగవ ద్భక్తి వేరుగా ఉండుటకంటె, భాగవత భక్తియున్నచో, భాగవత - భగవ ద్భక్తి మాత్రము కల్గినవారి కంటె గొప్పవారు అట్టి స్వరూపము మనకు సిద్ధించుటకు కులశేఖరులకు నమస్కరించవలెను

స్తోత్ర ప్రారంభము

శ్రీ వల్లభేతి వరదేతి దయాపరేతి
భక్త ప్రయేతి భవ లుంఠన కోవిదేతి
నాథేతి నాథ శయనేతి బగన్నివాసే
త్యాలావనం ప్రతిపదం కురు మే ముకుంద!

R672
35 M84.5

మహా భక్త శేఖరు డయిన శ్రీ కులశేఖరి మహారాజు - ప్రథమతః స్తోత్రారంభమున ముకుందుని గూర్చి యీ క్రింది తెరంగున ప్రార్థించిరి

‘ఓ ముకుందా! శ్రీవల్లభ! వరద! దయాపర! భక్తప్రియ! భవలుంఠన కోవిద! నాథ! నాథశయన! జగన్నివాస! అనువామొరకు సమాధాన మొసంగుము’

విశేషార్థము -

ముకుంద! నేను మాటాడు శ్రీ మాటలలో నీ నామమే పల్కునట్లు అనుగ్రహింపుము శ్రీ వల్లభ! వరద! దయాపర!

11012

భక్తప్రియ! భవ లుంగరస కోవిద! నాథ! నాగ శయన! అని నేను సంతతము న నామమును ఆ పించునట్లు చేయుము

ముక్తికి ముఖ్య సాధనము నామము మాటకు సంస్కృతమున 'పదము' అని పేరు 'పాడుగు' అని కూడా, పదము అను మాటకు అర్థము అగుగు వేసినను, నోరు విప్పినను భగవత్ నామమే రావలె నని వారి కోరిక నెఱచుచు - ఏ పనులు చేయుచున్నను ఏ మాటలు మాటాడుచున్నను భగవత్ నామమును మరువరాదు భగవంతుని చేరుటకు లేవు 'శ్రీ' ఆమెయే లక్ష్మీ కృష్ణావతారములూ రాధగా - రుక్మిణిగా వచ్చిన దామెయే ఆమె నాశ్రయించి, ఆమె ద్వారా ఆమెకు ప్రియుడు అని నర్వేశ్వరు నాశ్రయించవలెను ఆమె అను గ్రహము లేనివారికి భగవత్ దనుగ్రహము కలుగదు భగవానుని నామ ములలో - భగవానుని క్లిష్టమైన పేరు 'శ్రీ వల్లభ' దానిని ముందుగ కీర్తించవలెను అట్లు కీర్తించిననాడు మనము కోరిన కోరికలను భగవా నుడు తీర్చక యుండు లేడు మనము అధికారులమా! అనధికారులమా! యని సంశయింపదు అమ్మ ద్వారా ఆశ్రయించుటయే మన యోగ్యత యని మనకు నిరము నొనంగును కావున, 'పదదా!' అని కీర్తింప వలెను

ఇంతటి యాదరింపును చూచిన స్వామికి మన మేమి అర్పింప గలము? అర్పించుట కే మున్నది? అతడు మనవద్దనుండి ఏమి అపేక్షించును? ఏమియు అపేక్షింపదు మన మితనిని ప్రేమించుటయే కాంక్షింతుము మనము అతనిని ప్రేమించినచో - అతడు మనలను మాటలతో చెప్పలేనంతగా ప్రేమించును 'భక్తాన్తే లతీవ మే ప్రియాః' 'యో ను ద్భక్త స్స మే ప్రియాః' 'స చ మమ ప్రియా' అని చెప్పినట్లు, మన హేమియు చేయునట్లు - లతీయే ప్రేమించిన, ప్రేమించువాడని 'భక్తప్రియ!' అని కీర్తింపవలెను

మనము భగవంతుని ప్రేమించిపొందువలన భగవంతుని కెట్లు ఏ ప్రయోజనము లేదో, అట్లే భగవంతుడు మనలను ప్రేమించినను మన కేమియు చేయడు అనుకొనకుడు మనకు తెలియకుండ, మన 'భవమును' అనిగా - సంసారమును త్రుంచి వేయును తాను శ్రమ పడి ఛేదించడు - మనకు ఛేదించుచున్నట్లు తెలియదు మన ప్రయత్న మక్కర లేక, తన ప్రయత్న మక్కర లేక, దాని యంతట అదియే జారిపోవునట్లు చేయు నేర్పు కలవాడు కనుక, 'భవ లుంఠన కోవిద!' అని కీర్తింపవలెను

ఇంత చేసియు ఏమియు చేయనివాని వలె హాయిగా శేష శయ్యపై శయనించియుండును శేషుడు తన శరీరమును స్వామికి 'ఇట్లుగా, పాన్పుగా, ఆననముగా, పాదుకగా, వస్త్రముగా, తలగడగా, గొడుగుగా, పాద పీఠముగా' మార్చి మార్చి వినియోగపరచును మనము కూడ మన శరీరమును, ఆత్మను అన్ని విధముల వానికే వినియోగపరచిననాడు - ఆ శేషము మీద పరుండిపట్టే, శేషభూత మైన మన ఆత్మలోకూడ ఆ స్వామి పడండును కావున, 'నాగశయన!' అని కీర్తింపవలెను

ఏక్కడో దూరిముగా శేష శయ్యపై పరుండినవానివలన మన కేమి లాభము? మనము వానిని పొందగలమా? అను కొనకును అతడే సర్వ జగమును తనకు నివాసముగా ఏర్పరచుకొని నివసించును సర్వ జగమునకు తాను నివాసమై యుండును మనలో ప్రచ త్యణువు నందును ఆతఁడును ఆతడు లేని చోటు లేదు కావున, 'జగన్నివాస!' అని కీర్తింపవలెను ఇట్లు మాట మాటకు, అగు గుగున నీ నాదుముడు అర్పించునట్లు చేసి, ముక్తి నొనగెడి స్వామి! అను గ్రహింపుము

జయతు జయతు దేవో దేవకీ నందనో ౨యం

జయతు జయతు తృష్ణో వృష్ణి వంశ వ్రదీపః

జయతు జయతు మేఘ శ్యామలః శోమలాగో

జయతు జయతు పృథ్వీ భారనాశో ముకుందః ౨

ఓ దేవా ! దేవకీ నాదన ! నీకు జయము వృష్ణి వంశ మంగళ
దీపమా ! కృష్ణా ! నీకు జయము సుకుమార శరీర ! మేఘశ్యామ !
నీకు జయము భూ భారి నాశక ! ముకుంద ! నీకు జయము జయము

విశేషార్థము -

ముకుందః, దేవః, దేవకీ నందనః - జయతు జయతు

మోక్షము నిచ్చువాడు ముకుందుడు ముకుందుడు ఎవడు ?
నూ దేవకీ నందనుడు ఎక్కడో గోలోకినులోనో, శ్రీ వైకుంఠము
లోనో ఉండిన మనము చేసే నీ లానే పగి నచ్చి, తనచేతి స్పృశంప
బడిన జగత్తులో ఒక స్త్రీ యైన దేవకీదేవి గర్భమున సంవత్స
రము వసించి, ఆమె కానంద సంధాయకుడై జన్మించిననాడే ! ఆహా !
స్వామీ ! ఏమి నీ పయం ! దేవుడవు ! దేవకీ నందనుడ వయితివా !
స్వయం ప్రకాశకుడవైన నీవు, అట్లై దేవకీ దేవి కుచూరుడ వయి
తివా ! సర్వ జగదానందమువు ! దేవకీ నందనుడ వయితివా ! నీ
సాశీల్యము సర్వోత్కర్షతో విరాజిల్లుగాక !

‘ముకుందః, కృష్ణః, వృష్ణి వంశ వ్రదీపః’ జయతు జయతు

దేవకీదేవి కుచూరుడవై జన్మించి యూరకుంటివా ? స్వామీ !
అజ్ఞానము అనెడి చీకటితో నిండి యున్న యదు వంశమునకు విచ్చేసి,
చీటికి వచ్చి, వెలుగు నుచ్చితివి నిరతిశయానంద స్వరూపుడవు -
నీవే కృష్ణుడవు నీవే మోక్ష ప్రదుడవు సామాన్యమైన దీపమువంటి

వాడవు కావు నిపు ప్రదీ ము బయటి చీకటిని మృతమే దీపము పోగొట్టును ప్రదీపము అందరికి అన్నివేళల ప్రకాశించును తనంత తానై, ఎల్లప్పుడు ప్రకాశించును ఆనందమునే కల్గి చును అట్టి మా కృష్ణ ప్రదీపమునకు యింగళ మగుగాక !

మా మోక్షము నిచ్చు మాకుండ తత్త్వము గుణములు లేనిది, రూపము లేనిది కాదు మేఘు శ్యామలము - కోనులాంగము - మేఘమువంటి వర్షము గలది మేఘమే వలె రసము (జలము) నిండి నది జలముచే తరువునది మేఘము నీరు నిండిన మేఘము వర్షించుటకు ప్రార్థన అక్కర లేకయే వర్షించును మా స్వామియు అంతే చూచినవారికి తాపమును చల్లార్చును దర్శించినవారికి ఆధ్యాత్మిక, ఆధిభౌతిక, ఆధిదైవిక తాపమును పోగొట్టును - మీ ముకుంద మేఘము మేఘము నీరు నిండి యూగలేక వర్షించును కాని, ఒకరి యుపకారమునకై కాదు మా కృష్ణ పరమాత్మ మోక్షమును (ఆనంద రసమును) వర్షించుట ఒకరి యుపకారమునకై, తనకై తా నాగ లేక ప్రసాదించును నీల మేఘము తన కున్న దంతయు వర్షించి, ఏమియు చేయలేకపోతినే యన్నట్లు వెలవెల బోవును అట్లే, మా కృష్ణ మేఘము ఆశ్రితానాశ్రిత భేదము లేక, అభ్యర్థన లేక, దయారసమును వర్షించియు - ఏమియు చేయలేకపోతినే యని వైష్ణవము నందును మేఘము వంటి స్వభావమే కాదు, రంగు కూడా శ్యామలము ఆ నీలిమయే మనకు రక్షకము స్వామి అనంతం డని మనకు తెలుపునది ఆ నీలిమయే అపరిచ్ఛిన్నండు, ఆనందమయండు, వాత్సల్య స్వరూపుడు, నమదర్శనుడు, ఉదారుడు, మనోహరుడు అయిన స్వామి - మేఘు శ్యామగు

ఈ కల్లాణ గుణమాలతోబాటు, దివ్య యింగళ సుకుమార ముగ్ధ మంజుల విగ్రహుడు స్వామి మూర్తి ఎంత సుకుమారమో !

పుష్పహాస సుసూర మా మేన నునకొర కెంత కష్టపడినాడు !
అయ్యో ! ఆ గుణములు, ఆ సుందరమూర్తి మా కనురావు తగిలి,
మాయమండ వర్ణిలుగాక !

స్వామి అనతారమునకు సాధు పరితాణము, దుష్కృద్విదా
శని, సాధు పరితాణ దీక్ష యూహ పాదములలో చెప్పి, నాల్గవ
పాదములో - 'పృథ్వీ భార నాశ' మా ముకుందుడే భూమి బరువును
లేపించి చేసినాడు అనుచున్నారు మోక్ష మనగా - శ్రోత్రగా
కల్పించి యిచ్చినది కాదు భూమికి రాక్షసులు బరువు మన ఆత్మకు
'నేను' 'నాది' అను భావన లగువు అది తొలగుటయే మోక్షము
కృష్ణుడు అనతిరించిన తర్వాత, లోకములో అందరు - శత్రువులు,
మిత్రులు, ఉదాసీనులుకూడ వారే యయిరి కావున, లోకములో -
'నేను' లేనినది అంతయు నానిదే యగుటచే, 'నాది' పోయినది
ఇట్లు మామికి బరువైన రాక్షసులను అహంకార మమకార దూషితు
లను లేపిండ్ చేసి, శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ ముకుందు డయినాడు అట్ట
ముకుందుడు జయ మగుగాక !

ముకుంద ! మూర్ధ్నా వ్రణివత్త్వ యాచే

భవంత మేకాంత మియంత మర్థం

అవిస్త్రైతి స్త్య చ్చరణారవిందే

భవే భవే మే నస్తు భవ త్స్పృశాదాత్

3

మొదటి శ్లోకములో కృష్ణుని పిలిచి, రెండవ శ్లోకములో -
ఎకట రిలిచి కృష్ణునకు జయము పలికి, యిచ్చటనుండి కులశేఖరులు
స్తోత్రము చేయుచున్నారు ఈ శ్లోకము - 'ముకుంద'తో ప్రారంభ
చుగుటవలన, 'ముకుంద మాల' యను నామము ఈ స్తోత్రమునకు
కలిగెను ఇందు - ముకుంద ద్వాదశాక్షరీ మంత్రము నిక్షిప్తమైన దని
పెద్దలు చెప్పదురు.

ఓ ముకుందా ! నీ పాదారవిందములను జన్మ జన్మముల నేను మరువకుండునట్లు అనుగ్రహింపుము నీ యెదుట శిరసు వంచి, మోకరిల్లి, నిశ్చయముగా ఈ కోరికనే కోరుచున్నాను
నిశేషార్థము -

ఓ ముకుందా ! తలవంచి సమస్కరించి, ని న్నొక చిన్న కోరిక కోరెదను ప్రతి జన్మ మందును నీ పాదారవిందములపై నా తలంపు నిలిచియుండునట్లు అనుగ్రహింపుము

ఈ శ్లోకములో కులశేఖరులు - ముకుంద మాలలో సార భూతమైన ప్రార్థన చేయుచున్నారు పురుషుడుగా జన్మించినవాడు పొందవలె నని కోరదగినది పురుషార్థము మోక్షము ఆ మోక్షము జన్మ రాహిత్యమా ? భగవత్సాయుజ్యమా ? అవిద్యా నివృత్తియా ? భగవత్సాలోక్యమా ? భగవత్సారూప్యమా ? అని పలువురు పలువిధముల శంకించుట కవకాశము కల్గు నని తాము ముకుందుని నుండి అర్థించి పొంద దలచిన మోక్షము యొక్క స్వరూపము వివరించుచున్నారు

నాకు జన్మ రాహిత్య మక్కర లేదు పరమ పద ప్రాప్తి అక్కర లేదు ఏ లోకములో ఏ రూపమున నున్నను సరియేకాని, నేను కోరెడి పరమ పురుషార్థ మగు మోక్షము — 'నీ పాదారవిందములు మరపు రాకుండుటయే' అని కులశేఖరులు తాము పొంద దలచిన పురుషార్థమును వివరించినారు

భగవత్పాదారవిందములను నిరంతరముగ స్మరించుటయే ధ్యానము అదియే భక్తి అది వాని అనుగ్రహము వలననే సిద్ధించునది కాని, మన ప్రయత్నముచే కాదు. ఆ భక్తితో పాటు ధ్యాన

మును, కర్మను కూడ నేను కోరుట లేదు. దానిని మాత్రమే కృప చేయము ఆ భక్తిచేత మరి యొక దానిని పొందవలె నని నేను భక్తిని కోరుట లేదు అదియే నాకు సాధ్యము అది మరి యొక దానికి సాధనము కారాదు 'ఏకాంతం - ఇయంతం' అను రెండు మాటలలో ఈ భావమును సూచించినారు అజ్ఞానము, మాయ అనగా - భగవత్పాదారవింద వినిస్మృతి అది లేకపోవుట అజ్ఞాన నివృత్తి, మోక్షము అంటే కాని, శరీరమును వీడుట కాదు లోకాంతమును పొందుట కాదు భగవత్పాదారవింద విస్మృతి రాహిత్యమే కుశలీఖరుల మోక్షము అంటే కాని జన్మ రాహిత్యము కాదు దానిని ప్రసాదించుటకు భగవానుని ఈ ముకుంద మాలలో అర్థించుచున్నారు ఈ ముకుంద మాలను చదివినవారికి అట్టి మోక్షము భగవత్ దనుగ్రహముచే లభించును

నాహం వందో తన చరణయో ర్ద్వంద్వో మ ద్వంద్వో హేతోః
కుంభీపాకం గురు మపి హరే నారకం నానోతుమ్

రమ్యా రామా మృదు తనులతా నందనో నానిరంతుం

భావే భావే హృదయ భవనో భావయేయం భవంతమ్ ||

ఓ కృష్ణా ! ద్వంద్వాతీత స్థితిని అందవలె నని కాని, కుంభీపాక సరకమును లేప్పించుకొనవలెనని కాని, లావణ్యవతు లగు అప్పరసలను స్వర్గములో అనుభవింపవలె నని గాని నేను నీ పాదారవిందములకు సుస్మరించుటలేదు ఎట్టి దేహము నొసంగినను సరియే, నా కభ్యంతరము లేదు కాని, సర్వదా మనసులో నిన్నే స్మరించుటలు చేయు నునియే సుస్మరించుచున్నాను

విశేషార్థము :-

'హే కృష్ణా ! నీ చరణారవిందములకు సుస్మరించు ద్వంద్వాతీత స్థితి నందియుండుటకు కాగు, అనాది యైన జన్మ పరంకురలో

నొసర్చిన పాపముల ఫల మనుభవించుటకు జంకి, వానిని తప్పించు కొనుటకు నీకు నమస్కరించుటలేదు పుణ్య కర్మలకు ఫలముగా - నందన వనమున నుకుమారాంగు లగు నుండరుల ననుభవింపవలె నని కోరిక కాదు నే నీ శరీరములోనే యుండి, ద్వంద్వములకు నశుడనై యున్నను, సరకములో నున్నను, స్వర్గములో నున్నను నా మపసులో కలెడి ప్రతి భావములోను నిన్నే భావించవలెను ఇదియే నా కోరిక

ప్రహ్లాదుని పాములచే కరిపించినను, ఏనుగులచే త్రొక్కించి నను బాధ కలుగకుండుటకు కారణ మేమి? మత్తు నుండు ఇచ్చి, శస్త్ర చికిత్స (ఆపరేషను) చేసినచో - శరీరమును కోయుచున్నను బాధ కలుగదు అది తాత్కాలికము శాశ్వత మగు అట్టి వేదనా రహిత స్థితి కలుగవలె నన్న ఏమి యుండవలెనో, ప్రహ్లాదాదు లీ శరీరములో నుండియు - అట్టి రాగ ద్వేషములకు, సుఖ దుఃఖములకు అతీతులై యుండు కేమి యొసర్చిరో దానిని కులశేఖరులు కోరు చున్నారు ఇంద్రియములు ఇంద్రియార్థములతో కలిసినపుడు రాగ ద్వేషములు నియతముగా కలుగును కాని, మనసును ఇంద్రియముతో చేరకుండ, భగవ ద్భావనతో నింపిన ఆ రాగ ద్వేషములు లోనికి రావు కర్మలు మంచి నైనను, చెడు వైనను ఫలము సీయక మానవు వానిని వారించుకొనుటకు ఎన్ని యో జీవితములు ప్రయత్నించవలెను అంతకంటెను భగవ ద్భావనతో హృదయము నిండినచో - శరీరము నకు కలెడి సుఖ దుఃఖములు హృదయమున ప్రవేశింపజాలక, పై పొరలోనే నిల్చిపోవును కావున, కులశేఖరులు కోరెడిది ద్వంద్వ వినాశము కాదు కర్మ వినాశము కాదు నిరంతర భగవ ద్భావన ఇదియే పరమ పురుషార్థము ఇదియే మోక్షము వెనుకటి శ్లోక ములో - ఏది తాము కోరెడిదో చెప్పినారు ఇందులో - తాము కోరినివానిని చెప్పినారు దీనిచే కోరదగినది - భగవ త్పాదారవింద స్మృతి రాహిత్యము, సతత భగవ ద్భావన అని తెలియుచున్నది

నాస్థా ధర్మే న వసు నిబయే నైవ కామోపభోగే
యద్య ద్భవ్యం భవతు భగవన్ పూర్వ కర్మానుభూతమ్
ఏత త్ప్రార్థ్యం మమ బహు మతం జన్మ జన్మాంతరేఽపి
త్వ త్ప్రదాంభోదుహ యుగ గతా నిశ్చలా భక్తి రస్తు ॥

ఓ కృష్ణా! ధర్మము నార్జింపవలె నని గాని, అర్థమును కూడ జెట్టవలె నని గాని, కామముల సనుభవంపవలె నని గాని నాకు కోరిక లేదు నా పూర్వ కర్మల సనుసరించి ఏది యెట్లు జరుగ వలెనో అట్లే జరుగు గాక! ఈ జన్మయందు గాని, జన్మాంతరమందుగాని నీ పాదార విండయముయందు నిశ్చల మగు భక్తి కలుగవలె ననునది యొక్క టియే యభిమత మగు కోరిక (జన్మ రాహిత్యము - లేక, మోక్షము కంటెకూడి కృష్ణ భక్తి నే ముఖ్యముగా ప్రార్థించుచున్నారని కులశేఖరులు నాలుగు పురుషార్థములకంటెకూడ, భగవంతునియందు ప్రేమయే పరిమ పురుషార్థ మని వారి యాశయము.)

విశేషార్థము -

ధర్మార్థ కామములు పురుషార్థములు మానవుడు వీనిని కోరి సంపాదించవలెను వెనుకటి జన్మలలో చేసిన కర్మలను అనుసరించి, ఈ జన్మలో ధర్మ శ్రద్ధ, ధనము, కామ భోగము లభించును అవి వ్యతిరేకముగా నున్నపుడు భగవానుని ప్రార్థించి, ధార్మికుడుగా - ధని ఓడుగా - భోగిగా తాను మారవచ్చును కాని, వీని యన్నింటికంటె పొంద దగినది - శాశ్వత సుఖమైనది భగవ ద్భక్తి దానిని సాధనముగా చేసి ధర్మమునుకాని, భోగమునుగాని, జన్మ రాహిత్యమును గావి ఆర్జించుట లేకు పండ్లకు ముత్యములు వెలపోసినట్లు, అవివేకమే యగును కావున పురుషార్థములు అనుకొనుచున్న నాలుగు పురుషార్థములు కావు ఒక్క భక్తియే పరిమ పురుషార్థము. దానినే

అర్థించి పొందవలెను అని ఎరింగిన కులశేఖరులు - 'హే భగవన్ !
ధర్మమునందుకాని, అర్థమునందుగాని, కామోపభోగమునందుకాని
నాకు ఆస్థ లేదు అవి పూర్వ జన్మలలోని కర్మానుగుణముగ ఎట్లు
వచ్చినను సంతోషమే ! జన్మ రాహిత్యముకూడ నాకు కాంక్షణీయము
కాదు ఎన్ని జన్మలున్నను హాని లేదు కాని, నీ పాదారవిందము
నిశ్చల మగు భక్తిని ప్రసాదించితివేని, అంతకంటెను కోరదగినది లేదు
ఆ భక్తినే ప్రసాదింపుము' అని, ఈ శ్లోకములో పరమ పురుషార్థ
ముగా భక్తిని కోరుచున్నారు భక్తి కలిగిన తరువాత, ధర్మార్థ కామ
ములు భగవ ద్విషయమున ప్రవర్తించిననాడు అవి పొంద దగినవి
అందుచే, ధర్మ కామములు భక్తికి అంగములుగా ఆచరింపదగినవే !
కాని, స్వతంత్రముగా ఆచరింపదగినవి కావు

దివి వా భువి వా మహాస్తు వానః

నరకే వా నరకాంతక ప్రణామమ్

అవధీరిత శారదారవిందౌ

చరణౌ తే మరణోఽపి చింతయామి

౬

పెనుకటి శ్లోకములో - భగవంతుని తలంచుటకంటెను ఇతరము
లైన ఫలములను వేనిని కాంక్షించ నని చెప్పి, కులశేఖరులు ఇందు -
ఈ ప్రదేశముననే యుండవలె నను కోరిక కూడ నాకు లే దను
చున్నారు

ఓ నరకాంతక ! కృష్ణా ! స్వర్గమునం దున్నను, నరకమునం
దున్నను నా కేమియు వ్యధ లేదు కాని, శరత్కాల కుద్య సుంద
రము లగు నీ చరణారవిందములనే మరణ సమయమున గూడ
ధ్యానించుచుండును

విశేషార్థము -

సరకాసురుని అంత మొందించుటకై ఎంతయో శ్రమ పడి అంతమొందించి, వాని చెరలో నున్న స్త్రీలను చేపట్టితివి కాని, నేను కూడ నీ దివ్య పాదారవిందములను చూడలేని - తలంచలేని అజ్ఞాన బంధమున నున్నాను వర్షిర్తువులో తానురలు మునిగిపోవును శరదృతువు వచ్చిన వెంటనే, తామరలు నీటిపై అందముగా కన్నట్టును అవివేక మనెడి మబ్బు చుట్టి, ఆధ్యాత్మిక - ఆది భౌతిక - ఆధి దైవిక దుఃఖములు వర్షించు స్థితిలో - శ్రీకృష్ణ పాదము లనెడి తామర పూవులు కన్నడకుండ పోవును సత్త్వ గుణము శరదృతువువలె మన స్సున పర్విననాడు - రజో గుణ మనెడి బురద విరిగి, చిత్తనదీ జలము ప్రసన్న మయిననాడు - శారద పుండరీకములను ధిక్కరించజాలిన స్వామి పాదములు కన్నట్టును ఆ స్థితి నాకు జీవించియున్నంతకాలము మాత్రమే కాదు - మరణించినను ఆ పాదారవింద స్మృతియే నాకు కలుగవలెను కాని, ఆ స్మృతి ఫలము నుద్దేశించి కాదు స్వర్గమునకు వెళ్ళినను, సరకిమునకు వెళ్ళినను నాకు అభ్యంతరము లేదు జీవ ద్దశలో, మరణ దశలో, మరణానంతరి దశలోనూడ ఆ కృష్ణ పాదార వింద స్మరణమే నాకు కావలెను కాని, ఈ స్మరణము ఒక ప్రయోజనము నుద్దేశించికాని, ఉత్తమ లోక ప్రాప్తి నుద్దేశించికాని కాకుండు గాక! ఇదియే ఏకాంతిక భక్తి దీనినే కుశేభరులు అర్థించినారు

కృష్ణ ! త్వదీయ పద పంకజ పంజరాంతం
అదైవ మే విశతు మానస రాజ నాంనః
ప్రపాణ ప్రయాణ సమయే కఫ వాత వీర్తైః
కందావరోధన విధౌ స్మరణం కుత స్తే ॥

కృష్ణా! మరణ సమయము? స్మరింప నని యుంటివిగాని, ఆ వేళ కఫ వాత వైత్యములచే కంఠము మూలిపడినపుడు నీ నామ

స్మరణ కలుగునో కలుగదో ! కావున, ఇప్పుడే నా మానస రాజ హంసము విరోధులెవరను చేరలేని వజ్ర పంజరమువలె నుండు నీ పాదపద్మ మధ్యమున చేరుగాక !

విశేషార్థము -

మరణమునకు ముందు జీవ ద్దశలో సత్త్వి గుణ మావిర్భవించిన మనస్సు భగవత్ స్మరణము చేయవచ్చును మరణానంతరము ఏదియో యొక శరీరములో నుండును గనుక, అచ్చట చేయవచ్చును కాని, మరణ సమయమున ఈ శరీరమును ప్రాణములు వీడినపుడు మనస్సు ఇంద్రియములతో గలిసి, వేరొక శరీరమునకు ప్రయాణము చేయు అలవాడి పడుచుండును ఈ శరీరమునుండి ప్రాణము బయలు పడుటకు - కఫము, వాతము, పిత్తము కంఠమున బిగబట్టును ప్రాణ మాడకపోవుటచే మనసు గిజ గిజ లాడుచుండును ప్రాణము కదలక పోయినచో మనసు పని చేయదు ఆ సమయములో భగవత్ స్మరణమునకు ముందున కులశేఖరుల వారు ఒక యేర్పాటు చేయు చున్నారు కృష్ణా ! ప్రాణములు ఈ శరీరమును వీడిపోవు సమయమునగూడ, నా మనస్సు నిన్ను స్మరించుటకు ముందుగ, దానిని నా మనస్సు) నీ పాద పంజరములో గుంధింపుము పంజరములో నున్న హంస - పంజరములోనే బయటికి పోవును కావున, బయటి వాతా వరణములోని ఆట పోటులు పంజరమునకేకాని, హంస కుండపు ఈ హంస - స్వచ్ఛమైన జలము గల మానస సరోవరములోని రాజ హంస అది కృష్ణ పాద పంజరములో తల్లడిల్లు చున్నను, గాలి చొర రాని పంజరమున నున్న హంసకు బెదురు లేదు ఈ దశ - సమాధి దశ మనస్సులో - భగవత్ త్యాగదారవిందములను ప్రవేశించినది ఇప్పుడు మనస్సునకు కదలిక లేదు, కదలిక యున్ననాడు ప్రాణము యొక్క ఆవశ్యకత ఈ ప్రాణముతో సంబంధము లేనిది భగవత్ త్యాగదారవింద పంజరము కఫ వాత పిత్తములు ఆ పంజరము

నేమియు చేయలేవు పాదారవిందములకు బయట మనసు కన్నడదు పాదారవిందములే కన్నడుచుండును. ఈ దశలో - ప్రాణము పోయినను, పాదారవిందములతో మనస్సునకు సంబంధము లేగదు కనుక, స్మరణ మున్నట్లే ఇట్లు మనస్సును సమాధ్యవస్థలో ఉంచి - యోగి మరణించిన, భగవానునితో కలసియుండియే ఈ దేహమును వీడును కావున, కులశేఖరులు కృష్ణ పాద పంజరములో తమ మనస్సు అనురాజ హంసను ప్రాణ ప్రయాణమునకు ముందుగనే ప్రవేశ పెట్టవలెనని కోరుచున్నారు

చింతయామి హరి మేవ సతతం
మంద మంద హసితాననాంబుజమ్
నందగోపతనయం పరాత్పరం
నారదాది మునిబృంద వందితమ్

౮

నారదాది మునీశ్వరులచే నేనింపబడు వానిని, పరాత్మరుని, నందగోప కుమారుని, సర్వు రాజులైదు మోమువానిని, కృష్ణుని ఎల్లప్పుడు నేను భ్యానించుచుండును

నాలుగవ శ్లోకమునుండి యింతవరకు - అనన్య ప్రయోజనమున, సర్వదేశ సర్వకాల సర్వావస్థలయందును అవిచ్ఛిన్నముగ ఆటంకములు లేక, హరి స్మరణ తనకు కావలెనని కులశేఖరులు కోరినారు ఆ కోరిక ననుసరించి లభించిన హరిని అనుభవించి, తృప్తితోపై శ్లోకమును చెప్పుచున్నారు

విశేషార్థము .

ఇంతవరకు భక్తి స్వరూపమును కులశేఖరులు వివరించినారు భక్తి యనగా - భగవానుని యందు నిరతిశయ ప్రీతి ఆ ప్రేమ మరొక దానిని పొందుటకు సాధనము కాదు ఆ భక్తి కలిగి, దానిచేత ధర్మార్థ కామ మోక్షముల నార్జించుట కాదు ఆ భక్తి త్రిగుణాతీత

స్థితి నందుట కాని, నరక నివారణము కాని, కిర్మనాశనముకాని ఫలము
కారాదు ఆ భక్తి - భక్తి కొరకే అదియే పరమ పురుషార్థము
అది ఈ జన్మలో - మరణ సమయములో - జన్మాంతరములలో ఈ
జన్మ యున్నంత కాలము ఉండిదగినదేకాని, ఒకపు గుండి, ఒకపుడు
పోవునది కాదు దీనినే ఆత్మంతిక, ఏకాంతిక భక్తి యందును ఇదియే
గోపికల భక్తి. ఇదియే నారదుడు నిర్వచించిన భక్తి ఆ భక్తి
యుండవలెనని ప్రార్థించి, అట్టి ప్రేమతో తాను అనుభవించు శ్రీకృష్ణ
చంద్రుని దివ్య మంగళ మూర్తిని ఈ శ్లోకములో స్మరించుచున్నాడు.
కృష్ణమూర్తి యందు భక్తి కలిగియుండి, వేరొక మూర్తినిగూడ
స్మరించుట తగదు శ్రీకృష్ణునే స్మరించవలెను ఆ శ్రీకృష్ణుడే హరి
మన మాతనిని పొందుటకు, దర్శించుటకు, తెలిసికొనుటకు ప్రతిభాధ
కములను హరించును మన నాతనితో చేర్చుకొనునా అందుకే ఆతడు
హరి ఆ హరియే శ్రీకృష్ణుడు ఆ శ్రీకృష్ణుడే మా నందనడు ఆతడే
హరాత్మగుడు ఆతనినే తలంచవలెను ఎల్లపుడు తలంచవలెను మా
స్వామికి గుర్తు - ముగ్ధ సుందర మందహాసమే ఆ స్వామి ముఖ
పద్మము సుందర మంద హాసముతో వికసించునా ఆ మంద హాసమే
మనపై అమృతపు వెల్లువయై పడి, మనను దగ్ధరకు చేర్చును ఈ
మందహాసములో - స్వామి వాత్సల్య మాధుర్యములు తోచుకొన
లాడును ఈ ప్రకృతికంటె పరుడైన పిచ్చునికంటె యెక్కువ హరాత్మరుడు
ఆ పర తత్త్వమే నారదాది మహా భక్త బృందముచే నేనింపబడుచుది
ఆ పర తత్త్వమే సులభమై, సంసారగుణకు కుమారుడుగా ఆవిర్భ
వించును ఆహా! ఏమి పరత్వము! ఏమి వాత్సల్యము! ఏమి సౌఖీ
ల్యము! ఏమి సౌందర్యము! ఏమి మాధుర్యము! ఏమి దాక్షిణ్యము!
గుణము లన్నియు పుష్కలముగా నిండిన చోటు దివ్య నింగళ

విగ్రహము గల స్వామి అట్టి హరినే, నందగోప తనయునే స్మరింతును
ఇతరమై నా కేల ?

కర చరణ సరోజో కాంతిమన్నేత్రమీనో
శ్రమ మసి భుజివీచి వ్యాకులే లగాధ మార్గే
హరి సరసి విగాహ్య వీయ తేజో బతామం
భవ మదు వదుభిన్నః ఖేద మద్య త్యజామి ౯

నేను ఈ సంసార మనెడి యెడారిలో ప్రయాణము చేసి బడలి,
నే నీ హరి సరస్సున చేరితిని ఆహా! ఎంత సుందర మీ సరస్సు
ఆ హరి కర చరణములే యిందలి తామరలు శోభావంతము లగు
నేత్రములే యిందలి తామరలు శోభావంతము లగు నేత్రములే మిల
మిల లాగు మీనములు భుజములే అందు కెరటములు అది శ్రమల
నన్నిటిని హరించును ఆ రేవులు అవగాహనము చేయుటకు అనుకూల
మున లోతు కలవియై యుండును.

అందు చొచ్చి, ఆ తేజ స్స నెడి జలమును కడుపు నిండుగ త్రాగి,
నా ఎడలిక తీర్చుకొనుచున్నాను

విశేషార్థము -

కులశేఖరులు హరిని సరస్సుతో పోల్చి అనుభవించుచున్నారని
సరస్సు జలముతో నిండియుండును హరి తేజస్సుతో నిండి యుండును
ఆ దివ్య తేజోమయగు హరి సరస్సునందు స్వామి హస్తములు,
పాదములు ఎర్రని కాంతిలో తామరలను పోలి భాసించుచుండును.
దివ్య కాంతిని ప్రసరింపజేయు స్వామి నేత్రములు మీనములవలె
కిడిలా చీలును ఆ హరి సరస్సు శ్రమను తొలగించును తాపమును
చెల్లార్చును త్న త్వికానాను మాయము చేయును ఆ హరి సరస్సున
అవగాహించి, శావ్యా వియ రాగ దూషితమైన అపవిత్రతను
పోగొట్టును ఎవరైనా ఆ జలమును త్రాగి, అంత ర్బహిష్కాపములు తగ్గి,

నుఖము నందవలెను శ్రీకృష్ణ స్వరూపము కేవలము తేజో రూపము కాదు దివ్య మంగళ విక్రహము కలది కాని, అది దివ్య తేజ పరి స్థితియు ఎండలో ప్రయాణము చేసి బడిలినవాడు - సరస్సులో దూకి మునకి వేయును కడుపు సిండి, దోసిళ్ళతో నీరు త్రాగును దూకుటలో - ఆతని ఆర్తిత్వం కన్నట్లు మునుగుటలో సర్వాంగములు జల మగ్నము లయి బయటి తాపము తగ్గును త్రాగుటచే, లోపలి విపాన శమించును అట్లే, సంసార మను ఎడారిలో - మంగు పెండవంటి తాపములతో తపించిన జీవుడు, శ్రీకృష్ణానుభవ మనెడి సరస్సులో దూకి, ఆ యానందమునందు బాహ్య విషయములు గోచరము కానంతగా మునుగవలెను అర్చనము, వందనము, కీర్తనము మున్నగునవి చేయుచు, సర్వేంద్రియ పరితిర్పణ మొనర్చవలెను ధ్యానముచే లోనికి త్రాగవలెను

" సతతం కీర్తయంతో మాం యతంతర్ని యుగవతాః
నమంస్యంత శ్చ మాం భక్త్యా నిత్యయుక్తా ఉపాసతే "

అన్న విధముగ ఉపాసింనుటయే శ్రీకృష్ణ సరస్సులో అవగాహించి, తేజో జలపాన మొనర్చుట ఇట్టి యనుభూతి నందినవారికి బాహ్య విషయ రుచి నశించును కావున, బహుళ ఉండదు బాహ్య విషయములందలి ప్రావణ్యముచే వానిని పొందుటకు పడెడి ఆరాటమే ఘేదము హరి సరోవరాహస తేజో జల పానము చేసినవానికి ఆ ఘేదముండదు అట్టి అనుభవమును కులశేఖరులవారు ఇందు అనుభవించినారు

సరసిజ నయనో న శృంగ చక్రే
మురభిది మా విరమ స్వ చిత్తరంజుమ్
సుఖవర మవరం న కాతు జానో
హరి చరణ స్మరణాన్మృతేన తుల్యమ్,

ఓ మనస్సా! ఏ కాలముందును హరి చరణ సంస్కరణము
అను అమృతమువలె సుఖ ప్రదమైనది వే తొకటి లేదు కావున, ఆ
పుండరీకాక్షుడు శంఖ చక్రధరుడు నగు మురారిని నేచించి రమించు
టను మానకుము

విశేషార్థము -

శ్రీహరి చరణ స్మరణ మనెడి అమృతమును పానము చేసిన
కులశేఖరులు తమ మనసుతో చెప్పచున్నారు ఓ మానసా! ఇంత
వరకు నీవు సుఖములను అనుభవించి అనుభవించి, ఒక దానిని వదలి,
మ రొక దానిని పొందుచు వచ్చుచున్నావు ఇంత కాలము నీవు నిరంతర
సుఖాన్వేషణతో శ్రాంతి నొంది, విశ్రాంతి నొందకున్నావు కాని,
నేడు నీవు అనుభవించుచున్న హరి చరణ స్మరణామృతము వంటి
సుఖము నే రెచటైన నునము చూచితిమా! లేదు ఇంతవరకు శున
మనుభవించిన సుఖములు కొంత కాల మనుభవించగానే చాలు నని
పించెడివి అందుచే, మనసా! నీవు వాటిని వదలెడిదానవు కాని, ఈ
అమృత మెంతి త్రావినను తృప్తి కలుగుటలేదుకదా! దీని నాస్వా
దించుట మాననద్దు అని చెప్పి, మునుస్సును 'స్వ చిత్త!' 'నా
మనస్సా!' అనుచున్నారు ఇంత కాలము మునుస్సు పెట్టెడి బాధలకు
తాళలేక, దానితో సంబంధములను వదలుకొననలెనని ప్రయత్నించి
నారు కాని, నేడు హరిచరణామృత పాన ముత్తతతో, స్మరించిన మన
స్సుతో తాండవించుచున్న కులశేఖరులు - నా 'మనస్సు' అని మన
స్సును ఆలింగించు చేచికొనుచు, 'హరి చరణ స్మరణామృత పానమును
మానకుము' అని బ్రతిచూలుచున్నారు కొంటె మనస్సు! ఇంతకు
ముందు ప్రతి అనుభవము 'చూనుచు, మానుచు' అని కులశేఖరులు
లేరు మానపించెడివా గని 'ఏమి! గీనికూడా మానసా!' అని బెద

రించుచుండ, 'స్వ చి త్త మ్ విరమి' 'ఓ నూ మంచి మనసా ! వశాన
వద్దు - మానవద్దు' అని బ్రతిమాలుచున్నారు

లోకములో వారికి ఆస్వాదించు వస్తువులలో తియ్యదనముగా
కలది అమృతమే కనుక, దానిని ఉపమానముగా చెప్పితిమికాని, ఆ
సముద్రములోనుండి దేవతలు, రాక్షసులు మధించగా వచ్చిన అమృ
తము వంటిది కాదు మా హరిచరణామృతము అది అచేతన మయిన
అమృతము మాది జగత్కారణ మయిన అమృతము సూర్య మండ
లాంతర్వర్తి యయిన పుండరీకాక్షుడే, శంఖ చక్ర ధారియే మా
అమృతము తనను చేరకుండ మిమ్ముల నడ్డగించిన విరోధులను నాశము
చేసి, తనతో మాకు నిత్య సంబంధమును కల్పించునది మా అమృ
తము దీనికంటె సుఖమైనది వే రొకటి లేదు విడువక అనుభ
వించుడు

మా భీ ర్మంద నో విచింత్య బహుధా యామీ శ్చిరం

యాతనా

నామీనః ప్రబవంతి పావరిపవః స్వామీ నను శ్రీధరః
అలస్త్వం వ్యవసీయ భక్తి సుభం హ్రయస్య నారాయణం
లోకస్య వ్యసనావనోదనకరో దానస్త్వ కిం స క్షమః ౧౧

ఓ మూఢ మయిన మనసా ! యమ యాతనలను పలు విధ
ముల చిరకాలము చింతించి భీతి నొండకిము ఎన ప్రభు వగు శ్రీహరి
యుండగా - ఈ పాపము లనెడి శత్రువులు మనల నేమియు చేయ
జాలవు కావున, భక్తి చే సుఖముగా పొంద దిగు నారాయణుని
జాగు నేయక ధ్యానింపుము లోకములో అందఱి అపదలను తీర్చు
వాడు - తన దాసుని యాపదల తొలగింపలేడా !

విశేషార్థము -

శ్రీ కులశేఖరులవారు ఎనస్సుతోనే మాటాడుచున్నారు
కుం శేఖరులు హరి చరణా గృతమునా మిగువకుము అని ఎనస్సునకు

దోధించిరి కాని, నువ్వన్న - 'వెనుక చేసిన ఎన్నియో పాపములున్నవికదా! నున మీ రీతిగా ఈ అమృత పానముతో మత్తెక్కి యున్నావో - పొంచి యుండి, అ పాపము లనెడి శత్రువులు మనపై బడి, యను లోకమునకు తీసికొనిపోయి హింసించును ఆ పాపముల నెట్లైనను హత నూర్చి, లేరువాత హాయిగా ఈ అమృత పానముతో ఆనందము ననుభవించుము! శత్రువులు బయట పొంచి యుండగా - ఈ యానంద మేమి ఒండు బట్టును?' అని భయపడి, శంకించుచున్నది. దానిని చూచి, 'ఓ వెర్రి మనస్సా! ఇదేమి నీ మూర్ఖత! ఆ యమ లోకపు యాతనను తిలకించి, అనవసరముగా భయపడకుము. ఏమి? ఈ పాపములూ? మనను పట్టుకొనుటయూ! రమ్మనుమనుము. చూతము నుని స్వామి శ్రీ ధరుడే! ఆతనిపాత మన్న తర్వాత, ఈ పాపములు భయపడి సారోవును ఆతిడు మనల నెందుకు రక్షించును? మనలగు మనము రక్షించుకొనవలెను అనుకొనకుము అతని సొత్తు నునము ఆతిడు నొత్తు గువాడు సొత్తును కాపాడుకొను బాధ్యత నొత్తులవానికా? నొన్నదా? మన కెందు కా పూజ? 'క్షీపామి' అనునదికదా! అని బయపడుదుము అతడు 'శ్రీధరుడుకదా!' మన అన్య అచట గున్నది మన తప్పులను కిన్నడకుండు చేయును స్వామిని మెత్తమించును నచ నైపు చిల్లగా చూచి, స్వామిని చేర్చును చింత లేదు భయపడకుము అనిన, మన మేమి చేయవలెను? ఆలస్యము చేయక, వెంటనే ప్రసన్ను లొంగిపోయెడి నారాయణుని మనస్సులో తలంచుము ట్టిగా పైకి పించినకాని, వారికి విసపడదు గట్టిగా పిలచిన, ఈ వాపులు దొంగలు పై ఎదురురు ఏమి చేయవలెనని దిగులు పడుకుము తలచినంతనే శ్రీధరునకు తెలియును ఆతిడు నారాయణుడు అందరిలో తా నుండువాడు అందరు అతనిలో నుందురు. అందుచే నుంచుము తలంకునట్లును మూత్రము ప్రేమతో తలంచుము. అంతే! అతడే పరుగిడి వచ్చి, పాపముల బాధ మనకు లేకుండ

చేయును 'ఆతని దాసులము కాము' అనుకొనెడివారినికూడ ఆతడే రక్షించుచుండును వారికి తెలియక నేనే రక్షించుకొనుచున్నాను. ఇతరులు రక్షించుచున్నారు అనుకొందురు అట్టి స్థితిలో - 'నీ దాసులము' అన్న మనలను రక్షించుట ఒక వింతయా! ఆతని కిది ఎంత పని! ఓనుససా! రమ్మ హాయిగా నారాయణ స్మరణముతో వితమును గడుపుదము.

భవ జలధి గతానాం ద్వంద్వ వాతా హతానాం
సుత దుహితృ కళత్ర త్రాణ భారితానామ్
విషమ విషయ తోయే మజ్జితా మద్భవానాం
భవతు కరణ మేకా విష్ణుప్రోతో నరాణామ్

౧౨

ఈ నరులు సంసార సముద్రములో బడి, సుఖ దుఃఖములు మొదలగు గాలిచే కొట్టుకొనిపోవుచున్నారు బిడ్డలు, భార్య మొదలగువారి బరువు - వారిని మఱింత క్రిందకు ముంచుచున్నది ఆ బరువుతో ఈ విషయము లనెడి జలమున మునుగుచున్న నరులను కాపాడుట కే తెప్పయు కాసరాకున్న సచయమున, వారిని కాపాడు నొక ఒక్క విష్ణువు మాత్రమే

విశేషార్థము :-

శ్రీమ న్నారాయణుడే సర్వ జగ ద్రక్షకుడు రక్షణ మనగా - అనిష్టమును తొలగించుట, ఇష్టమును అందించుట అనిష్టములు వారి వారి మనస్థితినిబట్టి, వే ర్భేదముగా నుండును సంసారులకు అనిష్టములు - వ్యాధులు మున్నగునవి భగవత్ప్రాప్తిని కోరెడివారికి ఈ సంసారమే అనిష్టము. ప్రకృతి వశుడై, కర్మ పరతంత్రుడై, విషయములలో మునిగి, భగవ ద్విషయమునకు దూర మగుటకంటె ఘోరమైన అపద మరి యొకటి యుండదు దాని నెట్లు దాటుదమా యని చింతతో

బాధపడుచున్నవారికి శ్రీ కులశేఖరులు ఒక ధైర్యము చెప్పి చూపారు.

ఈ సంసారము సముద్రము దీనిలో పడియున్నవారు - చేతులతో ఈది, బట్టలు చేరులేదు. ఇదిని దాటించుటకు ఒక పడవ కావలెను అట్టి పడవ లేదు సంసార మనెడి సముద్రములో - శబ్ద స్పర్శ గూఢ రస గంధము లెవడి విషయములు తలక్రిందులుగా పొంగుచున్న జలమువలె పొంగి, చుంచుచున్నవి సుఖ దుఃఖములు, శోక మోహములు, ఆకిలి దప్పలు, జరా మృత్యువులు అనెడి ద్వంద్వములు పెను గాలివలె ఒడ్డుకు చేరినయక, త్రోసివేయబడుచుండును పైగా, కైతి మీది పెద్ద బడువు బిడ్డలు, భార్య, భర్త మొదలగు వారిని రక్షించవలె ననెడి భారము ఇక ఒడ్డును చేరుట ఎట్లు? అట్టి ఈ సందర్భమున సముద్రమును దాటుటకు - 'నిష్ఠ పోతము' అనెడి పడవ ఒక్కటిలేదు. శరణము సంసారమును దాటించు పడవ - 'నిష్ఠువు' అనగా - ఈవలి ఒడ్డునుండి అవలి ఒడ్డువరకు వ్యాపించి యుండు అంకుచే, దీని నెక్కితిమా! మరి తెడ్డు వెయ్యనక్కరలేదు, పడవ నెక్కరలేదు నున ఎవలి ఒడ్డున చేరి యుండుము. అంత మాత్రమేకాక, ఒక చేరిన తర్వాతకూడ దిగనెక్కరలేదు అవలి ఒడ్డునకూడా ఇది వ్యాపించియుండును దీని నాశ్రయించినవారిని - శ్రీ సుఖ నిభాగము లే, స్వత్ర ఇది మోసికొనిపోవుచుండును. అనగా - దిగవానుడే సంసారి సముద్రమును దాటుట కుపాయము కాని, స్వత్రము కాదు దిగవానుడు ఉపాయమే కాదు - ఉపాయము లిక్కడా కానికొనునది నిష్ఠువే దాటిన తర్వాత చేరునది నిష్ఠువుచే అందిగెలి, నేరొక దానిది - కిర్మమునో, జ్ఞానమునో, భక్తి నో ఆశ్రయించి, దిగవానును దాట, దిగవానుని పొందవలె ననుకొనకును. దిగవానుడే దిగవానుని పొందించు ఉపాయ మని ఎరిగిన శ్రీ సుఖ నిష్ఠువే పోతము అనగా పడవవలె మనలను దాటించును

భవ జలధి మగాధం దుస్తరం నిస్తరేయం
 కథ మహా మతి చేతః మాన్యగాః శాతరత్నమ్
 సరసిజ దృశి దేవే తావకీ భక్తి రేకా
 నరక బిది నిషణ్ణా తారయిష్య త్యవశ్యమ్ ౧౩

ఓ మనసా! ఈ సంసార సముద్ర మింత తోతై నదే! దాటుట శక్యము గానిదే! నే నెట్లు దాటగలను? అని పిరికితన మందకుము పుండరీకాక్షుడగు కృష్ణ భగవానునియందు నీ వసన్య మగు భక్తిని నిలిపినచో - నీ ప్రయత్నము లేకయే అది నిన్ను దాటించును. నిశ్చయము

విశేషార్థము -

ఈ సంసార సముద్రము అగాధము 'దీని లోతు ఇంత' అని తెలిసికొన శక్యము కాదు మునిగిన, బ్రతుకుదు మని ఆశ లేదు. పోనీ! చేతులతో ఈది దాటవచ్చునా? ఎంతటి గజ ఈతగాడైనను, దీనిని దాటలేడు ఇంక నేను దాటుట యేమి? అది సాధ్యమా! అని ఓ మనసా! పిరికి పడుచున్నావా? వలదు విష్ణుపోత మున్న దని చెప్పితిని కదా! దానిపై కూర్చుండుము, అవతలి ఒడ్డును చేర్చును - అనిన, మన సి ట్లనును 'ఏ మేమి నే నెక్కుటయా? కూర్చుండుటయా? అది ఎట్లు? నే నెక్కగలనా? ఎక్కలేను' పోనిమ్ము - నేను ఆ విష్ణువును (పడవను) పొందలేను అదియే నన్ను రక్షించునది అని ప్రేమతో తలంచుము అంతే అది ని న్నెక్కించుకొనును. నేను తలంచితి సని దాని కెట్లు తెలియును? అయ్యో! ఈ పడవ - మామూలు పడవ కాదు తామరపూవులంతటి కన్నులు గల 'పుండరీకాక్ష మగు పోతము' సూర్య మండలాంతర్వర్తియై, సర్వ జగ త్కార

ణమై, సర్వ జగ త్వేరకమై తప సౌందర్యముచే అందరిని ఆకర్షించెడి దీ
పోతము! గానిని నీ వధిరోహించుట కాదు దానిని నీలో - ప్రేమతో
తలంచుచు, అంతే శ్రోవలో పెద్ద పెద్ద తిమింగిలాది క్రూర
ఒంటువులవంటి నరక ప్రతిబంధకములను భేదించుకొనుచు, విలాస
ముగా - శ్రమ లోయే హేలగా నిన్ను ఆనలి ఒడ్డు చేర్చును
అందుచే ధయము వీడి, ఆ శ్రీ మహా విష్ణుపోతమును ప్రేమించుము
హాయిగా సంసారి సముద్రమును తరించగలవు భక్తియే భగవానుని
చేర్చునది భక్తియే ప్రతిబంధకమును సంసారమును విడిపించునది
మన యత్న ముక్కరలేదు మనకు తెలియకయే పాపము వీడిపోవును

తృప్తా తోయే మదన పవనోద్ధూత మోహూర్తి మాలే
దారావర్తే తనయ సహజ గ్రాహ సంఘాకులే చ
సంసారాబ్ధౌ మహతి జలదా మజ్జితాం న త్రిదామన్
పాదాంబోజే వరద భవతో భక్తి నావం వ్రయచ్చ ౧౪

సంసారి మను సముద్రములో పడి, మునుగుచు, తేలుచు,
దాటలేక బాధపడుచున్నవారికి విష్ణువే నౌక యనియు, విష్ణు భక్తియే
నౌక యనియు వెనుకటి రెండు శ్లోకములలో సేర్పొని, ఆ నౌక
నొసంగు మని విష్ణువునే ప్రార్థింపవలెనని యెఱిగి, యిందు ప్రార్థించు
చున్నారు

ఈ సంసార మను సముద్రములో ఆశయే జలము ఆ జలము
కామ మను పెను గాలిచే కదల్చబడుచుండును అట్లు కలలుటచే,
మోహ మను కెంటములు వరుసగా సాగుచుండును ఈ సముద్ర
ములో - భార్య సుడిగుండమువలె పట్టి తీప్పి, అందు పడినవారిని
బయటకు పోనీయక, మాంచివేయును బిడ్డలు, బంధువులు - మొసళ్ళు
మొదలగు పంతువులవలె కిబళించ ప్రయత్నించుచుండును ఇట్లు

భయంకర మగు సంసార మహా సముద్రమున బడి దాటు నిపాయము లేక మునుగుచున్న మాకు, ఓ వరద! ఓ త్రిధామ! నీ పాదపద్మ భక్తి యనెడి నౌక నొనంగి, దరి జేర్చుము

విశేషార్థము -

సంసార సముద్రమును దాటుటకు నాన కానలెను ఆ వా? శ్రీ మహా విష్ణువే కాదు ఆ శ్రీమహావిష్ణువునందు భక్తియే తరింప జేయును' అని వెనుక చెప్పెను అది సాధ్యమా? ప్రేమతో భగవానుని సంతతము తలంచుకొనుట భక్తి అది నాకు లభించుటెల్ల! సంసారి మను మహా సముద్రములో మునుగుచున్న మనకు మునయంతి భక్తి కిలుగదు ఆ భగవానుడే యొసంగవలెను స్వామీ త్రివిక్రమ! నరదా! నీవే సముద్రమున మునుగుచున్న మాకు భక్తి యనెడి నౌక నొనంగుము ఈ సంసార సముద్రములో ఆశయో నీదు కివి లోమి ఎంతయో వెడల్పు తెలియదు పాత నీదు ఆవిరి యగుచున్నకొలది - నీదు వచ్చి పడుచుండును. అడుగున బడబాగ్ని యున్నను, కివి తగ్గించలేదు ఎంత జ్ఞాన మున్నను, ఎన్ని శాస్త్రములు చదివినను ఆ పొంగులువారుచుండును సముద్రములో కెరటములతో నిరు పొంగు చున్నట్లే, మనలో ఆశలు పొంగి పొర్లుచుండును బ్రతికి యింపవలె నని యాశ బ్రతికియున్నదానికి తెగినంత ధనము, సుఖము ఉండునలె నని ఆశ అవి యున్నను - ఇప్పుడే కాదు - ఇట్లే, ముందు కాలా లో నాశే కాదు - తర తరములకు - మా వారికి ఉండవలెనని ఆశ ఇట్లే ఆశ - సముద్రములో మున్నిరువలె నిండిపోవుచుండను ఇట్లే ఆశా తోయముతో నిండిన దీ సంసార సముద్రము ఇక మనకు భక్తికి అవకాశ మెక్కడ? వీనినిగూర్చి తలంచుట కీ కాలమా చాలదు ఒకవేళ భగవంతుని స్మరించినను, వానిపై ప్రేమచే కాదు దీనము పై ననో, నీవితము పై ననో, భవిష్యత్తు పై ననో ప్రేమచే స్మరింతుమా వానిపై

భక్తి, విషయములపై ఆశ గల మన కెట్లు కలుగును ? ఆ భగవానుడే యొసంగవలెను.

ఏ ఆశచేత నైనను ఆ స్వామిని తలంచుకొంద మనిన, కామ మనెడి పెను గాలిచే కదలిస మోహ మనెడి కెరటముల వినరు తలంచుకొననిచ్చునా ? స్త్రీలపై కలిగెడి కామము, దానిచే కలిగెడి మోహము - మనను ముంచెత్తుచుండును ఆ కామముచే ఒక స్త్రీని ఒకసారి మనమన నిల్పితిమా ! అమె నుడి వలె లాగి లాగి, బయటకు పోనియక, లోలోన ముంచివేయును

ఎట్లో ఆ నుడిని దాటి బయటపడుదుమా ! పెద్ద మొనళ్ళు కట్టి మ్రొంగును కుమారులు, కుమార్తెలు - వారి పోషణ, వివాహములు మొదలగువాని ఆరాటముతో క్షణము తీరుబడి యుండదు ఇట్టి సంసారములో అన్నియు ప్రతిబంధములే దీనిని దాటు తెట్లు ? భక్తి యనెడి నావ నెక్కగల్గినయెడల ఆ నీరే మనను బాధించదు ఆశె లుండవచ్చును భగవంతుని మీద ప్రేమ కలవారికి తాము బ్రతికి యుండుట ఆ భగవానుని సేవ కొరకే, తమ ధనము - భార్య - బిడ్డలు అంతయు వానికొరకే యగును అప్పుడు ఇంత కాలము మనము ముంచు కొని మ్రొంగుచున్నవి మనకు బాధాకరములు కాక, భక్తికి దోహద కారులు అగును ఆ భక్తి యనెడి పడవ నెక్కి, ఆ నీటిలోనే హాయిగా కెరటములను చూచుచు, మొనళ్ళను చూచుచు, నుడి గుడిములను చూచుచు వినోదముగా విహరింపవచ్చును కావున స్వామీ ! నీచే అట్టి భక్తి నొకను మా కొనంగుము.

మాద్రాక్షం క్షీణ పుణ్యోన్ క్షణ మపి భవతో

భక్తి హీనాన్ పదాబ్ధే

మాత్రోన్మం క్రొవ్యబంధం తద చరిత మపా

సోదిన దాఖ్యానజాతమ్

మా స్మార్తం మాధవత్వా మపి తువనవతే

చేతసావహ్నువానాన్

మా భూవం త్వత్సహస్రై వ్యతికర రహితో

జన్మజన్మాతరేఽపి యః

భక్తి నొసంగు మని ప్రార్థించి, కులశేఖరులు ఆ భక్తి కలుగుటకు ప్రతిబంధకముగా నుండు పాపములను తొలగించుటకై, కర్మేంద్రియ జ్ఞానేంద్రియ మనస్సులచే సాధింపదగు శమ దమాది సంపత్తిని ఇందు వివరించుచున్నారు

హే జగన్నాథ ! మాధవ ! నీ పాదారివిందియులయందు క్షణ మైనను భక్తి నిలుపని పుణ్య హీనులను కంటితో చూడను చెవికింపైన బంధము కల దయినను, నీ చరిత్రము దప్ప, వేతూక కథా సందర్భమును చెవితో వినను (ఈ రెంటిచేత, జ్ఞానేంద్రియ నిగ్రహమును సూచించిరి) మానసికముగ నీ అస్తిత్వము సంగీకరింపనివారలను (అనత్పురుషులను) నేను స్మరింపను (దీనిచే, మనో నిగ్రహము సూచింపబడినది) జన్మ జన్మాంతరములందు నీ కైంకర్యము లేని మనుగడను కల్గియుండను (దీనిచే, కర్మేంద్రియ నిగ్రహము సూచింపబడినది)

విశేషార్థము -

మానవ జన్మ సర్వోపకరణములతో సంపూర్ణమై, భగవత్ప్రాప్తికి సుగమ సోపానమై లభింపగా, దానిని దుర్వినియోగపరచి చెడిపోవుచున్నాము ప్రళయములో - అచేతనముతో సమానుడుగా పడియున్న జీవునికి చక్కని బుద్ధి, మనస్సు, వాక్కు, జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియములతో కూడిన కరణ కళేబరమును ప్రసాదించి, దానిని వినియోగించు విధానము వెరింగించు శాస్త్రమును అనుగ్రహించెను మానవున కిచ్చిన బుద్ధితో ఆలోచించి, 'తాను తన కొరకుకాదు -

పని కొరకు' అని ఎరిగి ప్రవర్తించిన చాలు - శాశ్వతానందము సంపాదించుచు బుద్ధిని, ఇంద్రియములను నిర్మలముగా చేసి చెడిపోవుచున్నాము అందుచే, మన మే మేమి చేయవలెనో, ఏమి చేయవలెనో కులశేఖరులు ఈ రెండు శ్లోక లో చెప్పిచున్నారు ఒకరికి వారు ఉపదేశింపలేదు మే మిట్లు ప్రవర్తింతుమని వారి ప్రవర్తనను మనకు చెప్పిచున్నారు

మనకు కిన్ను చెవి, మనస్సు చాల ముఖ్యమైనవి చూడ వాటిని వాటిని చూచి, వినగూడని వాటిని విని, తలంచకూడని వాటిని తలంచ చేశావు నన్నాడు ఆ మాటిని ముందు దిద్దుకొనవలెను ఒక్కొక్క ఇంద్రియము తప్పగా ప్రవర్తించినచే చావు వచ్చు మిన్నది అటు పురుగు శూపమునకు, లేడి పాటకు, ఏనుగు స్పర్శకు, చేతి దివికి, బుద్ధి వాసనకు లొంగి, నశించుచున్నవి మనమన్నిటి కిది లొంగువాడమే! ఎంత ప్రమాదము! వాటిని తప్పగా ప్రవర్తించ చేయరాదు చేయవలెను అయితే, కిన్ను చూడవలెనని, చెవి వినవలెనని ఇచ్చినవే కాని, వాటిని బంధించకూడదు బంధించిన - భగవంతు డిచ్చిన దెయ్యము? చూడకూడని వేవో - బుద్ధితో నిశ్చయించి, వాటిని చూడకు, వినకూడని వానిని వినకు, చూడవలసిన వానిని చూచు, వినని నా వానిని విను అని భగవంతు డిచ్చినాడు అందుచే కులశేఖరుల స్తోమలలో - ఇంద్రియములతో చేయరాని పనులను చెప్పిచున్నారు కంటికో నెవరిని పడితే వారిని చూడగలముగదా యిది మూకరాగు భగవద్భక్తి కలవారిని చూచుటకు ఉపయోగించ న శీల ఈ కిన్ను కో - త్తణ కాలమైనను భగవంతుని పాదపద్మము లని ప్రాణుకో తలించని వారిని చూడను భగవద్ భక్తి కలవారిని గూచి, ఆ దిచ్చిన మనలో సత్త్వ గుణమును పెంచి, భక్తిని నెల

కొల్పును రాజన తామసులతో సంగము మనస్సును కలుష మొనర్చి,
పతన మొనర్చును

చెవి కింపయిన సంగీత మున్నంత మాత్రమాన, ఆ పాటలు
వినడగినవి కావు చక్కని కూర్పు ఉన్నను, సంగీత మున్నను, భగవ
చ్చరిత్రము లేని గాథలను నేను వినను అన్నిటికంటెను వినటయే
ప్రధానము చెడు కథలు అనగా - భగవత్కథ లేని గాథలను విని
నచో - అది మనస్సును పాడుచేయును

మాధవా! లోకముల నన్నింటిని సృజించి పాలించెడి నిన్ను
కూడ 'లే' డని మాపు చేసెడి మనస్థితి కలవారిని మనస్సుతో స్మరిం
చును వారిని స్మరించినను - వారి ఆలోచనలచే మనము భగవంతునికి
దూర మగుదుము.

నేను చేసెడి ఏ పని అయినను నీ నేవ కావలెను అంతే కాని
అది నా కొరకుకాని, ఇతరులకొరకుకాని చేయునది కారాదు

ఈ విధముగ నే నెన్ని జన్మ లెత్తినను నా యింద్రియములు
నీ విముఖులకు విముఖములై, నీకు అభిముఖమై యుండు గాక!

బిహ్వో! తీర్తయ కేశవం మురరిపుం

చేతో! భజ శ్రీధరం

పాణిద్వంద్వ! సమర్చ యాచ్యతకథా

శ్రోత్రద్వయ! త్వం శ్రుణు

క్రిష్ణం లోకయ లోచనద్వయ! హరే

ర్గచ్ఛాంఘ్రి యుగ్మాలయం

బిఘ్న ఘ్రాణ! ముకుంద పాదతులసిం

మూర్ధ న్నమాధోక్షజమ్ ౧౬

ఇంద్రియ నిగ్రహము ద్వివిధము. చేయకూడని వానినుండి మర
బించుట, చేయరాని వానిని చేయుట. వెనుకటి శ్లోకమున జ్ఞానేం
ద్రుడు కర్మేంద్రియ మనస్సులచే విడువదగిన వానిని చెప్పి, ఇందు
చేయరాని వానిని చెప్పుచున్నారు.

ఓ వాద ద్వంద్వమా ! నీవు భగవ దాలయమునకు నడచు
చుండుమా. ఓ హస్త ద్వంద్వమా ! నీవు భగవ దర్చన చేయు
చుండుమా. ఓ నాగింద్రియమా ! నీవు కేశవుని కీర్తింపుచుండుము.
ఓ శిరమా ! నీవు భగవంతుని సమస్కరించుచుండుము. ఓ శ్రోత్ర
ద్వంద్వమా ! ఆ శ్రీకృష్ణుని లీలలనే ఆకర్షింపుము. (ఇట్లు జ్ఞానేంద్రి
యములను నిగ్రహింపవలెను.)

విశేషార్థము :-

ఇంద్రియముల నెట్లు వినియోగించవలెనో ఈ శ్లోకములలో
చెప్పుచున్నారు. 'నిచిత్రా దేహ సంపత్తిః ఈశ్వరాయ నివేదితుమ్'
నిచిత్రమై దేహ నిర్మాణము ఈశ్వరునకు వినియోగించుటకే ఒసంగ
బడినది. కింది భగవంతుని కాక, ఇతర విధముగా వినియోగించుట
కృతక్రుత. అదియే ద్రోహము. అట్టివానిని భగవంతుడు శిక్షించి
బంధించును. అందుకై కులశేఖరులు తమ ఇంద్రియములతో ఏ
మేది చేయవలెనో చెప్పుచున్నారు.

ఓ నాలుకా ! కేశవుని కీర్తింపుము. ఆతడు బ్రహ్మ రుద్రాదు
లను ఏక్షించువాడు. ప్రశస్త కేశ సౌందర్యము కలవాడు. కేశి యను
రాక్షసుని చుపించువాడు. ఆతనిని కీర్తించుటయే జిహ్వకు ప్రయో
జనము. ఇతర నామముల నుచ్చరించినందువలనను, ఇతర దేవతలను
కీర్తించినందుచుండునది కలిగిడిన దుఃఖము. కేశవ నామము ముక్తి
ప్రదము. బ్రహ్మ రుద్రులకు కారణమైనవాడు కావున, కీర్తింపదగిన

వాడు. 'కారణం తు శ్లేయః' కారణ తత్త్వమే స్మరింపదగినది. భగవన్నామమును కీర్తించుటకు వినియోగపడక, కేవలము రుచులను చవి చూచుటకే వినియోగపడు నాలుక గరిటె వంటిది. మొట్ట మొదట నేర్వవలసినది నామ సంకీర్తనము. దీనికే జిహ్వ! వినియోగపడ వలెను.

ఓ మనసా! మురహరుని భజింపుము. 'మన ఏవ మనుష్యాణాం కారణం బంధ మోక్షయోః' మనస్సే బంధమునకు, మోక్షమునకు కూడ కారణము. విషయములను వదలి, భగవద్విషయమును నేవించెడి మనస్సు మోక్షమును కల్పించును. ఇంత కాలము విషయములను నేవించినందువలన కలిగెడి దోషములను మురుని చంపినట్లు పోగొట్టి, మనసు తనతో చేర్చుకొనివా డాతడే. మనసులో స్మరించిన చాలును.

ఓ హస్త ద్వంద్వమా! శ్రీధరుని ఆరాధించుము. లోకములో ఇతర వ్యక్తులనుగాని, ఇతర దేవతలనుగాని నేవించకుము. వారు దురారాధ్యులు. శ్రీనిధరించినవా డగుటచే ఆతడు సులభుడు. మన మొరలను విని, భగవానునికి వినిపించునది 'శ్రీ'. సంతతము భగవంతుని ఆశ్రయించి యుండి, మనలను రక్షించునట్లు చేసి, మనచే ఆశ్రయింప బడునది 'శ్రీ'. అట్టి శ్రీనిధరించిన శ్రీధరుని మనము నేవించుట సులభము, సుఖదము.

ఓ శ్రోత్ర ద్వంద్వమా! అచ్యుత కథలను వినుము. తన్ను ఒకసారి విన్నవారిని తాను వదలడు. వారు వదలుద మన్నను వదల నీయడు. భగవత్కథాశ్రవణము ఎన్నో జన్మలనుండి పేర్కొని పోయిన వాసనలను నిండించును. లేడు అనెడి బుద్ధిని తొలగించెడి అన్ని సదాకథములను వదలక, వ్యాపించి యుండెడి భగవత్తత్త్వమున్నదను బుద్ధి నిచ్చెడిది శ్రవణమే.

ఓ నేత్ర ద్వంద్వమా ! కృష్ణుని చూడుము. లోకములో అందమైన వస్తువులను చూడవలెనని కోరుదుము. ఆ అందము మనకు ఆనందమును కల్పించును. లోకములో మనము చూచెడి వస్తువు చివ్వియు ఆనందము తెచ్చుచున్నట్లుండు నేకాని, దుఃఖమునే కల్పించును. కాచి, కృష్ణ యాపము మధురము. దానిని చూచుటయే నిరవచ్చిన్న మైన ఆనందము. కృష్ణ = ణ = నిరతిశయమగు ఆనందము. దాని నుండి కలిగెడు ఆనందమే శాశ్వతము.

ఓ పాద ద్వంద్వమా ! భగవానుని ఆలయమునకు నడువుము. నీచుల ఇండ్లకు త్తుద్రదమైన ప్రయోజనములకై నడువనీయకుము. అశుభ ఫల ప్రదుడు, సర్వ ఫల ప్రదుడు అయిన స్వామి ఆలయమున కేగిన, పొందవలసిన దానిని పొందుదుము.

ఓ నాసికా ! మోక్షప్రదు డగు ముకుందుని పాదములపై ఛించి నదలిన తులసిని వాసన చూడుము.

ఓ శిరసా ! అధోక్షజానికి వంగి నచుస్కరింపుము.

ఈ భావములనే పోతన భాగవతమున ఎంతో అందముగా వర్ణించెను.

“ కమలాక్షు నర్పించు కరములు కరములు

శ్రీనామ వర్ణించు జిహ్వ జిహ్వ

సుర రక్షకుని జూచు చూడ్కులు చూడ్కులు

శేనకాయకి మ్రొక్కు శిరము శిరము

విష్ణు నావర్ణించు పీనులు పీనులు

మధువైరి దవిలిన మనము మనము

భగవంతు వలగొను పదములు పదములు

పురుషోత్తముని మీది బుద్ధి బుద్ధి

దేవ దేవుని జింతించు దీనము దీనము
చక్రహస్తాని బ్రకటించు చదువు చదువు
కుంభినీధవు జెప్పెడి గురుడు గురుడు
తండ్రి హరి జేరు మనియెడి తండ్రి తండ్రి ”

“ కంజాపునకుగాని కాయంబు కాయమే
పవన కుంభత చర్య భక్తిగాక
వైకుంఠ బొగడని వక్త్రంబు వక్త్రమే
ధమ ధమ ధ్వనితోడి షక్తిగాక
హరి పూజనములేని హస్తంబు హస్తమే
తరుణాని నిర్మిత దర్శిగాక
కిమలేని జూడని కన్నులు కన్నులే
తరు కుద్యశాల రంధ్రములుగాక ”

చక్రి చింతలేని జన్మంబు జన్మమే
తరగ సలిల బుద్బుదంబుగాక
విష్ణుభక్తిలేని విబుధుండు పబుధుడే
పాప యుగముతోడి పువ్వుగాక ”

హే లోకాః ! క్రతుణుత ప్రసూతి మరణ
వ్యాధే శిశికిత్సా మమోం
యోగజ్ఞా న్నముదాహరింతి మునయో
యాం యాజ్ఞ వల్కల్వదయః
అంతర్భ్రష్టతి రమేయ మేర మన్వతం
కృష్ణాఖ్య మాపీయతాం
త్వ త్ప్రీతం వరమౌషధం వితనుత నిర్వాణ
సూత్యతికమో. ౧౭.

రెండు శ్లోకములలో - మందు తెలియక బాధపడుచున్న సంసారి వ్యాధిగ్రస్తులకు కులశేఖరులు - తా నెఱిగిన చికిత్సను వివరించుచున్నారు.

ఓ లోకులారా ' చావు పుట్టుకలను వ్యాధికి యోగ మెఱింగిన యాజ్ఞ వల్క్యదు లగు మునులు కనిపెట్టిన యీ చికిత్సను వినుడు. వారు కనుగొనిన మందు - 'కృష్ణామృతము.' దానిని నేవించి సచో - ఈ వ్యాధి శాశ్వతముగా తొలగిపోవును. ఆ మందు - ప్రకాశ వంతము, అద్వితీయము, ఇట్టి దని చెప్పవలవికానిది నై వెలయుచుండును.

విశేషార్థము :-

కులశేఖరులు రా జగుటచే ప్రజలను శ్రేయో మార్గమున నడిపించుట తన బాధ్యత యని ప్రజల నుద్దేశించి చెప్పుచున్నారు పరిపాలకులు ప్రజాకు వైద్యశాలల నేర్పరచి, రోగములను వివారించుచున్నారు. కాని, ఈ శిషిమునకు వచ్చెడి రోగములను పోగొట్టుట కేర్పాటు చేయుటయే కాదు - ప్రభువు చేయవలసిన పని. ఆ యాత్మలకు ఏనాటినుండియో సంక్రమించిన జన్మ మరణ వ్యాధి మందును ఇప్పించవలెనని తలంచి, లోకుల కిట్లు చెప్పుచున్నారు.

మందులు త్రాగివ, కొలది రోజులు రోగము తగ్గి, శరీరమనుభవముగా నుండును. ఆత్మ వ్యాధికి 'కృష్ణ' యనెడి మరమాపధమున త్రాగినచో - మరల ఎన్నడును జన్మ మరణ వ్యాధి పోకదు శాశ్వతమైన ఆనందము కల్గును. ప్రసూతి మరణ వ్యాధికి ఔషధము 'కృష్ణ' యనెడి నామమే. గాని ఉచ్చరించుటయే త్రాగుట ముందు చేచుగాను, చగురుగాను ఉండును. కాని, ఈ 'కృష్ణామృతము' అమృతమంత మధురము. లోకములో మందు వేసిన - రోగము లే

వచ్చును. కాని, మానవుడు మరణింపవచ్చును. మరణింపకుండ మండు లేదు. 'కృష్ణ' ఔషధమును సేవించినచో - జన్మ మరణ వ్యాధి పోవుట మాత్రమే కాదు, అమృతత్వము సిద్ధించును. అనగా - పరమాత్మకు శరీరమైన ఈ ఆత్మ - పరమాత్మ కెన్నడును మరి దూరము కాదు. సంసార రోగము నెమసి పోవును. పరమాత్మను వీడుట యనెడి మరణము రాదు. శరీర రోగమునకు ఒక్క మందు చాలదు. ఒక్క మారు వుచ్చుకొనిన చాలదు. కాని, ఈ 'కృష్ణ' అను నది ఒక్కటియే చాలును. మరి యొక నామ మక్కరలేదు. రోగము నివారణ మగుటకు ఒక్కసారి మాత్రము చాలును. తరువాత తియ్యగా నుండుటచే, హాని చేయదు. బలమును కల్పించునని దాని కల వాటుపడి, మరల మరల 'కృష్ణ' అనుటకాని, ఒక్క మారు అనుటయే మన రోగమును పోగొట్టును. ఇంత చిన్న మూత్ర (వూట) అంత రోగ మును పోగొట్టునా? యను కొనవలదు. 'కృష్ణ' అను నామము చిన్న మూత్ర వలె కన్నట్టునుకాని, దాని శక్తి అమేయము. ఇంత యని చెప్పటకు నీలు కాదు. ఎంత పెద్ద దూకి రాశినైనను - చిన్న అగ్ని కణము కాలింపట లేదా? హోమియో మందులలో సామాన్య రోగములకు చిన్న మూత్రలో అధిక శక్తి నిక్షేపింపబడుటలేదా? అట్లే, సర్వ శక్తి మంత్రుడైన స్వామి నామము నందలి రెండక్షరముల మహిమ ఎవరి కెరుంగ వీ లగును? శారీరక వ్యాధుల కిచ్చు మందులు అచేతనములు. అవి ఒకరిచేత ప్రకాశింపజేయదగినవి. నాని కేమి చేయవలెనో తెలియదు. కాని, 'కృష్ణ' అను నామము 'స్వప్రకాశము' - 'జ్ఞానానందస్వరూపము' అగు భగవానుడు కలది. భగవానుడి నామము ఉచ్చరించునంతలో - దానిలో నున్న ఆ పరమాత్మయే మనలో ప్రకాశించును. దీని నెవరు చెప్పిరి? యోగజ్ఞు లగు యోగి వల్క్రుడు మొదలగు మునులు ఈ 'కృష్ణ' దివ్యౌషధ మును కనిపెట్టి, లోకమున కందించిరి. లోకమున మందులలో - కొన్ని

పదార్థముల కలయిక యుండును. దానిని - 'యోగము' అందురు, దానిని తెలిసి, ఆ పదార్థములను కూర్చి, మందుగా నూరి, వండి తయారుచేయుదురు.

యాజ్ఞ వల్క్యుడు మొదలగు ఋషులు ఆత్మను పరమాత్మతో చేర్చి యోగమును తెలిసికొని, దానినే సతతియు పాననము చేసి. భ్యానము చేసి (నూరి), దానిని లోకమునకు అందించిరి. అందుచే, ఓ లోకులారా ! ప్రసూతి పురణ వ్యాధికి చికిత్సను చెప్పచున్నాము - వినుడు. ఆ మందు పేరు - 'కృష్ణ'. ఒక్క మోతాదు సేవింపుడు. రోగమును జాపికొని, శాశ్వతానందము పొందుడు.

హే మర్త్యః పరమః హితం శ్రుణుత వో

వక్ష్యామి సంక్షేపతః

సంసారార్థం నూత చూర్చి బహుళం

సమ్యక్ త్రవిత్యన్తితాః

నానాజ్ఞాన మపాస్త్వ చోతసి నమో

నారాయణాయే తత్త్వముం

మంత్రం నవ్రణసం వ్రణామ నహితం

ప్రపంచైత్యధ్వం ముహూః. ౧౮.

మర్త్యులు అమృత త్వము నొందుటకు ఉపాయమిం దుపదేశించుచున్నారు. ఉపాయములు - కర్మ జ్ఞాన భక్తి యోగములుగ పేర్కొనబడిన వెన్నియో యున్నవి. కాని, అవి ప్రయాస సాధ్యము లని సంక్షేపముగ నొక ఉపాయమును ఉపదేశించుచున్నారు.

ఆపద లనెడి కేరటముః తో నిండిన సంసారి మనెడి సముద్రములో చొచ్చి యున్న ఓ మర్త్యులారా ! వినుడు. మీకు సంగ్రహముగా ఒక ఉపాయమును చెప్పెదను. అశుభ మగు భక్తితో తదితర

చింతనములు విడిచి, మనసున 'నారాయణాయ' అను నీ మంత్రమును ఓంకార పురస్కరముగా జపింపుడు.

విశేషార్థము -

శ్రీ కులశేఖరులు ప్రజాహితమును కాంక్షించు మహారాజు అగుటచే, ప్రజలకు హితమును చెప్పచున్నారు. మరణశీలుడై జన్మించు మానవుడు - 'తన స్వరూప మేమి? తాను మరల జన్మించుటను వారించుకొనుట కుపాయమేమి? తాను దేనిని పొందవలెను?' అను మూడు విషయముల నెరుగవలెను ఏమి - 'స్వరూపము, ఉపాయము, పురుషార్థము' అని యందురు. చెప్పదగిన విషయము - ప్రేమము, హితము అని రెండువిధములుగా నుండును. తాత్కాలికముగ మనసుకు నచ్చునదికాని, స్థిరముగ మేలు కలిగింపనిది ప్రేమము. స్థిరముగ మేలును గల్గించునది హితము. భౌతికముగ కాక, మన ఆత్మకు హిత మేదియో తెలిసికొనవలెను. అనగా - భగవత్ప్రాప్తికై మానవ శరీరములో ప్రవేశించిన ఈ ఆత్మ ఆ ఫలమును పొందుటకు ఉపాయ మేదియో తెలిసికొనవలెను తన స్వరూప మేమియో తెలిసికొనవలెను. దీనిని శ్రీ కులశేఖరు లీ శ్లోకమున ఉపదేశించుచున్నారు. 'ఓ మరణ శీలులారా!' అని సంబోధించి చెప్పచున్నారు. 'మరణించుటకే జన్మించువారము కా మని గుర్తింపుడు. మీకు పరమ హితమును చెప్పెదను వినుడు' అని చెప్పచున్నారు. 'అయ్యా! ఎక్కువ నేపు వినుటకు అవకాశము లే దని తొందర పడకుడు. సంక్షేపముగ జెప్ప చున్నాను. ఆపద లనెడి కెరటములతో నిండిన సంసార మనెడి సముద్రమున జొచ్చి యున్నాము. దీనిని తలంచుట కుపాయమును చెప్పెదను వినుడు. ఏది మాకు ఉపాయ మని దిగులు వడలి, 'కర్మ ఉపాయమా? జ్ఞాన ముపాయమా? భక్తి ఉపాయమా?' అను ఆలోచనను మాని, నేను చెప్పిన మంత్రమును మరువక స్మరింపుడు..

మంత్రాంతర - దేవతాంతర - సాధనాంతరములను ఆదరింపకుడు. విశ్వములోని సర్వ పదార్థములు బ్రహ్మాత్మకములే. ఆ బ్రహ్మమే అన్నింటికిని ఆత్మ. చేతనాచేతనము అన్నియు ఆ పరమాత్మకు శరీరము. అట్టి బ్రహ్మానందమునకు 'నారాయణ' అని పేరు. నారము లనగా - నిత్య పదార్థములు. ఆ పదార్థము అన్నిటికీ ఆధారమైనవాడు కావున, పరబ్రహ్మము - నారాయణుడు దీనిని తెలిసికొన్నచో - దానికంటె భిన్న మగు పదార్థము లే దని తెలియును. దీని నెరిగినవాడు, ఈ జీవాత్మ - పరమాత్మకు శరీరము వలె ఇష్టము వచ్చినట్లు వినియోగించుకొనదగిన దనియు, ఇతరులకు వినియోగపడదగినది కా దనియు తెలియును. ఇదియే 'ఓమ్' అను ప్రణవము యొక్క అర్థము. దానిని మననము చేసికొనుచు, నారాయణునకే చెందినవాడను, ఇతరులకు చెందినవాడను కాను. ఇతరులు నాకు రక్షకులు గారు ; ఇతరులు నాచే అనుభవించదగినవారు కారు అని భావించుచు నారాయణునకే నేను సర్వదేశ సర్వకాల సర్వావస్థలయందు సర్వ వ్యాపారములను చేయు వాడను కావలెను. అను అర్థము నిచ్చెడి 'ఓమ్ నమో నారాయణాయ' అను మంత్రమును మనసులో అర్థమును భావించుచు, శరీరముతో సమన్వరించుచు, మరల మరల ఉచ్ఛరించుడు. ఇదియే మీకు పరమహితము.'

సృష్టి రేణు రణుః వయాంసి కణికాః ఫల్గు స్ఫులింగో ౭నలః
తేజో నిశ్శ్వసనం మదుత్తనుతరం రంధ్రం సుసూక్ష్మం నఖః
క్షుద్రా రుద్ర పితౄమహా వ్రభృతయః కీటా నృమస్త్రా స్ఫురః
దృష్టే యత్ర స తావతో విజయతే భూమావభూతావధిః. ౧౯.

పరబ్రహ్మ స్వరూప మగు నారాయణుని దర్శించినచో - అందు, ఈ పృథివి ఒక సూక్ష్మాతి సూక్ష్మమైన రేణువు. ఈ జగము తుంపర. లేజన్ను సూక్ష్మ మగు అగ్ని కణము. వాయువు నిశ్శ్వా

నము. ఆకాశము నన్నని చిన్న రంధ్రము. రుద్ర పితామహాది
దేవతాకోటి సమస్తము డ్రుద్ర కీటకములు. ■ పరబ్రహ్మ మగు
నారాయణుని అతిశయము అవధులు మీరి జరాజిల్లుచున్నది.

వెనుక చెప్పిన మంత్రమును జపించినచో - నిరతిశయమగు
పరబ్రహ్మమును సాక్షాత్కరింపజేసికొని, మిగిలిన తత్త్వముల పరిమి
తత్త్వమును, అతని అతిశయమును అనుభవింపగలడు.

విశేషార్థము :-

ఉపనిషత్తులలో 'భూమ విద్య' యని ఒక ఉపాసన యున్నది.
అన్నిటికంటె గొప్పదైన బ్రహ్మను 'భూమ' అని ఉపాసించుట.
దానిని ఉపాసించుటచే మరి యొకటి చూడదగినది, వినదగినది ఉండవు.
అన్నియు దానిలోనివే. దానికంటె అల్పములే. అట్టి అతిశయమును
అనుభవించినవాడు - భగవ దతిశయము ముందు - ఇంతకు మున్ను
ఎంతయో గొప్ప వనుకొనుచున్న పంచ మహాభూతములు, బ్రహ్మాది
దేవతలు అల్పాల్పములై కన్పట్టును. ఆ వైభవము నిందు కులశేఖ
రులు వర్ణించుచున్నారు.

హే కృష్ణ! నీ నిరవధికమైన అతిశయమును అనుభవించిన
నాడు, ఈ భూమండలము ఒక భూభిక్షణము వలె గోచరించును. ఆ
భూమికి పది రెట్లుగా ఆవరించియున్న జలము నీటి బిందువు వలె
గన్పట్టును. దానికి పది రెట్లుగా ఆవరించియున్న అగ్ని - చాల చిన్న
నివ్వ మిణుగురు వలె నుండును. దానికంటె అధికమైన వాయువు చిన్న
ఊపిరితో వదలిన గాలి వలె నుండును.

దానికంటె పది రెట్లు అధికమై, అంతట వ్యాపించి, తాను
లేనిచోటు లే దన్నట్లు నిండి యున్న ఆకాశము చిన్న నన్నని బెజ్జము

వలె నుండును. సర్వ జగత్తును సృజించుట, సంహరించుట మొదలగు అధికారములు గలవారై, ఎంతయో పెద్దవారుగా ఆరాధింపబడుచున్న బ్రహ్మర్షిదాది దేవతలు శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ వద్ద చిన్న పురుగుల నలె నుండురు. శ్రీకృష్ణ మహిమ నేరుగలేక, బ్రహ్మర్షిదాదులు తచ్చి బృగుట - వత్సాపహార, గోవర్ధనోద్ధరణాదుల వలన తెలియుచునే యున్నది. సర్వ భూతములు స్వామి నోటిలో ఆరగించిన మట్టి పెల్లవలె యశోదాదేవిచే దర్శింపబడినదికదా ! ఆ స్వామి వైభవమును దర్శించునంతపు - నూతిలో కప్పకు చెరువే సముద్రము అనినట్లు, 'ఈ భూతములే గొప్పవి, బ్రహ్మాది దేవతలే నిరతిశయ మహత్వము గలవారు' అనిపించును. కాని, ఏనాడు స్వామి మహత్వమును దర్శించునో, ఆనాడు వీని అల్పత్వము గోచరమగును.

బద్ధే నాంజలినా నతేన శిరసా గాతైః సర్వరోమౌఢ్యమైః
కంలేన స్వర గద్గదేన నయనే నోద్ధీర్ణ బాష్పాంబునా
నిత్యం త్వ చ్చరణారవిందయుగళ ధ్యానామృతాస్వాదినాం
అస్మాకం నరసింహక ! సతతం సంవద్యతాం జీవితమ్..౨౦

ఓ పుండరీకాక్షా ! నీకై మొగిడ్చిన దోసిలి, వంగిన శిరస్సు, గగుర్పొడిచిన అవయవములు, గద్గద స్వరము గల కంఠము, కన్నీటితో నిండు కన్నులు కలిగి, ఎల్లప్పుడు నీ పాదారవింద ధ్యానామృతమును ఆశ్రయించుచునే మా జీవిత మంతయు సాగునట్లు అనుగ్రహింపుము.

విశేషార్థము :-

హే పుండరీకాక్ష ! శ్రీకృష్ణా ! ఎల్లప్పుడు మా జీవితము నీ చరణారవింద ద్వంద్వమును ధ్యానము చేయుచు, ఆ ఆనందమునే అనుభవించుచు గడచునట్లు అనుగ్రహింపుము. భగవద్విషయమునే లిలంచక జీవించెడివారి జన్మ నిర్లభకము, భగవత్పాదారవింద ధ్యానా

మృతాస్వాదము చేయగల జీవితము కల్గియు - దానిని పొందకుండ జీవించువారు జీవ చ్యవములు. కొందరు అనుభవించుదురా కాని, ఆ భగవంతునిపై ప్రేమచే కాక, ద్వేషము చేతనో, అసూయ చేతనో ధ్యానించుదురు. వారి కా ధ్యానము అమృతము వలె రుచింపదు. నేప కషాయము వలె చివరకు మంచినే చేసినను, త్రాగునపుడు చేదుగా నుండును. మానవ జన్మ నెత్తి, పొందవలసిన ఆనందము నందలేని సరాధములు వీరు. మరొకొందరు భగవత్పాదారవిందములను ధ్యానించుదురు. ఆనందము ననుభవించుదురు. కాని, బయటి కేవిధమైన వికారమును పొందక, పాపాణము వలె నుండి, లోలోన అనుభవించుదురు. వీరికి అనుభవము పరిపక్వము కాకపోవుటచే, లోపలి రసాస్వాదము బయటికి ప్రసరించుటలేదు. వారు మధ్యములు.

అట్లుకాక, మనస్సు భగవత్పాదారవింద ధ్యానమున నిమగ్నమైసంతోషే, అవశ్యముగ బయట ఇంద్రియము లన్నియు తదనుగుణముగ ప్రవర్తించి, హర్ష పారవశ్యము నందిన వారి జీవితము ఉత్తమ జీవితము. ఇంటిలో - పిల్లలతో, మనుషులతో, భార్యతో, బంధువులతో, మిత్రులతో, ఆశ్రితులతో కలిసి మధుర పదార్థమును భుజించిననాడు యజమాని ఎంతటి ఆనందము ననుభవించునో, బయట ఇంద్రియములతో మనస్సు భగవత్పాదారవింద ధ్యానామృతము నాస్వాదించిన నాడు అంతటి ఆనందము భక్తుడు అనుభవించును అపుడే ఇంద్రియము లెల్లుండవలెనో చెప్పవచ్చును. రెండు చేతులు దోసిలి బట్టి నమస్కరించుచుండవలెను. ఒకడే లతయు గగుర్పాటు కలుగవలెను. కంఠము డగ్గుత్తికతో మాటరాకుండ, తొట్టుపాటు పడుచుండవలెను. కన్నుల నుండి నీరు నిండి, పొర్లవలెను. ఇట్టి స్థితిలో - నీ ధ్యానామృతాస్వాదము ననుభవించు జీవితమును ప్రసాదించుము.

గర్వితు లగు రాజుల యెదుట దురాశచేతనో, భయము చేతనో చేతులు జోడించుము. అట్లు కాక, భక్తితో స్వామిని

ధ్యానించి, ఆ మూర్తిని ఎదుట దర్శించి, ప్రేమాతిశయముచే స్వామి చేసిన ఉపకారమునకు ప్రత్యుపకారము చేయుట కేమియు లేని వాడను స్వామీ! నీ వాడను, నిన్ను తప్ప - వేరొకరిని చేరువాడను కాను అని చేతులు జోడించి నిలువవలెను. దీనిచే స్వామి తప్ప వేరొక శరణము లేనవాడను. నేను నీకే తప్ప, ఇతరులకు చెందినవాడను కాను. నీచేత, నీకొరకు వినియోగించుకొనదగినవాడను అనినివేదించినట్లగును.

అహంకారము భగవత్ప్రాప్తికి ప్రతిబంధకము. అది తొలగిన కాని శిరసు వంగదు. అహంకార రహిత స్థితి నందుటకు సూచకము తలవంచుట.

లోపల కలిగిన యానందము ఆగక, గగుర్పాటు బయటికి కన్నట్టును. హృదయములో కల్గిన ఆర్ద్రత కన్నీరుగా ప్రవించును. ఆనందము గొంతుకను బిగవట్టి, మాట రాకుండ చేయును. ఇట్టి దశ లన్నియు అనుభవించవలెనని శ్రీ కులశేఖరులు కోరుచున్నారు.

హే గోపాలక ! హే కృపాజలనిధే ! హే సింధుకన్యావతే !
హే కంసాంతక ! హే దణ్డేంద్రకరుణాపారిణి ! హే మాధవ !
హే రామానుజ ! హే జగత్త్రయదురో ! హే పుండరీకాక్ష ! హే
హే గోపీజననాథ ! పాలయ వరం జానామి న త్వం విహ. ౨౧

ఓ గోపాల! కరుణా సముద్ర! లక్ష్మీ పతీ! కంసారి! గణేంద్ర రక్షక! రామానుజ! జగన్నాథ! పుండరీకాక్షా! గోపీజనవల్లభ! రక్షించుము. నీవే తప్ప, ఇతఃపరంబు నే నెఱుగను.
విశేషార్థము :-

ఈ శ్లోకమున కులశేఖరులు శరణాగతి చేయుచున్నారు. ఇతర పాద్యములను పదలి, నీవే ఉపాయ మని భగవంతుని పరించుటయే

శరణాగతి - లేక, ప్రపత్తి. వాస్తవముగ కర్మ జ్ఞాన భక్తులు ఉపాయములు కావు. స్వస్వరూప మెదుంగనివారు, తానే తనను రక్షించుకొనగల ననెడి భావము గలవాడు వానిని ఉపాయముగ భావించును. భగవానుడే భగవత్ప్రాప్తికి ఉపాయము. నిన్ను తప్ప, వేరొకనిని ఎరుగను కాపాడు మని చెప్పచున్నారు. దానికి ముందు - కృష్ణ భగవానుని సంబోధించుచున్నారు. 'హే గోపాలక! గోవులు నిన్ను పాలించుమని కోరలేదు. నీవే కోరి ఈ వంశమున జన్మించి, వానిని కాపాడుచున్నావు. అట్లే, ఏది ఉపాయమో ఎరిగి ప్రార్థించుట తెలియని నన్ను కూడ కాపాడుము. 'హే కృపాజలనిధే! అట్లు నీ యంతట నీవు వచ్చి, వాని ప్రార్థన లేకుండ గోవులను కాపాడుటకు నీ కృపయే కదా కారణము! కృపా సాగరా! నా యం దా కృపను ప్రసరింపజేయుము. 'హే సింధు కన్యాపతే! నీ ప్రక్కనే మా తల్లి క్షీరసముద్రరాజ తనయ లక్ష్మి యుండును కదా! మాకు మాతగా, నీకు పత్నిగా మమ్ము రక్షించుటకు తగినట్లు, నీ లోని కారుణ్యమును వర్ణిల్ల చేయునది గదా! మీ దయ నర్థించుట తెలియక, పరాజ్ఞులులమైన మమ్ములను మళ్ళించి, మీ దయకు పాత్రుల మగునట్లు చేసెడి లక్ష్మి దేవిని చూచి, మ మ్మునుగ్రహింపుము.

'హే కంసాంతక! నీవు మాతో చేరియుండుట ఓర్వలేక, నిన్ను చంపవలెనని ప్రయత్నించిన కంసుని తలంపు తలక్రిందుగ చేసి, వానినే చంపి, మాకు నీ యెడబాట్లు లేకుండునట్లు చేసినవాడవుగదా! అట్లే ప్రకృతిచే కల్గిన కామము, అహంకారము నిన్ను మాకు దూరము చేయకుండ కాపాడి, మాతో చేరియుండుము.

'హే గజేంద్ర కరుణా పారీణ! మొనలిచేత పట్టుబడిన గజేంద్రుడు శరణాగతి చేయగా - ఎక్కడో పరమ పదములో నున్నవాడవు పరుగెత్తికొని వచ్చితివి కదా! అట్లే నా మొర నాలించి

వేంచేయుము. దాని శత్రు వగు మొసలిని చంపినట్లే, నా సంసార బంధమును తెంచుము. ఆ గజేంద్రుని తొండములో నున్న తామర పూవును నీ పాదములపై సమర్పింపచేసికొనినట్లు, మాచే కైంకర్యమును చేయించి స్వీకరింపుము. దానికి మోక్షము నిచ్చినట్లే, మాకు కూడ మోక్షము నిమ్ము. హే మాధవ ! రక్షణమున నీవే సమర్థుడవై రక్షించినను, మేము చేయు కైంకర్యములను మాతల్లితో - లక్ష్మితో చేరి స్వీకరింపుము. హే రామానుజ ! బలరాముని తమ్ముడవుకదా ! ఆతడు చెప్పినట్లు వినివలెనుగదా ! ఆత జెల్లప్పుడు నీ నేవయందే మగ్నమైనవా డగుటచే, మాకుకూడ నీ నేవల నాతడు ప్రసాదింపుచేయును. ఆతని సాయ మధుర సందేశములే మాకు శాంతి నొసంగునవి. ఆయన మాట ప్రకారము మమ్ముల నేలుము.

హే జగత్ప్రయగూఢ ! త్రిలోకములకు అధిపతివి నీవే కదా ! నీవు రక్షింపకున్న, నీ వారి నింకెవరు రక్షింతురు ? స్వామీ ! రక్షించు భారము నీదే.

హే పుండరీకాక్ష ! నీ నేత్ర సౌందర్యమే మమ్ముల నాకర్షించి నది. సర్వ లోకములలో - సర్వ విషయములను ఎరుగ జాలిన కన్నులు కలిగిన నీకు మా కోరిక తెలియదా ? నీ నామమే మమ్ములను పవిత్రము చేసినది. మాలో నిన్ను పొందకుండునట్లు చేసెడి పాపములు లేవు కదా ! రమ్ము, రక్షించుము.

హే గోపీజననాథ ! అబలలైన - అజ్ఞులైన గోపికలకు నాథుడవైన నీవు నన్ను వదలుట న్యాయమా ! గోపాలుడవు, గోపీజన నాథుడవు అయిన నీ సౌందర్యమే మాకు శరణ్యము.

“అవతారాః సంత్యజ్యే ... ..

కృష్ణా దన్యః కో వా ప్రభవతి గో గోప గోపికా ముఖ్యే”

అని కృష్ణకర్ణామృతమున లీలా శుకులు చెప్పినట్లు, ఎన్నియో
అవతారము లుండవచ్చును. స్వామీ శ్రీకృష్ణ! నీవు తప్ప, వేరొక
రెవరయ్యా! గో గోప గోపికలను తరింపజేసి ముక్తి నొసంగినవారు?
అందుచే, అజ్ఞానము, నిన్ను తప్ప ఏమియు ఎరుంగనివాడను, నీవే
రక్షింపుము.

భక్తాపామి భుజంగ గారుడమణిః తైలోక్య రక్షామణిః
గోపీ లోచన చాతతాంబుద మణిః సౌందర్య ముద్రామణిః
యః కాంతామణి రుక్మిణీ ఘన కుచ ద్వంద్వైక భూషామణిః
శ్రీయో దేవశిఖామణి ర్ద్ధిత నో గోపాల చూడామణిః..౨౨

సంసార వ్యాధిగ్రస్తులకు - ఆ వ్యాధి నివారణకై మణి
మంత్రోపధములను ఉపదేశించుచున్నారు. దేవతా శిఖామణి -
గోపాల చూడామణి మనకు శ్రేయస్సు నొసంగుగాక! దేవతాంతర
ములకంటెను గోపాలు డగు శ్రీకృష్ణ దేవుడు శ్రేయస్సు నొసగుటలో
సులభుడు. అతడు కాంతామణి యగు రుక్మిణీదేవి కుచ ద్వంద్వమునకు
అనన్య సాధారణ మగు భూషణ మణి. సాక్షాత్లక్ష్మీయే రుక్మిణి. వా
రీద్దటు - నుణి, మణి ప్రభల వలె నొకరి నొకరు విడువకుందురు.
అందుచే, ■ రుక్మిణీ మనోవల్లభుడే మనకు శ్రేయప్రదుడు. అట్లామె
కలంకారముగా నుండుటచే, అతడు సౌందర్య ముద్రామణి. లోకములో
నిది అందమయిన వస్తు వని నిరూపించుటకు - కృష్ణ సౌందర్య ముద్ర
పడవలెను. ఆ యందమును జూచి, పరవశులై, గోపికలు తమ లోచన
చాతకములచే ఆ కృష్ణ మేఘమునే నేపించుచుందురు. ఈ మేఘము
శేవలము చాతకములనే కాదు, మూడు లోకములను తన కృపా
శక్తిచే రక్షించు మణి. ఈ రక్షామణి - మూడు లోకములను రక్షించు
వదియే యైనను, భక్తులపట్ల గారుడ మణియై, వారికి గల్గు అపాయము
లనెడి భుజంగములను దరి చేరకుండ తొలగించును.

విశేషార్థము :-

సంసారమే ఒక త్రాచు పాము. అవిద్య యను విష మెక్కి నేను కానిది నేనుగను, నాచి కానిది నాఁగను గప్పట్టుచుండును. చూపు మారిపోవును. సర్వేశ్వరునకే చెందిన సర్వ వస్తువులను నావి యనుట, దేహమే ఆత్మ యనుకొనుట ఈ రెండును ఆ విష మెక్కినందువలన కలిగెడు దోషములు. ఈ విషయమునకు మఱిని ఉపయోగించిన, విష మును లాగితేయును; లేక, మంత్రము వేసిన, విషము దిగును, లేక - ఓషధిని మ్రింగించిన, విషము విరుగును. ఆ మఱి - గోపాల చూడా మణి, ఆ మంత్రము - శ్రీకృష్ణ మంత్రము, ఆ ఔషధము - శ్రీకృష్ణ దివ్యౌషధము. ఆ మఱి మంత్రౌషధములను లోకమునకు చాటవలె నని కులశేఖరులు వాని గొప్పతనమును వివరించి చెప్పచున్నారు. ఈ స్లోకములో - మఱియొక్క వైభవమును ప్రకటించుచున్నారు.

సాధారణముగా పాము తలపై నుండు మణియే పాము విష మును హరించును. మన మణి, గోపాల చూడామణి - దేవ శిఖా మణి. దేవతల తల మానికము గోపాలుర చూడామణి మైనది. జ్ఞాన ములో అధికులు దేవతలు, అధములు గోపాలురు. స్వామి కృష్ణ పర మాత్మ దేవతలకు తానే శిఖామణియై యుండి, గోపాలురకు తానే చూడామణి యైనాడు. ఎంతటి పరత్వమో - అంతటి సౌలభ్యం . సర్వజ్ఞులలో సర్వజ్ఞుడు. అజ్ఞులలో అజ్ఞుడు. తన్ను తానే తగ్గించుకొని గోపాలుడైనాడు. కేవలము పరాత్పరుడైనచో - నిర్లక్ష్యము చేతుము. అందుకై, పరుడు సులభుడైనాడు. ఇదియే శ్రీకృష్ణావ తారములోని విశేషము.

ఈ మణి - భక్తాపాయ భుజంగ గారుడమణి. భక్తులకు గలిగెడి అపాయము లనెడి పాములకు గరుడుడే యన దగిన మణి. గరుడుడు పాములను శిక్షించినట్లు గోపాల చూడామణి - భక్తుల అపాయము

లను నశింపజేయును. పరమాత్మపై భక్తి నిలువకుండుటకు అపాయములు ఆరు. (1) దేహాత్మాభిమానము (2) స్వాతంత్ర్యము (3) భగవంతుని కంటె ఇతరులకు చెంది, వారికే వినియోగపడదగినవార మనుకొనుట (అన్య శేషత్వము) (4) స్వ రక్షణమున స్వ ప్రయత్నము (5) ఆభాస బంధువులపై లోలత (6) విషయ చాపల్యము. ఈ ఆరు అపాయములు భగవంతుని దూరము చేయును. అట్టి అపాయములను తొలగించువాడు మనకు కృష్ణ భగవానుడే.

అతడే త్రైలోక్య రక్షామణి. మూడు లోకములు భూ రుభవ స్వర్లోకములు. అశో, నుశ్య, ఊర్ధ్వ లోకములు. కృతక, కృతకా కృతక, అకృత లోకములు. బద్ధ ముక్త నిత్యులు. వీ రందరికి అనిష్టమును తొలగించి, ఇష్టమును సంపాదించువాడు శ్రీకృష్ణుడే. రక్షణము = అనిష్ట నివృత్తి, ఇష్ట ప్రాప్తి. బద్ధులైన సంసారులకు కావ సిన రోగాది నివృత్తిని, విశ్వర్య ప్రాప్తిని కల్పించువాడు శ్రీకృష్ణుడే. ఆత్మజ్ఞానము నర్థించువారికి భగవత్ప్రాప్తి, భగవత్తైంకర్యమును కోరెడివారికి స్వస్వాతంత్ర్య స్వప్రయోజన బుద్ధులను నశింపజేసి, భగవానుడే భగవత్ప్రీతికొరకే తనచే తైంకర్యములను స్వీకరించుచున్నాడనెడి బుద్ధిని ప్రసాదించును. 'ఓమ్' అను ప్రణవములోని అకారమునకు అర్థమైనవాడు. అకారము రక్షించువానిని తెలియజేయును 'అప - రక్షణే' అను ధాతువునుండి అకారము వచ్చినది. అందుచే, శ్రీకృష్ణుడు త్రైలోక్య రక్షామణి.

ఈతడు గోపీలోచన చాతకాంబుడమణి. గోపికల నేత్రములే చాతక పక్షులు. చాతకములు మేఘములనుండి పడుచున్న నీటిని తప్ప, త్రాగవు. వానికొరకే ఎదురు చూచుచుండును. కాని, ఇతర

మీ దాసు చేరవు. అట్లే, గోపికల నేత్రములుకూడ కృష్ణ దర్శనమున నెప్పుడూ సమాగమ రసాస్వాదనమును తప్ప, వేరొకదానిని చూడవు. గోవులు శ్రుతులు. వాని యర్థము నెరింగి యాచరించెడి చిరచాతుర్యకే పరతంత్రుల మని భావించెడి జీవులు గోపికలు. వారి లోచనములే వారి జ్ఞానము. ఇతరమైన దేదియు ఉపాయము కాదు. భగవానుడే ఉపాయము - భగవానుడే ఉపేయము అని ఉండుటయే సాధువులకై చాతకము వలె నుండుట.

శ్రీకృష్ణ భగవానుడు సౌందర్య ముద్రామణి. సౌందర్య ముద్రామణి భగవానుడు. శ్రీకృష్ణుడే ఆనంద స్వరూపుడు ఆ ఆనంద మును పొందినవారు అందమైనవారు. భగవానునిచే పరింపబడినవారే అందమైనవారు. ఎవరు భగవానుని యందు నిరతిశయ శ్రీరీ కలవారో - వాడు స్వామి శ్రేమించి, వారికి స్వస్వరూపము నావిష్కరించును అట్లు భగవత్ స్వరూపమును పొందినవారే నుందరులు. స్వామిచే పరి హరింపబడినవారు నుందరులు. కావున, స్వామి - సౌందర్య ముద్రామణి.

కాంతానుజయిన రుక్మిణీదేవి వక్షోజాలంకారమణి శ్రీకృష్ణ భగవానుడు. లక్ష్మీదేవియే - నారాయణు డా యా అవతారము తెల్లినపుడు, తానుకూడ అవతరించుచుండును. శ్రీకృష్ణావతారములో రుక్మిణీ - శ్రీమహాలక్ష్మీయే. భగవానునికి అత్యంత ప్రేమ యగుటచే, ఆమె కాంతానుజి. ఆమె వక్షస్థలమును స్వామి ఆభరణమువలె అలంకరించి యుండును. ఆమె హృదయ మందలి జ్ఞాన భక్తులు ఘన ముచుములు. జ్ఞాన భక్తుల కలంకారము శ్రీకృష్ణ భగవానుడు.

పర్యతము, సౌలభ్యము రెండును కలిగి, దేవతా శ్రేష్ఠుడై, సాక్షాత్ శ్రేష్ఠుడై యున్న ఆ శ్రీకృష్ణ భగవానుడు మనకు శ్రేయము

నొసంగుగాక! లాకికము లగు అభ్యుదయములనుగాక, పరమ పురు
షార్థ మగు మోక్ష రూపమును, శ్రేయమును గోపాల చూడఁమనీ
ప్రసాదించి, అజ్ఞాన మనెడి విష సర్పపు కాటునుండి కాపాడుగాక !
శ్రీతమ చ్ఛేదైక మంత్రం నతల మువనిషు.

ద్వాక్య సంపూజ్య మంత్రం
సంసారోత్తార మంత్రం సముపచిత తమ
స్సంఘ నిర్మాణ మంత్రమ్
సర్వైశ్వర్యైక మంత్రం వ్యసన భుజగ నందష్ట
సంతాన మంత్రం
జిహ్వ ! శ్రీకృష్ణ మంత్రం జప జప సతతం
జన్మసాఫల్య మంత్రమ్. ౨౩

ఓ జిహ్వ ! శ్రీకృష్ణ మంత్రమును స్వదా జపింపుము, జపిం
పుము. అదియే జన్మకు సాఫల్యము నొసంగునది. కామాది శ్రతువు
లను భేదించుటలో ప్రధాన సాధన మా మంత్రము. సర్వోపనిష
ద్వాక్యములు ఆ మంత్రమునే పూజించినవి. జనన మరణము లనెడి
సంసారమునుండి తరింపజేయగల మంత్ర మది. రాశీభూత మయిన
అవిద్యాంధకారమును నశింపజేయు మంత్రము. ఆ మంత్రమే సర్వై
శ్వర్యముల నొసంగ జాలును. వ్యసనము లనెడి సర్పములు కాటు
వేసినపుడు కాపాడగల మంత్రము కావున శ్రీకృష్ణ మంత్రమును
జపింపుము, జపింపుము.

విశేషార్థము :-

అవిద్యా విమగ్త ములగువారు అనుభవించవలసిన మంత్రమును
చెప్పచున్నారు. మానవ జన్మము బహు దుర్లభము. ఇగవత్ప్రాప్తికి
చేరువయిన జన్మ మంది, ఫల మందక, విషయ గ్రస్తులై చెడిపోవుచారు

జన్మమును సూర్యముగ సఫలము చేయు మంత్రము 'శ్రీకృష్ణ మంత్రము.'

సూర్యుని విషయములే ప్రధాన శత్రువులు. అవి విషము కంటే క్రూరుములు విషము - త్రాగినవానినే చంపును విషయములు - తిరిగిచినిలలేనే చంపును. విషయములను తలంచుచుండిన, వాని యందు తిగులు (సంగము) కల్గును. తనకు లభించవలెనని కోరిక కల్గును. ఆ కామమున కేదయిన ప్రతిబంధక మేర్పడినచో - క్రోధము కల్గును. ఆ క్రోధముచే, ఏది చేయదగినది - ఏది చేయరానిది అను వివేకియు నశించి, మోహము కల్గును. ఆ మోహము వలన భగవద్విషయకమగు స్మృతి నశించును. ఆ స్మృతి నశించుటచే, బుద్ధి చెడును. అట్లు బుద్ధి చెడుటచే, ఆత్మయే నశించును. అట్లు ఆత్మ వినాశమునకు హేతువైన విషయ సంగ మనేడి శత్రువును చేదించుటకు ముఖ్యమైన మంత్రము శ్రీకృష్ణ మంత్రము. ఓ నాలుకా! నీవు మంత్రమును సంతతము జపించుము.

శ్రీకృష్ణ మంత్రము సర్వోపనిష ద్వాక్యములచే పూజనీయముగు మంత్రము. 'కృష్' అనగా - 'నత్తు'. ఎల్లపుడు ఉండునది - లేక, నిరవధికి మన్ని యర్థము. 'ణ' అనగా - ఆనందమని యర్థము. ఉపనిషత్తులు బ్రహ్మమును - సత్యము, ఆనందము, అపరిచ్ఛిన్నానందము అని చెప్పుచున్నవి. 'సత్యం జ్ఞాన మనంత్రం బ్రహ్మ' 'ఆనందో బ్రహ్మైతి వ్యజానాత్' 'ఆనందం బ్రహ్మణో విద్వాన్' 'రసోవై సః' మొదలగు ఉపనిష ద్వాక్యములు - 'కృష్ణ' నామమునే ప్రతిపాదించుచున్నవి.

ఇదియే సంసారోత్తార మంత్రము. సంసారమునుండి తరింపజేయు మంత్ర మిది. ఆనంద స్వరూపుడుగ నుండు శ్రీకృష్ణుడే

గదా 'మా మేవ యే ప్రపద్యంతే మాయా మేతాం తరంతి తే' 'స్మృత్సు సంసార సాగరాత్ ఉద్ధరామి' అని చెప్పినాడు.

సముపచిత తమ స్పంధు నిర్మాణ ముత్రము శ్రీకృష్ణ ముత్రము. పేరుకొనిన చీకటిని తొలగించు సూర్య రశ్మివలె, ఏనాటి నుండియో మనలో గూడు కట్టుకొనియున్న పాపరాశిని మనలోని తమస్సును శ్రీకృష్ణ భానుడు దేవకీ పూర్వ సంధ్యయుండు అర్ధరాత్ర మున నావిర్భవించి (లోన అలముకొనిన తమస్సును) మటుమాయము చేసెను.

ఇక సర్వైశ్వర్యములను ప్రసాదించు ప్రధాన ముత్రము - శ్రీకృష్ణ ముత్రము. లోకములో అన్నిటిని నియమించువాడు ఈశ్వరుడు. ఆ ఈశ్వరుని నియమించువా డెవరును లేడు. కాని, శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ సర్వభూతేశ్వరు డయ్యు, నియామ్యు డయ్యెను. అందరిని నియమించువాడు - తాను గోపికలచేత, గోపబాలకులచేత నియమింప దగినవా డాయెను - అంతే కాదు, కట్టబడి, కొట్టబడినాడు. ఎంతటి ఆశ్రిత వ్యామోహమో! తన్నాశ్రయించినవారికి తనను నియమింప శక్తి నిచ్చు ముత్రము శ్రీకృష్ణ ముత్రము.

ఆపద లనెడి భజంగములు కాటు వేయగా, వారిని రక్షించున దీ ముత్రమే. వ్యసనములు భగవంతునినుండి మనలను దూరముగా విముక్తును. 'తనను తాను రక్షించుకొనగలను, తాను స్వతంత్రుడు, తాను భగవానుని కంటె ఇతరులకు చెందినవాడు, తాను చేయు పనులు తన ప్రీతి కొరకు' అనెడి భావములే న్యసనములు. అవి పాముల వలె కాటు వేసి, విషయ రసాస్వాద మత్తులను చేయక కాపాడునది ఈ కృష్ణ ముత్రమే దీనిని సంతతము జపించుటయే శ్రేయ మని శ్రీ కులశేఖరులు ప్రకాశించిరి.

వ్యామోహ వశమౌషధం మని మనోవృత్తి వ్రవృత్తౌషధం
దైత్యేంద్రుల కరౌషధం త్రిభువనీ సంజీవనౌషధమ్
భక్తాత్మంత హితౌషధం భవ భయ వ్రధ్యంతనౌషధమ్
శ్రేయః ప్రాప్తికరౌషధం పిబ మన శ్రీకృష్ణ దివ్యౌషధమ్. ౨౭.

ఓ మనసా! శ్రేయస్సును కలిగించు శ్రీకృష్ణ దివ్యౌషధమును నేవింపుము. ఆ ఔషధము మోహమును శమింపజేయును. మునుల మనోవృత్తులను ప్రవర్తింపజేయును. రాక్షసేంద్రులకు బాధలను కలిగించును. మూడు లోకములను మరణమునుండి కాపాడును. భక్తులకు హితము చేకూర్చును. సంసార భయమును బాపును.

విశేషార్థము :-

జన్మ మృత్యు జరా వ్యాధి గ్రస్తులైనవారికి, అవిద్యా సర్వ దిష్టులైన వారికి నేవింపజేయునట్టి మందు - శ్రీకృష్ణ దివ్యౌషధము. ఈ ఔషధమును మనసుతో నేవింపవలెను.

“మన ఏమి మన వ్యాఙ్మం కారణం బంధమోక్షయోః

బంధాయ ఎనయాసంగి ఏతై నిర్విషయం మనః”

మనుష్యులకు కల్లు బంధ మోక్షములు మనస్సే కారణము. విషయ సంగము గల మనస్సు బంధము నిచ్చును. విషయమును వీడి, భగవద్విషయమునే అనలంబించిన మనస్సు ముక్తి నిచ్చును. అందుచే, ఓ మనసా! శ్రీకృష్ణ దివ్యౌషధమును నేవించు మని చెప్పుచున్నారు.

సన్నిపాతాది జ్వరములలో - ఉన్న వస్తువులను గుర్తించలేని సీతి కలుగును. దానికే వ్యామోహ మని పేరు. చుట్టును బంధువులెల్లరు నిలిచియుండగా - ఏమేమియో మాటాడుచు, దేనినో పెదకు చున్నట్లు చేతులతో తోలుచుచుండును. లేచి, పరుగులెత్తుచుండును.

అట్లే, విషయ వ్యామోహము కలవారు - అంతట, తన లోపల, వెలుపల ఉన్నవాడు - తనకు సహజ బంధువు అయిన శ్రీకృష్ణ పరమాత్మను చూడక, లేనివానికై పలవరించి, చేతులు చాచి పొంద జూచుచుందురు. అదియే వ్యామోహము. ఆ వ్యామోహము తగ్గుటకు - 'శ్రీకృష్ణ' నామమే ఔషధము. 'ఔషధం' - అనియు, 'వైద్యం' అనియు, 'భిషక్' అనియు, 'భేషజం' అనియు విష్ణు సహస్ర నామమున భగవానునికే నామధేయములు కలవు. లోకములో వైద్యుడు వేరు, నుందు వేరుగా నుండును. ఇతలు కృష్ణుడే వైద్యుడు. కృష్ణుడే ఔషధము. ఔషధమునకు అనుపానము, పథ్యము వేరు వేరుగా నుండునా శ్రీకృష్ణ దివ్యాంశమునకు సంకీర్తనమే అనుపానము, అదియే పథ్యము. అట్టి ఔషధముగా తాగనక్కరలేదు. మనసులో స్థిరమైన చాలును.

జ్వరము వచ్చినవారికి అన్నముపై రుచి పోవును. ఆకలి తగ్గి పోవును. అట్లే, విషయ వ్యామోహము కల్గినవారికి భగవానునిపై మనస్సు ప్రవర్తించదు. రుచి పోయి, భక్తిలేకుండ పోవును. అట్టి మునుల మనోవృత్తులను భగవద్విషయముపై ప్రవర్తించునట్లు చేయు ఔషధము శ్రీకృష్ణ నామము

భగవానుడు అంతర్యామిగా, ఆత్మగా లేని వస్తువు ప్రపంచమున ఏ యొక్కటియు లేదు. సర్వ పదార్థములు భగవానుని శరీరములే. సర్వాత్మలు భగవానుని శరీరములే. ఈ విషయము నెరిగినవానికి నిశ్చయమంతయు భగవానుని శరీరమను జ్ఞానము కలుగుటచే, జగమున సర్వ పదార్థముపై ద్వేషము లోలగి, మైత్రి యేర్పడును. పరమాత్మపై భక్తి కలుగును. భగవాను డాత్మగా లేని పదార్థమే యొక్కటియు లేదని తెలిసినచో - ఇంత కాలము - అది వేరు, ఇది వేరు, నేను వేరు, నీవు వేరు అను భేద జ్ఞానము నశించును. దేవతలను రాక్షసులు బాధించుచుండ, శ్రీకృష్ణ రూపమున నవతరించి, ఆ రాక్ష

సులకు బాధను కల్పించి, దేవతలను కాపాడిన శ్రీకృష్ణుడే మన మనస్సులో - ఇంద్రియములలో కలిగిన భేద జ్ఞానమును పశింపజేసి, అంతయు వాని శరీరమే అని బోధించెను. అందువలన, వానివాడనే కాని, నేను కాను, నానిదేకాని, నాని కాదు అనిపించును. ఈ భేద జ్ఞానమే దైత్యేంద్రుడు కల్గించు బాధ. దైత్యేంద్రులకు అర్పించు కల్గించు ఔషధము శ్రీకృష్ణుడే.

‘భవతి ఇతి భవనం’ పరమాత్మయొక్క సంకల్పముచే నామ రూపములతో ఏర్పడిన జగత్తు - అథోలోకములు, మధ్యలోకములు, ఊర్ధ్వలోకములు అని, అవి మూడు విధములు. భూలోకము, భువన్లోకము, సువన్లోకము అని మూడు లోకములు. పృథివి, అంతరిక్షము, ద్యులోకము అని మూడు లోకములు. కృతకము, అకృతకము, కృత కాకృతకము అని, లోకములు మూడు విధములు. ఇవి త్రిభువనములు. అవి ఉండియు, లేనట్లుగుచున్నవి. ‘అస్తి బ్రహ్మేతి చే ద్వేద సంత మేనం తతో విదుః’ ‘అనన్తేన స భవతి. అనద్బ్రహ్మేతి వేద చేత్’ బ్రహ్మమున్నదని ఎరిగినవాడు - ఉన్నవాడగును. బ్రహ్మము లేదనుకొనినచో అతడే లేనివాడగును ఇట్టి జ్ఞానముచే, శ్రీకృష్ణ భగవానుడు పర బ్రహ్మమని ఎరిగినవాడు ఉన్నవాడు, ఎరుంగనివాడు లేనివాడు అగును. అట్లు నశించిపోవుచున్న త్రిభువనములకు తాను ప్రత్యక్షముగ కనిపించి, తానే పరబ్రహ్మమనని తెలిసి బ్రతికించిన సంజీవనౌషధము శ్రీకృష్ణ దివ్యావధమే.

భక్తుల కత్యంత హితమగు ఔషధము శ్రీకృష్ణ దివ్యావధము. హిత మనగా ఉపాయము. ఉపాయములు - కర్మము, జ్ఞానము, భక్తి, అవతార రహస్య జ్ఞానము, ఘరుజోత్తమ ప్రాప్తియోగము మున్నగున వెన్నియో ప్రతిపాదించబడినవి. కాని, పరమాత్మ చేత

నరింపబడ దగు నిరతిశయమైన శ్రీతికలిగిననాగు భక్తులకు ఆ పరమాత్మయే ఉపాయము, ప్రాప్యము - ప్రాపకము అని యుండును అందుకే, శ్రీకృష్ణుడే భక్తాంత్యంత హితౌషధము.

పరమాత్మయే ఉపాయముగా కలిగి, పరమాత్మను చేరి, మరి వారినుండి వీడి సంసారమున పడరు. శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ భగవద్గీతలో 'యాంతి మిద్యాజినోఽపిహం' న న్నారాధించినవారు నన్ను పొందుదు రనెను. కావున, పరమాత్మకు ఉపాయముగా ఆశ్రయించిన వారికి మరల జన్మించుట అనెడి భయము నశించును. భవము అచగా జన్మము - భవ భయమును నశింపజేయు ఔషధము శ్రీకృష్ణ దివ్యా షధము.

అంతే కాదు - ఈ ఔషధము శ్రేయః ప్రాప్తిని కల్గించును. ప్రేయము సంసారము - శ్రేయము మోక్షము. నిత్య భగవత్సన్నిధ్య నిత్య భగవత్ ప్రేమకర్మములే శ్రేయము. వానిని భగవానుడే ప్రసాదించవలెను. అట్టి ఔషధమును నేవించి తరింపుడు.

అమ్మాయాభ్యసనా న్యరణ్య రుదితం వేదవ్రతా న్యన్యహం
వేదబోధ వలాని పూర్త విధయః నర్వే హుతం భన్వని
తీర్థాగా మవగాహనాని చ గణస్సానం వినా యత్పద
ద్వంద్వంభోరుహ సంస్మృతిం విజయతే దేవన్య

నారాయణః. ౨౫.

శ్రీ నారాయణ పదాంభోరుహ స్మరణమును విడిచి, కేవలము వేదములు వల్లవేయుట అరణ్య రోదనము. వేదోక్త నియములను పాటించుట - కండలు కరుగుటకు చేయు వ్యాయామ సదృశము. యజ్ఞాది కర్మలు బూడిదపాలు. గంగాది పుణ్య తీర్థస్నానము గజ

స్నానము వలె ప్రయోజన శూన్యము. కావున, నిత్యము ఆ నారాయణుని స్మరించుచునే సర్వ కర్మల నాచరింపుము.

విశేషార్థము :-

కరోపనిషత్తునందును, ముండకోప నిషత్తునందును కూడ -

“నాయమాత్మా ప్రవచనే న లభ్యః
న మేధయా న బహునా గ్రతేన
య మే వైష వృణుతే తేన లభ్యః
తస్మైవ ఆత్మా వివృణుతే తనూం స్వామ్.”

అను మంత్రముచే పరమాత్మ ప్రాప్తికి పరమాత్మయే ఉపాయమని చెప్పబడినది. శ్రవణ మనన నిధి ధ్యానసములు భక్తిరహితముగ చేసి నను ప్రయోజనములేదు. అట్లే భగవద్గీతలో -

“నాహం వేదై ర్నాతపసా న దానేన న దేజ్యయా

శక్య ఏవం విధో ద్రష్టుం దృష్టవానసి మాం యథా ”

అని వేదాధ్యయనమును కాని, తపస్సు కాని, దానము కాని, యాగము కాని ఎంత చేసినను, భక్తి లేనినాడు భగవద్దర్శనము కలుగ దని చెప్పబడినది.

అందుచే - వేదాధ్యయనము చేసినను, కర్మల నాచరించినను, దానము లాచరించినను - సంతత నారాయణ స్మృతితో చేసిన నాడు - అవి ఫలము నిచ్చును. లేనినాడు ఫలము నీయజాలవని శ్రీ కులశేఖరులు చెప్పుచున్నారు.

నారాయణ ధ్యానముతో సర్వాంతర్యామియై, సర్వాభార మయిన నారాయణుడే సర్వ కర్మలను చేయించువాడని, దాని కొరకే చేయుచున్నామని, ఆ కర్మయు ఆతనిదే యని, ఫలము ఆ సర్వేశ్వరుని

ప్రీతియే యనియు - కర్మలను, అధ్యయనమును, స్నానమును చేయవలెను. వాని అనుగ్రహమే ఫలప్రదము. కాని, ఈ కర్మలు కావు. వానిని స్మరించకుండ దీని నాచరించుట ఎంత నిష్ప్రయోజనమో చెప్పచున్నారు.

నారాయణ స్మరణములేకుండ వేదాధ్యయనము చేయుట అరణ్యములో - మొరను విని రక్షించువారు లేనిచోట - మొర పెట్టుట ఎంత వ్యర్థమో, అంత వ్యర్థము. అందుకే, మనము వేదము చదువునప్పుడు ముందు - 'హరిః ఓమ్' అని ప్రారంభించి, 'హరిః ఓమ్' అని అంతము చేయుదుము. వేదాధ్యయనము ఫలము నిచ్చునది కాదు. నారాయణ డా యధ్యయనముచే సంతృప్తుడై, ఫలము నొసంగవలెను. అట్లే, నారాయణ పాదపద్మ సంస్మరణ రహితమైన వేదోక్త కర్మాచరణము శరీరములోని కొవ్వును కరగించుటకు వ్యాయామము చేయుట వంటిదే యగును కాని, భగవత్ప్రాప్తికి ఉపకరింపదు. అట్లే, చెరువులు త్రవ్వించుట మొదలగు ధర్మ కార్యములు ఆచరించుట కూడ - నారాయణ పాద పద్మ స్మరణముతో చేయనినాడు, బూడిదలో హోమముచేయుట ఎంత నిష్ప్రయోజనమో అంత నిష్ప్రయోజనము. పవిత్ర తీర్థములలో స్నానము చేయుట శుద్ధి నొసంగదు. ఆ స్నానము చేయునపుడు మనము చేయు నారాయణ స్మరణమే శుద్ధిని కలిగించుచు. లేనిచో - ఏనుగు కొలసులో దిగి, స్నానము చేసి, మరల ధూళి చిమ్ముకొనునపుడు - మరింత ఎక్కువగా ధూళి అంటుకొనుటకే స్నాన ముపయోగించును. మనము తీర్థయాత్రలను చేసితిమి అని రాజసము పెరుగుటకే స్నాన ముపయోగపడును. కాని, రజస్తమస్సులు తొలగి, సత్త్వము పెరగి, భగవత్ప్రాప్తి కల్గుటకు పయోగపడదు. అందుచే, వేదాధ్యయనము, వేదవిహిత కర్మాచరణము మున్నగునవి చేయునపుడు - శ్రీమన్నారాయణ చరణ

శ్రీమద్భక్తానందాచార్యుల వేదములను. అది లేనినాడు - తమంత తాముగా అవి
 కవిత్వముగా వ్రాసినట్లు.

శ్రీమద్భక్తానందాచార్యుల వేదములను
 కవిత్వముగా వ్రాసినట్లు పాపినోవి
 హా ! నా పూర్వం దాక్షిణ్యమున తననిన
 తన ప్రాప్తం గర్భవాసాది దుఃఖము. ౨౬.

నా పూర్వమునను - 'శ్రీమద్భక్తానందాచార్యుల' అను నామమును
 ఉచ్చరించి, తను కోర్కెను నీడేర్చుకొనిరి గదా ! అయ్యో ! నా
 నామమును ముందు ఉచ్చరించినది కాదు అందులకే
 నా కీ జన్మము, ఈ గర్భవాసము మున్నగు దుఃఖములు సంభ
 వించినవి.

విశేషార్థము :-

అన్ని నామములలో నారాయణ నామము విశిష్టమైనది.
 నామము అన్నియు భగవత్స్వరూపమును, గుణములను ప్రతిపాదించు
 నట్లు అర్థమును, వానిలో భగవానుని సర్వ వ్యాపకత్వమును తెలియ
 చేయు నామములు గొప్పవి. అవి మూడు. (1) విష్ణు (2) వాసుదేవ
 (3) నారాయణ. అనునవి. అందు నారాయణ నామము సర్వేశ్వరుని
 వ్యాపకత్వమును పూర్ణముగా వివరించినది. నారాయణులు = సర్వ పదార్థ
 ములు = అయన = ఆధారముగా కలవాడు. నారాయణుడు - ఈ
 విధముగా సర్వ పదార్థములయందు బహిరంత ర్వాస్తవీని పొందిన పర
 బ్రహ్మమును తెలియజేయు నారాయణ శబ్దము భగవానునికి ప్రధాన
 మైన నామము. ఉపనిషత్తులలో - 'నారాయణ పరబ్రహ్మ తత్త్వం
 నారాయణః పరః' అని - పరబ్రహ్మ, పరంజ్యోతి, పరమాత్మ మొద
 లగునెన్నియు నారాయణుడే.

“నారాయణేతి నామాస్తి నాగస్తి వశవర్తిసి

తథాఽపి నరశే ఘోరే పతంతీతి ఓ మధురమ్.”

ఉచ్చరించుటకు తగిన వా క్కున్నది. ఉచ్చరించుటకు నాలుక యున్నది. సులభముగ ఉచ్చరింపదగిన ‘నారాయణ’ నామ మున్నది. అయినను . నరకముతో పడుచున్నారే యని వ్యాస మహర్షి బాధ పడినారు. నారాయణ శబ్దమాత్రము సుచ్చరించిన, ‘విముక్త దుఃఖాః సుఖినో భవన్తి’ దుఃఖములు తొలగి, సుఖము కలవా రగుదురు. మన మీ గర్భవాసాది దుఃఖములను పొందితిమి, జన్మ నెత్తితిమి, అనగా - వెనుకటి జన్మలో శ్రీమన్నారాయణుని స్మరింపలేదని తెలియు చున్నది. శ్రీమన్నారాయణ నామము సుచ్చరించిన వానికి మరి జన్మ యుండదు. ఎంతటి పాపాత్ములైనను శ్రీమన్నారాయణ నామము సుచ్చరించినచో - వారి కోరికలు నెరవేరి తీరును. మరల జన్మ రాదు. అయ్యో! మన మిప్పుడు జన్మ నెత్తి మనిన, క్రిందటి జన్మలలోనూ మననోట నారాయణ నామ ముచ్చరింపబడలేదు. ఇప్పు డైనను ఉచ్చరించి, మనము మరల జన్మ లేకుండ చేసికొందము. అని కులశేఖరులు చెప్పచున్నారు.

మ జ్ఞన్మనః ఫల మిదం మధుకైటభారే

మ త్ప్రార్థనీయ మదనుగ్రహ విష విప

త్వ ద్భృత్య భృత్య పరిచారక భృత్య భృత్య

భృత్యన్య భృత్య ఇతి మాం న్మర లోకనాథ ! ౨౭.

దైత్యి సంహరిక ! లోకనాథ ! ఈ నా కోర్కె నీడేర్చుము. నీ నన్నుగ్రహింపుము. నీ భృత్య భృత్య పరిచారక భృత్య భృత్య నకు భృత్యుడనుగా నన్ను తలంపుము. అట్లు నీ భృత్య పరంపరలో ఒకనిగా నన్ను తలంచుటయే ప్రభూ ! నా జన్మకు ఫలము !

విశేషార్థము :-

కులశేఖరులు తమ వాంఛితమును ఈ విధముగ తెలియజేయు చున్నారు. భగవంతునికే దాసులమై యుండుట కోరవగినది కాదు. భగవ ద్దాసులకు దాసులమై యుండుట జీవితమున సాధింపదగినది.

“సిద్ధి ర్భవతి వా నేతి సంశయోఽ చ్యుత సేవినాం
... .. న తు తత్పరిచర్యా రతాత్మనామ్.”

భగవంతుని సేవించువారికి సిద్ధి కలదో - లేదో సంశయము కాని, భగవద్భక్తులను సేవించినవారికి సంశయములేదు. ఆ రహస్యము నెరిగిన కులశేఖరులు - మధుకైటభారే! నా జన్మకు ఫలము నొసంగుము. నా యందు నీ యనుగ్రహమును ప్రసరింపజేసి, నా కోరికను నెరవేర్చుము అని ప్రార్థించిరి. భగవానుడు ఏమి ఆ కోరిక? ఏమి కావలెను? అని ప్రశ్నింపగా, హే లోకనాథ! నీ భృత్యుల భృతుల పరిచారకుల భృత్యుల భృత్యునకు భృత్యుడనై నే నుండు నట్లు అనుగ్రహింపుము. ఇదియే నా ప్రార్థన యనిరి. యామునా చార్యులవారుకూడ, ఇట్లే - భగవాను డెవరిని క్షణ కాలము విడువ లేడో, ఎవరు భగవ ద్దర్శనముచేత భోగ మోక్షములను త్యజింతురో - అట్టి మహాత్ములు నన్ను ప్రేమతో చూచునట్లు అనుగ్రహింపు మని సర్వేశ్వరుని ప్రార్థించిరి. భగవ ద్భక్తులను సేవించుటయే, వారి యనుగ్రహమును పొందుటయే జీవితమునకు సాఫల్య మని ఎరుంగవలెను.

నాథే నః పురుషోత్తమే త్రివిజగతా మేకాధిపే చోదసా
సేవ్యే న్యనన్య వదన్య దాతరి సురే నారాయణే తిష్ఠతి
యం కంచి తురుదుషాధమం కతివయ గ్రామేశ మల్పార్థదం
సేవాయై మృగయామహే వయ మహిమ మూకావరాకా

వయమే. ౨౮.

ప్రభూ ! మాకు నాథుడు, పురుషోత్తముడు, మూడు తోకముల కేకైకనాథుడు, మనసు మాత్రముచేతి నేవింపజాలినవాడు, నేవించిన వారికి తన పదవి నొసంగువాడు, దేవతా మూర్తియు నగు నారాయణుడుండగా, మాతో ఏ సంబంధము లేని ఒకానొక మానవాధముని ఏ కొలది గ్రామములకో అధిపతి యగు వానిని అల్పాల్పములగు ఫలముల నొసంగువానిని ఒక మానవ మాత్రుని నేవించుటకై తహ తహ లాడుచున్నాము. అహో ! ఏమి మా జాడ్యము ! నారాయణుని నేవింపక, నరుని నేవించువారికి స్వప్తముగా తెలియజేయుటకై వారికి గల తారతమ్యమును ఇందు విశదముగా వివరించినారు. నారాయణుడు సర్వ సర సమూహమున కాశ్రయిడై, సర్వ సరులలో అంతర్యామియై యుండువాడు, ఆతడు లేనిదే నిలకడ లేనివాడు ఈ నరుడు. నారాయణుడు మనకు ప్రభువు. ఆ సంబంధము మనకు తొలగించు కొంద మన్నను తొలగునది కాదు నరునకు నరునితో సంబంధము కల్పితము. ఆతడు త్రిజగన్నాథుడు. ఇతడు కొలది గ్రామములకు కధినేత. వానిని మనసుతో నేవించిన చాలును. వీనికి శరీరమును కష్ట పెట్టి, ఊడిగము నేయనలెను. నారాయణుడు - తన్ను కొలిచిన వారికి తన పదమునే యొసంగును, ఈ నరు డల్పాల్పముల నీడేర్చును. ఆతడు పురుషోత్తముడు; ఇతడు పురుషాధముడు. ఆతడు దివ్యుడు, ఈతడు మర్త్యుడు. ఇంత భేద మున్నను, ఆ నరులనే కొల్చు మూఢాత్ముల మగు మా సంగతి ఏ మనుకొనవలెనో తెలియదు.

విశేషార్థము -

మన మెంత తెలివి తక్కువవారము ! పురుషోత్తము డగు నారాయణుడుండగా - ఆతని నేవింపక, పురుషాధము డగు ఒక నరుని నేవించుచుందుము. పురుషోత్తము డగు నారాయణునితో నునకు విడదీయరాని సంబంధమా కలదు. అతడు మనకు సహజముగ

నిరుపాధికముగ పిత, రక్షికుడు, శేషి, భర్త, తల్లి యుడు, స్వామి, ఆధారము, ఆత్మ, భోక్తయై యుండును. ఈ రీతిగ తొమ్మిది విధములగు పరమాత్మతోడి సంబంధము నెరింగిన నాడు - సహజముగ నాతడు నాథుడు కనుక, ఆతని దాసుల మగు మన నాతడే తనంత రక్షించును. ఇతరు లాశ్రయించినకాని రక్షింపరు. కాని, పరమాత్మకు చెందినవారమని తెలిసినంత మాత్రముననే పరమాత్మ రక్షించును. అంతే! ఆతనికి మనము విముఖుల మైనను, ఆతడు మనను విడువడు. ఇతరులు మనతో సంబంధము లేనివా రగుటచే, వాని నెంత ఆశ్రయించినను - రక్షింప నుద్యుక్తులు కారు సిద్ధపడినను వారు పూర్తిగా రక్షింపజాలరు. సహజ స్వామి యగు పురుషోత్తముని విడచి ఏ సంబంధములేని ఒక నరుని ఆశ్రయింతుము. ఎంత మూర్ఖులమో చూడుడు.

అంతే కాదు. భగవానుడు పురుషోత్తముడు. మన మాత్రశ్రయించు పురుషుడు పురుషాధముడు. సమస్తము తన కుండియు, ఇతరులను రక్షించనిదే జీవించలేమని తన జీవిత మంతయు ఇతర రక్షణముననే వినియోగించువాడు పురుషోత్తముడు. ఒకరిని హింసించియైనను తనకొరకే తాను జీవించువాడు పురుషాధముడు. అందరును తనకే ఉపయోగపడవలె ననువాడు పురుషాధముడు. తాను అందరకు సాయపడవలె ననువాడు పురుషోత్తముడు. క్షురులగు సంసారుల కంటెను, అక్షురులగు ముక్తులకంటెను ఉత్తముడు పురుషోత్తముడు. వానినే ఆశ్రయించి నేవించవలెను. కాని, మనము పురుషాధములను నేవించుట ఎంత అవివేకమో చూచుడు.

అంతేనా! భగవానుడు మూడు లోకములకు తానే ప్రభువు. మనము వాని శాశ్రయించము. ఒక ఊరికో, రెండు ఊళ్ళకో, ప్రభువైన వాని నాశ్రయింతుము. అన్ని లోకములకు తానే ప్రభువయి మనకు నేవలు చేయును. మనను నియమించువాడై, మనచే నియ

మింపుబడును. గోప బాలకులకు, గోపికలకు, అర్జునునకు తాను లొంగి ప్రసరించిన శ్రీకృష్ణ భగవానుడు పురుషోత్తముడేకదా ! సామాన్యులకు కొద్దిపాటి ఐశ్వర్యము కాని, ధనము కాని కల్గిన, వారి అహంకారమునకే మేర యుండదు. అందరిచేతను తాను నేవలు చేయించుకొనునే కాని, ఎవరిని తాను నేవింపడు. అంతటి అహంకారము గలవాని నాశ్రయింతుము కాని, సుఖీలుడు - సులభుడు అగు వానిని ఆశ్రయింపము. లోకములో సరాధములను నేవించుట ఎంతో కష్టము శరీరమును శ్రమ పెట్టు నేవలు చేయవలెను. మాటలతో వారినే పొగడుచుండవలెను. ఇంతటి శ్రమపడినను - వారు సంతుష్టి నందుట దుర్లభము ఏదియో దానికే దోషమునే ఎంచుచుందురు. పురుషోత్తముని నేవించుట సులభము. మన శరీరమును శ్రమపెట్టు నవసరములేదు. మన మనోకే మనము చేసికొనుచు, మన మాటలే మన మాడుకొనుచు చుననుతో మాత్రము నేవించిన చాలును. అంతటి సులభమైన పురుషోత్తమాని నేవింపక, కష్టసాధ్యముగు నీచ మానవ నేవనే వాంఛించుచుందుమా.

పరమాత్మను నేవించినచో — పరమ పదము నొసంగును. తన పదవినే యొసంగును. తనతో సమాన మగు జ్ఞానానందములను ప్రసాదించును. ఐశ్వర్యమును ప్రసాదించును. తన నాంధి విడువక, తనతోనే ఉండునట్లు చేయును. పురుషాధపాలును నేవించిన, అల్పమగు తుచ్ఛ ధనము నొసంగుదురు. ఇచ్చి, కృతజ్ఞతనే సతతము వాంఛించు చుందురు. వాటిని తమకంటె తక్కువగనే చూచుచుందురు. అట్టి స్త్రీను లగు సరాధముల నేవనే జీవిత మంకితము చేసి, పురుషోత్తమ నేవను మరచిన మన మెంత అవివేకులమో ! ఎంత మూర్ఖులమో ! చూడుడు. ఈ భేదమును

మనసులో ఆలోచించుకొని, మానవాధముల నేవను విడచి, పురుషోత్తముని పరమం దే వివేకమాను గడపి, ధన్య మొనర్చుకొనవలెను.

నాశోనః = మనకు సహజముగ స్వామి పురుషోత్తముడు.

యః కించిత్ = మనలో ఏ సంబంధము లేనివాడు పురుషాధ

మ.

త్రిజగతాం ఏకాధిపుడు = పురుషోత్తముడు.

తీతయ గ్రామేశుడు = పురుషాధముడు.

స్వస్య పదస్య చాతరి = తన పదవినే ఒసంగువాడు పురుషోత్తముడు.

అల్పార్థుడు = పురుషాధముడు.

నారాయణుడు = పురుషోత్తముడు.

సరుడు = పురుషాధముడు.

ఇంతటి భేదమున్నను — పురుషోత్తముని విడచి పురుషాధముని నేమిచువార లెంతటి మూర్ఖులో యోచించుకొనుడు.

మదన ! పరిహర స్థితిం మదీయే

మనసి ముకుంద పరణారవింద ధామ్ని

హర నయన కృతానునా కృతోఽసి

నర్తరసి న చక్ర పరాక్రమం ముతాదేః.

౨౯.

ఓ మదనా ! నా మనసులో — ముకుంద పరణారవిందములు పాచుకొని యున్నవి. నీ వచట చేరుకొన ప్రయత్నింపకుము. పురారి నేత్రాన్నిచేతనే కృశించితివి ఇక — మురారి చక్ర పరాక్రమము గూర్చి యెఱింగి మసలుము.

విశేషార్థము ...

అన్నిటికంటెను ప్రధానమైన శత్రువు కామము. దానికి అధి
దేవత మదనుడు — మన్మథుడు. ఆ మన్మథుడు లక్ష్మీ పుత్రుడే. కాని,
శ్రీ మహావిష్ణువు యొక్క చక్రమువద్ద భయముచే, చక్రధారిని స్మరిం
చినవారి దగ్గరకు రాడు. పరమ శివుని వద్దకు వెళ్ళి, పూర్వము ఆతని
మూడవ నేత్రపు అగ్నిహోత్రముచే భస్మమైనాడు. విధముగా
శివుని వద్దకు వెళ్ళుటకైనను రాడు. అందుచే, మన కులశేఖరుల
వారు — మన్మథా! నా మనస్సులో నీ విక నుండుట మానుము. నా
మనస్సు ముసుండుని పాదార విందములకు నివాస స్థాన మైనది.
నెనుక — వారు డుండు చోటి కేగి భస్మ మైతివి. ఆ నా డతడు కన్ను
నివ్వవరకైనను బ్రతికితివి. కాని, ఇచ్చట — శ్రీమహావిష్ణువు
చూడనవసరము లేకయే, వాని చక్రము నిన్ను తుత్తునియలు చేయును.
దహించివేయును. చక్ర పరాక్రమము నెరుగుదువు గదా! కావున,
ఇక — చక్రధారి, మురారియు నగు శ్రీ మహా విష్ణువునకు వాస స్థాన
మగు నా మనస్సులో నిలువకుము అనిచెప్పచున్నారు. మనస్సులో
శ్రీకృష్ణుడు వసించినచో — మరి కామము వసించదు ఆత్మ వినాశక
మగు కామమునకు చోటు లేకుండా చేయుటకు మనసులో శ్రీమహా
విష్ణువుని నిలుపుకొనవలెను.

తత్త్వం బ్రహ్మణాని వరం వరస్సా

నైపుణ్యరంతీవ సతాం ఫలాని

ప్రావర్తమ ప్రాంబలి రస్మి జిహ్వ!

నామాని నారాయణ గోచరాణి.

30.

ఓ జిహ్వ! దోసిలి యొక్క ప్రార్థించున్నాను. పరతత్త్వ మగు
నారాయణుని ప్రతిపాదించుచు, గొప్పరుఘాకు అప్పుతముని గ్రవించు
సూచించుచున్న నామములను మరల మరల సుచ్చరింపుము,

శ్రీ రామానుజ కీర్తి కౌంబది

రామ స్మరణమే భవ తిరణము. నామికి, నామమునకు భేదము
 లేదు. నామ స్మరణ పరతత్త్వము దుర్లభమైనను, నామము సుభము.
 నామము కట్టి పెలిచిన, నామి ఎచ్చట నున్నను వచ్చి తీరను.
 స్మృతికల రాత్రి పొరముగా నున్నను, ద్రాపదిని కాపాడి, అభయ
 బలము నామము. పరితి త్త్వము బంగారపు ముద్దివంటిది. నామము
 కలుగుచో నామము నుండి. ఇది మనకు అలంకారమై యుండి రక్షిం
 చును. కట్టి త్త్వమును తెలియజేయు నామములలో ప్రధానమైనది
 నారాయణ యనునది. ఆ నారాయణ నామముచే తెలియజేయబడు
 వానినే తెలియజేయునది — అనంత, గోవింద, హరి, కృష్ణ మొదల
 గలవి. ఈ నామములు ఈ ప్రకృతికింబై, పరుడైన జీవునికింబై పరు
 డైన పరరాత్మను తెలియజేయును. పరబ్రహ్మ మున్నాడని ఎరిగిన
 జీవునిముఖం ఈ నామములు తేనెలను స్రవించును. నారాయణుని
 ప్రామాణ్యము కట్టి రామములనే మరల మరల పలుకుచుండవలెనని
 ప్రామాణ్యములు తమ జిహ్వలో చెప్పి, చేతులు జోడించి ప్రార్థించు
 చున్నారు.

ఇదం శరీరం వరిణామ పేతలం

పత త్వవశ్యం శ్లథనంధి జర్జరమ్

కి మోషదైః క్లిత్యశి మూఢ! దుర్మతే !

నిరామయం కృష్ణ రసాయనం విభ.

30

ఏ మూఢా! దుర్బుద్ధీ! ఈ శరీరము క్రమముగ క్షీణించిపోవునది.
 పాపము లెరిగి పోవునది. నిశ్చలి పోవునది. ఎప్పుడో ఒకనాడు తప్పక.
 పాపము కలిగి కౌమధమువలె నిలబెట్టుటకు క్షేత్ర పడెడవేల?
 వ్యాధిగ్రస్తయు కానీయా కాపాడు కృష్ణ రసాయనమును త్రాగుము.

పశ్చిమార్గము :-

ప్రకృతిశాస్త్ర వికారమై, సంతతము మార్పు చెందనిదై, అవిచ్ఛిన్నమై, విహింస దగిలినదై యందు ఈ శరీరములో చేరిన జీవుడు ఆ దేహమే, తాను అని భ్రాంతి కలిగియుండును. అట్లే మూఢుడు అతడే దుర్మతి. ఆ మూఢత్వముచే శరీరము కాపాడుకొనుటయే తాను సాధించవలసినదని భావించి, అచే చనిపోవునోమో యని, మందులు తిని కాపాడుకొనుచుండును. శరీర మెన్ని మందులు తినినా, చివకి చివకి కృశించి, చిరిగి లేకుండా పోవునదేకాని, స్థిరముగా నిలుచు నది కాదు. దేహముకింట వేరైన ఆత్మ — పరిమాత్మతో విడువక యుండునట్లు చేసికొనుటయే మరణము లేకుండుట. దానిని సాధించు టయే మనము చేయవలసినది. దానికే మందులు కావలెను. ఆ మందు — 'కృష్ణ రసాయనము.' కృష్ణ అనునామము నుచ్చరించుచు, కృష్ణుని యందే భక్తి కలిగి యున్నాచో — ఎన్నిటికిని మునులీతనము కాని, రోగముగాని, చావుకాని లేనివాడై, పరమాత్మతో చేరి యుండును కృష్ణ నామము రసాయనము. రసాయనము మునులీతనమును, రోగమును దూరము చేయును.* అట్లే, కృష్ణ నామ రసాయనము. రస స్వరూపు డగు పరమాత్మతో మనలను నిత్యము చేర్చియుంచును. అట్లే, రోగములు లేకుండ చేయును. దేహాత్మాభిమానము తానే స్వతంత్రుడని బుద్ధి, భగవంతునింటే ఇతరులకు చెందినవాడనను బుద్ధి, తనను తాను రక్షించుకొనువాడని బుద్ధి, బంధువుల వలె కనెట్లు దేహబంధులైపై ఆసక్తి, విషయాభిప్రీతి అనునవి

* కృష్ణ నామ పఠ్యస్తోత్రము అక్షరములను పఠించుచు, మునులీతనము, రోగములు దూరమగును. అట్లే, కృష్ణ నామ రసాయనము. రస స్వరూపు డగు పరమాత్మతో మనలను నిత్యము చేర్చియుంచును. అట్లే, రోగములు లేకుండు చేయును. దేహాత్మాభిమానము తానే స్వతంత్రుడని బుద్ధి, భగవంతునింటే ఇతరులకు చెందినవాడనను బుద్ధి, తనను తాను రక్షించుకొనువాడని బుద్ధి, బంధువుల వలె కనెట్లు దేహబంధులైపై ఆసక్తి, విషయాభిప్రీతి అనునవి

అరు రోగములు. ఈ రోగములు లేకుండ చేసి, పరమాత్మను ఎన్నడును వదలకుండ నుంచెడి కృష్ణ రసాయనమును త్రాగినను ప్రయోజనము లేదు.

దాదా వారా కరవరచితా తే తనూజో విరించిః
స్తోతా వేద స్తవ సురగణో భృత్యవర్గ ససాదః
ముక్తి ర్మాయా జగ దవికలం తావకీ దేవకీ తే
మాతా మిత్రం బలవిభుసంతః త్వయ్యతోఽన్యన్నజానే. ౩౨.

కృష్ణా! జలనిధి పుత్రుల యగు ఋషి సీ భార్య బ్రహ్మ సీ కుమారుడు. వేదము సీ స్తోత్ర పాఠకుడు. దేవతా గణము సీ భృత్యులొకటి. మోక్షము సీ అనుగ్రహము. ఈ జగత్తు సీ మాయ. దేవికీ దేవి సీ తల్లి. ఇంద్ర పుత్రు డగు అరునుడు సీ మిత్రుడు. అట్టి నీకంటె ఇతర దైవమును ఎవరిని ఎరుగను.

విశేషార్థము -

కృష్ణా! నీకుంటే నేరొంది నే నెరుగను. నీవే స్వర్గ జగత్కర్త యగు బ్రహ్మకు తండ్రి. మాదేవికి కుమారుడవు. కారణ కారణుడవై యుండిదిగినాడవు. కార్యులు జగత్తులో ఒక యామెకు బిడ్డవై జన్మించిని ఏమి నివర్తిస్తా సాక్షాత్తులు! సముద్రమును మధించగా జన్మించిన క్షీరసాగర తిరుజ సీ భార్య. సీ కుమారుడు నృసింహ రాయగు బ్రహ్మ పురుషుడే నిర్మింపబడినది, అనాదులు, నిత్యములు అగు వేదములు నిన్ను స్తోత్రము చేయును. ఇంద్రుని దేవగణ సుతయు సీ కృష్ణుని. సీ యుగ్రహమే ముక్తి సీ సంకల్పమే జగత్తును నిర్మించుటకు నాశనము ఈ విషయము లక్ష్యపతి - సర్వజగత్కారణుడు, వేదసేవకు, దేవగణులు, మోక్షదాత, మాయావియైన నీకు తల్లి దేవికి మిత్రులు ఇంద్ర పుత్రుడు అరునుడు. కృష్ణా!

నీ వైభవమును ఎవ రెరుంగ జాలుదురు ! పరుడవై, మావంటి వారి
కొరకు సూభుడవై న నీకంటె ఇతిరిమాను నే నెరుంగనా కృష్ణా ! నీవే
నావాడ నని భావించి రక్షింపుము.

కృష్ణో రక్షతు నో జగత్త్రయః సురుః, కృష్ణం సమస్యో మృత్యుహం
కృష్ణే నామర క్షత్రవో వినిహితాః, కృష్ణాయ తస్మై నమః

కృష్ణా దేవ సముత్థిం జగ ద్దయం, కృష్ణస్య దాసోఽ సర్వహం
కృష్ణే తిష్ఠతి సర్వ మేత ద్దయం హి కృష్ణ ! రక్షస్వ మామ క్రి.

ఈ శ్లోకమున చంద్రాకరముగ నిగ్ధక్తు అన్నింటిలోను
అనిగా — ప్రథమా విభక్తి మొదలు నాల్గవీ విభక్తి వరకును
సంబోధన ప్రథమా విభక్తితో సహా - కృష్ణ శబ్దమును నిర్దేశించి
స్తుతించుచున్నారు

కృష్ణుడు జగత్త్రయ గురువు. మమ్ములను రక్షించుగాక ! కృష్ణుని
నేను సమస్కరించుచున్నాను. కృష్ణునిచేత రాక్షసులు చంపబడిరి.
కృష్ణునికొఱకు సమస్కరించుచున్నాను. కృష్ణునినుండి ఈ జగత్తు బయ
ల్పెడలినది. కృష్ణునకు నేను దాసుడను. కృష్ణుని యందే ఈ సర్వ
జగత్తు నిలచియున్నది. ఓ కృష్ణా ! నన్ను రక్షింపుము.

విశిషార్థము :-

కృష్ణునితోనే అన్ని విధములగు సంబంధములను కల్గియుండుటయే
మనము కొరదగినది అని తెలియజేసి, టకు కృష్ణ శబ్దములను అన్ని
విభక్తులలోను నిర్దేశించి, వానితో మనకుగల సంబంధములను నిరూపించు
చున్నారు. కృష్ణ శబ్దమును ఏడువిభక్తులలోను, సంబోధనముతోను
నిర్దేశించి చెప్పచున్నారు

కృష్ణ = కృష్ణుడు - ప్రథమా విభక్తి

కృష్ణః కృష్ణుః సః జగత్ప్రాయః గురుః

యూను లోకమును తొండియైన కృష్ణుడు సునలును రక్షించు గాఢ! తొండమై, కృష్ణుడై, సహజముగా సంబంధ ముండుటచే, సుని సంక్షిప్తతీపలనగా చెప్పింపబడియే, తానే యని రక్షణమును చేయును.

కృష్ణం = కృష్ణుని - తృతీయా విభక్తి.

కృష్ణః సమస్కామి అహమ్.

నేను కృష్ణుని సమస్కరించుచున్నాను. మనము చేయు పనులన్నియు కృష్ణునిచే. కృష్ణుడే సునలు తన దాసులుగా తన పనులయందు నియమించి చేయుచుకొని, ప్రతిఫలముగా పోషించుచున్నాడు. అట్టిచో నునకు వనిచేత పోషింపబడుచున్నామో, ఎవనికి కానుకమో వానికి సమస్కరింపవలెను. అందుచే, నేను కృష్ణుని సమస్కరించుచున్నాను అనవలెను.

కృష్ణేన = కృష్ణునిచేత - తృతీయా విభక్తి.

కృష్ణేన అనుక శత్రవో వివిహతాః.

కృష్ణునిచే అనురుల శత్రువులు సంబంధినారు. దేవతలు సర్వ ఫలప్రదులు. నారి శత్రువులు రాక్షసులు. వారిని చంపి కృష్ణుడే దేవతలను కాపాడినవాడు. ఇంద్రుని యను వరుణుని దేవత కాదు. ఆధిపత్యముల నిద్విజ దేవతల కాకుడని కల్పించు రాక్షసులు చంపి, సైన్యమును కల్పించువాడు కృష్ణుడే మనలో నుండు ఆసుర చిత్తవృత్తులే అచురత్వమును ఎదిరించెడి శత్రువులు పరమాత్మలో నిత్య సాన్నిధ్యము కల్గి యుండుట అచురత్వము. దానికి శత్రువులు ఆసురములగు

చిత్త స్పృహలు. ఆ చిత్త స్పృహలను మనకు తనతో సాన్నిధ్యమును ప్రసాదించెడివాడు శ్రీకృష్ణ పరమాత్మయే.

కృష్ణాయ = కృష్ణుని కొఱకు - చతుర్థి విభక్తి.

కృష్ణాయ తస్మై నమః.

ఆ కృష్ణుని కొరకు నమస్కారము. భగవత్ప్రాప్తి ప్రతిబంధకము లగు - విరోధు లగు 'నేను చేయుచున్నాను, నే ననుభవించుచున్నాను, నేను నన్ను రక్షించుకొనుచున్నాను' మొదలగు వానిని తొలగించి, అతడే చేయుచుచున్నాడు, అతడే అనుభవించుచున్నాడు. అతడే రక్షించువాడు' అను భావము కలుగుటకు 'నమః' శబ్దమే శరణము. హః = నాది, న = కాదు అని భగవానునకే అర్పింపవలెను.

కృష్ణాత్ = కృష్ణుని వలన - పంచమి విభక్తి.

కృష్ణాత్ ఏవ నిమగ్నితం జగత్ ఇవం.

ఈ జగత్తు అంతయు కృష్ణుని వలననే బయల్పడలుచున్నది. ఈ జగత్తు ఎవనివలన జన్మించుచున్నదో, ఎవనిచేత జీవించుచున్నదో, ఎవనియందు లీన మగుచున్నదో, అతడే పరబ్రహ్మము అని ఉపనిషత్తు చెప్పుచున్నది.

ఈ జగత్తు సృష్టికి ముందు విత్తనములో చెట్టు వలె కూర్చుముగా పరమాత్మలో అణి యుండి, సృష్టి సమయమున పరమాత్మ సంకల్పముచే లేచుచున్నది. ఆ కారణ తత్త్వమే శ్రీకృష్ణ పరబ్రహ్మము.

కృష్ణస్య = కృష్ణుని యొక్క - షష్ఠీ విభక్తి.

కృష్ణస్య దాతో స్మృహమ్.

నేను కృష్ణుని యొక్క దాసుడను వస్త్రీ విభక్తి యొక్క అర్థము శేషత్వము. అసగా - దానికే చెంది, దాని అతిశయమునకే ఉపయోగపడునది శేషము. జీవు లందఱును పరమాత్మకే శేషభూతులు.

అసగా - పరమాత్మకే చెంది, పరమాత్మచే పరమాత్మకొరకే వినియోగించుకొన దగినవారు. అసగా - దాసులు అని అర్థము. పరమాత్మ శేషి - ప్రభువు - స్వామి, నేను శేషము - దాసుడు - సొత్తు అని గుర్తించవలెను. ■ భావననే నేను కృష్ణునియొక్క దాసుడను అని తెలియచేసిరి.

కృష్ణే = కృష్ణునియందు - సప్రమీ విభక్తి.

కృష్ణే తిష్ఠతి సర్వ మేత దఖలం.

కృష్ణునియందే ఆధారపడి ఈ సమస్త జగత్తు నిలచి యున్నది. సర్వ భూతములకు, చరాచర మగు సర్వ విశ్వమునకు శ్రీకృష్ణ పరమాత్మయే ఆధారము. సప్రమీ విభక్తికి ఆధారము అని అర్థము. ఉపనిషత్తులలో - 'సదామతినములు - సత్సృష్టితములు ఈ లోకములు' అని సత్ శబ్దముచే తెలుపబడు పరమాత్మయే ఆధారమని చెప్పబడినది దానినే భగవద్గీతలో శ్రీకృష్ణ భగవానుడు - 'మత్కాని సర్వ భూతాని' నాయందు సర్వ భూతము లున్నవి అని చెప్పెను. సర్వజగదాధారిభూతుడు శ్రీకృష్ణ భగవానుడే.

హే కృష్ణ ! సంజోధన ప్రథమా విభక్తి.

హే కృష్ణ ! రక్ష స్వమామ్ = ఓ కృష్ణా ! నన్ను రక్షింపుము.

జగ ద్రక్షకుడు, జగ ద్దురువు, ప్రభువు, విరోధి నాశకుడు, సర్వాధికుడు, సర్వ జగత్కారణుడు, సర్వ జగత్స్వామి, సర్వ జగదాధారిభూతుడు అగు ఓ కృష్ణా ! నన్ను రక్షింపుము. ఈ విధముగ కృష్ణుని

విశేషార్థము :-

నితో అన్ని విధములగు సంబంధముల నెరింగి, రక్షకుడుగా శ్రీ కులశేఖరులు వరించుచున్నారు.

తత్త్వం ప్రసేద భగవన్ ! కుదు ము మృదాదే

విష్ణో కృపాం వరమ కారుణికం కిల త్వమే

సంసార సాగర నిమగ్న మనంత దీన

ముద్దర్తు మర్హసి హరే ! పురుషోత్తమోఽసి.

౧౪

నర్వేశ్వరా ! అనాథుడ నగు నా యెడల దయ చూపుము. అనుగ్రహింపుము. నీవు కరుణ దయామయుడవుగదా ! హరే ! అనంత ! ఈ సంసార సాగరమును మునుగు దీను నుద్ధరింపుము. నీవు పురుషోత్తమ డవుగదా !

విశేషార్థము :-

హే భగవన్ ! జ్ఞాన శక్తి బలైశ్వర్య వీర్య తేజస్సులు పరిపూర్ణముగా గలవాడవు కదా నీవు. నేను అనాథుడను. నన్ను రక్షించుకొను జ్ఞానము, శక్తి, బలము లేనివాడను అందుచే, నీవు అనుగ్రహింపుము. నీవు విష్ణువు కదా ! నర్వ శ్యాపకుడవు. నే నెంత బాధపడుచున్నానో ఎరుంగనివాడవు కావు. కరుణామయుడవు అయిన నీవు నా యందు కరుణ చూపుము. అనన్త ! కాలముచేతకాని, దేశముచేతకాని, వస్తువుచేతగాని పరిచ్ఛేదంబుడనివాడవై యుండు నీవు ఈ సంసార సముద్రమున బడి మునిగి, దీనుడనైన నాలో లేవా ? నన్ను ఈ సముద్రము నుండి ఎత్తలేవా ? నీవు సమస్తావధలను హరించు హరివి కదా ! ఈ దీనుని ఆపవను పోగొట్ట తగదా ! పురుషోత్తము డవు కదా ! స్వార్థమునకై ఒకరిని హింసించువా డధముడు. తనకు కూడ లాభ ముండిన, ఒకరికి సాయకడువాడు మధ్యముడు. తనకు ఏ లాభము లేకున్నను - ఇతరులను రక్షించువాడు పురుషోత్తముడు. అట్టి పురుషోత్తమ డవుకదా ! రక్షింపుము.

నమామి నారాయణ పాద పంకజం
 కరోమి నారాయణ పూజనం నదా
 వదామి నారాయణ నామ నిర్మలం
 స్మరేమి నారాయణ తత్త్వ మవ్యయమ్.

౩౫

శ్రీమన్నారాయణుని పాద పద్మములకు నమస్కరింతును.
 నారాయణుని నదా పూజింతును. నారాయణుని నిర్మల మగు నామ
 మును కీర్తింతును శాశ్వత మగు నారాయణ తత్త్వమును స్మరిం
 తును.

విశేషార్థము :-

శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ భగవద్గీతిలో తొమ్మిదవ అధ్యాయము
 నందును, ఐదు నెనిమిదవ అధ్యాయమునందును కూడ, భగవత్ప్రాప్తి
 కాంక్షించు భక్తుడు ఏమి చేయవలెనో చెప్పినాడు.

‘మ న్మనా భవ మ మద్భక్తః మ ద్యాజీ మాం నమస్కృతు’

నా యందే మనసు నుంచుము. నా యందు భక్తి కలవాడవు
 కమ్ము. నా ఆరాధనమే చేయుచుండుము. నన్నే నమస్కరించు
 చుండుము, అను దానినే తాను నిత్యము ఆచరింతునని శ్రీ కులశేఖరుల
 వారు ఈ శ్లోకములో చెప్పచున్నారు.

సర్వ పదార్థములలో - లోపల, వెలుపల - అంతటను
 న్యాపించి యుండు నారాయణునకే మన వ్యాపారముల నన్నిటిని
 అర్పించి యుండుటయే కర్తవ్యము. అందుచే, శ్రీమన్నారాయణ చరణ
 పద్మములకే నమస్కరించు చుండును.

సంతతము నారాయణ పూజనమునే చేయి చుండును. పవిత్ర
 మగు నారాయణ నామమునే ఉచ్చరించుచుండును. నాశ రహితము -
 శాశ్వతము అగు నారాయణ తత్త్వమునే స్మరించుచుండును. సర్వ

వ్యాపారములు నారాయణార్పణముగ చేయుట, పూజ లన్నియు నారాయణునకే చేయుట, నతతము నారాయణ పరముగనే స్మరణము చేయుట జీవితపరిమార్చు మని కులశేఖరులవారు ఉపదేశించిరి.

శ్రీనాథ ! నారాయణ ! వాసుదేవ !

శ్రీకృష్ణ ! భక్తప్రియ ! చక్రపాణి !

శ్రీ పద్మనాభామృత కైటభారే !

శ్రీరామ ! పద్మాక్ష ! హరే ! మురారే ! ౧౬

అనంత ! వైకుంఠ ! ముకుంద ! కృష్ణ

గోవింద ! దామోదర ! మాధవేతి

పక్తుం సమర్థోఽపి న వక్తి కశ్చిత్

అహో ! జనానాం వ్యసనాభిముఖ్యమ్. ౧౭

శ్రీనాథ ! నారాయణ ! వాసుదేవ ! శ్రీకృష్ణ ! భక్తప్రియ ! శ్రీపద్మనాభ ! అచ్యుత ! కైటభారీ ! శ్రీరామ ! పద్మాక్ష ! వారీ ! మురారీ ! అనంత ! వైకుంఠ ! ముకుంద ! కృష్ణ ! గోవింద ! దామోదర ! మాధవ ! అని పలుకగలిగిన మనుజుడు పలుకుట లేదు. అయ్యో ! ఈ వ్యసన లంపటత్వ మెంతటిది !

విశేషార్థము .

శ్రీ కులశేఖరులు చక్రవర్తిగా ప్రజల హితమునే కాంక్షించు వారు. ప్రజలు ఎన్నివిధముల దెప్పినను - భగవత్సామమును ఆచర్య రింపక, వ్యసనములచే ఆకర్షింపబడి, భగవత్ ద్విముఖులై యుండుట జూచి శ్రీ కులశేఖరులవారు బాధపడుచున్నారు. భగవత్సామముల సాచర్యించుటకూడ మీకు శ్రమయేనా? శ్రీనాథ ! నారాయణ ! వాసుదేవ ! శ్రీకృష్ణ ! భక్తప్రియ ! చక్రపాణి ! శ్రీపద్మనాభ ! అచ్యుత ! కైటభారే ! శ్రీరామ ! పద్మాక్ష ! హరే ! మురారే ! అనంత ! వైకుంఠ ! ముకుంద ! కృష్ణ ! గోవింద ! దామోదర !

మాధవ ! అని పలుకగలిగియు... నోటితో పలుకరే ! అయ్యో ! ఏమి
వీరి వ్యసనానక్తి ! యని కులశేఖరులు విలపించుచున్నారు

ద్యాయంతి యే విష్ణు మనంబ మహ్మయం

హృ త్పద్మ మధ్యే సతతంవ్యవస్థితమ్

సమాసితానాం సతతాభయ సదం

తేయాంతి సిద్ధిం వరమాం చ వైష్ణవీమ్.

చిల్

సంతతము హృదయ పుండరీక మధ్యమున సుస్థిరముగ నిలచి
యన్నవాడును, తనను ధ్యానించుచున్న వారలకు అధయ మొసంగు
వాడును, ఆద్యంతములు లేనివాడును, శాశ్వతుడను అగు ఆ
విష్ణువును ఎవరు ధ్యానింతురో, వారు విష్ణు సంబంధ మనెడి పరమ సిద్ధి
సొందజాలుదురు.

విశేషార్థము :-

భగవత్తత్త్వము అయిదు విధములుగ నుండును. 1. పరము
2. పూర్వాహము 3. విభవము 4. అంతర్యామి 5. అర్చనాని. అందు
పరతత్త్వము శ్రీవైకుంఠమున వేంచేసి యుండును. పూర్వాహము పా
నముద్రమునం దుండును. రామకృష్ణాది రూపమున నవతరించి యుండు
నది విభవము. హృదయ స్థానమున దహరమున నుండునది అంత
ర్యామి. ఆలయములలో - గృహము లో ఆరాధించు మూర్తులు
అర్చన. ఈవిధముగ నుండు నైదింటిలోను హృదయ పుండరీకమున
వసించు భగవానుని ధ్యానింపవలెను.

“ద్రహం విపాష్యం పురమధ్య సంస్థం హృత్పుండరీకం పరవేశ్యభూతమ్”

అని శరీర మధ్యభాగమున పరమ పురుష నివాస స్థానముగ సూక్ష్మ
మగు దహర పుండరీక ముండును. దానియందు అసంతుడు, అవ్య
యుడు అగు విష్ణువు అంగుష్ఠమాత్రుడై, ఉపాసకుల ననుగ్రహించు

టకు వసించి యుండును. ఆ పరమాత్మయందే మనసును మధ్యలో విచ్చేదము లేకుండ నిలిపి, ప్రీతి పూర్వకముగ తలంచుటయే ధ్యానము. అట్టి ధ్యానమును చేయువారికి ప్రత్యక్ష సమానముగ పరమాత్మ సాక్షాత్కరించి, సతతము ఆ స్మృతి చెడకుండ నిలిపి, అభయము నొసంగును. అట్లు ధ్యానము చేయువారు - 'త ద్విష్ణోః పరమం కదమ్' అని చెప్పబడు పరమ పదము - 'పరంధామము' 'పరమవ్యోమము' అని చెప్పబడు వైష్ణవ స్థానమును చేంది, పరమసిద్ధి నందుదురు.

క్షీరసాగర తరంగ శీకరా

సార తారకిత చారు మూర్తయే

భోగి భోగ శయనీయశాయినే

మాధవాయ నమః విద్విషే నమః.

౨౩౧

క్షీర సాగరమున తరంగముల జల్లుచే అచ్చట అచ్చట నక్షత్రములు పొడమనెట్లున్న నుండర విగ్రహముడు, శేష భోగశయ్యపై పవళించిన మధునూదను డగు మాధవునకు నమస్కారము.

విశేషార్థము :-

పాల సముద్రములో శేష శయ్యపై, నీలమేఘశ్యామలమైన నారాయణమూర్తి శయనించియుండును. ■ నీలమేఘ శ్యామల మగు మధుర ఎంజుల దివ్య మంగళ విగ్రహముపై క్షీరసాగర తరంగముల నుండి గాలి కెగిరిన శీకరముల జల్లు పడగా - ■ నీలమేఘ శ్యామల చారుమూర్తి తారకిత మగును నీలాకాశముపై నక్షత్రములవలె, చూడఁదగిన దివ్య మంగళ విగ్రహముపై చిందిన పాలతరంగల చిగురుల ప్రకాశించుచుండును. అట్టి మధునూదను డగు మాధవునకు నమస్కారము.

యన్యోపియో శ్రుతిధర్మో కవిలోక వీరో

మిత్రో ద్విజన్తవర పద్మ శరావళిహతామే

తేనాంబుజాక్ష చరణాంబుజ మ్మట్టదోన

రాజ్ఞా కృపా కృతి రియం కులశేఖరేణ.

౯౦

వేదవిద్యా ప్రతిష్ఠాపకులు, కవిలోకవీరులు అగు 'ద్విజస్మ పద్మ శేరులు' ఎవరికి మిత్రులై యుండిరో, = పుండరీకాక్ష పదాంబుజ భృంగ మగు కులశేఖర మహారాజు ఈ కృతిని నిర్మించెను.

కులశేఖరునకు ద్విజస్మవర - పద్మశేరులను ఇద్దఱు మిత్రు లుండిరి. ఆ ద్విజస్మవరుడు వ్యాసుడో, వాల్మీకియో అయి యుండవలయు ననియు, పద్మశేరుడు - శరణోవులు అను ఆళ్వారు (సమ్మాళ్వారు) అనియు పెద్దలు చెప్పవలెనని. అందు - కవిలోకవీరు డనటచే, ఆడికవి యగు వాల్మీకియే ద్విజస్మ పరుడని, ఆయన శ్రీరామాయణ మున వేదోపబృహంపాణము చెయుటచే, శ్రుతిధరు డని చెప్పవచ్చును. తిమిళమున, సంస్కృతమున ప్రసిద్ధులగు కవులలో శరణోప - వాల్మీకిలు ఆద్యులు కనుక, వారినే యిచట పేర్కొనెనని చెప్పవచ్చును. శరణోవునకు - 'మారన్' అని తిమిళ నామము. మారు డనగా - చిన్నుడు గావున, దానికి సంస్కృతమున చర్యాయ మగు 'పద్మ శేరుడు' అని యిందు ప్రయోగించబడినది

ఐతేస్తామ -

ఈ ముక్కుదమాలను కులశేఖరులు అనెడిరాజు రచించెను. పుండరీకాక్ష చరణము అనెడి పద్మములయందలి మకరందము నానెడి సుమృదనంటివారు. వారికి ద్విజస్మవర పద్మ శేరులు ఇద్దరు మిత్రులు. ద్విజస్మవరు లనగా - వాల్మీకి. ఆయన తల్లివల్లదులనండి మొదటి జన్మము నంది, వల్మీకమునుండి రెండవ జన్మ నెత్తెను. అందుచే వాల్మీకి ద్విజస్మవరులు. పద్మశేరులు ద్రావిడమున దిన్య ప్రబంధమును రచించిన సమ్మాళ్వారులు పద్మశేరునకు మారుడు అని పేరు ద్రావిడమున సమ్మాళ్వారులు తేక, శరణోవునకు - 'మారన్' అని పేరు. వీ రిద్దరి

గ్రంథములు మన కులశేఖరుల కత్యంతము ప్రీతివాత్రములు. ‘వాల్మీకి రామాయణము’, సమ్యాశ్చారల ‘తిరువాయ్మొళి’ అను ప్రబంధము వీరి కిష్టములు. వారి గ్రంథములు వేదములే యని ఆదరింపబడినవి.

“వేదః ప్రాచేతసా దాసి త్వాఞ్చ ద్రామాయణాత్మనా ”

అని, వేదమే రామాయణమై ఆవతరించిన దని చెప్పదురు. సమ్యాశ్చారల నాలుగు గ్రంథములు నాల్గువేదము లని ద్రావిడ సంప్రదాయము. అందుచే, వాల్మీకి శరణోవులు శ్రుతిధరులు. సంస్కృతములో వాల్మీకి, ద్రావిడమున శరణోవులు కవిలోక వీరులు. అట్టివారిద్దరు మిత్రులుగా గల మన కులశేఖరులు ఈ ముకుంద మాలను మనకు అనుగ్రహించిరి.

వై జ యం తీ వై భవము

(చౌండరడిప్పొవ్వియాల్వారులు అను విక్రవనారాయణ చరిత్ర)

‘విష్వ త్కవిరాజ’

శ్రీమాన్ కొమాండూరు గోపాలకృష్ణమాచార్యులు

— ౦ —

శ్రీ మండంగుడి చోళ

శ్లో మండల మండనాయం బగుచున్

ద్రామిడ సూక్తి ‘విశారద’

భూమీసుర నిలయ మగుచు బుడమిన్ వెలసెన్.

ఆ ‘విశారదు’నకు హర్యంశ సంభూతుఁ

డగుచు నుద్భవించె నాత్మజుండు

బ్రహ్మ తేజమున భాసిల్లు నాతనిఁ

బడసి ముదితుఁ డయ్యె బ్రాహ్మణుండు.

తిరునారాయణ పురమున

హరి సన్నిధి కేగి యరిండు నాత్మజుఁ గోరెన్

కరుణా కరవశుఁ డగు హరి

వరమున బనియించె భాగవతుఁ డాతఁ డిలన్.

ఆదినారాయణుని కృప నవతరించె

నాతఁ డటుగాన విక్రవనారాయణాఖ్య

భూమి వెలసెను బిత్రి దత్త నామఁ డగుచు

నెల్ల పరులును విష్ణువే యితఁ డనంగ.

మండంగుడి చోళావని
 'తొండరడిప్పొడి, జనించి తోమాలెలు పూ
 డండలు రంగని కొంగుచు
 నుండెన్ వై రాగ్య భక్తి యుక్తుం డయ్యెన్.

విధి యుక్తముగ నెల్ల వేదముల్ పరియించె
 సాంగంబులుగ నిజాచార్యు నొద్ద
 స్నాతక వ్రతమును నల్పి కృతోద్వాహ
 విధి గృహమేధియై విపిధ దివ్య
 దేశంబులను దేవదేవుని నేపించి

శ్రీ రంగనాయకు నేవఁ జేయు
 నవనరంబుని నొక్క యశరీర శిబ్దంబు
 త త్కర్ణి మూత్ర వేద్యంబుఁ గాగ
 నవుడు విశ నయ్యె వివ్రనా యాచార్య !
 మాకు ననిశంబు నెవ వుష్ప మూలికిలను
 గూర్చి యొంగుము స కేమి గూర్తు మేల
 భాగవతి ముఖ్య ! ' యు దివ్యవాణి యొకిటి.

కరివ్వి స్ఫుటితేక్షు పర్వగళిత ప్రసన్నత ముక్తాఫల
 స్ఫురితాంతిర్లుని సైతతి స్త" నద త్పార్థ వ్రవాహోధ్యయై
 సురసింధు ప్రతి మల్ల వైభవముననీ శోభిల్లు చోళావనిన్
 వారి దివ్యాలయ వల్ల భేయములు నవ్యా ప్రోద్బవంబు చ్చటల్.

కావేరీ భుజవల్లరీ మయిత హృమిష్య దేశంబునన్
 భూ వైకుంఠము, నిర్వ భక్తజన సంపూద్యంబు, శ్రీ రంగు
 జానానంబు నమిస్త క్రిష్ణ హరించె, నిలవ కల్యాణమై,
 నేవారాగత రాజలోక శిబిరి శ్రీమంతి ము యొప్పెడున్.

కావేరీ ద్వయ మధ్య సంస్థిత మహా కల్యాణ ధామంబు, భూ
దేవ వ్రాత కృతాధ్వరాయుతములన్ దివ్యంబు, శ్రీరంగరా
క్షేత్రసమున్నత వస్త్రవ మగుచున్ దేదీప్యమానాకృతిన్
త్రైవత్సాంక విశేష తోష కరమై చెన్నారు నుర్విస్థలిన్.

శ్రీమద్రంగనాథాంజలి సేవా కుతూహలాదీన మానసుం డయి విప్రసారాయ
ణుండు దిక్కి వాచి యనుశాసనంబున భగవత్కైంకర్యంబు సేయం బుని

రంగ శ్రేత సమీపదేశమున నారాయంబు నిర్మించి, యా
రంగస్వామి కహర్నిశంబు తులసీ స్రగ్దామ భూషావళుల్
సింగారంబుగఁ గూర్చి లచ్చుచుఁ గడున్ శేషత్వ కైంకర్య దీ
క్షిం గావించుచునుండె భక్తిపరుడై న్యస్వామి భావంబునన్.

శ్రీ వైష్ణవ గృహముల భి

తూ విధి నడ దేహయాత్ర గావించుచు భూ

దేవ కుచూరుడు నిజ వి

ఘ్నాసంధమున నిర్వసించు హరి తత్పరతన్,

మొకంద నవ పుష్ప ముకిరందమునుఁ గ్రోలి

రొదసేయు కొదను తుమ్మెదల దమ్ము

పరిపక్వ ఫలభార తరు లతా గుచ్ఛముల్

దూఱి కేరెడు శుక శారికలును

అనామల రసాల తరు లెక్కి వెన నెక్కి

కొనరి గూసెడు గండు కోయిలును

పరుళి పుష్ప ద్రుమ ప్రకట శాఖల నెక్కి

చెలక కెకలు వెట్టు శిఖి కలుంబు

గలిగి రతి మన్మథాశ్రమస్థలి యనంగ
పాలువు మిగిలెడు నాశ్వాసు పుష్ప వనము
రంగయాత్రాగతాగత ప్రవణ పాంథ
జానపదులకు విశ్రమ స్థాన మయ్యె.

చూతమె ! డాసి చూత వన శోభను బాల తమాల పల్లవ
ప్రవాతము నేరఁబోదమె జపా కుసుమోజ్జ్వల కిర్తి కార సం
పాతి మనోహరంబు వనవాటిఁ గనుంగొను మమ్మ ! యంచు కు
ద్యా తరుణీ గణంబు హృదయంబున మెచ్చెను ద ద్విభూతికిన్.

జిత కాముండు జితేంద్రియుండు నిరళి శ్రీమూల మంద్రెవ్వయ
స్తుతిపార స్ఫురితాధరోష్ఠుండును సంతృప్తు డునై మన్మథ
ప్రతియాపుం డతఁ డాత్మ నిష్కుట లతా ప్రసన్నత పుష్పాత్కర
ప్రతిబద్ధోజ్వల మాలికార్పణమునన్ భావించు రంగేశ్వరున్.

దేవ సముం డీ విప్రుండు
కోవెల కైకర్యపరుఁ డకుంఠిం భక్తిన్
సేవించు రంగనాథుని
గావున వర మొసంగు నిలఁడు కారుణ్యమునన్.

అని యా హరిశ్చంద్రుని మహాత్మునిగా భావించి త త్పుర జంబు -

అరసి మాహాత్మ్యము నెఱింగి యచటి పౌర
జానపదు లెల్ల వచ్చి త చ్చరణ కమల
సేవఁ గావించును జల సేవనమునఁ
జిత్త మలరంగ వనము పోషింతు రెవుడు.

జ్యోతి శ్శాస్త్ర మెఱుంగును
గౌరమ కాణాడ సాంఖ్య ఘన శాస్త్రంబుల్

ఇతిహాస పురాణంబుల

శ్రుతులం దగఁ బాఠరాత్ర సూక్తులఁ దెలియున్.

అనుచు సరిసి యెడల నతభక్తి యుక్తుడై

దెంతి నుండు పల్లెనీమ జనాలు

నిత్య మాళువారి నిలయంబునకు వచ్చి

కొలుసు ఎరిసి చిత్త మలరు కరణి.

ఆర్య ! మా శిశువున కన్నంబు వెట్టంగ

నరయఁగు సుముహూర్త మనుచు నొకతె

బాలగ్రహవేళ పరితిష్ఠ యీ శాల

రక్షిఁ గట్టుఁ డటంచుఁ రవాణి యొకతె

నరిత జ్వరాగ్నిచే నన్ని మయ్యె శుచురి

శాంతిఁ దెల్పుఁ డటంచుఁ జాన యొకతె

సర్ప నిమాగ్నిచే తైత్తినియ మెఱుఁగానె

విని బ్రోవు మటంచు నెఁది మొకతె

యచా రసాంబులు ద త్కుటీరా గణమున

నేచియుండెన రాశ్వారు వీశిణమున

మార్జనంబున, మృగి సుభౌవసమున

సయయు దను నున్న కేవల శబ్దము లటంచు.

కిరీటీకుట పింఛులు గ్రహమండలవివాది

రిక్షించు 'గరుడ మంత్రము'ని శతఁడు

అహిక వాన్యపాత్ర త్రాహిణి జ్వరముల

మూయించు నత 'డపా సూర్యనము'న

గ్రహచార గోచార క్లప్త దోషంబుల
 'నదుణి పారంబు'న నవనయించు
 బాల గ్రహంబుల భంజి నాతండు
 'కృష్ణ నామ సహస్ర' క్తిర్తనమున

శాకినీ భూత రక్ష: పితృచ కలిత
 నకల దోషంబులను 'సుదర్శన' 'స్వసంహ'
 మంత్ర తంత్ర తార్కమంబుల ముగించి జేయు
 భూతి హితమును గోరి యా భూసురుండు

ఇట్లు సుదృఢ మయుం డగు వాసుదేవు యన్మగ్రహంబున నిఖిల భూత హితం
 బగు పర్తనంబున న మృహీసురుం డనిల జనంబుల కర్పనీయుఁ డయి, భాగవత
 పరాకాష్ఠ నభిషేచి, యాత్మారామంబున నాత్మారాముం డయి, పాంచకాలిర సేవా
 పరాయణుం డయి కాలక్షేపంబు సేయుచుండ.

చోళ దేశమునందు నిచోళ పురము
 రాజధానిగఁ భావించు రాజవరుండు
 చైత్ర నవరాత్రివేళ సుత్సవములందు
 ధనముల నొనింగు పాత్రులౌ జనుల కరిండు.

మఱియు నా చోళదేశంబున

కల దొక పక్ష్యాంగన శశి
 కల యన రూపోజ్వలంగాఁ కెముని బాణం
 బులలో నమృతహనమున
 వెలయాండ్రకు మేలుబంతి వెలయుచు నుండున్.

అశ్రుతినిఁ జూడ శశికల యవఁగ నొప్పు
 'దేవ దేవి'గ వేర్లన్న దివ్య వనిత
 ఆట పాటలలోన దివ్యాప్సరసల
 గూడలం దన్నజాలు వేశ్మన లలామ.

అలివేసి, దేవదేవియు
 కలలం దనమన గాన కౌశల్యమన
 వెలయాండ్రలోన వీరే
 తలమానికములుగఁ గీర్తి తద్దయు వెలసెన్.

అంత వసంత మొప్పెను వనాంత లతాంత మరండలోల సం
 భ్రాంత మిళింద బృంద మధుర స్వర ఝంకృతులన్ రసాల సం
 క్రాంత శిశువృజ ప్రకర కంఠ కల స్ఫుట కాకలీ రవా
 క్రాంత దిగంతరాళ ముఖరం బయి వుష్పవనాంతరంబులన్.

తలిరుటాకుల మేత దనమ కోయిల కూత
 మునరు తేటుల మ్రాంత లెనక మెనఁగె
 సారనంబుల కూత కేట చిల్కల మ్రాంత
 రాలు మాపుల పూత లోలి సెలగె
 వడి గాడుపుల లీలఁ జలియించెడు రసాల
 బాల పల్లవ రాగ జాల మడరె
 ప్రసవ బాణుడు చేతఁ గుసుమ సాయక మెత్తి
 బినరుహాక్షులపైని కసి మసంగె

ధరణి నూర్న వసంతావతరణవేళ
 దివ్య వనమున నవ వుష్ప దీప్త లెనఁగె
 నరన కాసారముల సిత చ్ఛద గరుత్మ
 రంపరాహత నిస్వనార్భటులు సెలఁగె.

రమణీయం బగు తద్వసంత సమయారంభంబువన్ జోళ భూ
 రమణావాసమునందుఁ జాటబడియెన్ రాజాజ్ఞ చే నుత్సవం
 బమరేంద్ర ప్రతిమానభావుఁ డగు నా శ్వాధీశుఁ గొల్వొంగ నా
 రమణుల్ వోయిరి నాట్య గాన కళలన్ రంజింప భూమిపతిన్.

అట్లు వోయి యా యక్క సెల్లెందు స్వీయ దాట్ల గాన లాస్య లీలా విశే
షంబుల నా భూపాలుం బరితుష్టుం జేయం దలంచి రందు దేవదేవి.

కామ కళావిలాసముల కమ్రతికోజ్జ్వల లాస్యలీలలన్
గోమలి మెచ్చ వచ్చరలఁ గొండొకనాఁటి వసంతవేళ నా
భామయుఁ జోళమండల నృపాలుని యానతి గోపకామిని
భూమికఁ దాల్చి నాట్యమున భూ విభునిన్ ముదితాత్ముఁ జేసినన్.

మణి భూషణాంబరంబులు
గణికామణి కవుడు రాజా కానుక లీయన్
బ్రణతిన్ సెలవున్ గైకొని
యణుమధ్య నిజాలయ ప్రయాణోన్ముఖయై.

త త్ప్రయాణావసరంబున .

తరణికర ప్రసార పరితప్త వినంస్థుల పాంసుజాల దు
ర్భరతర మార్గసీమల గిరింతర మారుతధూత రేణు సం
కర పరిలుప్త దృష్టి ననుఖస్థితి నేగెడు పాంధ వర్ణముల్
విరళ జలాశయంబులను వేసవి భీషణ మయ్యె నత్తరిన్.

అంత లతాంత కాంత సమయాంత విజృంభిత చండభాస్కరో
ద్వాంత నితాంత పక్షికణిత మహాగజయాధగాహిత
ప్రాంత సరోవరాంతరము, భానుకరాశలశుష్కదంబు, సం
ప్రాంత ఝవంబు గ్రీష్మ మతి భాసుర మయ్యె వసాంతరంబులన్.

సంతప్తగ్ర భుజంగ పూ త్కృత మరు త్సంపత్తోద్దామ దా
వాంత ర్వహ్ని శిఖాస్ఫుట జ్వరర వేణ్వంత ర్లన స్మృతికా
ప్రాంతానంత దిగంత కేచక మహాకాంతార నిర్వాంత భూ
మాంతఃపాత ఖగాతి భీషణము గ్రీష్మారంభ మొప్పు స్వనిన్.

చండ రయప్రవిష్ట ఘనశైల పరీజనిత ప్రభుోప ము
 ద్దండ పరాగ పాండుర లతా తగు గుల్మ విధూననోగ్ర వే
 దండ మఖండ రేణుమయ దారుణ మండల మధ్య సంభ్రమ
 త్పాండుర వ్రత మేర్చెను నిదాఘ సమీర ముదార ధీరమై.

సరస కుసుమ ద్దు యుగ ముపసంహరించి
 సాంధ్ర నవమల్లికాటహాసములనోడ
 సవతిరించెను వసుధ భయంకరముగ
 గ్రీష్మ సమయ మహాకాలుఁ డూష్మ మెఱయ,

అట్టి భీష్మం బగు గ్రీష్మంబున.

అకులు వీడి మోడు లయి యచ్చట నచ్చట నన్న పాదపా
 నీకముతోడ శూన్య నళిని నివహంబులతోఁ, దృమార్దిత
 స్తోక నృగాళిన్, సమిత దుస్సహ భాసుకరాళితోడ ని
 శ్శీకములైన నన్య పథసీనులు కష్టమునన్ గ్రమించుతన్.

కోసల గాత్రవల్లికల కొండల మందెడు కొను దీఁగలన్
 కామి మద ద్విప్రవకట కర్కశ కుంభ సమస్తసంబులన్
 మోమున ఘర్మబిందు మణిపుంజములన్ పసివాడు మేనులన్
 గామిను లేగుచున్ గుతప కాలమునం గని రాశ్రమ స్థలన్.

తొలుకారు మెఱవుఁ దీఁగల
 కలుములు మారియించు మేని కాంతులతోడన్
 మెలఁతలు చీకటి మాకుల
 వెలుంగు కడన్ దోట పొంత విడిసిరి యెండన్.

అప్పుడు దేవదేవి త దారామ రామచంద్రులకు ముగ్ధుర లయి యలివేణిం
 గాంచి యి ట్లనియె -

ఆక్కరొ ! చూడవమ్మ వన మయ్యది కన్నుల పండువయ్యె, యిం
దొక్కడు గానరాడు, మన మూరక యుండగనేల ? లోన నీ
యిక్కను యెండ వేడిమికి యించుకనే పటు విశ్రమింపగన్
మక్కువ యయ్యె, బోద మునుమా మజేలనె మానినీమణి !

అని త ద్వనాంతరంబు సౌచ్చి -

సహకార ఫల రసాస్వాదలోల శుకాంగ

నాలాప ముఖరితాశాంతరంబు

సవచూత రుచిర పల్లవ భోజనాప్యాయి

తానేక పిక కూజితాకులంబు

పట్నద ఝంకార సాంద్ర గాన ధ్వాని

ఘూర్ణిత ప్రతి శబ్ద శోటరంబు

మధుర శంఖరలోల మల్లికార్జు విశాల

పక్షపాతాకాంత పటహ రవము

పుష్పవన మది హృదయ ప్రమోదకరము

నైనఁ ద ద్వన రాసుణీయతిము జూడఁ

చలిత నూత్న ప్రవాళ హస్తములతోడ

నవము తముఁ బిల్చునట్లుండఁ జని వారు.

వరుసన్ బాదులుఁ గట్టి నీటఁ దడుచున్ వర్ధిల్లుచున్ మల్లెలున్
వీరజాజుల్ మరుసంపు మొక్కలుమి సంపెంగల్ జపా పుష్పముల్
తఱచై తోఁచెను వీధిలో శుక పిక ధ్వానంబులున్ మత్త బు
భర నాదంబులు మోసనంబు మారియింపన్ బోయి యుం దొక్కచోన్.

జీర పుచ్చటాకిరమె నతి భక్తి

యగు నాత్మ పరగేహాంతరమున

కలిపయ శిష్య వర్గమునకు నితిహాస

పంక్తుల యర్థంబు పలుకువాని

ధవళ యజ్ఞోపవీతంబుతో శుక్లాంబ
 రాశ్రిష్టతను యష్టి సలదువాని
 సతత త్రిభాగ ముండితి మస్తక స్థాన
 బద్ధ శీఘా కలాపంబువాని
 ద్వాదశ స్థాన పరికల్పితంబు లగుచు
 డిరిబుగొ మేన నూర్థ్వపుండ్రంబు లొప్ప
 జైల కుశ చర్మ కల్పితానమునందు
 గనిరి భక్తాంఘ్రురేణు విగ్రహ మునీంద్రు.

తిరుమణి వడములు గళమున
 వజ్రచైన పవిత్రములు సుదారత మెఱయన్
 బరువంబున వై రాగ్య
 స్ఫురణన్ వెలుంగొందు వైష్ణవునిఁ గని మ్రొక్కన్.

అ ముని ప్రసాదంబు ప్రతివచనం హాసంగక మిన్నకుంట గాంచి, యది
 పెంచనగా దంది, దెవదేవి రూక్షేక్షిణంబుల స్మృతి యగు సలివేణిం గని.

వాతక వైష్ణవుం డిరిఁడు వచ్చిన కార్య ముదేమి యంచుఁ దాఁ
 జేరిఁగ జ్ఞిరి యా కొనఁడు, జిన్నెల వన్నెలనైనఁ జూడఁడే
 కోరికలేనివాఁ డితఁ డొకో ! యను మాడ్కిని నున్నవాఁడు, వీఁ
 దారయ భీష్ముడో ? శుకుఁడో ? యర్జునుడో తెలియంగరాఁ డీటన్.

అను దేవదేవి సావహేన వచనంబులు పిని, యగ్రజ యిట్లు సాంత్వ వచ
 నంబుల హితంబు సెప్పె.

వీరలు వైష్ణవోత్తములు, వీరికి మ్రొక్కిన వప్పు గల్గునే
 యూరక గర్వ మేలనె ? నవోత్పల లోచన ! రాజు కైవడిన్
 భూరి గుణోన్నతుం డయిన భూసురుఁ డీతఁడు వశ్యుఁ డానొకో ?
 నేరము తెంచ కమ్మరొ ! ముని ప్రవరుం డలుకన్ శపించునో !

రూప గర్విత యగు నా రూప రాజీవ భాకావన యిట్లు పంతంబు లాడె :-

మేనక వెనువెంటఁ గానలఁ దిరిగిన

గాధేయు నెఱుంగవే కమల సయన !

గౌతము నిల్లాల్లికై సిగ్గు విడిచిన

కౌశికు నెఱుంగవే కాలరాక్షి !

జల మధ్యమున ధీవరుల బాలకై జాలి

వడు తపస్వినిఁ గానవా లతొంగి !

ముని కాంతలకుఁ దొల్లి ముచ్చిచ్చు విరహార్తిఁ

గృశీయుంచు పెఱుంగవే కేరవాణి !

ప్రాయ మంట ! పుష్పకాటికా చాన మంట !

మిశ్రధునివంటి రూపసంపదలవాఁడు

మేనకను మించు నాబోటి మించు బోణి

గన్న, జపములు గిపములు సున్న కావ ?

రవి సమతేజాలైన మునిరాజులు యోగమశుంపు నానలన్

భనజలరాశి దాటునెడ భావజ వాయు సమీగితంబులై

యవి దివిజాంగనా కుచ మహాద్రి శిలావాతి ప్రయ్యులై చెడన్

ప్రవహణ శూన్యమై తుదకు భగ్న మనోరథు లొట జూడమే !

మండిత మ స్తంభంబుపయి ముంగురులన్ గయినేయకంఠునో !

దండలుఁ బొఱచైచి సుమ దాహములన్ గళసిమఁ దాల్పఁడో !

నిండిన కావి దోవతులనె ధరియించెడు వీడు పాండు రా

ఘండ దుకూల ధారి యయి కాంతిరొ ! కాముని బారి మ్రగ్గఁడే !

వెండియు - రూపజిత రంప యగు నా గణితామణి యగ్రగణంగిని యిట్లు ప్రసరిన గానించె :-

కమలాక్షి ! మత్పాద కమల లాక్షారేఖ
 శ్రీచూర్ణ పుసరుక్తి నేయదేని
 శ్రీమ వష్టాక్షరీ చింతనా పూతమా
 సధరంబు నీధువు నానదేని
 మహితాక్ష వలయ మన్మ త్కూచాభాగ చరి
 దన కర్దమంబునఁ దడియదేని
 ఘన బాహుమూల చక్ర శ్యామికా రుచుల్
 నేత్రాంజనము సంధింపనేని
 దేవదేవుని గొల్పు భూ దేవుఁ డితఁడు
 దేవదేవిని గొల్పుచుఁ దిరుగఁడేని
 అక్క ! దాస్య మొనర్తు నీ కాలు నెలలు
 ఉభయులకుఁ బంఠ మిదియను మ్ముత్పలాక్షి !

అని పంతంబు లాడి, దేవదేవి భాస్వ ద్వేషంబు వర్ధించి, భక్త వేషంబు ధరియించి, క్షౌంఢిరేణు వరణ సేవయిత్త చిత్తయై, యాతనిం గొలువ వచ్చి .

నవ సంభారూణ చేగుమున్ గటి తటిన్ నొధించి, దివ్యాంగ నా
 వ్దవ మించించుకఁ దేటతెల్లముగ భూషా శ్రేణి వర్జించి, చెం
 దొవలన్ మించెడు పాణి పల్లవములన్ దోటన్ బనుల్ నల్పుచున్
 జవరా లాలిని చి త్రపి త్రివృత్తి కాంక్షన్ జేసెఁ గైంకర్యముల్.

రవి కిరణాళికిన్ జొరగరాని వనాళిని బూటని గోయుచున్
 నవ తులసీ వనంబుల కనల్పు జలంబులు సంఘటించుచున్
 గువలయ వ్రతనేత్ర నిజ కోమలగాత్ర తటి ల్లతా రుచుల్
 దవలి తమాలకుంజ జలదంబులఁ బర్వగ సంచరించుచున్.

ఫాలమునందు ఘృతకణ కుంకు లు మాక్షిక శోభఁ దాల్చుగా
 బాల జల వ్రహ్మార్ణ ఘటభార విస్మయ శరీర యష్టియై

కాల భుజంగ కల్ప మయి గాఢ నితంబము పైని వేణి కై
వ్రాలగ నాలవాలముఁ వారి నవారిగఁ దోయుచుండెడిన్.

దను లి ట్లా నవమోహనాంగి సరిగపగన్ గాంచి య య్యాభువా
రనియెన్ దా నొకనాఁడు, కాంతరొ ! మిదీయూరామకైంకర్యముల్
ఘన భక్తిన్ నలుపంగ నేల ? చనుచూ కల్యాణి నీ యింటికిన్
అవమానితురు చొకు, లేల యిటు నీ కాయానకృ త్కార్యముల్ !

రంగని కైంకర్యంబుల

కంగన ! మీవంటివార లర్హ లుఁగా రీ

చెంగట నిలువం దగదు శు

భాంగిరొ ! పని యేమి నీ కహర్నిశ మిచటన్ ?

చానరొ ! శిష్యులున్ మదిని నందియ మఁదఁగ మేనికికె

గాని పనుల్ ఘటించుము - కర్కశ కాయము గాదు నీది - వి

జ్ఞానము గోరి వచ్చితివా ? శాంత మనస్కులు గానివారి క

జ్ఞానమెగాని చిత్తము వశం బయి నిల్వదు భక్తి నేయఁగన్

రూపమా ! క్షీరాబ్ధి లోపల జనియింపు

నవ్వర స్త్రీలను ననువదించు

తారణ్యమా ! మనృథ ప్రాణహరుఁడైన

హరున కై ననుఁ జూడ నక్కజంబు

కాయ లావణ్యమా ! కలశాబ్ధి బొడమిన

చెలువనుఁ దలపించు జి త్రపీఠి

ఘన కేశ భారమా ! వన మయూరప్రవాత

బర్హంబులకు ననుప్రాసమయ్యె

జగతి లావణ్యముఁ ప్రోవు సంఘటించి
 పద్మ సభవుఁ డాత్మ శిష్యముఁ బూజ
 గరఁగి పోసిన సౌందర్య ఖనివిగాని
 తరుణి వనరాఁగు నిన్ను నుల్పలాక్షీ !

|| ట్లని య మ్మ నివరేణ్యుం డనన్య సామాన్యం బగు నాయమరూపరేఖా
 విలాసంబులననేక విధంబులఁ గొనియాడి వెండియు

వటువుల చదువులు చెదునో !
 వటు బద్ధులమైన మేము ప్రాల్మాలెడమో !
 యిటు నిల్వఁ దగదు పొ విమృశ
 మటు మాయము లేక సెచ్చ మాటలు నుమ్మీ !

అని దూర దర్శి యగు నా విప్రయోగి పలుక, దేవదేవి యి ట్లని సవిన
 యంబుగ సమాధాన మొసంగె

స్వామీ ! మీ పడ పద్మము
 లేమర కుండంగఁ గొలువ నేలేంచితి, నే
 పామరత రాను - లక్ష్మీ
 ధామునకు - మీకు భేద దర్శన మొలుంగన్.

తన విద్యన్ వదలఁగలేక తొలుతన్ దౌర్వ్యక్తిక ప్రక్రియిన్
 భున పాండిత్యముఁ బూనియున్ దాద కన త్కల్పంబు గావించితిన్
 జననీ వాక్యము నమ్మి పణ్యపనితాచారంబు భావించి నం
 చన నార్జించితి వి త్త మందులకుఁ బశ్చాత్తాపమున్ బొందితిన్.

మనువంశ భూపాల మహితార్కనారూపు
 విభు రంగనాథు నేవించు దాన
 శ్రీశ భక్తాంఘ్రి సంసేవల ముద్రూప
 శీల సంపదల వేచ్చించు దాన

ఘన పుష్ప మాలికా కైంకర్యములకునై
కరములు వినయోగ పటచు దాన
స్వాచార్య సదుపాసనాచారములచేత
దినచర్య సాగింప దివురు దాన

నొక్కప్రొద్దుల నుకవాస ముండు దాన
నాదినారాయణుడై వ మనెడు దాన
ననుచు నిశ్చయ బుద్ధినై యనఘ ! నేను
వచ్చితిని నేడు మీ పదాబ్జముల కడకు.

“తిరు మాల” సభ్యసిందితి
తిరు మంత్రమా జపము నేనీ తీర్థము లందున్
దిరునాళ్ళ నేవఁ జేసితిఁ
దిరువారాధనము కేసఁ దీర్తును పనులన్.

రంగని కైంకర్యమునకు
సంగతిగా నేనుఁ గూర్తుఁ జక్కని వంశిల్
మంగళ హారతిఁ బాడుదు
సంగము వీడితిని మీదు సంగము దిక్క.

జలముల శీర్ణ పర్ణముల శాకములన్ ఫలమూల భుక్తిచే
బలిమిని కాయ శోషణ మవారణ సేయుదుఁగాని, యింకనే
గులటను గాను నుమ్ము శతకోటి కతోరము మానసంబు, మా
కులమున బుట్టు లే జగురు కొమ్మకు నైనను జేవఁ గల్గజే !

అను న మ్ముదిత బలుకుల నాలకించు న మ్మునీంద్ర ప్రవరు ఛాత్ర వర్ణంబు
మనంబున న క్కుటిలాక మాయావిసేనా వెై కామినిగా నెఱింగి, దాని యునికి నెంత

మోక్షమును సహాయంప నోపక విగుల గినియ, నం దొక్క గడుపురి విష్ణుం
గీర్తించె :-

విట భుజాశ్లేప సరివీడిత స్తన ఘనా
భోగంబు కాయ మీ భోగినులకు
జల్లవ నీధు సంకర్క కర్కశ దంత
శాతితం బధర మీ జాతి కెవుడు
ఖర నఖాంక శశాంక కవి తాప ఘనము లీ
వెలయాండ నమ్మేని విలసనములు
హస్య లీలా లన ల్లాస్య కేళి విలా
సములచే నాధ్య వంచనమె విద్య
జార విట ధూర్త చోర ప్రచార భూషే
తాంగణంబులు వారాంగనాలయములు
జేశ్య వాటిక యొప్పు మీ వేషములకుఁ
దగదు మీ కాశ్రమాంతర స్థలము తగదా.

తిలకంబు రకముగా దిద్ద నేర్తువు గాని
కలకంబు మోయంగ గలవె నీవు ?
చింగులు వారంగ జీర కట్టుదు గాని
రంగని నేవ నేయంగ గలవె ?
సూగసుగా జడ నల్లి సుమము బెట్టుదు గాని
లోమాల లెట్లు గూర్తువు లతాంగి ?
వీటికా గంధముల్ వెలయుఁ జిమ్ముదు గాని
గంధముల్ గలుపంగ గలవె నీవు ?

ప్రకట ఘట చేటికా పరంపరలచేతఁ
బయఁ గొను పాణిఁ బలు గును బట్టఁగలవె ?

తొయ్యలీ ! మోసగింపకు మయ్యవారి;

వలకు నీ సాయ మిట, మాకు వలదు వలదు.

బలిభు దుష్కర్త నిస్పృహ బీజములు దేవస్థాన వైమానిక
స్థలమం గంకురముల్ ఘటింపఁగ దృఢాశ్మ స్థిగ్ధమల్ దేవతా
కులముల్ కూలున కాదె ? వేశ్యలకు మాకున్ బొత్తు చేకూరునే
శలికీ ! యాశ్రమ నీమ సిపు నిలువం గా దేల వాషం బికన్.

స్వామీ ! యోగ నిరూఢ చిత్త మతి వేశ్యా లోలతం జిక్కదే ?
తా మీ కాదివి కాశ్రమ స్థలమునం దావీర్యఁగాఁ జెల్లదో
భామా ! పొమ్మిక్క, మీ గృహాంగణమునన్ బ్రస్థిత చూర ద్రుమ
స్తామాక్షిర్ల వనంబు లేదె ? పను లచ్చో నిర్వహింపం దగున్.

వేదాభ్యాస విశేష పూత రసనావిశ్కూత శక్తుండు - కా
మాది ప్రస్ఫుట దోష దూరుఁడును - శ్రీమద్రంగనాథాంధ్ర ఘోష
వా దక్షుండు భవాదృశ ప్రకట రూపాజీవరాజేశ్వరన్
మోదం బొప్ప గ్రహించునే ? చనదు పో ! ముమ్మాటికిన్ నిల్వఁగన్.

అప్పుడు విప్రనారాయణుం డిట్లనియె -

వానప్రస్థులమైన మాకు ధనమా ! వానంబులా ! భృత్యులా !
మేనం దాల్చ దుకూల పట్ట యుగమా ! మృష్టాన్నమా ! భేరికా
ధ్యానంకా ! పటు కాహళ స్వనములా ! వద్మాక్షి ! ఆచార్యక
శ్రేణిఁ గూడి ధనార్జనంబు నలువన్ మోశింతువా కామిని !

అనవుడు న య్యుచూడానన తల వంచి, కాలివేలి నేల రాయును, నలన
చిట్లనియె

కులనీ మూల లతావాలమునకున్ దోరంబుగా నీరముల్
కలశంబున్ గొని పోయుదానఁ బనులన్ గావించు మీ జోఁటలో

వెలయాలన్ దోలు జన్మ పాపమున; నా విరూపత విజ్ఞానినై
గొలువన్ వచ్చితి మీ పవంబుల, నొసంగుం డార్య ! మంత్రార్థముల్.

అంత ప్రసాదాయణుం డిట్లని ప్రత్యుత్తరం వొసంగె -

తిరుమాణి, తిరుచూర్లంబులు,
తిరువడమూలు, తీర్థపాత్ర, తిరువడగళులున్,
తిరుపద్యారము, కోవెల
తిరువీరము నీకు గలవె తెలువా మురియన్ !

కోవెలదుల భాగ్యంబులు
దేవతలకు నై నఁ గలవె ? దివ్యాంగన లీ
కోవెల నాడం గంటిని
వానిరి సంపదలుఁ గలవు వారల కెందున్.

పలుమారున్ ప్రమిదాగమంబుల హరిన్ బాడంగ నే నోర్తు, కో
వెల కైంకర్యము సేయఁజాలుదును, కావిన దోవతిన గట్టుచున్,
వెలయాం ద్రవన్నను నేవగింతు నలివేణి ! మా కడన్ నిల్వఁగా
వెలవీయంగనురాదు ధూర్తులు కదా శిష్యోత్తముల్ మానినీ !

అని యి వివరంబున విప్రసాదాయణుం డా మానసిమణి నెంత వారింపినను
విసఁగి, నామె నయ విసయంబులతో నా ముని వరుని మణి మణి వేడ, నెట్లకేల కడి
కడంబున నామె యునికి కంగికారం వొసంగి, యాతం డిట్లని యాదేశించె

ఐనం గానిమ్ము భవ
గీతల గని యొప్పుకొంటి దేవీ ! తులనీ
కాననమునఁ బనిఁ గొనుమీ
యే నొసంగుదు భాండ శేష మింతి ! నీకున్.

అదే ము త్వర్ణ గృహంబులు చెంత సహకారాను మధ్యంబునన్
పదిలంబై నెలకొన్న వాన కుటి యో పద్మాక్షి ! నీ వచ్చటన్
నా ద మొప్పన్ నివసింపవచ్చును సమి త్సంబంధం గూర్చుచున్
మృదు రీతిన్ బహిర్య నేయు మబలా ! మే లయ్యెడున్ నీ కీటన్.

అంత నా గడుసరి శిష్యుం డిట్లనియె -

అంగీకార మొసంగినారలుగదా యాశ్వాసు లో యమ్మ ! నీ
సంగీతంబులు, నాట్య లీలలును మా సాన్నిధ్యమం దొప్ప వీ
రంగస్వామికిఁ బూల మాళికలు నారామంబుఁ గైంకర్యముల్
చెంగెనుల్ మడి దోవతుల్ గలవు నీ కంగారముల్ వీరుమా !

అట్ల శిష్యునకు వి వారాయణుం డిట్లనియె -

అబ్బాఁగో గోపింపుమయ్య నీవు
భూతి దయ లేని చదువులు బూటములు
హరి కటాక్షంబు గలిగి వ యవుడ కలుగు
నధిల జనులకు నాధ్యాత్మికానుర క్తి.

పరమాత్మసందు ర క్తియు
విగతస్వ నిరూపి సర్వ విషయములందున్
హరిపాద భ క్త సేవయుఁ
గర మడుదుగఁ గల్గు సృహరి కాద్యుమునన్.

కాంతలు మోక్ష విదూరలే ?
యంతయు జై నాభిరతిని నటు బల్కుట యై
కాంతిక భ క్తిని ము క్తిన్
జంతనమునఁ జంతయంతి జెందదె శిష్యా !

తనదీ ! శిష్యులు భూర్తు లంటకు నిదే తార్కాణమా, నీవు మా
కరుణాదృష్టికే జాత్రమెకవి గదా ! కానిమ్ము, శిష్యోత్తముల్
తరుణుల్లావున గోపగింతి రదియన్ దక్షింబు, శాంతాత్మజై
హరి కైంకర్యము నెల్పుచుండుము మదీ యాజ్ఞాసుసారంబుగన్.

ఇద్దనుమతి పడక, యా యింతి కైంకర్యములు నలుపుచుండ, నాటు మాన
ములు వన, విప్రనారాయణుం డెట్లును చక్కండు గాక యుండ, వివరి మనోరథయై,
యొక్కనాటి సేవరంబునఁ బరశరాజి బహిర్వాహిందంబున శరణాగత తండ్రికుం దగు
హరిని సమీపితార్థ సిద్ధికై యివ్వించును వినుతించె -

హాసము లాటు చెల్లెను రమాధవ ! కుబ్జగు శిశ్నీ వహా !
భూసుర పుంగవుం డితిను పూరికి గైకొను దన్మదీయ వి
న్యాన విశేష రూప గుణ హాస బస న్నుటనా విలాసముల్
ఈసుని దోస మొంచు హరి ! ప్రతిసన్ జరితార్థం జేయవే !

నాకల్పంబున నీవు పోడక నహస్ర స్త్రీలఁ గామింపవే ?
ఏకస్త్రీ నిరంతుండవై జనకజన్ హేలా గతిన్ బొందవే ?
ఆ కళ్యాణ తనూ విలాసముల కధ్యాహారమా రూఢమున్
ఏకన్ భాగవరాము చిత్తము నహా ! వీక్షించితిన్ నేఁ డిటకె.

మతి చెడి శకధము చేసితి

గృత కృత్వినుఁ గాకపోతిఁ గృష్ణా ! కుబ్జా
నతి నేలిన నీవే యింక

గతి నా కని నెమ్మితిని జగన్ముత ! శౌరీ !

గాండివి సైంధవుం దునుము కాలమునందు బ్రతిష్ఠ నిల్పు నా
ఖండలనూతికై రవినిఁ గప్పవ్వెగాధ తమంబుచెల్వినో
యొడదహూన ! నా కయి మహాత్ముని జ్ఞాన రవి ప్రకాశమున్
జెడి తమోగుణం బితని చిత్తమునన్ వెలయంగఁ జేయవే !

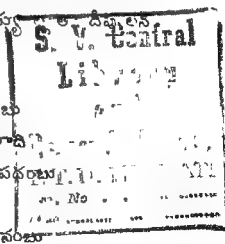
హరి భక్తుం డితఁ డింక నాకు పశుఁడొక ట్టిప్పుఁ గావించువేన్
గరళంబుక్ గొనిగాని, దీప్త హుతభుక్ జ్వాలావళింగాని, బం
ధుర పాశంబునగాని కాయము నముదూతంబు గావించు నే
నరవిందాక్ష ! ఘటింపునుయ్య నిజ భక్తాంఘ్రివ్యయా శేఖరున్.

పరభక్తి నిట్లు వేడిన
పరదుఁడు కలలోన నెపుడు ప్రత్యక్షుండై
తరుణీ ! దూఱంకుకు మత్
కరుణన్ నిజకార్యసిద్ధి కలిగెడు మనియెన్.

అట్లు స్వప్నంబున రంగనాథు డివ్వవాణి శ్రవణ గోచరం బగుటయు,
నాయమ మే లాగించి, నిజ కార్య సిద్ధి భగవ దనుగ్రహంబున నగు నని సమత్సాహ
వికసిత మానసాబ్జయై, స్వప్నగత వృత్తాంతంబునకు విస్మితయై మననంబు సేయుచు
న్నంత, నమటనామటనా శక్తుం డగు రంగనాథు ననుగ్రహంబున -

గగనా భోగము నొడి వారిదము లుగ్ర ధ్వానముల్ నేయుచున్
బ్రగతిన్ సీరము గ్రుమ్మరింప, బిడుగుల్ రాలన్, మరు ధూతమై
నగముల్ కూకటి ప్రేళ్ళతోఁ బడ, మహా నానంబునన్ గాతగుల్
నెగ డొండంగఁ బ్రచండ వృష్టి గురిసెన్ విద్యుత్ తడిబిల్సన్

పటు వ్రజపాత నివృత ద్విది శిశిర స
ప్సిష్ట భీమాభోగ విషధరంబు
ఝుంఝూ మరుద్భూత సాల హింతాలాది
తరు లతా గుల్మ దుస్తర పథరంబు
భూరి ధారాసార పూర సంప్లావిత
శ్శల జలా ద్వయ సిద్ధి దర్శనంబు
వర్షాది తాక్లిన్న బహు పక్షి మృగ సమా
క్రాంత పర్వత గుహా ప్రస్తరంబు

కాల జీమూలే నిబిడాంధకార లుప్త
తైల సాగర భేద విశ్వ ప్రపంచ
మగుచుఁ బ్రాప్త ట్పయోద ధారా నిపాతి
మవుడు భీషణ మయ్యె న య్యాశ్రమమున.

అంత దేవదేవి శార్వరి ని క్లీన సంస్తరించె -

జన శూన్యంబులు వన్య మార్గములు దిక్చక్రంబు కాదంటినీ
స్తనిత ధ్వాన భయంకరంబు పటు చైత్య కూర సంచార భీ
షణ మీ ధ్వాంతము గాఢ నిద్ర మునిగెన్ సర్వ ప్రపంచంబు నా
జననీ శార్వరి ! వైష్ణవాఁ ఘ్ని సరనీజ ద్వంద్వమున్ జేర్చవే !

ఘన సాంద్రం బగు సంబరంబున దెన ల్గంపింప, గాగంటినీ
నినదంబుల్ హృదయ ప్రభేదకముగా నిర్ఘాతి పాతంబులన్
ఘన నాలంబులు నేలఁ గూలఁగ మహాగ్రంభై న వర్షంబునన్
పవిత్ర రత్నము చేరె వైష్ణవ ఇటీ నాహ్యంగణాళింపిమున్.

పర్వ మారుతి వైద్యుతార్థులుల కులికి
యబల యే మయ్యెనో సనాభ్యంతరమున
కారుఁ జేకఁగి గ్రమ్మె ది క్తటములందుఁ
బిలుతుఁగా కని తెఱచెను తలుపు నతఁడు.

నీల వయోద ముడలి విసృజ్య లీల వెలుంగఁ జేయు శం
పాలతి వోలె వర్ణ గృహ బాహ్య గతాంధ తమిసె వుంజములే
చీలికలై వెలిం బడఁగ కీత మయ్యాఖ నఖాన్య శోభతో
బాలిక నిల్చెఁ గట్టెదుట భావజా మోహన భాణమో యనన్.

చడి వానం దడియన్ దుకూలము నిశా సంపర్క సౌభాగ్యముల్
వెడలం జిమ్ముచుఁ దప్త కాంచన తనూ విన్యాసి లావణ్యముల్

కడు నొప్పన్ నిజ పర్ణశాల మొగసాలన్ నిల్పు న బాబుల నో
నడతీ ! లోనికి ర మ్మటం చనియె నాళ్వారుల్ కృపావశ్యతన్.

స్వామీ ! మీ గృహ దేవతార్చన ముడే శంకింతు రా లోనికిన్
ఈ మూలన్ జగపూర్ణ కుంభముగదా ! యే లీల రా గల్లు నా
కా మూలన్ నుడి వేపువల్ గలవు దివ్య గ్రంథముల్ భావ్యముల్
మే మెట్లంటగవచ్చు ? వేశ్యలము కామే ? దేవ ! రా జెల్లునే ?

స్వస్తిక బహు బంధయును, నన్నత వక్త్రయు, దంత వాద్యయై
మస్తక మొప్ప వాల్చి గృహ మధ్యమునన్ నిలుచున్న బాల న
య్యాస్తిక శేఖరుండు గని, యబ్జముఖ ! జలకీర్ణ వేణి ! నీ
హస్తములందు బిండుకొను మంబరమున్ సవరించుకొమ్మనెన్.

స్వామీ ! మీ కెపు డెన్నినాళ్ళ కిటు నాపై వచ్చె నిష్టేతుక
వ్యామోహం బిది చేతనావనము మీ వ్యాపారమా గాడె ! మీ
నామోచ్చారణమే కవిత్ర మగు మంత్ర భావన మాళ్వారు లీ
భూమిన్ బుట్టుట భక్తి మార్గమును సంబోధింప నానే కదా !

మడి మానన్యంబులు లేవు మా కిచట భామా ! నుండిలాకీర్ణమై
గుడివా రిచ్చిన జీర్ణ కంధయ గదా ! కోరంగనా శయ్య, మీ
కుడివా రిట్టి దగ్ధ శేఖరుని భక్తుం డంచు మన్నింతురే !
మడి గట్టన్ దడి యూటవై చుకొన లేమా ! లేవు పుట్టంబులున్.

అని యి ష్విరంబున బరస్పర సమచిత సంభాషణంబు నర్పిన యనంతరంబు
దేవదేవి స్వప్నంబున సాక్షాత్కరింపిన హరిని తన మనంబున విల్చి యిట్లని
ప్రార్థించె .

వామ భుజాగ్రవీర పరి వర్తిత హాను కపోల భాగమై
వామ కరాంగుళుల్ సుమీర పర్వములన్ వెన మూర్చి పుచ్చుచున్

గోమల వేణు గానమున గోప విధూ హృదయాబ్జ నీమలన్
గామ మరంద నిర్దురము గ్రాల నటించెడు మూర్తి గొల్పెడున్.

కలలోశన్ నను గాంచి 'సీ శొనగిరిన్ గళ్యాణి ! యిష్టార్థ ముం
చలవోకన్ బలుకంగ వింటినిగదా ! యబ్బాత్తుం డ జ్ఞాటకున్
గలుగన్ జాల వసత్య శంక యివు డీ నారాయణుం డాత్మిలోఁ
గలతన్ జెందు నటంచు నెంచెద మహాగ్రంభై న వహార్భటిన్.

ప్రవిశుద్ధానన చంద్రదీప్తిగృహ దీపచ్ఛాయ మాయించుచున్
నవిధ స్థాయినియా ననన్య తరుణి సౌందర్య మత్యంత చి
త్ర వికారం బొనరించి తుంచెను లవిత్రంబై, తప శ్శౌచ సం
భవమా వైష్ణవ కళాని ధైర్య లలికా పాశంబు ను తువ్వదరిన్.

హరి వదాబ్జముల నత్యంత భక్తిని గొల్పు
ముని దృష్టి కాంత నెమ్మోచుఁ జేరె
వన పుష్ప మాలికా కరణ ప్రనామములొ
కరములు సాధ్వన కలిత మయ్యె
యోగాసనానాథ యుక్తి నిశ్చలమైన
ఒడ యుగ్మమునఁ దొట్టుపాటు గలిగె
సంతతాష్టాక్షరీ జప పరాయణములొ
పెదవుల నన్యక్తి వదము పెడలె

కామినీ భూలతా చాప ! లిత శాత
వీక్షణాశుగ వేగ నిర్భద్యమాన
ధైర్య వర్మ ప్రలుప్తాగ ధారియైన
ధరుణి సురుపకు - వైష్ణవోత్తమాన కవుడు.

శ్రీమ ద్భక్త పదాంఘ్రిరేణువును వంచింపంగ నేలేంచి యా
భామా రత్నము యెంత నిల్చు వదనాబ్జ జ్యోత్స్న సుహృంగుడన
వ్యామోహాబ్ధి తదీయ ధైర్య సికతా బంధంబు ఖండింప నా
భూమి దేవుఁ డనుగ జాణహరి సుదూతార్తియై తూలివన్.

అంత నా యదను గని య విలాసిని యనంగ రంగోద్దీపనంబు సేయ సమ
కట్టి రాధా మాధా రహః కేళి విలోసోపన్యాసహపాఖ్య భావా సేవనం ద ప్పని మనో
గత మన్మథానింబు నిట్లు ప్రజ్వలించజేసె.

ఒక పాదరింటిలోవల మహోద్భవల వేష విలాసి యైన గో
విక నొక దానిఁ గూడి యదువీరుఁడు భోగ రస్యైక లోలుఁడై
సుకమున నుండఁ జూతురె ? యసూయను గోప విలంబిని మణుల
అకట ! యొకింత సిగ్గు వలదా వారి ! మానవతీ లలామకున్.

రాగోద్రుక్తయై రాధ గోపికల కెల్లన్ బొత్తుగా నున్న తి
దోభగం బుతయుఁ దానె గైకొనఁగదా పూఁబోణియే జాణ యు
ద్యోగార్తిన్ యమునాంతరీవసికతా వివృత్త శస్త్రాంగులై
యాగోపాంగన లెట్లు కృష్ణ విరహాయాసంబు సైరించిరో !

ధారాసారము ఘోరమై కురియ రాధామాధవుం డార్దులన్
ఏ రీతిన్ వ్రజ సుందరీమణులఁ దా నేలెన్ భుజచ్ఛాయ నేఁ
దా రీతిన్ నను నేలినారలు మహాత్మా ! యీ ఋణం బెట్లుగా
దీరున్ ? మీ పదనీవ నా కొనఁగి సంత్పప్తాత్మగాఁ జేయరే !

అంత విప్రవరాయణుండు -

వనితా ! సీభుజ వంజరాంతమునన్ వర్తింప దేవేంద్రుఁడున్
గను సౌఖ్యంబున నింక మాదృశులకున్ గాంక్షలే మదినబుట్టవే !
వని గొందున్ నిను బ్రహ్మచర్యమునకున్ భంగంబు గాకుండినన్
నను రంగేశ్వర దాస దాసు నెడఁడన్ గామింతువే కోమలీ !

తరుణి వనవ్య కాంతవు, నుగార చర్మిదవు, నాటు మానమ లో
వరివుగ మొప్ప జేసితివి వానవ లోక విలాసిని మణుల
సరి యనరాదు నీ కయిన శౌరీ కథా రస లోల చిత్త మే
కరఁచి మార సంభవ వికారములన్ గఁఁగున్ దలొదరీ !

బాల మృణాళ తంత్రువును బాణిని నీ కుచ మధ్యమంగు నీ
లాలక లగ్నమైన హృదయాంబుజమున్ మగలింపఁబాల నో
బాల ! ధనుంబయాత్మజుఁడు పైరులు కన్నిన తమ్మి మొగ్గరం
బాలము నేయఁజొచ్చినటు లయ్యెను వెల్వడ నేర్పు చాలిమిన్.

కాంచన కుంభ శౌరవము గాంచి, భుజ వ్యయ పుష్పమాలిక
దంచితమైన చందన రసార్ద్ర భవ త్కుచ మండలంబు నూ
హించెద పంచసాయకున కెత్తిన మంగళ శంభ యుగ్మకం
బంచు మదీయ చిత్తమున జూయన మూత్ర కురంగ లోచనా !

ఆయత హల్లక చ్చుడ నవారుణ దీప్తి వహించు విప్రనా
రాయణ పాద పంకజము పాస్త తలంబున మెత్త నొత్తు న
బ్జాయత లోచనం గనియు నాతఁడు వల్లనఁ జయ్యె కామ బా
ణాయిత త త్కటాక్ష నిశితాకుగపాత విలు ప్త ధైర్యుఁడై.

తరుణాంకజ్వల రాగ రంజిత లస త్కౌశేయ దీప్తి చ్చటా
చ్చుఁతంబై, తనువల్లి యగ్ని శిఖిగా శోభిల్ల వారంగనా
మ సంస్పర్శమునన్ గరంగె ఘృతకుంభస్ఫుర్తి న య్యాళివా
రగయన్ తాకిక నీతి యట్లగు బురాణాఖ్యానికార్థంబునన్.

స్థిర వృత్తిన్ మణి భాజనాంతర తిడి దీపాకృతిన్ వెల్లు నా
ధరణి దేవుని జ్ఞాన దీప శిఖి కాంతా వక్త్ర వాతాంకుర
స్ఫురితంబై, మరణాశుగాంచల గరుహృత ప్రవాతాహతిన్
రిసెన్, సొగత శూన్య తత్త్వ మనఁగా నిర్వాణ భూయిష్ఠమై.

శేషాసీంద్ర శయాన భక్తి కనచాశ్లేపంబునన్ గాఢమై
మూపాంత గ్నిహితాచ్చ కాంచన ఘన స్ఫూర్తిన్ విడంబించుచున్
శేషత్వ స్థిరమైన చిత్ర మచి విశ్లిష్టాంగమై నీరుగా
యోహ వైద్యుత పహ్నిచే గరగె నయోగ ప్రభావంబునన్.

చల దుర్వీరుహ రూఢమూల రయ రుంఝూవాత నిష్పేష ని
స్తల పాత కతిబుద్ధమై జలద నందోహంబునన్ బుట్టు ను
జ్వల ఘోరాశ నిఘాత మొండు నవిధ క్షౌపబులన్ గూల్పు న
య్యలి నీలాలక భీతిఁ దాగెను దదీయాశ్లేష బంధంబునన్.

ఘన సాద్రం బగు నంబరంబున దెన ల్లంపింప గానంబిని
నినద బుల్ హృదయ ప్రభేదకముగా నిర్ఘాత పాతంబునన్
ఘన సాలంబులు నేలఁ గూలఁగ మహోగ్రంభై న వర్షంబునన్
పనితా రత్నము నిల్చె వైష్ణవ భుజా వస్త్రాంతర స్థాయియై.

హలహలంబు భంగి హృదయాబ్ధిని బొంకుచు, భాసనాశుగా
స్ఫులితమైన రాగ విష వహ్నికి మూర్ఛిత నూనిసాక్షుడై
బాల భుజాంతరాళమున భాగవతోత్తముఁ డుండ కాళిదా
శ్వల విశాల భోగ పరివేష్టితుండైన ముగాంతకుఁ డనన్.

ఆమూల్యగ నివీడితాధరము వృద్ధ్యాలాప సంతాప ము
ద్దామాలింగన భుగ్న చూచుక కుచాంత ర్మగ్న కంధర్పమున్
వ్యాప్త గ్రాహ్య పరస్పరాంగ కలితా ద్వంద్వార్థ సంవాద మ
త్యామోదావహమయ్యై న త్తజీ రతం బానంద నివ్యంబమై.

అంతట గాఢ వీడిత కుచాగ్ర విభుగ్న పయోధరంబుగాఁ
గాంతను దార్చి గండ ఫలక ద్విితయ ప్రతిబింబితాస్త్రుండై
ఁగింతముతోడ ముద్దు లిడె బాల ముఖంబున మంస యుగ్మ ని
ర్వాంత కచాబ్ధ పుష్పమును వర్ష నిపాత మనోహరంబుగన్.

ధీర సమీర సంచలిత దీప్త లతాంత నిలీన భృంగ ఝుం
కార మనోహరంబు లగు క్రమ రసాల వనాతరమ్మలన్
భూరి లతా కుడుంగముల బువ్వు వనింబుల దేవదేవియున్
ల రసికావతంసుడు సహర్షిత మంగజ రాగ మత్తులై .

దశముల్ మోసము లేగుచుండఁగ నము దీప్తాంగజోన్మాదులై
వన భూమిన్ జనతా విశూన్య కలిత స్వైరానులాపంబులన్
మనమ్ము మేనులు నేకమై తగ సుఖాంభశ్చార నిర్మగ్నులై
మునియున్ గాంతయు బుచ్చి రొక్క త్రుటిగా పూర్ణాబ్జకాలావధిన్ .

వనమాలాంశమునన్ జనించి, హరికిన్ భక్తాగ్రగణ్యుండునై
మను నా భక్తవదాంఘ్రిరేణు వొక సామాన్యావశుం డానాశో ?
చన ద స్థైర్యుడు మాహ నేయ హరి యిచ్చన్ తెల్లె నాత్మీయులన్
జనతా మాన్యులఁ జేయఁగోరు హరి సన్నాహంబు లిట్లాప్పెడున్ .

నాఁటినుండియు వేళె కూటముల్ మరగిన

స్వామివారికి భక్తి నన్న మయ్యె

బూరి మాలలు గ్రుచ్చి పూజోణి మెడ వైవ

వాణి పుటంబులు పాటు పడియె

వనితాననాబ్జ శోభఁ జిక్కి హృదయంబు

హరి పదంబుల దెన కరుగకుండె

గణికా పయోధరా సంకలితమై తన చూపు

పూర్ణ కుంభములపైఁ బోవకుండె

గోవలకఁ బోవు దృష్టి సంకుచితమయ్యె

సుంధ వృత్తికి శిష్యుల నొప్పగించి

స్వైరిణి నేవ నిత్యంబు నలుపుచుండఁ

గలఁ గనిన యట్ల చనుచుండె కాల మపుడు.

ఇట్లుచాడ్యండు వేళ్ళలోలుం డగుటచే నధాపనంబు మృగ్యం బగుట యెఱింగి శిష్యవర్గంబు పరస్పర మిట్లనుకొన నారంభించిరి :-

చదువులు సంధ్యలు లే వీ
మదపతితో సయ్యవారు మరగిరి క్రీడల్
పద పద నిర్వ్వంగ నేటికె
మదనాతురుఁ డేటి గురువు మాన్యుఁడె యెనన్.

ఉంఛవృత్తి దక్కె నొక్కడు మన కింక
వాంఛితార్థ విద్య వాసి చెడియె
నేల విచ్చ మెత్త ? నే పేద పల్లెతో
జేర నగును చింత చీకు లేక.

ఇట్లు చింతించి శిష్యుకోటి యధాభిమత స్థలంబుల కడుగుటయు, వనంబు నిర్జనం బయ్యె నంత పూర్వకామ యగు దేవదేవి యాత్మగతంబున నిట్లని తలంచె :-

ప్రతిస నెరవేరె యుక్తతో బలికినట్టు
లితని విడనాడుటకు మది నిచ్చగింప
దెట్టు లై నను గృహమున కేగవలయు
స్వామి సెలవునఁ బోవుట సమ్మతంబు.

అని యేకాంతస్మృత న మృనివరునితో నిట్ల నియె :-

ఆయెను వచ్చి మీ కడకు నబ్దము మీ యెల దోఁటలో బనుల్
నేయుచునుండ, మ జ్జనని నేవ యొనర్ప మనంబు గల్గె నేఁ
బోయెద మీదు నానతిని బుణ్య చరిత్ర గృతార్థనైతి, నా
ప్రాయము కొంత మీకు భుజ పంజరమందు గఠించెనేకదా !

భాగవతాపచారమున పావనమయ్యె మదీయ జన్మ; ము
ద్యోగము జన్మ సిద్ధ మది ద్రోవగరా దని యందురే కదా !

భాగ రహైకలోల మగు బుద్ధి మఱియుకొనంగలేని బై
రాగికి కారవంబెకడ రమ్యగుణాకర ! పోయి పత్తునా !

ఇటుల విప్రయోగి యానతిఁ గైకొని దేవదేవి జననీ సందర్శనోత్సుకయై, విజ
గృహంబున కేగుటయు వంత నా హరిభక్తుఁ డహఁ ద్విశ మా యంగవ సాహచర్యంబు
కలిగి యున్న కతన ప్రియా వియోగంబు భరింప నోపక, నిరంతర నిపతిత పంచకర
రర వేదనాభరం బసహ్యం బయిన నాయమ పీఱుందన చన, నాతనిం గని పురంబున
జనంబు లిట్లని తలంచిరి :-

ఈ సుదతి శిరోమణికి నీ గతిఁ జక్కెను నాభుభారు ల
య్యో ! నువిశుద్ధ బుద్ధి పురుషోత్తమ భక్తుఁ డితండు వేశ్య పీ
దోసముఁగాక వీరికడ దోచుకొనం ధన మున్నదే మొకో !
కాసుకు రానివాని వెల కామిని గోరుటఁ గాన మెయ్యెడన్.

ఇట్లు దేవదేవి సదనంబు సేరిన విప్రనారాయణుని దర్శింప నారాయణునిగా
నెఱింగి వేశ్యులక రూక్ష స్వరంబున నిట్లుపొలింపిచె.

మీ తిరుచూర్ణ రేఖ లవి మేలిమి బంగరు తీవె లాయెనో !
మీ తిరుకావి పుట్టములు మేలిమి దువ్వలువల్ ఘటించెనో !
యీ తిరిపెంపు బావల కిసీ ! బడదారుల కేల సాని ? యీ
రాతిరి దాసురాలి డెన రాకుండు నాయని పెత్తనం బిటన్.

అని దేవదేవిని గాంచి.

కొమ్మరొ ! యీశఁ డేమి సలకూబరుఁడో ! నవ మృత్యుఘండాకో !
అమ్మరొ ! రాజు కొల్వన మహార్హ మణి ప్రకరంబు గొన్న నీ
కెమ్మయిఁ జక్కె నీ పిటకులేశ్వరుఁ డీతని రాక యప్పడే
సమ్మతిఁ గాదు నాకు నిమనం బిక నిల్వఁగ నీయ నీ యెడన్.

శోరిన భూషణంబులకుఁ గోటి మడుంగులు మెచ్చి యిచ్చు బే
హారులు నీ కదేమి కఱవా ? సర వాహనునై న దెత్తు నా
కారము గల్గువాని, కొఱగాని యితం డెవఁడమ్మ నీకు, నా
కూరిమి కూతురా ! వలదు శోమలి ! యీతనితోడి కూటముల్

అలివేసిం గని నీవు వాళొనిన నీ యానాటి పంతుంబులున్
చెలువా చెల్లె వే ? యయ్యవారును భవ త్సేవావరుండయ్యె, యీ
వెలయాం ద్రుండఱు నవ్వి నీ గృహ బహిర్వేదిన్ వసించున్ గదా !
వల పీ వంగడమందు లే దితనితో వర్జింపు సంగాతముల్.

కూకటివేణినాఁడు మముఁ గోరిరి బాలురు యావనంబునన్
బ్రాహ్మ వృత్తి వేడి సరపాలురు మా వెనువెంట వచ్చి రా
పోకలె వృద్ధ భావమునఁ బోవవి నేటికే గన్నెప్రహుమం
దీ కలె లేటికే తనము లేటికె యింతుల మేలుబంతికిన్ ?

అనిన దేవదేవి యిట్లని ప్రత్యుత్తరం బొసఁగె :-

కుఁతము లాడి లేచ్చితిని పాప మెఱుంగని యయ్యవారి నీ
జాంతి మనస్కుని, జెఱచి సర్వ విధంబులఁ బాఁనైతి నా
గాంతికవాహనున్ గొలుచు నాతనిఁ జేసితిఁ గ్రీత దాసునిన్
జెంతికుఁ జేరనీయక యినీ ! వెడలన్ నడిపించు టావృనే !

రోవెలందుల బోషించెడి

శోవెల కైంకర్యపరులు కొండఱు గల రా

దేవ సముం డగు నీతని

భావింపఁగ వలవ డట్టివానిగ జననీ !

అను కొమరిత పలుకుల నవకర్ణించి -

దేవదేవిని దిగనాడి దేవ నముని
 వెడల నడిచెను నడురేయి వృద్ధవేశ్య
 తరుణి నెడబాయలేక వితర్ది మీద
 విప్రయోగాకులత నుండె విప్రయోగి.

శీతల వాతపోతముల జీర్ణ పటావృత దేహయష్టియ
 త్యాతతలీల కూపమున కాన్పడమై కడుఁ బీడ నేయఁగాఁ
 గాతర చిత్త వృత్తి యయి కామ శరాహతి ప్రచుక్కుచుండె భా
 మీతలదేవుఁ డాతఁడు సమీహిత వస్తు వియోగ భిన్నతన.

అర్చుడు ముముక్షు వర్ధాన్తి యనెడు పీఠ
 మువ్వరే శ్రీహరిని బాడు పుణ్యమూర్తు
 లట్లుఁ కావున విప్రనాగాయణుండు
 పరమపదనాథుఁ బాడె నీ పాశురమున.

హృదయవిశుద్ధి లేదు - పరుషేతర వాక్యము బల్యుఁజాల - నా
 పెనవుల బుట్టు మాటలు కవిత్రి విఘాత సమంబు లొను - తెం
 జెడవుల నొప్పు సుందరుల మెంట జనున్ మన మట్లుఁగాన నీ
 కదమలె నమ్మినాడ - నడుకాయ మెఱుంగను ర గనాయకా !

తపము లొనర్చుఁజాను - వృథా జననం బిది - వేశ్యపాటమే
 యిపు డొక యాశ్రమంబు మదిరేక్షణ మానసవిధి నిల్పె - నా
 జపము తఁగఁబు సన్నగిలె - జారశిఖామణి నెట్టి - రంగమం
 దపగతివోయె గామ నిగడ ప్రతిబద్ధుడ రంగనాయకా !

పరిచితి యోగనిష్ఠ నిజ భక్తుఁడు దన్నిట బాడుచుండ నా
 హరి భుజ మధ్య కంచుకము హర్ష భరంబునఁ బిక్కిటిల్లె, నం
 బురుహ నిభంబులొ కనులఁ బొంగె, బ్రహ్మోదమయోంబుపూరముల్
 గురిసెను రంగమేఘ మనుకూల కృపారసవృష్టి భక్తుపై.

■ సమయంబున :-

కాయచ్చాయలు గాఢ సంతమనమున్ శిండింపు, సంపూర్ణతా
లాయామాకమునగులు భూగగన మధ్యవ్యాప్తమై యుండి ను
చ్చాయంబై వటు దివ్య దీప్తి యెడటన్ సాక్షాత్కరింపన్ నిర
త్రాయా తాళు తడి త్రృకాశ మని సంభావించె భక్తుం డెడన్

త త్రృకాశంబు తోడొన వడిగి తడిగి
నీల కువలయ మూర్తియై నిలిచె నెదుట ;
గాఢ సంతసునంబునఁ గరఁగిపోయె
నెటుఁగ డాతఁడు శోకాగధహృదయఁ డగుట

కిన్నులు మూసి యాతఁ డతి గాఢ సమాధి నిమగ్నుఁ డయ్యె, నా
కున్న శరణ్యుడైన హరి బాక రూపముఁ దాల్చి నిల్చె నా
యన్నుఁమిన్న వాకిట మహార్థ మణిక్రకర ప్రదీప్తమా
గిన్నెను బూని , పార నతికిన్ విస నయ్యె గవాట ఘట్టనల్.

వచ్చె విటుం డొకం డనుచు వార మరాజరితాంగి వచ్చి, యో
కుచ్చని వింటిజో దినఁగ వాకిట నిల్చిన బాలు గాంఁఁయున్
బచ్చల హేమ పాత్రమును పాణిపుటంబునఁ జూచి గారవం
బుచ్చవడంగఁ బల్కె వినయావనతానన వానర ధ్వనిన్.

అయ్యవచ్చినాడె నతి విస్తయం బయ్యెఁ
దియ్య విలుతు తండ్రి తీరుఁ దోచెఁ
తైడి గిన్నె నేడు పార్థివుం డంపెనో
చూడ ముచ్చటయ్యెఁ జూపుమయ్య !

అనుటయు నా వామనుండు :-

గురువు లగు నాళువారలు
గురుతరకృప సంపినారు గొను మిద్దానన్
అరుదై న హేమ పాత్రము
నరిగెద నే వైళ, మనుచు నయ్యది యొనఁగెన్.

భర్త పాత్ర మొనఁగి నరుగిడె బాలుండు
ఆళువారి గాంచి యరఁగుమీన ;
జరర పలెకె స్వామి ! చనుదెంచు లోనికి
దరుణి పిలిచె విమ్ము దాసురాలు.

ఏమో వార్ధక చిత్తవృత్తి యిది నా శేనాటి కెట్లుండునో
స్వామీ! మీరలు శాంత మూర్తులుగదా! సామాన్యపైఁ గోపమా?
శ్రీమంతుల్ గృహజేది నుంటఁ గని నా చిత్తంబు క్షోభించెనున్
భూమీశుల్ దమసాటివా రగుదురే భూమీసుర గ్రామణీ !

జరర వనితా సమాహ్వాన శబ్ద మపుడు
కర్ణపేయంబుగా విని కాయజ్వారి
హయ, లోనికి నరిగె నాశ్వాస లవుడు
దెలఁగఁ గుక్కుట కంత కామళ రవంబు

అరుణ చోదిత సప్త తురగ ఖర క్షుణ్ణ
ధూత శైలిక ధాతు ధూళి యనఁగ
ఖండిత మండప కాచు నిర్వహద స్మగ్
ఝుంర శీకరాసార జాల మనఁగ
సంతరాదిత్య విగ్రహ నిరూపిత వాసు
దేవ కాస్తూభ రత్న దీప్తి యనఁగ
జంభారి కుంభీకృత కుంభ సంభృత సాంక్ర
సిందూర పటల క్రునేక మనఁగ

బద్ధిసీ సూర్య సూత్ర వివాహవేళ
వాసవీ ముఖ కుంకుమస్థానక మన
జారు చక్రైక సప్తశ్వ సహిత మగుచు
రవి రథము దోచె నరుణ పురస్కరముగ

జంభారి కుంభీంద్ర కుంభ సూత్ర సాంద్ర
సింహార శాంతులఁ జెల్లు నెవ్వరి
ఉపయ మహీధర ప్రోహృత గై రిక
ద్రవ రంజితబులె దనరు నెవ్వరి
మరిపుల్ల హుక్ ప్రభ ప్రభాజాల
జటిలంబులై యొప్పు జకల నెవ్వరి
కన్మరాగ ప్రభావ పటలాంకురాస్పర్శి
సుకువీధి భగణంబు నూపు నెవ్వరి
అంభ తమసాంతర స్వైర యానధీర
పారదారిక చోర దుర్వార గంధ
బంధురానంద దళిత పాణింధమమ్మ
లెవ్వరి యా భాను భానువు లెనక మెనఁగె

పురుషాత ద్విప కుంభ పీఠములపైఁ బొల్పడు సింహారపుం
నెరలన్ లేదొగ రెక్క సక్కి, యుదయాద్రిన్ భాటు రిక్తాదు ని
ర్ములన్ దానము లాడి, శోణ దునులన్ జంభారి దిక్కుంభిని
సౌ మాళిన్ కనువట్టె భాస్కర కవోద్యత్సాధ్య రాగ ప్రభల్.

జాతె దమంబు - తామరల సాంద్ర మరందము లూరె - ది
గ్గారము దూర మాయె - ద్విజ వర్ణము మేతకు వోయె - జేపతా
నారములన్ సెలంగెఁ బటు కాహళ నివ్వనముల్ - కవేరజా
తీరమునన్ మహీసురులు తీరము లాడి యొసంగి రర్హముల్.

శ్రీరంగేశ్వరు నభిగమ

నారాధన మాచరించు నర్చకుఁడు కన్దా

టారరమఁ దెఱచి నన్నిధిఁ

జేరం జని పాత్ర శుద్ధిఁ జేసెడు వేళన్.

కొంచున పాత్రంబుల నము

దంచరి మగు హేమ పాత్ర మచ్చట లేమిన్

వంచన తన్నరు లిది గ్రహి

యించి రటం దెఱుకవఱచె నీశున కంతన్.

నరపాలుఁడు పుర రక్షక

వరుని బిలిపించి చొర్య వద్దఱి నెఱుంగన్

వెరవరుఁ కాజ్ఞ యొనఁగి నఁ

బరుపత బంధించి రచటి పరివారంబున్.

పణ్యవని తొలయంబునఁ బనులు నేయు

కుంభ దాసికి బ్రయుఁడైన కుచిటుఁ డొక్కఁడు

బద్ధఁడై యుంట నది గాంచి భటు కుల్కాగ

గణ్ణుఁ గని పల్కె తరుణి దుఃఖమున నిట్లు.

హేమ మయ పాత్ర మార్క ! మా యింట నుండె

నాళువారలు బంపె మా యమ్మ కదియు

నర్ధరాత్రంబునం దొక్క యర్భసండు

వారి శిష్యుఁడ నంచుఁ దా వచ్చి యిచ్చెన్.

అనుటయు నృపు నానతినిన్

దనుజాలు వ్రహ్మాదుఁ గట్టు త ద్విధ మొప్పన్

ననుజాంతక భక్తుని వెన

ఘన పాళాపృథునిఁ జేసి కాటియ పెట్టన్.

ఇటు స్మృత శాసనంబున రాజభటులు -

వరుష క'శాభిఘాతముల భక్తుని దేహము నొంప భాధలన్
బొరవ్వఁడు - రక్ష రేఖ లటఁ బుట్టవు - త న్ముఖ కాంతి శోభయున్
దజగదు - తత్పరత్వమున, దైత్యకులాంతక ! రంగనాథ ! యం
చురగశయానుం డలచు నూర్జిత భక్తి సవన్య చిత్తుడై.

అంత దంబాధ్యక్షుండు పేరొంగంబున నరపాలు మ్రోఁ నిట్లనిననువించె -

బాపఁడు చోరవృత్తి హరిభాజనమున్ హరియించె దాసికై
భూప లలాహు ! యీతనిని భోగినిఁ డగఁబట్టి తెచ్చినా
కీ పుర రక్షకుల్, విబుధు లీతని నోవ న నిర్ణయించి యే
రూపున నాజ్ఞ యిత్తురొ నిరూపణ నేయుఁ డభిజ్ఞ శేఖరుల్.

అని రాజు ముదల యిడిన యనంతరంబ రాజాస్థానంబున నధికరణ ప్రాప్తి
వాక సాన్నిధ్యంబున విట విత్త హరణ ప్రవీణ యగు నా జరద్యేశ్య యిట్లని
వాఙ్మూలం బొసంగె :-

వామనుఁ డొక్క బాలకుఁడు వారికి శిష్యుఁడ నంచుఁ దెల్పి, మా
కీ మనీ భాజనం బొసఁగె నింతియ కాని మ తే మెఱుంగమో
భూమిప ! రంగనాథు గృహభూమి వృథార్థశకీలబద్ధమై
యామిక రిక్తీతు బగు నయారె ! చొరంగ వశంబై మాన్వశల్ !

గణికా సంగమ మిచ్చగించి, గుడిలో కైంకర్యముల్ మాని, దు
ర్గణ పుండంబుల కాలవాల మయి యుత్కృచ్ఛార్థ మీతండు రు
గని మాణిక్య కిరీటమైన హరి వక్షిః కౌస్తుభంబైన ది
స్మృతి కాంచీగుణమైన యూరక వారింపన్ జూని భూమిశ్వరా !

అనుటయు భక్తిగ్రగణ్యం దగు న మృనివరేణ్య గుఱ గణంబుల నూహించి
నృపాల శేఖరుం డిట్లని యాన తిచ్చె :-

స్వామీ! మీరలు భక్తశేఖరులు - మీ చార్ిత్ర మిట్లాట మా
శేమా చోద్యముఁగాగఁ దోడె, హరిదో యీ కీతి గావించెనో !
తామె యిట్లునరించి నారలో! భవ త్సాన్నిధ్యమం దున్న యా
భూమి దేవకులార్భకుం దెవఁడు? వాఙ్మాలంబుఁ దెల్పం దగున్.

అని పదిక నా హరి భక్తుండు .-

దేవుని నేవ మూని నుదతిమణి నీమెను జెట్ట వట్టి యా
దేవికి దేవదేవుని యధీనమునం గల గిన్నె నిచ్చ భూ
దేవుఁ డటంచుఁ దెల్పి రిట దేవర! యీ యభియోగ కారకుల్
శ్రీ విభుఁ డిట్లు నేయు నొకొ? శిష్యుఁడు తే డిక నాదె నేరమా!

కా వన నమ్మువా రెవరు? కావలివారలచేతఁ జిక్కఁడఁ
భూదవిజార్భకుం దెవట వోయిరో శిష్యుఁ డొకండు శేడు, దా
మోదరు గిన్నె తధ్య మది యుగ్మలి యింటనె చిక్కె, మన్మథో
న్మాదవహతిం దొనర్చెను ననర్థము లిట్టివిఁ గాక యుండునే?

అన విని నరపాలకి తిలకుం డిట్లవియె .-

దేవ బ్రాహ్మణ విత్ర చౌర్యమున భూదేవుండు వండున్ డగున్
దేవీ నిగ్రహ భీతి నీతఁడు నము ద్విగ్నాత్ముడై చేసె రం
గావాసంబున హేమ పాత్ర మారణం బట్లాట నిష్కాస్యఁడౌ
నీ వాస్త్రన్ బురిఁ జాటి తస్కరు నెసన్ హీనాత్ము బంధింపుఁడి!

అంతటఁ గాలకింకరుల యాకృతి నొప్పు భటాళి వచ్చి, భూ
కాంతుని యూనెతిన్ ద్విజానిఁ గర్మశేషాశ నిబద్ధ జేయ, డై
త్యాంఠకుఁ డొప్పు నెప్పుడు కృతాంత కిరాంత నిపాంత పాశ సం
క్రాంత శరీరుడై యుదర కల్పిత బుధయుతో నహిండువై.

అంతట రంగనాథాయణున స్వామి సంవర్షవార్షం బరిగిన యర్చకుండు
గర్భాలయ కవటంబు దెంచి, దామోదరుం డగు రంగనాథు వద్దుత దృశ్యంబు
గాంచి, ఆశ్చర్యాభిభూతుండై యిట్టి విశక్రిందె -

కర మాశ్చర్యము రంగనాయక ' భవ త్కల్యాణ దేహంబు ను
స్థిరణన్ శేష ఫణింబ్ర పీఠమునకున్ దీన్తో గ పాశ్చర్యులన్
పెరి పావంతయు లేకఁ గట్టి రసురోర్విధ ర్త వై రోచనుం
డరవిందాక్ష ' ప్రతిక్రియాభిరతి నత్యాచారమున్ నల్పెనో !

భవవారాకర ముగ్ధ మాశ్చర్య జన ప్రారబ్ధ కర్మానుసం
భవ బ ధచ్చిదురంబు నీడు గుణ కర్మ ధ్యానమో దేవ ! నే
డవివేకాన్వయఁ డెప్పుడీ కరణి నత్యాచారమాన్ నల్ప, వా
డవనీశాగ్రహ పాత్రుండై యిపు డవధ్యస్తానమున్ జేరెడున్.

అంత నద్యస్తానము నకు గొంపోయెడిన విప్రనారాయణుండు రంగనాథుని
స్తుతియించుచుండ, ఇట రంగనాథు నాలయంబునందలి మహాద్భుతం బుర్వకుండు
రాజునకు నివేదింప, నాతం దాశ్చర్య ముగ్ధు మానసుండై, స్వీయావిమృశ్యకారిత్వ
చింతాపరుండై, సత్వరము కడివయ పరివార పరివృతుండై యర్చకుతోడ వధ్య
స్తానంబు సేరి, రంగనాథ ధ్యానాదీన మానసుండై యున్న విప్రయోగిం గనియె

విప్రనారాయణ కృత రంగనాథ స్తుతి

బహు రత్న మేదురోజ్వల కిరీట చ్ఛాయ
జరతార్క దీప్తు లఁ బరిభవంతు
ఉపయాద్రి శిఖరీపై సుష్టాంశు కై వడిఁ
బాద నూపుర మణి క్రాంతలు పెలుంగ

కొబ్బర దివ్యానగతుండైన రవి దీప్తి
యనంగ నడ దాభిగ మతిశయింప
ముఖ చంద్ర మండల స్ఫుట కామిది కాంతి
నేతు పథాలోక నీను మెఱయ

ప్రార్థిశను బాదములు పాచి, పశ్చిమమున
శిరము మెఱయంగ వీపు నుత్తరము జేర్చి
పూర్ణ దృష్టిని లంకపై బొందుటచు
నాగ శయనుని గొల్తు మన్నాభు నెవును.

రామత్వంబున నీతకై హర ధను ర్భంగంబు గావించ, 11
శ్యామిత్రుండు పురోహితుండుగ విదేహాధీశ యజ్ఞాపనిన్
భీమాకారత నొప్పు కాగ్మకము దోర్వీర్యాతి రేఖంబునన్
భూమిశుల్ వెగడొండ్రుంచెడు భవ న్మూర్తిన్ మదిన్ గొల్చెదన్.

హర చావంబు భుజంగ భోగ నిభ బాహు యుగ్మ నిష్పీడిత
స్వరసంబై, విరసేక్షు కాండము క్రియన్ భగ్నంబు గావించఁ ద
ద్ధరు శబ్దంబున భగ్న మయ్యె వెన రక్షోనాథ శుద్ధాంత భా
గుర కాంతాగళ సూత్రముల్ దశ ముఖానుధ్వంస శంసంబులై.

పారావార విశోషణ ప్రవణ దోర్వాసార పర్యాయ వి
స్తారాకృష్ట కరోర కార్మక సమదృష్ట ద్వాణ వహ్ని చ్ఛటల్
వారి స్త్రోమము నింకఁ జేయంగ నకూపాంతరవ్యాళ భో
గా రూఢోబ్బల రత్న దీపములు నీ కారాత్రికంబుల్ గదా!

మత్త మయూర కంఠ దుచి మన్మహితాశ్వసహస్ర యుక్తమై
యుత్తమ సారథితవ్యమున నొప్పు మహేంద్ర రథంబు నెక్కి, రా
జోత్తమ రూప్తివై యనుర నొంచిన నాటి భవ త్రప్తతాపమున్
జిత్తమునం దలంచెదను జిత్తజ పంక నిశోషణార్థిన్.

తురగ చోదక పురందర సూతకర్ణ జ్వ
 రాపాదక గరు సృహేశుగములు
 విగ్రహ వాయువాహు హత కుంభకర్ణ కా
 హా సృజా నిమజ్జనాప్యాయితములు
 రక్షః కులా ధ్యక్ష వక్షః కవాటార
 కుట్టన కుట్టతాస్థి కుట్టకములు
 వర్మితానుర బృహ ద్యక్షస్థోత్కాంత
 తాంత కేగక్షిప్త సాల తకులు
 సాల సప్తక శైల రసాతలాంత
 రాశ జంఘాల చరణ దుర్వార కేగ
 విదళితాఖండలాత్మజ విక్రమములు
 శరణ మగు రామ ! నాకు నీ సాయకములు.

దేవతా ద్రవ్యంబు దీయంగఁ దలఁచిన
 హృదయంబు భిన్నమై చెడరుగాక !
 కనక పాత్రముఁ దీయ కర యుగ్మ మిప్పుడ
 పటు ఖడ్గ హతి నీడి పడునుగాక !
 చార్య వృత్తికి దేవ సదనంబుఁ జేరెడు
 పదముల నిగడముల్ లొదలుఁగాక !
 ధరణీశు సభ నసత్యముఁ బల్కు నా జిహ్వ
 శత్రు విశీర్ణమై చనెడుగాక !
 మహిత సాష్టాంగ యోగ సమాధి నిమ
 దేవ ! నిను నిత్య మెడఁదఁ జింతింతునేని
 రంగనాయక ! యీ మహారాజా నెదుట
 సత్య మగుఁగాక మ ద్వాద్యకృత సరణి యిపుడు.

అని యిట్లా హరిభక్తుండు హస్తాస్త్రాప తస్తుండై నుతించుటయు నాశ్రీ
వత్సలుండును, పరమ దయాళుండును నగు శ్రీరంగనాథుం డర్చక ముఖంబున
ట్లానతిచ్చె :-

వరగన్ వైష్ణవ తర్కసం బవనినాపాలావిపాలంబుగా
వరుసన్ దెల్ప మదీయ భక్తు లుదయింపన్ బాంధ్య చోళాభ్యుపా
ధరణీ భాగము లున్విలోఁ గకు బనిత్ర ఫాసము ల్లాపె ! మే
లరయన్ జాలపు మ ద్విభూతి వనమాలాంశంబును మ్మూలండున్.

మా కిరఁ డెప్పడున్ దుఁసి మాలలఁ గూర్చి యొసంగుచుంటయున్
మీ కెఱుంగఁగరా దితని మేలిమి జన్మ, నాదీయ భక్తి వే
బోఁక నితరు శబ్దచయ వుష్పచులన్ దిరునూఁ గూర్చి మ
మ్మి కవి ద్రామిడోక్తుల మహీశ ! నుతించును బ్రాహ్మ్య వేళలన్.

భాషా గీతియు భక్తలోక రచిత ప్రసీత సూక్తి చ్చటా
వేష స్ఫూర్తి వహించియున్ దివిజవా స్విన్యాస తుల్యం బగున్
యోషా రత్నము భూమికా రుచులచే నొక్కొక్క రూపంబుగన్
భాసించన్ దలపించుఁగాదె నెన ద ద్భామా స్వరూపంబునన్.

వనమాలాంశమునన్ జవించిన మహా భక్తుం డిత్తుడౌ గదా !
వనితా రత్నము దివ్య కామినియు, ద ద్భాలుండు సైన్యాధిపుం
డని భావించుచు చౌర్య నృత్తియు తిదీయానంగ రంగంబు మ
త్తను బాధంబు మదీయ కృత్యము లగున్ ధాత్రితలఱుండలా !

నొలి జన్మంబునఁ జుప్పనాక యిది, మద్దోర్ద డ చుండాసిని
ర్దధిత ప్రస్ఫుట నాసికాగ్ర యగుచున్ రాగాంధయై, మస్మథా
కులతన్ దేహము వీడి ద్వాపరమునన్ గుణైశ్చుతింబుట్టి, నా
వలనన్ కొంత సుఖంబు గాంచియును పభ్యర్థించె సాగత్యమున్.

వనమాలాంశమునన్ జనింతు నబలా ! వారాంగనా జన్మ నా
వన సీమం బని నేసి వాగ్రతి గతి సంధ క్తంబు భక్తించి, పా
వనతం గాంచి వదాబ్జ నేవ యోనరింపన్ వచ్చు నీ కంచు నీ
వనితం గూర్చి వరం బొసంగితిని రాజా ! యిట్లు చెల్లించితిన్.

ఋశుద్ధుండు మదీయ భక్తుఁ డితఁ డీ భర్తాంబు పాత్రంబు నే
సరవిందాక్షి కొనంగినాడ నిది వేశ్యా శుల్కమా గాన, భూ
వర ! యుగాహ్యము, దేవదేవి ధన మీ పాత్రంబు, భూదేవు నా
వర మొప్పంగ వినుక్తుఁ జేయు మిచటన్ దండుండు లే చెప్పడున్.

అనుటయు విప్రనారాయణుండు -

స్వామీ ! దండుండ నున్న వాడ నిచటన్ సర్వస్వమున్ వీడియున్
గామాంధత్వముతోడ వీడితిని మీ కైంకర్యము ల్లాస నన్
రామాబద్ధ నొసర్ప భూతకుల వద్య స్థానమున్ జేర్చగా
భూమికా ! వెన నాజ్ఞ యిమ్ము సరకంబున్ బాయుదున్ నిష్క్రమిన్.

మహిని నారూఢ పతితుండౌ మానవునకు
గనసు నిష్క్రమితి మరణ దండనము దక్క
పద్మనాభుని కరుణాక్షఁ బాత్ర మగుట
వరమ పదనాభు నేవింపఁ బాడి యగును.

అనుటయు హరి యిట్లనియె -

నీ యిచ్చయె వత్సా ! యిట
వా యుడుగుము నొసంగుచుంటి బ్రాయశ్చిత్తం
బాయు శ్రీకర మిది యగు
బాయును నీ కింక సర్వ పాపము లనఘా !

భక్తాంఘ్రి పాద తోయము
 మూక్తికి సాధనముఁ గాన మునివర ! యిట నా
 భక్తుల నన్నిధిఁ గొను మను
 రక్తిన్ 'భక్తాంఘ్రిరేణు' రమ్యాభిదయున్.

భక్తపాదోదకంబున పావనతను
 గాంచినాఁడవు గాన లోకంబునందు
 'భక్త పదరేణు' వను పేరఁ బరగు మింక
 నిది మదీయాజ్ఞ యగును మీ కెల్లరక్షను.

రాసక్రీడ మదీయ కృత్యములు భూర్త క్రీడలే ? మానులా
 వ్యాసాదుల్ కరియి పరే యటుఁ నీ భక్తాంఘ్రి భూభీ కళల్
 ఆనక్తిన్ లిఖియింఁ, బాడ, విస నిత్య శ్రీ యశ స్సౌఖ్యముల్
 భాసించున్ మహి సర్వ మానవులకున్ బహ్వయు రారోగ్యముల్.

అని హరి యానతిచ్చుటయు రాజేంద్రుండు సగౌరవంబుగా శ్రీమన్నారాయణ
 చరణ కమల ద్వంద్వ సేవా పరాయణుడైన విప్రనారాయణుం గొని వచ్చి, భగవ
 త్సాన్నిధ్యంబునఁ బ్రణిపాత పురస్కరంబుగా శరణాగతుం డయి, తత్కృపాలబ్ధ
 పంచసంస్కారుండై సుఖం బుండె గణితా శిరోమణి యగు దేవదేవియు రంగనాథ
 కృపా కటాక్ష విజ్ఞానగు ప్రహరంబున నిరస్త కిర్తిషయై, జ్ఞాన వైరాగ్య భక్తి
 సమన్వితయై, తన సర్వస్వంబును భగవద్భాగవత కైంకర్యంబులకు వినియోగించుచు,
 సద్వర్తనంబున దేహ యాత్ర గడపుచుండె.

శ్రీ నాథమునుల వైభవము

‘సంగత సాహిత్య కళానిధి’

శ్రీమాన్ నల్లాన్ చక్రవర్తుల కృష్ణమాచార్యులు

— ❀ —

“నమో ఒదివ్యాద్యు తాక్షిష్ట జ్ఞాన వైరాగ్య మూర్తయే
నాథాయ మనయే లగాధ భగవ ద్భక్తి నివ్వవే”

జ్ఞాన భక్తి వైరాగ్యములు

జ్ఞాన భక్తి వైరాగ్యములు కొందరివి ‘ఇట్టివి’ అని యూహించ వచ్చును. ‘వీరి కీ విషయమున నింత జ్ఞాన మున్నది, వీరి వైరాగ్య మిట్టిది; వీరు జ్ఞాన భక్తి వైరాగ్యములను ఈ సాధనములచే నభ్యసించిరి’ అని ఊహించి చెప్పవచ్చును. కాని, నాథమునుల జ్ఞాన మీ విషయములందు ‘కొంత మాత్ర మున్నది’ అని చెప్పటకు కుదురనిది.

నమ్మాళ్వారుల విషయమున - ‘శృంగే తృష్ణా త త్వ మివోదితం’ భగవ ద్భక్తియే ఈ రూపమున సవరించిన వని చెప్పబడినది. మరియు - ‘పత్మ్యః శ్రియః ప్రసాదేన ప్రాప్త సర్వజ్ఞ సంకడమ్’ శ్రియఃపతి అనగ్రహముచేత నమ్మాళ్వారులు ‘సర్వజ్ఞులు’ అని చెప్పబడినది. కాని, ‘నాథ మునుల జ్ఞాన వైరాగ్యము లచింత్యములు, అచ్యుతములు, అక్షిప్తములు’ అని కొనియాడబడినవి. అంతియే కాక, నముద్రమనునకు లోతు ఎట్లు దురపగౌహమో, అట్లే - ‘నాథ మునుల భక్తి లోతు నెరుంగుట కష్టమే’ అనిరి. మరియు, వారి ప్రాప్తు లగు యామునాచార్యులు - ‘అకృత్రిమ త్వ చ్చరణారవింద ప్రేమ ప్రకరౌ వధి మాతృవంతమ్’ అనిరి. బంగారమునకు కాంతి, పుష్పమునకు సౌరభము ఎట్లు సహజములో, నాథమునులకు భగవ త్పావ భక్తి

అట్లు సహజము. అదియును సాధారణ చరణారవింద ప్రేమ మాత్రము చాలక, ఆ గాఢ భక్తి నాధమునులే అవధి యట. అదియే ప్రపత్తి, నిర్భరత్వానుసంధానముతో భగవత్ప్రేమ పారతంత్ర్యము లనుసంధించుట 'స తస్యంగాఢ్యవ నిస్సహా' అనినట్లు, ఎంత ధన్యాత్మునకై నను సత్సంగమువలన సంపారమందు వైరాగ్యము, దాని వలన ఆత్మయొక్క స్వరూపము లగు అణుత్వ - కించిచ్ఛతాదుల నెరుగుట, లక్షణములైన కేవలత్వ పారతంత్ర్యములను ధరించుట కుదరదు. కాని, నాధమునులకో ! మొదటి దెప్పడు సహజమో, పరంపరయో - తక్కిన వన్నియు సహజ సిద్ధము లైనవి. 'కవితా వనితా' చైవ స్వయమే వాగతా వరా' అనిన రీతి, కవిత్వము స్వయం సమృద్ధ మైనదే హృదయ మగును భక్తియును స్వయం సమృద్ధ మైన పుడే రమ్య మగును. అట్లు కానిచో - అది 'హృదయ భక్తి' అనె బడక, 'సభ్య భక్తి' అనెబడును. సాధారణముగా భక్తి వృక్షము నకు - హృదయ భక్తి, సభ్య భక్తి అను రెండు శాఖ లున్నవి. ఇందు హృదయ భక్తి - పరిసమాప్తము, వర్ణమానము అని రెండు విధములు. ఆత్మ లాభము కొరకు అంతఃకరణ శుద్ధముగనే ఆవిర్భవించి, ఆత్మ లాభము కలుగగనే పరిసమాప్తినొందునది పరిసమాప్తి భక్తి. దీనికి ధ్రువాలు ఉదాహరణము. ఇంక, భగవద్గుణాన సంధానము నిర్వాచముగా - అంత కంటకును అభివృద్ధి నొందునది వర్ణమాన భక్తి. ఇందు, సీతా - దుక్కిణీ - శుక - పరాశుర - పరకాలాది సూరులుదాహరణము. నాధ మునుల భక్తియు ఈ కోవలోనదే.

సభ్య భక్తి యందు వ్యాసాదుల భక్తి - యోగ్య భక్తి అనియు, రావణుని సభ్య భక్తి - యోగ్య మైన శివ భక్తి యనియు నిర్వచించు లగును. కంస దుష్కోధనాదుల భక్తి - అయోగ్యము,

1 హృదయ భక్తి యనగా - హృదయమున బుట్టినది. సభ్య భక్తి యనగా - బాహ్యముగ గోచరింపనది.

అవాచ్యము అని, మన పూర్వాచార్యులు నిర్దేశించిరి². ఇంక ఈ ద్వితీయ భక్తి విషయము నాథ మునుల చెంత స్మరణీయమే కాదు. అందుచేతనే, 'అకృత్రిమ భక్తి నాథ మునులది' అని కొనియాడ బడినది.

మూల పురుషులు

భగవత్ పూర్వపు విష్ణు పురాణాదులచే పర్యవసన్న మగు ప్రపత్తి - విశిష్టాద్వైతమునకు మూల స్తంభము. ఆచార్యులు, ఆచార్యులు అని మన పూర్వాచార్యుల నిర్దేశనము, విభజనము. ఆచార్యులు నిరతిశయ ప్రీతచేరి భగవద్గుణానుభవము చేయఁగా - ఆ అనుభవము రస ప్రవాహమై, అక్షర రూపమున 'నాలాయిత దివ్య ప్రబంధము' అయినది. వారికి కౌతూహలము కాని, ఎంతయంతో పని లేదు. ఆచార్యులు ఆ ప్రబంధములను, ప్రబంధార్థములను - 'ఆది నోతి హి శాస్త్రార్థాన్' అనినట్లు, మహా దర్శములను గ్రహించి, దేశములు పర్యటించి, అధీతి బోధాచరణములు చేత జనులను తరింపఁ జేసిడివారు. సమ్యాచార్యులు సర్వ ప్రపన్న జనులకు మూల పురుషులైనచో - నాథ మునులు ఆచార్యులలో మూల పురుషులైరి. అందుచేతనే, ప్రపన్నుల తిరువారాధనమునందు - 'నాథ యాము నాది పూర్వాచార్యభోక్త సమః' అని, బోధశోకచారములందు వారికి స్థాన ముండుట, వాక్య గురువరంపరయందు - 'శ్రీమ న్నాథ మునయే స యః' అని అన సంధింపఁబడుట. మణివాళి మహా మునులు ఉపదేశ రత్నామాల యందు - 'నాథముని ముదలాన సందేశికరై అల్లాల్ పేదై మనమే ఉండో పేళు' నాథ ముని మొదలైన దేశి

■ ఈ భక్తి విషయము లిట్లు, కీ : శే. చిలకమర్తి కందాడై బుచ్చయ్యచార్యులవారి 'నవ రహస్య మంజరి' యందు వివరముగా ప్రతిపాదించఁబడినవి

కులు బేక, ఆత్మారుల దివ్య ప్రబుధములు గాని, త దర్శములు గాని మనకు కరతలామలకము లయి యుండెడివి కావు' అనిరి.

నాధమునులు గృహస్థశ్రమ నివిష్టు లయినను - 'వేదాంత విజ్ఞాన సునిశ్చితార్థాః సన్న్యాస యోగా ద్యతయః శుద్ధసత్త్వాః' ఉపనిషదాదుల విజ్ఞానముజేత వరమాత్మ స్వరూప మెరిసి, సన్న్యాస యోగ మపలంబించి, యత్తులై, శుద్ధ సత్త్వ గుణము కలవారు' అని చెప్పినట్లు, బాహ్య యతి వేషధారులు కాకున్నను, అష్టాంగాది యోగ విద్యారహస్య గ్రహణ పారీణులై, వరమాత్మ సాక్షాత్కారమును బొందిన మహా యోగేశ్వరులు నాధమునులు. వీరి పేరున నున్న ముగి శబ్దము - వీరు ఎల్లప్పుడు మనన శీలు రని స్పష్టపరచుచున్నది. వీరి మొదటి నామధేయము 'రంగనాథులు' అని. వీరి మనన శీలము చేతనే వారిని ప్రత్యక్షముగా తనాభవించిన శిష్యుల ద్వారా - 'నాధమునులు' అని అన్వర్థ నామ మేర్పడినది. నాధ మును లను శబ్ద మునకు - రక్షితులకు మనన శీలులకు, అనన శీలులలో న్నగ్రేసరులు' అని అర్థము చెప్పవచ్చును.

క్షేత్ర దర్శనము

దక్షిణ దేశమున పీఠ నారాయణపుర మును క్షేత్రము గలదు. దీని నిపుడు 'మన్నారు గుడి' యందురు. మొదటి పేరు చోళవంశ్య ప్రభువులలో నొకరి పేరున నెలకొన్నది. రెండవది - మన్నారు గోపాల స్వామి ఆలయ మగుటచేత ప్రసిద్ధ మైనది. 'మన్నారో' అనగా - శాశ్వత ప్రభువు అని అర్థము. మన్నారే క్రమముగా 'మన్నార్' అయినది. శాశ్వత ప్రభు పగు రాజగోపాల దేవునికి నివాస మైనందున, ఈ క్షేత్రమగును - 'దక్షిణ ద్వారక' అని ప్రసిద్ధి కల్గినది. ఆ క్షేత్రమున 'ఈశ్వర భట్టారు' లను వైష్ణవ విద్వాంసు లుండిరి.

వారి కుమారులు నాథమునలు.³ తండ్రిగారి వద్ద వేదాంగము లభ్యసించిరి. అభ్యాసమునకు మించినది అర్థావబోధకము. దానికి వారి ప్రతిభయే మూల కారణము. ఇంకారు గోపాలుని కృత్య సేవ యందును, పితృసేవ యందును లేదు జీవితమును ధన్య మొనరించుకొను చుండిరి. ఇట్లుండి,

“అయోధ్యా, మధురా, మాయా, కాశీ, కాంచీ, హృదయికా

పురి ద్వారపతి దైవ స పైతే మోక్ష దాయకాః”

అను నభియక్తోక్తిని స్మరించి నాథ మునులు ఆక్షేత్రములను సేవించు నుకల్పము కలవా రైరి. వెంటనే - శంఖ చక్ర కా ద్యాయుధులను, పీతాంబర దివ్య వాసములను, గళశోభి కౌస్తుభులను, మహర్షి వైడూర్యకాంతి పరివృత్త సహస్ర కుంఠలులను, రుక్మిణీ సత్యభామా దేవితోధయపార్శ్వములను రాజగోపాలుని సేవించి, వినుతించి, ‘స్వామీ! నీవు శ్రీ రాజ్ఞవమును, నాగ పర్యంకమును వీడి, మధురయం దవలరించితివి. మగియ - నీ చే జేతి పర్చింది, అధిపసించి, ముక్తిస్థానము కాంగల నని ద్వారకను కటాక్షించితివి. అట్టి ద్వారక ముందు గు ష్టేత్రమును సేవించి కుతూహలము కలిగినది. నీ వనుగ్రహించి, అభ్యనుష్ఠా యొను గిజచో - నేడే పయన మయ్యెద’ నని వేడుకొనగా - రాజ గోపాలుడు అర్చక ముఖమున నావేశించి, ‘యోగ క్షేమం వహోమ్యు హమ్’ అని నాథమునులను కృపచేసెను. ధన్యోఽహం - కృతకృత్యోఽహం అని నాథ మునులు స్వామి ప్రసాదము శిరసా వహించి, ఉత్తర మున నమస్త దివ్య దేశములు సేవించి, శ్రమముగా - శ్రీ శగన్నాథను, శ్రీకూర్మము, సింహాచలము సేవించిరి. అచట నొకనాడు మన్నారు రాజగోపాలుడు నాథమునులకు స్వక్షు గోచరుడై, త్వరలో

3. నాథమునుల క్రిః, 827 పుష్కర ప్రాంతము వలన దానిచేత నిర్ణయము - సంపాదకుడు.

మరలి రమ్మని అజ్ఞాపించెను. ఆ యాజ్ఞతో - తిరుమల, “అహోబలము నేవించి, నాథమునులు తిరిగి మన్నారు గుడి చేరిరి.

స్వాగత సత్కారములు

మన్నారుగుడి పొరు లైన భాగవతోత్తములు నాథమునులకు ఘన స్వాగత మొసంగి, సన్మానించిరి. నాథమునులు స్వామిని నేవించి, ‘రాజగోపాలదేవా ! నీ యనుగ్రహమున ఉత్తర దక్షిణములందలి నీ యర్చనమూర్తులను నేవించితిని. ఆ యనేక మూర్తులయందు నీ ఏక మూర్తి సాక్షాత్కరించుచున్నవి’ అని, దర్శనానంద బాష్పములతో నాథమునులు కలికిరి. అర్చక - భాగవతోత్తములు నాథమునులను కేవలశ్రుత శరణి తీర్థ ప్రసాద ప్రకృష్టదనాదులతో గౌరవించిరి. అప్పుడు రాజగోపాలుడు ఒక అర్చకస్వామి ముఖమున నానేశించి, ‘ఇచ్చట నాథమునికి స్థిర నివాసము లేదు; ఈశ్వరు నా సన్నిధిని నిత్య నివాస మొనరింపవలె నని నా యిచ్చ కనుక, మీ రీ నాథమునికి గృహ నిర్మాణము గావించి యిచ్చి, సనాథులు కందు’ అని అజ్ఞాపించగా - వారట్లే చేసిరి ఆ నాటి నండియు నాథమునులు - ‘స్వ గృహే కో విచారోఽస్తి’ అని, నిత్య నైమిత్తికాదులయందు - ‘భగవత్ భాగవతాచార్య సన్నిధౌ’ అను దానితోపాటు, ‘స్వ గృహే’ అని సంకల్పము చెప్పకొనుచు, పితృ పుత్రాదులతో నాథమునులు సుఖా వాసము చేయుచుండిరి. వారు గోదాదేవి తిరుప్పావై యందు - ‘ఉంగళ్ ఉడైక్కడై తోట్లత్తు వావియుల్’ అని చెప్పిన రీతిగా - తమ పెరిటిలో పుష్పరామాదుల నేర్పరచి, ఆ నాటి నుండి, పెరియాళ్వారుల వలె రాజ గోపాలదేవునకు పుష్ప మాలా కైంకర్యము చేయుచు, శిష్యులకు శాస్త్రములను బోధించుచు, భగవద్ధుణానుభవముతో కాంక్షేషము చేయుచుండిరి.

దీప్య ప్రబంధ ప్రాప్తి

ఇట్లుండగా నొక సమయమున 'మేల్నాగు' నుండి కొందరు శ్రీవైష్ణవులు మన్నారుగుడి వచ్చి, రాజగోపాలుని సేవించుకొని, 'ఆరావముడే అడియే నడలం నిన్బాన్ బాయే' అను కది పాశురములు పఠించిరి. నాథ ముని లా పాశురముల కవితా వైభవమునకు, అథ తాత్పర్యములకు చుగ్గులైరి. వెంటనే నాథ మునిలు వైష్ణవ స్వాములు, జూచి సనివలముగా - 'స్వాములారా! మీరు ఫలశ్రుతిగా చదివిన కాయవ పాశురముల వేయి పాశుర ములలో ఇవి పది' అని యున్నది. తక్కిన అమ్మిరి వంతు అంటిది పాశురములు గూడ మాకు కటాక్షింపు' డని కోరిరి. వారు - 'మే మీ పది మాత్రమే ఎరుగుదు, మా ప్రాతము వారికి యింత మాత్రమే పారము' అనిరి. నాథమునిలు ఇగఁగి భేద పడిరి. 'యో! ఈ మహాత్మ్యైష్ట సంపూర్ణ ప్రబంధ మెట్లు లభించును?' అని ఉత్కిం రితు లయిరి. నిదకు, మేలునాటి స్వాములను కేవలమత్ర తీర్థ ప్రసాదా దులతో సత్కరించి పంపిరి అటుపిమ్మట, 'శరణోపగాధా సహస్రము' లభించు మార్గము సరయ దొడిగిరి. ఎచటను, ఎవరును చెప్పవారు 'కానరా' రైరి. తుదకు నాథమునిలు - సమ్మాన్వయల అవతార స్థల మగు కురికా పురికి బయలుదేరిరి. అచ్చట సుధురకవియాళ్వారుల శిష్యపరంపరలోనివారగు 'పరాంకుశ దాసులు' అను వారు తారన పడిరి. వారివలన, శరణోపగాధా సహస్రము 'తిరువాయిమొలి' యను పేరు గల్గిన దనియు, అది యేనాడో ప్రస్తుతమైపోయిన దనియు తెలిసి నది. నాథమునిలు కారణ మడిగిరి. తిరువాయిమొలి పరింకగనే దాని ప్రభావమున పారకులు వెంటనే మరణము బొంది, వైకుంఠ మేగుట చేతను, చేతనులు సంస్కారోన్ముఖు లగుటచేతను, దానిని కావేరి నదిలో పారవైచిరి' అని పరాంకుశులు పలికిరి. 'ఇంక మార్గమే లేదా?' అని నాథమును అడుగగా, పరాంకుశ దాసులు మీ ఆచార్యు లగుశన

కోపుల విషయమున మధుర కన్యలు రంగుల కిణ్ణియన్ శిరుత్రామ్ము,
అను పది పాశురములు కంఠమెరిచి పంపింపబడినవి. ఇందులకు
సహో - నమ్మాళ్వారులు ప్రత్యక్ష మగుచున్నట్లు చెప్పిరి' అని, కణ్ణియన్
శిరుత్రామ్మును నాథ మునుల కుపదేశించి, అందుచేతనే వాక్య
గురుపరంపరలో పరాంకుశహాసులు గూడ పంపింపబడినవి.

అశంతరము నాథమునులు అధికారస్వమి కోవెలకు వెళ్ళి,
స్వామిని నేవించి, తీర్థ ప్రసాదమును స్వీకరించి, నమ్మాళ్వారుల నివాస
మగు చింత చెట్టున కెదురుగా - ఇద్దరు పంపినాననుటై, అవర శత
కోపులో నునుపట్టు తడేక ప్రవణులై ప్రసాద వందల పర్యాయ
ములు కిణ్ణియన్ శిరుత్రామ్మును జపింపిరి. ఇది సహాముగా - నమ్మా
ళ్వారులు సాక్షాత్కరించి, నాథమహిమను ప్రకటించి ముగ్ధులై పదేక
మొనరించి నవాన్రగధా పరిమలమును తిరువాయి మొలినే
కాక, తక్కిన పదకొండుగురు ఆళ్వారులు - మేల ప్రబంధములును
ప్రసాదించిరి. ఆ సమయమున కిక్కణ్ణియన్ సాయింతుట, నాథ
మునులు లిఖించుట అవ్వదు తిరువాయి మొలిలో తొమ్మిదవ శతక
ములోని కదియ శతకము నుదలి పూతై పణ్ణి' అను తిరువాయి
మొలిలో నమ్మాళ్వారులు - 'మరణ పూక్కై వైకుంఠం కొడుక్కుం
బిరాన్' దీనిని కరించినవారికి మరణము కలిగిందే, వైకుంఠము నొసగు
మహాపకారకుడు' అని అర్థ విచ్చు పొగుడి విస్సంప, అచ్చట
నాథమునుల శేఖని అగినది. అప్పుడు సత్కర్ణులు - ఏమి? అని
ప్రశ్నించిరి. స్వామీ! పశ్య వాళ్ళారా! మారు సాయించిన ఈ
అర్థము చేతనే ఈ ప్రబంధము ప్రస్తుతమై పంపింపబడినది కనుక, కటాక్షించి -
సార భేద మొనరింపుడు అని నాథమహిమ ప్రకటించగా - నమ్మా

4 పన్నితరాళ్వారులు వివిధ దేవతలను, వివిధ రాజులను అర్చించినను, ద్వార
కాట్యం దగు సూర్యుని వలెనే వారి యాత్మలు సర్వములను విభజింప
నగును.

శ్వారులు వారి భాస మెరి, 'మనము నానాల్ వైగుండం కోడుకుం
బిరాన్' మరణానంతర ము నొసంగు నని మార్చి, నమ్మా
శ్వారులు సాయించిరి. అది పొంగి యోగ రహస్యము తెరిగించి,
ఈ నాలాయిర దివ్య ప్రభుని శూమిపై ప్రచార మొనరించు
మని అశ్వమేధ యొనగి, అర్చింపబడినది.

నాథముసుల నీలమల పురము చేరి, తన యిష్ట దేవు
డగు రాజగోపాలాచార్యుని ప్రబంధములు వినిపించగా - స్వామి
హృదయము రంజితమై, 'నీ ప్రబంధములు నాలాయిర దివ్య ప్రబంధ
ములను ఆమూల్యగ్రహణంబున వ్రాసిన భగవానులు వేదములను
ముగాది రూపములగా వ్రాసినట్లు, నమ్మాశ్వారుల తిరువాయి
మొలి, తిరువిరుత్తం, తిరుగద్యం, పరియ తిరువనాది అను ప్రబంధ
ములను చతుర్థేయంబుగా నిధిజించి, పెరియాశ్వారుల తిరు
వల్లాణ్డము ఆ వేదములకు టెంకార స్థానముగా నిలిపి, తిరుహంగై
ఆశ్వారుల మట్టియందు ఆ వేదములకు వడింగములుగా
నేర్పరచి, తక్కిన దివ్య ప్రబంధములు టెంకారములుగా విభజించి,
వానికి గాన రీతి కల్పించి నీని హేతూవు - ఆ ప్రబంధములయందు
పెక్కు చోట్ల పాటలు, పద్యములు, తాళానుకూల మగు వద్దతిలో
నుండుటయును. తరువాత పెద్దముసులు - తమ మేనల్లుం డగు కీశై
అగత్రాన్, మేలై అగల, మువాలకు దివ్య ప్రబంధములను గాన
రూపమున బోధించి, అది గ్రంథి నేర లందు ఆ ప్రబంధ గానమును
నెలకొల్పిండు' అని, యాచిను. సేక వైష్ణవ ప్రవచనములకు బోధించిరి.
ఆ నాటినుండి, పంసక్కుల నేర వేదాంతములతో పాటు, ఆ దివ్య
ప్రబంధములు శిష్యాగ్రంథములు వద్దతిని బోధింపబడుచున్నవి.
అందుచేతనే, నాటినుండి నడిచిన వైష్ణవ కుండితో త్తములు 'ఉభయ

వేదాంత ప్రపరక బిరుదముతో సలరారుచుండిరి. ఆ విధముగా నాథ మునులు లోకోత్తారకు లైరి.

జ్ఞాన విశేషము

ఇట్లుండగా - ఇరువురు వేశ్యాంగనలు తమ గానమున పర స్పరము శ్రద్ధ వహించి, న్యాయ నిర్ణయమునకు చోళ ప్రభు సంస్థాన మగు గంత్కొండ చోళపురమునకు వచ్చిరి. ఆ సంస్థానమందలి సంగీత న్యాయ నిర్ణేతలు ఒక యామె సంగీతమునకు మెచ్చిరి. చోళ ప్రభు వామెకు సమ్మానము గావించెను. రెండవ యామె పరాధవముచే గంపెడు చీకటి నెత్తి వేసికొని, దివ్య దేశములు తిరుగుచు, ఆ యా దేవ సన్నిధులలో తన గానము విస్పించుచు, క్రమముగా వీర నారాయణపురము వచ్చి, మన్ననల నన్నిధిలో గాన మొనరించెను. నాథమున లామె గానము విధిక్రమముగా ప్రశంసించి, ఆమెకు మన్ననల నన్నిధి గౌరవము లన్నియు చేసిరి. ఆమె సంతసిచి, చోళ పభు కేగి, 'ప్రభూ! నా గాన చూహాస్మ్యము నెరింగినవారు నాథమును లను నొక మహా మహలు వీరనారాయణ పురమున నున్నారు. మీ ఆస్థాన విద్వాంసులు అంతటి జ్ఞానము కారు' అని చెప్పెను. చోళ ప్రభువు నాథమునుల నాహ్వానించి, ఈమె గానమును వీని విశేష మున్నది? అని యడుగగా, నాథమునులు - చోళాధిపా!

“షడ్ మధ్యమ నామానా గ్రామో గాయంతి మాసవః

న తు గాన్ధార నామానం స లభ్యో దేవ యోనిభిః ”

షడ్ మధ్యమ గ్రామములను మాత్రమే మాసవులు గానము చేయు గలుగుదురు. గాన్ధార గ్రామమున పాడలేరు. ఆ గ్రామము దేవతలకు మాత్రమే శక్యమైనది' అని శాస్త్రము మీ సంస్థానమున నున్న సంగీత విద్వాంసులు షడ్ మధ్యమ గ్రామములనే ఎరుగుదురు. ఈమె

దేవతా మాత్ర శక్త్య మగు గాన్ధాగ గ్రామము పాడుటచే, ఇచటి వారు కమె గాన మాహాత్య మెగుగలే రైరి' అని నాధమునులు చెప్పగా, చోళ ప్రభువు - 'మీ జ్ఞానమునుగూర్చి మే మెట్లు గుర్తింపఁగలము ?' అని ప్రశ్నించిరి. 'మీ యిష్టము నచ్చిన పరీక్ష పెట్టు' డని నాధమునులు పలికిరి. అప్పుడు రాజు - నాలుగు వందల కంచు తాళములను తెప్పించి, ■ తాళములను ఒకే సమయమున మ్రోగించి, ■ మ్రోతనుబట్టి ఆ తాళముల బరువు తెల్పు డని నాధ మునులకు పరీక్ష బెట్టెను నాధమునులు వాటి మ్రోతనుఁ బట్టి, వాటి బరువు తెల్పుట, పెంటనే అవి తూచిన పిదప, నాధమునులు చెప్పిన బరువునకే బంగారపు తూకముగా సరిపోవుట - చోళ ప్రభువును, సభాస్థానులను గ్రహింతులను చేసెనుడి. ఇదే నాధమునుల అచింత్యాదుభుతాక్లిష్ట జ్ఞానము'నకు తార్కాణము.

వైరాగ్య విశేషము

చోళరాజు నాధమునుల మాహాత్య మెరిగి, వివిధ సువర్ణ రత్నాభరణములు, బహు ధనము నొసంగి, సత్కరింప నన్నద్ధ మయ్యెను. కాని, నాధమునులు వాటిని కంటితోనై ననుఁ జూడక, అచటనే వదలి, రాజు నాశీర్వదించి వెడలిపోయిరి. ఇది వారి 'అచింత్యాదుభుతాక్లిష్ట వైరాగ్యము'నకు ఉదాహరణము.

భక్తి విశేషము

కొంత కాలమునకు చోళ భూపతి నాధమునులను వర్జించుటకై వీర నారాయణ పురమునకుఁ బోయి, వారింటి కేగెను. ■ సమయ మున నాధమునులు పద్మావనానీనులై, ఆ యా నియత స్థానముల ద్వాదశీర్థపుగ్రాహములు ధరించి. నిమిలిత నేత్రులై, అంజలి

ముద్రను నొసట గీలించి, ధ్యాన యోగ నిష్ఠులై యుండిరి. చోళ ప్రభువు వారి సమాధికి భంగము వాటిల్లనీయక, తన రాణులతో దూరముగనే నాథమునుల పదములకు మ్రొక్కి మరలెను. అప్పుడే నాథమునుల ధ్యాన సమాధి సమాప్తమైనది. ఆ సమాధియందు కృష్ణ సాక్షాత్కారము కలిగినది; ముగిసినది. వెన్నెంటనే కనులు తెరుచునరికి, చోళభూపతి అల్లంత దూరమున తన వునికి మరలుచు కన్పించెను. నాథమునులు - అడుగో! నా మున్నగు కృష్ణుడు అని చోళుని వెంటఁ బోవ ప్రయత్నించెను. ఆ సంభ్రమ పారవశ్యములను జూచి అంగ రక్షకులుగా వెంట నుండిన శిష్యులు - అతడు చోళరాని చెప్పిరి. నాథమునులు - 'అతనిని గోపికావృత కృష్ణుఁ డని భావించితిని' అని, ఎట్టకేలకు మనసు తేరి యరిలిరి. ఇది వీరి 'అగాధ భగవద్భక్తి'కి నదర్శనము.

శిష్య వాత్సల్యము

తరువాత నొకనాఁడు నాథమునులు - తమ శిష్యులగు కరుగా వలప్పన్ వుండరీకాక్షులు అనువారల బిలచి,

"కృతకృత్యాః ప్రతీక్షంతే మృత్యుం ప్రియ మివాతిథి."

కృత కృత్యులు మృత్యువు కొరకు, ప్రియ బంధువు కొరకు వలె నిరీక్షింతురు - అనినట్లు, నేను కృతకృత్యుఁడను. ఇంక నాకు కరమ పద మానన్న మగుచున్నది. కావున, మీ రిరువురకు యోగ రహస్యముపదేశింతును రండు' - అనిరి. కురుగావలప్పన్ సమ్మతించెను. కాని, పూడరీకాక్షులు మాత్రము - మాదృశులకు యోగ మశక్యము కనుక, మార్గాంతర ముపదేశింపు' డని కోరెను. నాథమునులందులకు సమ్మతించి, కురుగావలప్పన్ కు యోగ రహస్య ముపదేశించి, వుండరీకాక్షులకు నాలాయిర దివ్య ప్రబంధముల సార మైప

శరణాగతి నిష్ఠ నుపగేశించి, 'ఈ ప్రబంధముల, ప్రబంధార్థముల ప్రచారము నీది' అని సాయించిరి. పిదప, తమ కుమారు లగు ఈశ్వర మునులనా పిలచి, 'నీకు జన్మింపనున్న కుమారునకు 'యమునై తుర వన్' అని పేరు పెట్టులు' అని చెప్పిరి. తరువాత, కురుకావలప్పన్ - పుండరీకాక్షులతో తమ పోతునగు దర్శన తాత్పర్య యోగ రహస్యార్థ విశేషములను బోధింపుఁ డని చెప్పిరి.

చరమ దశ

అనంతరము కొన్నాళ్ళకు నాథమునులు ఎచోకో చరిరి ఆ సమయమున విల్లమ్ములు చేత బూని, కోయవాం క్షిరుపురు, వారి నెంట బక నాతి, ఒక కోతి. కోయవాంక్రు నాథమునుల యింటికి వచ్చి, 'నాథమును లండిరా?' అని ప్రశ్నించి, వారింటలే రని తెలిసి వెడలిపోయిరి. నాథమునులు ఇంటికి వచ్చిన నెంటనే వారి కొమార్తె విషయము చెప్పిగా 'యో! నే నెంట లేకపోయితినే! ఆ వచ్చిన విలుకాండ్లు రామ లక్ష్మణులు, ఆమె జానకి; ఆ కోతి హనుమంతుఁడు' అని ఆ విలుకాండ్లు జాడలు కనుకట్టిన వారిని అడుగుచు, నాథమునులు ఎంతో తిరిగిరి. అట్లడుగుచునే వారి జాడ తెలియక, వెళ్ళి చోళ పురికిఁ జనిరి. అచటివారిని అడిగిరి. 'మితకు వారి జాడ తెలియక చింతాకాంతులై, రాజ ద్వారము కడనే బద్ధ పద్మాసనులై, యోగ మార్గమున, వాయువును బంధించి, సుషుమ్న నాడియందు ప్రవేశపెట్టి, అష్టాక్షర ద్వయమంత్రము లనుసంధించుచు, శుద్ధ స త్వము కుమై, స్వద్భంధముగ పరమపద మలంకరించిరి.

ఈ వార్త విని కురుకావలప్పన్, పుండరీకాక్షులు - దుఃఖా క్రాంతిలై, ఆచార్య పుత్రు లగు ఈశ్వర మునిని పోడుకొని, ఆయనను పిదార్చుచు, చోళపురి కేగి, అచ్చట నాథమునుల చరమ కళేబరము నేమింది, ఈశ్వరమునిచేత నాథమునులకు బ్రహ్మమేధ

సంస్కారములు జరిపించి, వీరనారాయణ పురముఁ జేరి, తక్కిన బౌద్ధుడై హితి క్రియా కలాపము ముగిసిని వివర, పరమూడవ రోజున కరమ కదోత్సవము జరిపించిరి. అందు, నాథమునుల కత్యంత ప్రీతికర మగు నాలాయిర దివ్య ప్రబంధాధ్యయన గోష్ఠిని జరిపించిరి. ఆనాడు మొదలుగ, ప్రపన్నుల వరము కదోత్సవమున నిది జ్ఞాన కాండయై, శిష్టాచారము, ఈనాటికిని వచ్చుచున్నది. ఇంకను నాథ మునుల శిష్యులు - సంబి కరుణాకర దాసర్, పెరియ తిరువుడై యార్, తిరుక్కణ్ణ యింగై అండాన్, వానమామలై యాండాన్, ఉరువుటానాచ్చాం బిల్లై, చొక్కత్రాళ్వాన్ నాథమునుల పాత్రులగు 'యమునై తురై వనై' - ఆకాల్య ప్రతిభా విశిష్టులై, యామునా చార్య బిరుదుము పొంది, పితామహు లంతటివారై, నాథమునుల భాన ప్రవాహము లనే ప్రోత్తరత్నాది గ్రంథ ప్రణాళికల ద్వారా అనన్య గతిక శ్రేత్రములపై ప్రసహించజేసిరి. అందుచేతనే పశ్చిమద్వైత సంప్రదాయము 'నాథోపద్యం ప్రస్తుతం' నాథమునులచే ప్రస్తుతంపజేయఁ బడె నని ప్రకటి గాంచినది.

౪ 'యమునై తురై వనై' అంటా - 'యమునా విట పహా' యని అర్థము

శ్రీ యామునాచార్య వైభవము

‘బాల విద్య త్కవే’

శ్రీమాన్ కె.వి.వి.యస్. సరసింహాచార్యులు, ఎం ఏ. ఐ. యర్

—*—

“లక్ష్మీనాథ సమారంభం నాథ యామున మధ్యమామ్
అస్మ దాచార్య పర్యవ్రా పంథే గురుపరంపరామ్”

జీనిత విశేషములు

శ్రీవైష్ణవ తాత్త్వికి తా గామండలమున యామున మునీంద్రు లొక యుష్ణుల మగు ధ్రువ విక్షేప్తము. వీరు ఈశ్వరముని పుత్రులు. నాథముని పౌత్రులు. తాతగారి శేముషీ వైభవము ముసుమనియందు ప్రస్ఫుటముగ వికసించు నని నూనసిక తత్త్వ శాస్త్ర సత్యమునకు ప్రథమోదాహరణము గామున మునీంద్రులే. ఈ యామునలు చోళ దేశమున వీరనాగయ్య పురమునందు (కాట్టు మన్నాకో కోవిల్లో, క్రీ. శ. 918 లో - సింహాసనారోహణ జన్మించిరి. శ్రీరామ విశ్రులవద్ద వేదాధ్యయము గావించి, మహా భాష్య భట్టరు కడ శాస్త్రముల పఠికరించి, ద్వాదశ వర్ష ప్రాయముననే వేద శాస్త్ర పారంగతులై విరాజిల్లిరి.

వాద విజయము

యామునాచార్యులు మహా భాష్య భట్టరు వద్ద విద్యాభ్యాస మొనరించు సమయమున, చోళ రాజాస్థానమునందు, విద్వజ్జన కోలా హలుఁ డను రాజ పురోహితుఁ డొకఁ డుండెను. అతనికి ‘ఆక్కి యాశ్వాన్’ అనియు నామ ప్రతర మున్నది. అతఁ డా దేశమం దున్న పండితుల సందరను యుక్తి ఎఱవమున నోడించి, వాని పద్ధ కప్పమును

బుచ్చుకొనుచుండెడివాఁడు రాజాజ్ఞ పనునరించి భటులు వాడుక
చొప్పున మహా భావ్య భట్టారకుని యొద్దకు ఉత్తరమును గొని తెచ్చి
వన్ను తెమ్మనగా, మహాభావ్య భట్టరు ఖిన్నుడై యుండెను. దీనిని
యామునాచార్యులు గమనించి, ఆ రాజ భటులు తెచ్చిన చీటిని పర
పర చించివైచి,

“అరయన్ యామున దేశికాహ్వయుడ, మాయావాది వా గర్వణి
ద్విరుదాంకుండిను, ఎది శాస్త్ర కలరా ధిరుండ, దళుండ, నీ
శ్వర మోసింద్ర కుమార శేఖరుఁడు, తాన్వ ప్రిక్కిరి సంపన్నుడన్
ధర నన్ గెల్వగ రండు పండితులు - వాడ సైర్య ధైర్యోన్నతిన్.”

— (యామునాచార్య చరిత్ర)

అని, తమ బిరుద పత్రమును బ్రహ్మసి, రాజ భటునిఁ బిలిచి,
ఈ పత్రమును నీవు ప్రభువున కే మ్మని చెప్పదు, ‘పన్నీయ’ మని
స్వప్తముగఁ జెప్పి పంపి. రాజ భటు లా నుగతిని రాజ సన్నిధి నున్న
విద్యజ్ఞన కోలాహలున కెరి గొంటి. యామునాచార్యు లిచ్చిన పత్రము
నొసంగిరి. అంతట నా విద్యజ్ఞన కోలాహలుఁడు ఆగ్రహోదగ్రుడై,
‘యామునాచార్యులు కివియో? పండితుడో? తెలిసికొనిరండని
మరల భటులను పంపఁగా - ఆ భటులు యామునాచార్యుల వద్ద కేగి
యడిగిరి. అప్పుడు యామునాచార్యులు -

“న వయం కవయ స్తు కేవలం
న చ వా కేవల తంత్రపారగాః
అపి తు ప్రతివాది వారణ
ప్రకటాచోప విపాటన ప్రియః”

మేము కేవలము కవులమే కాదు - ప్రతివాది గజముల యాటో
కుముచు వారింకు సురుధులము’ అని బదులు చెప్పిరి. ఈ విషయమును

విద్యజ్ఞుని కోలాహలాండు భటులు ద్వారా పిని, రాజాచేత యామునా చారులను వాదమునకు పిలిపించెను.

రాజసభా మండుప మధ్యమైన మంత్రులు, సామంతులు, పురోహితులు, విద్యజ్ఞుని కోలాహలాండు విద్వాంసులు, శౌర - జాన కదులు, భట-నట-గాయక-నంది-సూర్య-వైతాళిక-వైదిక-వాంశిక-సర్తకాదులు కరివేట్టించియుండ, ద్వారా శివార్థ ప్రాయులగు యామునాచారులు రాజ సభా భవమున ప్రవేశించిరి.

యామును కీర్తు రాజసభా ప్రవేశము గావించినపుడే విద్యజ్ఞుని కోలాహలాండు యామునాచారుల బాహ్యము కథిక్షేపించు నీతి - 'అకారో హస్వః' (అకారము హ్రస్వము) అని కలిగెను. దానికి యామునులు ఫలవాద* నడిచి నడకరించి, స్త్రోమ గుంభితముగ యామునులు 'అకారో దీర్ఘః' (అకారము దీర్ఘము) అని ప్రత్యర్థిక్షేపము గావించిరి. అప్పుడే 'క్షయ కలశే మక్షికా పాతా' అను నానుడి కోలాహలాని యెడ సార్థక మయ్యెను. అప్పుడా చోళ రాజు -

“సంగతిమి యోయి యనుమంత దింగణాపు
తత్త్వ నిర్ణయ వాదము దరమె నీకు
నోడితేవియుఁ బట్టి మొట్టో యనంగ
లింగమును గట్ట కుడుగ మెరిగి నుడుపు”

— (అముక్త మాల్యద : 4-6.)

ఓ యామునాచార్యా! నీవు బానిసడవు. పరతత్త్వ నిర్ణయ మెట్లానర్పగలవు? వాదమునకు నీవు సిద్ధ మగుట నముచితము కాదు.

* ఫల వాద మవగా - వాది యొక్క చార్థమున ప్రయోగించిన శబ్దమునకు, ప్రతి వాది మఱి యొక యర్థమును కల్పించుకొని తేయ దూషణము

వాదమున య గాజితుండ వైతివేసి, 'మొట్టొ' యన్నను వదలక, పట్టి, లింగము గట్టి పంపుదుము. కావున, బాగుగా విచారించుకొను' మని హెచ్చరిక జేసెను. అంతట యామునాచార్యులు తమ బహు ముఖ ప్రజ్ఞా విశేషములను, పాండిత్య ప్రకర్షను వ్యక్తము గావించుచు -

"అశైలా ద్దడికన్యా చరణ కిసల న్యాన దన్యోపకంఠార్
అరక్షో నీత సీతా ముఖ కమల సముల్లాస పేతో శృ సేజోః
అప ప్రాద్య ప్రతీద్యా ప్తితి ధర యు, శా దర్క చంద్రావతంసార్
షిమాంసా న్యాయశాస్త్ర శ్రమ విమల మనా మగ్ధతాం మాద్యశోఽన్యః."

పాద్యతీ సంచారముచే రమణీయమైన హిమవ త్వర్వతము మొదలు, రావణునిచే తీసికొని వెళ్ళబడిన సీత ముఖ పద్మము విక సించుటకు కారణమైన సేతువు వంటి ను సూర్యచంద్రు లాభరణ ముగాఁ గల కొండలవంటి - పూర్వోత్తర మీమాంసల రెండింటి యందును పరిశ్రమచే నిర్మలమైన మనస్సు గలవాఁడు నావంటివాఁడు మఱి యొకఁడు వెదకబడుగాక! అని పలికిరి ('నఁగా - తన కంటెను మించిన పండితుడు మఱి యొకఁడు లేఁ డని తాత్పర్యము.)

❑ పల్కులను విన్నంతనే యామునాచార్యుల వైదుష్య వైశిష్ట్యమున విజ్ఞాన శేత్రలు గ్రహించిరి. వాద మారంభ మాయెను. విద్యజ్ఞున కోలాహలము మొదట యుక్తితో యామునాచార్యు లగ్ను ప్రతి చూటకు కా దన గల నని వలికెను. వాదమున విద్యజ్ఞున కోలా హలము జయించగల దని రాజును, యామునాచార్యులే జయించు నని రాజు భార్యయు పంతము లాడకొనిరి. యామునాచార్యులు జయించినచో అర్థరాజ్య మిచ్చెద నని రాజు ప్రతిజ్ఞ చేసెను.

యామునాచార్యు లవును విద్యజ్ఞున కోలాహలంతో 'రాజు ధర్మ శాలి, రాజు భార్య పత్నివర, నీ తల్లి పంధ్య కాదు' అని విచిత్రముగ బలికి, ఈ పలుకులకు పూర్వ పక్షము చేయఁగోరెను,

అప్పుడు కోలాహలించు సందిగ్ధ మనస్కుఁడాయెను రాజు ధర్మశాలి కాఁడనియు, రాజభార్య పత్నివలె కాదనియు, తన తల్లి వంధ్యయనియు కోలాహలంఁ డెట్లు చెప్పఁ గలఁడు? కాదన్నచో - రాజు గ్రహ సంవత్సరంఁ దగును. కాన, ఏ మనలేక, నిరుత్తరుఁడాయెను. అతని కోలాహలము వికల మాయెను. సభ నిశ్శేష మయ్యెను. రాజు మోము వెల వెల బారెను. రాజభార్య పరమ హర్షము కందెను. వాదమున నిట్లు యామునాచార్యులు జయించెను. అందుచే నపుడు - 'ఎన్నై ఆశపందారు?' (నన్ను కాపాడుటకు వచ్చితిరా?) అని రాజభార్య - యామునాచార్యులను ప్రశంసించెను. నాటినుండియు యామునాచార్యులకు 'ఆశపందారు' లను పేరు ప్రసిద్ధ మయ్యెను.

ప్రతిష్ఠా ప్రకారము యామునాచార్యులకు రాజు - అర్థ రాజ్య మిచ్చెను. యామునాచార్యు లా యర్థ రాజ్యమును పాలించుచు, గృహస్థాశ్రమమును నీకరించి, సంతాన సౌభాగ్యమును బడసిరి. చాల కాలము యామునులు రాజ భోగము లనుభవించుచు నుభించి, గురువు లగు రామ మిత్రులను విస్మరించిరి. కాని, రామ మిత్రులు యామునులను కలిసికొనుటకై త్వరితమయిరి. ఏలన, గురు వచ నానుసారము రామమిత్రులు యామునులకు తత్త్వోపదేశము గావించి, ఆయనను భక్తి మార్గ గామిగ చేయవలె నను అభిప్రాయముతో నుండిరి. రామ మిత్రులు కార్యసిద్ధికై ఉపాయ మాలోచించిరి. యాముని రాజేంద్రుల వంటవానితో చెలిమి చేసి, యామునుల కత్యంత ప్రీతి పాత్రమైన అలరక్క శాకమును (ముళ్ళ తోటకూరను) ఆరు మాసముల కాలము రాజ భోజనార్థము వాని కొనంగిరి. అరుదగు ఈ యలరక్క శాక మెక్కడి దని యామునులు జిజ్ఞాసువు లైరి. సమయమున రామ మిత్రులు - నాల్గు రోజులపాటు అకూర చెచ్చుట మాని, యామున దర్శనోపాయము నెరింగింపు మని రంగనాధుని

ప్రార్థించుచు గడిపిరి. యామున రాజేంద్రులు వంటవానినిఁ జూచి, ముళ్ళ తోటకూర లేని కారణ మే మని ప్రశ్నింప, అతడు - రామ మిత్రులను వారొకరు దాని నిచ్చుచుండి రనియు, ఆకస్మికముగ ఇచ్చుట మానివేసె ననియు విన్నవించెను. అటుపిమ్మట యామున రాజేంద్రులు రామ మిత్రులు వచ్చిన యెడల, వారిని తమ వద్దకు తీసుకొని రమ్మని వంటవానికి ఆజ్ఞాపించెను. నాల్గు రోజుల తర్వాత రామమిత్రులు మరల రాగా, వంటచాడ రామ మిత్రులను యామున దర్శనము నకు వెంట నిడుకొని పోయెను. ఈ రీతిగ రామమిత్రులకు రాజ దర్శనము లభించెను.

రామ మిత్రులు, యామున రాజేంద్రుల దర్శించి, తమను మరిచ యము గావించుకొని, ఆ యాములకుఁ గల బ్రహ్మ జిజ్ఞాసను భగవద్గీతోపదేశమున నుద్బుద్ధము గావించిరి. వెంటనే యాయునులు జ్ఞానోదయ ముంది, రాజ్యమును తృణ ప్రాయముగఁ గరిత్యజింప, శ్రీరంగమునకు వెడలిరి. భక్త శిరోమణి యయి, చాసి కెక్కిరి నాధమునులు పరచుకొనిన పిమ్మట కొంత కాలమునకు వీరు నుత ప్రవర్తకులుగ నెన్నికొనఁబడిరి కావున, వీరు ఆచార్య పరంపరలొనొకరుగా పరిగణింపఁబడుచున్నాడు యామునాచార్యులకు - యమునైత్తురై వరై, యామున యోగి, సింహాశ్రమాంశముని మున్నగు నామాంతరము లున్నవి.

యామునాచార్యులకు ఇరువది యొక్క మంది ముఖ్య శిష్యులు కలరు. అట్టి వారిలో - పెటియ నంది, తిరుక్కోట్టియూర్ నంది, తిరుమాటై నంది, మారనేర నంది మొదలగు వారనేకులు కలరు. చోళరాజు గంపతులనుఁ గూడ యామునాచార్యుల వైష్ణవ మతావలంబుఁ గావించిరి. ఆ రాజు గంపతులు తమ రాజ్యమును రంగనాథునకు సమర్పించి పుష్కలైరి

కృత్రి రత్నములు

యామున మునీంద్రులకు సమ్యాఖ్యారుల దివ్య ప్రబంధములు మిక్కిలి ప్రీయమైనవి. ఈ యామునులు గ్రంథ పట్కమును రచించిరి.

౧. స్తోత్ర రత్నము : ఇందు అరువది యైదు శ్లోకములున్నవి. భగవంతుని దివ్య మంగళ విగ్రహ నర్తనాత్మకములు, స్వీయ దోష ప్రకటనాదరములు, భిక్షా ప్రార్థనాత్మకములు, శ్రీయశస్తి పురతస్వ స్ఫూర్తికములు నగు ఈ శ్లోకములలో - భగవానుడు భువన సుందరిమూర్తి యని యామునాచార్యులు స్థాపించిరి. భగవత్పాదా రవిందములకడ ప్రపత్తి చేసిరి.

భగవంతుఁ డగు నారాయణుఁడే సకల జగత్కారణుడు; నర్స దేవాధికుఁడు; సమస్త కళ్యాణ గుణాకరుఁడు. భగవంతుని శరణాగతి చేయుటయు, యోగమున కాలంబన మగు దివ్య మంగళ విశిష్ట సమస్త హేయ ప్రత్యక్ష భగవత్స్వరూపము, స్వనైచ్చము, ఆచార్యుని వలన మోక్షము ఇంకను ఇట్టి విశిష్ట విషయము లనేకము లిందు పరింపఁబడినవి.

పరబ్రహ్మ దయ అపారమైనచో - ఆ దయకు పాత్రమైన వస్తువు దోష భూయిష్ఠుఁ డగు తానే యనియు యామునులు వక్కాణించిరి. దోషికి క్షమా భిక్ష యొసంగనిచో - పరబ్రహ్మ దయ కర్థ మేమి? అనితర దయా గుణ ప్రకటనమునకై పరబ్రహ్మమునకు దోషి యవసరము గదా! యామును లన్ని సంగములను పరిత్యజించి, పరబ్రహ్మ పాదములపై మనస్సును లగ్నము చేసిరి. స్వీయము లగు అకించనత్వము, నిస్సహాయ స్థితి, అహం భావ దమనము ఈ స్తోత్ర రత్నమున ప్రస్ఫుట మగును.

“న ధర్మ నిష్ఠోఽస్మి వ చాత్మవేదీ
వ భక్తి మాం త్వ చ్చరణారవిందే
అకించనోఽనన్యగతి శ్శరణ్యం
త్వ ల్పాద మూలం శరణం ప్రపద్యే.”

నేను ధర్మనిష్ఠ కలవాడను కాను, అకించనుడను, శత్రుంతరము
లేనివాడను రక్షకా! నీపాదములను శరణుజొచ్చుచున్నాను.

“న నిండితం కర్మ య ద స్తి లోకే
సహస్రశో యన్మమయా వ్యధాయి
సోఽహం విపాకావసరే ముకుంద ।
క్రందామి సంప్రత్య గతి స్తవాగ్రే ”

నేను వలుమూరు చేయని పాపకర్మ లేదు, కాని, ఆ పాపము
ఫలించిడి కాలమున గతి లేనివాడనై నీ యెదుట మొర పెట్టుకొను
చున్నాను ”

ఇట్టి భావనాఽరంభరలతోఁ గూడిన ఈ స్తోతరత్నము నందలి
శ్లోక రత్నములు, ఉద్వలములుగా - ఓజో గుణ స్ఫోరకములుగా -
లలిత వైశరభ రీతి సుభరితములుగా - ఉదాత్తములుగా నొప్పారు
చున్నవి.

భక్తుఁడు భగవ ద్విరహమును సహింహఃజాలఁ డనియు, సుఖ
కులంపరానుభవము భక్తుని భగవంతునకు దూరము నేయు మనియు
ఈ స్తోత రత్నము అభివ్యక్తము గావించుచున్నది. ఈ స్తోత రత్న
కులము శ్రీమ ద్రామానుజులను యామునుల వైపు నాకర్షించినది.

ఈ స్తోత రత్నమునందలి ‘అమర్యాదః శ్శుభ్రః’, ‘న ధర్మ
నిష్ఠోఽస్మి’ ఇత్యాది శ్లోకములు కొన్ని భగవ ద్విషయమున వ్యాఖ్యా
నము చేయఁబడినవి. ‘నమో నమో వాఙ్మన సాతి భూమయే’, ‘న

ధర్మ నిష్టోఽస్మి', 'విలాస విక్రంతి', 'అపరాధ నిమాన్ భావన', 'స దేవాంస ప్రాణాన్', 'కాంక్షువ శృంఖ' ఇత్యాది శ్లోకములు భగవదాచార్యుని యందు నేటికిని అనుసంధానంబడుచున్నవి.

ఈ స్తోత్ర రత్నమునకు కృష్ణసూరి (పెరియవాచ్చాం బిళ్ళై) వ్యాఖ్య, వేదాంత దేశిక వ్యాఖ్య, తత్త్వ ప్రకాశిక వ్యాఖ్య, భావనాచార్య వ్యాఖ్య అను నాల్గు వ్యాఖ్య లున్నవి. వేదాంత దేశికులు తమ వ్యాఖ్యానమున స్తోత్ర రత్న హృదయము 'ప్రవత్తి' యని అభివర్ణించిరి.

౨. చతుర్థాంశ : ఇందు లక్ష్మీ స్తోత్ర పరము లగు నాల్గు శ్లోకము లున్నవి. ఇవి స్తోత్ర వచ్చిన లక్ష్మీ స్తోత్రము లకు మార్గ దర్శకము లయ్యెను. వేంకట నాథులు తమ చతుర్శ్లోక వ్యాఖ్యానమున, శ్రీవైష్ణవ సంప్రదాయముందు లక్ష్మీ దేవికి గల స్థానమును చర్చించి వివరించిరి. లక్ష్మీ - నారాయణుని కంటెను వేర్తనది. కాని సర్వదా నాగాభిరూప మాచర్యము కలది. శ్రీ దేవి - నారాయణుని నందలి భాగము నావముగా మీరు నిరసించిరి, మంగళ దేవత మాయాత్మకము కాదు, నారాయణునితో లక్ష్మీకి అత్యంత సన్నిహిత మగు అవినాభావ సాహచర్యమున్నది. తల్లి వలె కాపాడి, లక్ష్మీ - పరబ్రహ్మ హయ భక్తులన్ని ప్రసరింపజేయును. లక్ష్మీనారాయణులకు జరన్పరానుభూతి బలము గు సార్వత్రిక సామాన్యమున్నది. లక్ష్మీ జీవకోటిలోని నన్నియు నాగాయజాంతర్భాగమే యనియు, ప్రత్యేక మగు వ్యక్తిత్వము గల్గిన భగవత్ పరతంత్ర యనియు దేశిక వక్కాణ.

భగవంతునికి భార్య-కి గల సంబంధము - సూర్యునికి తల్లి-రణము లకు, సుందరి-నకు తల్లి తొరభమునకు గల సంబంధముతో పోల్చి వర్ణింప. 'అనిత్య లాఘవేణాహం భాస్కరేణ ప్రభా యథా'

(సూర్యునితో కాంతి పీడి యుండటం, రాఘవునితో నేను వీడి యుండను.) అని సీతాదేవి డివియున్నది గదా !

౧. సిద్ధి త్రయము :- అత్మ సిద్ధి ఈశ్వర సిద్ధి, సంవి త్సిద్ధి అనా మూఁకు సిద్ధుల సముత్పత్తియే ఈ గ్రంథము ఇంతటి చివరి ప్రకరణ మగు సంవి త్సిద్ధిలో - మోయా వాద ఖండము అత్మ స్వరూప నిరూపణము చేయబడినది.

౨. దీవార్థ సంద్రహము :- విశిష్టాద్వైత యతానుసారిముగ గీతా రహస్య సిద్ధాంతము లిందు పొందుపరుపబడినవి.

౩. ఆగమ ప్రామాణ్యము :- ఇత్యుది యామునాచార్యుల పండిత్య ప్రార్థన, ప్రస్తుతిగదా, పిశిష్ట గ్రంథము. పాంచ రాత్ర సిద్ధాంత ప్రామాణ్య మిందు విభుఁముగా సరూపింపబడినది.

౪. మహా పురుష నిర్వచనము :- ఈ గ్రంథమున విష్ణు వేశి వ్యము విభులు గల దెలుపబడినది. ఈ గ్రంథ మిపు డలభ్యము.

యామున విశిష్టాద్వైతము

అత్మ వాదము - పూర్వపక్ష వాదము

పూర్వము బోధా దేవైష్టవ సిద్ధాంత ప్రవర్తకుడైనను, ఆయననే విచించగడిచి బ్రహ్మసూత్రవృత్తి ఉపాఖ్యాన కానందాన, యామునాచార్యులే అం చిన వైష్ణవ సిద్ధాంత ప్రవర్తకులలో మొదటివా రని చెప్పవలెను. అతఁ, ప్రముడ, భారత ప్రభృతులు బోధాయన వృత్తి సమసించి గ్రంథములు రచించి, పూర్వ వాదముల నిరసించిరి. ప్రముడ ఛాన్యము ప్రవత్సానికి మిత్రులచే విపులీకరింపబడి, యామునలచే సట్టుకొనఁబడినది. అర్వాచీన సిద్ధాంత చరిత్రకు యామునాచార్యులే గొంగి పెత్తి రని చెప్పవచ్చును యామునలు

మహా పూర్ణులకు గురువులు. ఈ రీతిగా శ్రీ యామునాచార్యులకు పరమాచార్యులైన యామునాచార్యుల సెష్టాద్వైతమును గ్రహించు తరుణమున, తి స్విగతము లగు యాచార్యుల మిత సిద్ధాంతముల నొకింత పరామర్శించి టాంశ్శ్రేయము

చార్యుల మతము :-

చార్యులు నైరాత్య నాదులు శరీరమే ఆత్మ యనియు, పంచ భూతములనుండి చైతన్య చుచ్చునై మైన యియు, శరీరము కంటెను ఆత్మ వేరనియు వీరి మతము. వీరి మూల గ్రంథము బృహస్పతి స్మృతములు.

యామున దర్శనము చార్యులకు విసిర్చి నైనది. 'ఇది నా శరీరము' అను పదము. బ్రహ్మమున నూచి యున్నది. ఈ రెండు విజ్ఞానములను భిన్నములు. 'ఇది కంఠ', 'ఇది కటము' అను వానివలె 'ఇది నా శరీరము' అను వానివలె 'ఇది నా శరీరము' అను పదములు బాహ్య వస్తు వాచకము. ఇంద్రియ సమన మొనరించి, బాహ్య వస్తు జ్ఞానోదయము సరిగిరి, అల్పము, దే ఆంతర వృత్తిని కేంద్రీకరించి నపుడు - స్వీయ ఆత్మ జ్ఞానము విగిలియే యున్నది. ఈ యాత్మ జ్ఞానోదయము శరీర వయన జ్ఞాన సాపేక్షము కాదు. అట్టి శరీర వయన మున్నపుడు ఆత్మ జ్ఞానము శరీర జ్ఞానము కాంజాలదు. 'నేను లావుగా నున్నాను' 'నేను కృతుడను' అను పదములందు - 'నేను' అను పదము బాహ్య స్థూల - కృత శరీరముల నూచింపదు అదింత్యాదులు తాంతర వస్తువును నూచించును. ఈ యాంతర వస్తువును శరీరముగా భావించుట పొరపాటు 'ఇది నా శరీరము' 'ఇది నా యిల్లు' అని మన మనకొనాట మనమే విస్మరింపరాదు. ఇట దేహము ఇతర వస్తు సామాన్యముగ ఆత్మకంటె భిన్న మను బాహ్య వస్తువుగ భావించబడినది. కాని, 'మ నూత్మా' నా ఆత్మ అందుము కదా !

అని పూర్వ వక్షము కాని, యిటు భాషా ప్రకారము వస్తుతః వస్తువు ఒకటియే. దేహశ్మిచాదము అనగా 'నేను' అనగా 'దేహమే' యను భాషా అజ్ఞాన విజృంభణ. ఆత్మకు పరిదృశ్య మాన రూపము లేకుండా రూపము గలది అనగా వస్తువులు ఘట పటాదుల రూపములు వాని రూపమునా పేరే ఉండును. సీరూప మగు ఆత్మతో తృప్తి పెండక, దేహశ్మిచాదానాదులకు లెరి. ఆత్మ యొక్క ఇచ్చ ననునరించి దేహ వికారములు గల్గుచున్నందున, దేహశ్మిచాద మును కొంద రవలంబించిరి. ఇది అజ్ఞాన విజృంభితం, వివేచనా శక్తి శూన్యత.

నేను భోక్తను, బాహ్య వస్తువులు భోగ్యములు. నేను బాహ్య వస్తువుల కొరకు కాదు. మద శక్తివలె చైతన్యము కంచభూత సంఘాలె జన్యమా కాదు. ఏలన, అట్టి సత్యము ప్రతి శక్తిని నృణింపజాలదు కారణ శక్తి - కార్య స్వరూప వైరుధ్యమున పరిమితము. మద శక్తి-సృష్టిపీషయమున కారణమే అని, అర్థోక్త శక్తి మంతిము లగు పరమాణువులే. మదశక్తి చైతన్యమునకు సామ్యము లేదు. చైతన్యమునకు మఱి యే యితర భౌతిక కార్యముతో పోలిక మృగ్యము. చైతన్య కారితము లగు పరమాణువులున్న పని చెప్ప నొప్పదు. 'చైతన్యము రసాయనిక వికార కార్యము' అని యున్నచో నున్నము, వక్క, తమరూపకుల కలముక నలన కలుగును. రక్త రాగము వలె చైతన్య పరమాణువు లుద్భవిల్లును. మద చైతన్యము భౌతిక, రసాయనిక కార్యమువలె చైతన్య కణము. మొత్తముగా భావింప నలసియుండును. చైతన్యమంతిమున తాంబూల రాగము త దంతర్యత ప్రతి కణమునకు చెందియున్నది. కాన, చైతన్యం పాంచ భౌతిక రసాయన కార్య మైనచో - కలివయ చైతన్య కణోద్భవ సంభవ మగును. ప్రతి చైతన్య కణము ఒక్కొక్క ఆత్మ పునరు సాక్షాత్కరింపఁ జేయును. అవును చైతన్య శక్తి చైతన్య మొకటి కాదు - భిన్న

మగును. భవ మొకటి కాదు - విభిన్న మగును. ఏకత్వము నున్న యగును. కనుక, చైతన్యము దేహ భిన్న మగు ఆత్మ వస్తు ధర్మ ము! అంగీకరింపక తప్పదు.

చైతన్యము ప్రత్యేకము; ఇంద్రియ గ్రాహ్యము కాదు. ఒక్కొక్క ఇంద్రియమునకు ఒక్కొక్క చైతన్య మున్న యెడల, 'నే నిది వరకు చూచిన వస్తువునే ఇప్పుడు తాకుచున్నాను' అను జ్ఞాన ముత్పన్నము కాజాలదు. ఇంద్రియము లన్నియు చైతన్య ముత్పాదించు జేయు నన, మనము ఒక్క ఇంద్రియములతో నేమియు నహింకుఁ జాలము. ఇంద్రియ మొండు నష్టమైనచో, పూర్వము లే దింద్రియ విషయమైన పూర్వ వస్తు జ్ఞానము గాని, స్మృతి గాని సంభవము కాదు. మధ్యలో అంధత్వము ప్రాప్తించినవానికి చైతన్య ముండదు, పూర్వ వస్తు వస్తు జ్ఞానము గాని, స్మృతి గాని యనంభవ మగును.

మనస్సు ఆత్మ యని భావించరాదు. అది అంత రింద్రియము. జ్ఞానము యుగప దుత్పన్నము కాదు, పౌర్వాపర్య నియమానుసారముగ నుత్పన్న మగును - అని మాత్రమే ఋజువు చేయుచుండును. 'యుగపత్ జ్ఞానా నుత్పత్తిః మనసా లింగమ్' - అని నై యాయిక మతము. మనస్సు పూర్వాపర నియమానుసారముగ జ్ఞాన ముత్పాదించు నన్నచో, అపు డీ ఆత్మాస్తిత్వ మంగీకరించినట్లే. యామునాచార్యులు 'ఆత్మ' యన్న వస్తువునే చార్యాకులు 'మనస్సు' అనుచున్నారు.

బొద్ధము :-

విజ్ఞాన వాద బొద్ధులు చైతన్యము - లేక, జ్ఞానము స్వయం ప్రకాశక మనియు, విషయ ప్రకాశక మనియు భావించి, విజ్ఞానమే

ఆత్మ యని వాదితుడు ఈ పూర్వ పక్షమునకు యాములు విజ్ఞానమునకు సదా ఆశ్రయ మగు శాశ్వత వస్తువు నంగీకరింపబడెను - క్షణిక విజ్ఞానావస్థలు వైయక్తిక ఐక్యమును, తాదాత్మ్యమును, ప్రత్యభిజ్ఞను సాధింపజాల వని సమాధాన మొసంగిరి. ప్రవాహరూప మగు క్షణిక విజ్ఞాన సంతానమే యుండి, శాశ్వత మగు ఆత్మ లేదు, గతానుభవ - ప్రస్తుతానుభవైక్యము అసాధ్య మగును. శాశ్వత వస్తువు లేనందున, విజ్ఞానావస్థ క్షణిక మైనందున, జ్ఞానా స్థితియు అనూహ్యము. వైయక్తిక తాదాత్మ్యము, ప్రత్యభిజ్ఞ గగనకుసుమాయమానము లగును. ఒక జ్ఞానావస్థ అంతరించిన తర్వాత, మరి యొక విజ్ఞానావస్థ వచ్చుటకు సాదృశ్య పూర్వక సాధ్య భ్రమ కూడ అసాధ్య మగును.

శాంకర మతము :-

శాంకర మతమున ప్రతిపాదింపబడిన సిద్ధిశేష చిన్మాత్ర నిత్య శుద్ధ చైతన్య సుసంభవ దూరము. చైతన్యము వైయక్తికము, ఉత్పన్నము, పరిమిత కాల సంభావితము. తదుపరి వినష్టముగ భాసించుచున్నది. గాఢ సుషుప్త్యవస్థలో విజ్ఞానము లేదు. గాఢ నిద్ర నుండి లేచిన వెంటనే మనము ఒడ తెరుంగక నిద్రించితి మను భావమును ఋజువు చేయును.

అద్వైత వాదానుసారము అహం ప్రత్యయాధార మగు అంతఃకరణమే గాఢ నిద్రలో లీనమైన దన్నచో - నిద్ర లేవగనే, 'నే నింత కాలము నిద్రించితిని' అను అనుభూతి గలుగదు. శుద్ధ విజ్ఞాన మనుభవ ప్రత్యసీకము. విజ్ఞానము వైయక్తికము. శాంకరీయులు జ్ఞానోదయ మన్న, జ్ఞాన తత్వమయ త ద్విషయైక్య మవి యందురు. ఇది సరికాదు. వస్తు విషయక జ్ఞాన సత్యత్వము దేశ కాల పరిచ్ఛిన్నమే కాని, విషయ స్వభావ గుణ - జ్ఞాన స్వభావ గుణ పరిచ్ఛిన్నము

కాదు. విజ్ఞాన మశాశ్వతము. అది కాల నియత మితము. నీరూప మగు జ్ఞానము మృగ్యము, అనుభవ దూరము.

ప్రత్యక్ష అనుమాన ప్రమాణ జన్యము విజ్ఞానము. రూప గుణ వికార రహిత మగు జ్ఞాన మనంభవము. శాంకరీయులు ఆత్మను శుద్ధ చైతన్యముగ, అనుభూతిగ భావించుదు. కాని, ఆత్మ - అను భూతికి కర్తృయగును. అనగా - జ్ఞాన మగును. జ్ఞాన మాత్రము కాదు. బౌద్ధము నందు వలె శాంకర మతమున కూడ ప్రత్యభిజ్ఞ దుస్సాధ్య మగును. ప్రత్యభిజ్ఞ - లేక, వైదిక అనుభవ మను సూత్రముగ నందుటకు జ్ఞాత - భూత వర్తమాన కాలములం ముందు వాడు కావలెను. ఉదాహరణమునకు - 'నే నది యనుభవించితిని.' కాని, ఆత్మ శుద్ధ చైతన్య మాత్రమే అయినచో - భూత వర్తమాన కాల నిష్ఠుడగు జ్ఞాత యగుడడు. 'నే నది యనుభవించితిని' అను జ్ఞానము విశదీకృతము కాదు. పైపెచ్చు - భ్రమ విజృంభితి మని నిరసించబడును. వస్తు జ్ఞానము మనకు - 'నేను జ్ఞాన మను' (చైతన్యము) అను రూపమున భాసింపదు. 'నేను దీనిని గూర్చిన ఆకార వికారము లన్నియు శుద్ధ చైతన్యమునం వభ్యాసములే' యన్నచో - శుద్ధ చైతన్యము మూర్ఖులకు లో నగును. మరియు - 'నేను జ్ఞానము కలిగించుచున్నాను' అనుటకు బదులు, 'నేను విజ్ఞానమునై యున్నాను' అనవలసివచ్చును. శాంకర మతమున జ్ఞాత - అను అభిప్రాయము శుద్ధ చైతన్యమునం వర్ధిల్లము కాదు. అది చివరి నరకు గడుచది కదా! అనగా - మోక్ష కర్తృత్వ ముండునది కదా య. అప్పుడు ప్రత్యక్ష ఫలితము ఆత్మజ్ఞాత కాదని తెలిసి కొనుటయే యగును కనుక, అట్టి ప్రత్యక్ష జ్ఞానోదయమునకన్న మిథ్యా జ్ఞానమే వరణీయ మగును.

'నాకు తెలియును' అను జ్ఞానము ఆత్మను జ్ఞాతగా నిరూపించును. అట్టి జ్ఞాతకంటె వేరైన శుద్ధ చైతన్యానుభవ ముండదు.

‘అహ మర్థి ఏవాత్మా’ అని, శ్రీభావ్య సూక్తి. ‘నేను’ అను భావము జ్ఞాతను దేహమునుండి, ఇంద్రియములనుండి, మనస్సునుండి, జ్ఞానము నుండి కూడా పృథక్కరించును. అట్టి ఆత్మను ‘సాక్షి’ యందురు. ‘సాక్షా ప్రప్తం సంఖ్యాయాం’ అని పాణిని సూత్రీకరించెనుకదా !

శాంకరీయులు గాఢ సుషుప్తిలో అహం ప్రత్యయ గోచర విషయక మగు జ్ఞానము లేదందురు. ఇది నిజము కాదు. వ్యక్తి గత సంబంధములు ‘ఫలానా కుటుంబము వాఁడను, ఫలానా స్థితిలో నున్నాను’ అను జ్ఞానము సుషుప్తిలో నుండదు. కాని, అహం ప్రత్యయము నిజ్ఞాన ధర్మ మనుట అనుభవ దూరము. ‘నే నీ జ్ఞానమును కల్గియున్నాను’ అని యనము. మోక్ష దశలో - ఆనందానుభవ భోక్త యగు కర్త లేనిచో - ఎవఁ డట్టి మోక్షము నాశించును ? మోక్ష మహం ప్రత్యయ వినాశక మయినచో - వలు కష్టముల కోర్చి, ఎవఁ డట్టి మోక్షమునకై యత్నించును ? యమ - నియమ - ఉపవాస - తపో శ్లేశము లెవ్వఁ డట్టి మోక్షమునకై భరించును ? శుద్ధ చైతన్య మెందులగు ? భగవంతుఁడు అహం ప్రత్యయ విశిష్టఁ డనియు, ఉప నిషత్తులు తెల్పును. ‘నేను ఈ జగత్తు సృష్టించినాను’ అని దేవుఁ డనెనుకదా ! అహం ప్రత్యయము గర్వ కారణమై, దేహ జన్మ బాహ్య స్థితులతో నొకటిగ భావించఁబడినచో - అట్టి భావము జ్ఞాన విచ్ఛిన్నత మని వేదములు నిరసించినవి. ‘అహ మర్థయే వాత్మా’ అను ఆత్మ సూచక మగు అహం భావము చాల నర్థయైనది, సత్యమైనది. ఆత్మ అణు స్వరూపము కలది. విభు స్వరూప మైనచో - సాగ్ర్య విషయిక మగు యుగైత్ జ్ఞానోత్పత్తి యగును.

మీమాంసకులు :-

నిరీశ్వరి వాదులు మీమాంసకులు. సర్వజ్ఞు డగు నీశ్వరు నెట్లు హింపఁగలము ? సర్వజ్ఞత్వము ప్రత్యక్ష విషయము కాదు.

భూత వర్తమాన విషయములు సర్వమును ప్రత్యక్ష గోచరములు కావు ఇంద్రియ సంనిర్వృత్య తో, ప్రత్యక్ష జ్ఞానము కలుగదు. యోగి ప్రత్యక్ష ప్రమాణము లేదు. ఏలన, ఇంద్రియ ద్వారమున సర్వ విషయ జ్ఞానము దాని గిరి సాధ్యము కాదు అంతఃకరణ మన్నియు చూడగల దనక, ఇంద్రియ వలన ప్రయోజన మేమి? అత్యంత శీఘ్రకృత మనోస్పృశ్త గాఢా విశదాభాసము సాధ్యమే కాని, తద్వారా శబ్ద రుచి రుచి రింద్రియ గ్రాహ్యము కాదు. ఇంద్రియ నిరపేక్షముగ విషయ జ్ఞానము కలుగదు. కాన, సర్వజ్ఞత్వ మసాధ్యము - అగ్రాహ్యము - సురక్షితము. ఇంద్రియావిషయము - సర్వజ్ఞుడగు ఈశ్వరుడు దానిని ప్రమాణ సాధ్యుడు కాదు. ఈశ్వరుడు మరిదృశ్యస్థుడు బంధితుడు అని భావన ఉన్నచో - ఈశ్వర సహచర మగు కారణ బ్రహ్మజ్ఞానము లేనందున ఈశ్వర స్వీయ మనుమాన సాధ్యము కాదు.

యామన దర్శనము

యామునాచార్యులు న్యాయ పద్ధతి ననుసరించి, ప్రపంచము కార్య మనియు, విజ్ఞానవస్తువులు సామగ్రీ జ్ఞాత యగు కర్తచే సృష్టింపఁబడిన దనియు, సామగ్రీ మహర్షి ధర్మ జ్ఞానము గల సర్వేశ్వరుడు మానవ జాతిని సృష్టించి, వారికి తగిన యనుభూతులనే కలుగఁజేయును. సంకల్ప మూర్తియు సే ప్రపంచమును ప్రవర్తింపఁ జేయును. అనంత శక్తి నుండును. - విభావ విజ్ఞాన ఖనియు కాకున్న, ఈ బ్రహ్మాండ భాండము నెట్లు సృష్టింపఁగలఁడు? భగవంతునకు శరీరము లేదు. మనో సంకల్ప మూర్తియు సర్వహించును.

శాంకరీయులు 'బ్రహ్మ సత్యం జగ న్మిథ్యా' అనుటయే జౌప నివద హృదయ మనిరి. 'బ్రహ్మ యొక్కఁడే ఉన్నాడు.' అనఁగా -

‘జగత్తు మిథ్య’ అని యర్థము కాదని యాముస వ్యాఖ్యానము. దాని యర్థ మేమన, ఈశ్వరునిచేటి వస్తువు మఱి యొకటి లేదనియే. ‘సూర్యుడు ఉన్నాడు’ అనిగా - సూర్య కిరణములు లేవని భావము కాదు. ఆ యుపనిషద్ వ్యాఖ్యానముల యర్థ మేమన, అగ్నినుండి విస్ఫులింగములవలె ప్రపంచము బ్రహ్మ సముద్భూత మనియే. ప్రపంచము మిథ్య యనున, అనుభవము మిథ్య యగును. భేద తిక్కార వాదము నిరుపయోగము. భేదములు, సంబంధములు అనుభవ సిద్ధములు. నీల వర్ణము, ఉత్పలము (కలువ పూవు) చూతుము. నీల వర్ణము గల దని గ్రహించుట. ప్రపంచము, జీవకోటి, జావనివద మగు ఉపదేశానుసారముగ భగవంతుని యందు అవినాభావ సంబంధము గలవి యని భావించవచ్చును. ఇది సముచితము కూడ. బ్రహ్మాతర మగు సర్వము సేవాశే మగు వాదముకంటె నిది యుక్త తరము. నిర్విశేష చిత్తాబ్రహ్మ మనంగతము వైయక్తిక సుఖ దుఃఖానుభవములు భిన్నములకదా! చిన్మాత్ర బ్రహ్మ యొక్కటే సత్యమైనచో - అట్టి వస్తువును సర్వదా యుగప ద్భావ సమానములు కావలయును - అచైతన్యము నచ్చి దానంద స్వరూప మని చెప్పదురు. ఈ త్రివిధ స్వరూప మంగీకరింపబడినచో - శాంకరా ద్వైతము మటుమాయ మగును. ‘ఇవి వేరేరు గుణములు కావు’ అన్నచో అందును సాధ్యము కాదు. ఆనందము, చిత్తు ఒకటి యగునా? అనినచో, చిత్తు కేంద్రముగ నుండుట అనుభవము. కనుక, శాంకరాద్వైతము న్యాయాచ్యుతము - త్కోప క్షమము కాదు. మనకు గల బాహ్య వత్స కాదిని నంద్రైవి - నిజమైనవి - బాహ్య ప్రపంచమును సత్యముగ నూహించునంద్రైవి యున్నవి. పరిదృశ్యమాన ప్రపంచమును మిథ్య కాదు - నిజము ఇది అనుభవ సిద్ధము.

ఇట్లు యాముస వర్ణనమున నంది త్వచల్లసితము లగు ఆత్మలు, సర్వజ్ఞ - సర్వశక్తి యుక్తుడగు ఈశ్వరుడు, పరిదృశ్య

మాన భేదయుక్త బాహ్య విశ్వము నిరూపించబడినది. ఈ తత్త్వ త్రయము సత్యము, ప్రపంచము ఈశ్వరునుండి విస్ఫులింగములవలె వెల్వడిన దని చెప్పవచ్చును. ఇది యామునులచే దిజ్ఞాత్రముగ నూచితము.

న్యాయ దర్శనానుసారముగ, ఈశ్వరుఁ డీ యనంత చరాచర విశ్వ సప్త యని యామునులు భావించిరి. ఈశ్వర ప్రపంచ సంబంధ విషయమున తమ 'ఆగమ ప్రామాణ్యము' నందును, 'సిద్ధి త్రయము' నందును యామునులు న్యాయ దర్శనానుసారముగ సిద్ధాంతీకరించిరి. ప్రపంచ - ఈశ్వర తత్త్వములు రెండును సత్యములే. సిద్ధి త్రయము నందలి యామున ప్రతిపాదిత మగు ముఖ్య సిద్ధాంతము ఆత్మ - స్వీయ సంవి త్వముల్ల సిత మని స్థాపించుటయే. బాహ్య ప్రపంచ సత్యత్వము, ఈశ్వరాస్తీత్వము పూర్వ దర్శనములందీ కూడ అంగీకరింపబడినది. ప్రపంచము సత్య మని యామునులు నిరూపించిరి. నైయాయకుల నిరవయవాణువుల సత్త్వమును యామును లంగీకరింపలేదు. గవాక్ష మార్గ ప్రతిష్ఠా గథ స్త్రీ కిరణాంతర్గత వాయుపథ గామి యగు త్రన రేణువు సూక్ష్మ తమము అని యామున నుతము.

తమ ఆగమ ప్రామాణ్యమున యామునులు - పాంచరాత్ర సంహిత నారాయణ ప్రోక్షము గాన, వేద తుల్య మగు ప్రామాణిక గ్రంథ మని స్థాపించిరి. విష్ణువు - లేక, వాసుదేవుఁడు పరబ్రహ్మగా వేదములందును పురుష శూక్తమునందును ప్రశంసితపఁబడినాఁడు. శైవుల పాశుపత తంత్రముల్ల అనైదికము. పాశుపత తంత్రమునకును, పాంచరాత్రమునకును సామ్యము మృగ్యము.

ప్రతివాదములను శమింపఁజేయుటకు యామునులు తమ సిద్ధి త్రయమున ముఖ్యముగ తర్క శాస్త్ర పద్ధతినే యవలంబించిరి. ఆగమ ప్రామాణ్యమున యామునులు - సాత్త్విక, రాజస్విక సంహిత

లందు విశదీకృత సగు పాంచరాత్రము జన్మైదిక మను అద్వైత వాదములు ఖండించిరి. నారాయణ ప్రోక్షణుల పాంచరాత్రము వేదాంత సార మని నిర్వచించిరి. 'పాంచరాత్రస్య స్వత్స్వస్య వక్తా నారాయణ స్వయమ్' (పాంచరాత్ర శాస్త్రుడు సాక్షాత్తుగా భగవత్స్మభోధత మైనది) అని గదా శాస్త్ర ప్రవచాణము! సూత్రకారాభి మతము పాంచరాత్ర మనియు, మహా భా తి ప చమ వేదమున సూత్ర కారునిచే ప్రశంసించబడిన దనియు యామునిలు నిరూపించిరి. వాసు దేవుడే పరబ్రహ్మ యనియు, భక్తు సగుణోపాసన కా వాసు దేవుడే విషయ మనియు సాత్త్విక పద్ధతిని బోధించు పాంచరాత్రము వేదాంతమును జీవితమున కన్వయించజేయుచున్నది. 'ధీబంట్' (Thibant) అను విద్వాంసుడగు స్మృతికారుడు రెండవ అధ్యాయము నందలి శాస్త్ర వాదమున వైదిక నామము పాంచరాత్ర ప్రతిష్ఠా పదముతో భరత వాక్యము కలెక్కి పూర్ణించినాడు. పాంచరాత్రము నారాయణీయమున నుట్టించి పలుకెనది. ఉత్పలుని 'స్వాంద్ర ప్రదీపిక' - పదవ శతాబ్దమునకు దింపి గంధము. ఇది ప్రప్రథమముగ యామునిలచే సూచిత మైనది. యామునిలు భక్తి విషయిక మగు దాన్య భావమును బోధించిరి. ఇది స్మృతి రత్నమున విశద మగును.

ఈ రీతిగా యామున ముసీద్రులు - 'భక్తి ప్రపత్తులే భవ తారక మార్గము' అని ముక్త కలరమున బోధించుచు, విశిష్టాద్వైత సిద్ధాంతమును సంస్థాపించి, క్రీ. శ. 1047 లో పరమపదించిరి.

ఆచార్య గుణానుభవము

అనేక ప్రాథ ప్రబంధ నిర్మాతలు - ఆధ్వర్యణీయతములు సగు భగవత్ ద్యామున పాదులు - శ్రీభావ కావ్య లగు రామానుజులకు పరమ గురువులు. చిదచీకీశ్వర స్వరూప సహపణముచే జగత్ప్రయీ

వర్జితాణ కృత పరికరు లగు అట్టి శ్రీమద్రామానుజులు - గురుస్మృతి సూచకముగా వేదార్థసంగ్రహారంభమున నిట్లు సంస్మరణ మొనరించిరి :-

“పరబ్రహ్మైవాజ్ఞం భ్రమ పరిగతం సంసరతి తత్
వరోపాధ్యాపీధం వివశ మపశ స్యాత్పద మితి
శ్రుతి న్యాయోపేతం జగతి వితతం మోహన మిదం
తమో యేనోపాస్తం స హి విజయతే యామున మునిః.”

అద్వైత పరబ్రహ్మము మాయావచ్చిన్నమై, సాసార దశను పొందును. ఇతరోపాధుల (Lemeting adjuncts)చే అవిచ్చిన్నమగును. స్వవశము కాదు అశుభములకు వుట్టినిల్లుగును. నిఖిల హేయ ప్రత్యసీకము కాదు ఇట్టి న్యాయోపేతము - తర్కాననుగృహీతమునగు అద్వైత మాయావాద తమము ఏ యామున భాస్కరునిచే పారద్రోలబడినదో, అట్టి యామునులకు విజయ మగుగాక !

గీతా భాష్యమున -

“య త్పాదాంబోరుహ ధ్యాన విధ్యస్తా శేష కల్పషమ్
వస్తుతా ముపయాతోఽహం యామునేయం నమామి తమ్.”

ఏ శ్రీకృష్ణ పాదకుల ధ్యానముచే పీత సామ్రాజ్యమై, స్వస్వ రూపము నారసి, వస్తు తత్త్వము నందితినో, అట్టి శ్రీకృష్ణ పరమాత్మకు ప్రీతిపాత్రు లగు యామునాచార్యులకు ‘మొక్కేద’ నని, పరమ గురు నమస్కార పూర్వక నగు మంగళ శ్లోకము రచించిరి.

కవితార్కిక కేసరులు అష్టోత్తర శత ప్రబంధ నిర్మాతలు నగు శ్రీ వేదాంత దేశికులు తమ ‘యతిరాజ న ప్రతి’ లో నొక శ్లోకమున యామునాచార్యుల నిట్లు ప్రస్తుతించిరి :-

“విగాపే యామునమునం తీర్థం సాధు బృందావనే స్థితమ్
నిరస్త జిహ్వాగ సురో యత్ర కృష్ణః కృతాదరః.”

కృష్ణ ప్రీతి పాత్రమును, నిరస్త కాళియ కాళోదర స్మర్యమును, సాధు జన నిషేవ్యమాణ బృందారణ్య మధ్యగతమును అగు యామునాంధః పూరమున సుస్మాతుండ నగుదును.

ఈ శ్లోకమునకు మఱి యొక యర్థము :-

సాధు జన రక్షకుఁడును, ఋజు మార్గ వర్తియు, శ్రీకృష్ణ ప్రీతి పాత్రుఁడును అగు యామునాచార్య గుణాంభోరాశి నవగాహనము చేయుఁ గోరెదను. ఇట శ్రీకృష్ణ ప్రీతి పాత్రుఁ డనఁగా - వ్యాఖ్యాత చక్రవర్తి యగు కృష్ణ సూరి (పెరియవాళ్ళాం బిల్వై)చే, దివ్య ప్రబంధ వ్యాఖ్యానమున ప్రస్తుతింపఁబడినాఁ డని తాత్పరము.

శ్రీ వేదాంత దేశికులే తత్త్వ ముక్తా కలాపములో -

“నాథోఽజ్ఞం ప్రపృతం బహుభి రుపరిచితం యామునేయం ప్రబోధైః
ప్రాతం సమ్యక్ గృహీంద్రైః ఇద మఖిల తమః కర్షణం దర్శనం సః”

శ్రీను న్నాథమునులచే ప్రవ ర్తింపఁజేయఁబడి, శ్రీమ ద్యామున ప్రబోధ రత్న ములచే పోషింపఁబడి, యతిసార్యభౌమ వచో రచనలచే సుసజ్జిత మయిన మన విశిష్టాద్వైత దర్శనము నిమః కర్షణమై వెలయు గాక! అని ఆకాంక్షించి యున్నారు

యామునాచార్యులు శ్రీమ గ్రంథములను అతీంద్రియార్థ సాధకములుగా - సుహృదయ | వశమనకులుగా - ముముక్షు జన జీవాతువులుగా రచించిరి. అట్టి గ్రంథ రత్నములలో నొకటి యగు సిద్ధి త్రయమును దుఃఖ త్రయ ప్రశమనార్థము విరచించిరి. ఈ గ్రంథమున, టంక - భర్తృ ప్రపంచ - భర్తృ మిత్ర - భర్తృ హరి - బ్రహ్మదత్త - శ్రీవత్సాంకుల పూర్వ పక్షము లుపన్యసింపఁబడినవి; కొన్ని న్యవస్థాపింపఁబడినవి. స్తోత్ర రత్నమున యామునలు -

“సకృదేవ ప్రపన్నాయ తవాస్మితి చ యాచతే

ఆభయం సర్వభూతేభ్యో దదా మ్మేత ద్ద్రవ్యతం మమ.”

ఒక్కసారి శరణాగతి చేసినంతనే, నీవాఁడ నని యన్నతనే సర్వప్రాణులను ఆభయ మిత్తును. ఇది నా ప్రతాపము అని ఆది కవి వాల్మీకి హృదయ నుగు శరణాగతినే ఆవిష్కరించిరి.

విష్ణు చిత్తీయము - వైష్ణవ సంకీర్తనము

'కళా ప్రహర'

డాక్టర్ : దివాకర్ల వేంకటాచార్యుని, ఎం. ఏ. (ఆనర్సు) పి హెచ్ డి.

కావ్య వైశిష్ట్యము.

ఆంధ్ర వాఙ్మయమునందలి అతి ప్రథమ గ్రంథములలో - ఆముక్తమాల్యద ఒకటి దీనిని రచించిన శ్రీకృష్ణదేవరాయలు సారస్వతమునందునలెనే వైష్ణవ మతమునందును మిక్కిలి యభిరుచిగలవాడగుటచే, ఇందు - కావ్య మహత్వ సూచికములైన లక్షణములతోపాటు, వైష్ణవ మత మహత్వ ప్రతిపాదకములైన విషయములను గూడఁ జెక్కిరియి జొప్పించెను. అనలు - విష్ణు పారమ్య ప్రతిపాదనము కొఱకే అతఁ డీ ప్రబంధమును దొరికొనె నన్నను అతి శయోక్తి ఊడడు. గోదా రంగేశ్వరుల ప్రణయ గాథ ఇందలి ప్రధాన వస్తువు. దానికి పూర్వ రంగముగా - గోదాదేవి తిండియ, పన్నిద్దరాళ్వారులలో నొకరు నగు పెరియార్వారంబడు విష్ణుచిత్తని వృత్తాంతమునూఁగూడ రాయలు వివరించెను. అందువలననే ఈ ప్రబంధమునకు 'విష్ణు చిత్తీయ' నను నాచూతరము కూడఁ గల్గింది. ఈ తిండి కూతుల కథలను జెప్పచు రాయలు - ప్రబంధ వస్త్రైక్యమునకు భంగము వాటిల్లునేమో యని శంకింపక, విష్ణు పురాణము, వరాహ పురాణము నున్నగు గ్రంథములనుండి, వైష్ణవ మహత్వ ప్రతిపాదకము లగు వృత్తాంతములను గ్రహించి, ఇందఁ జొప్పించెను. ఖండిక కేశిధ్వజోపాఖ్యానిమా, మాల దాసరి కథ, యామునా చార్య పరిత్రము ఇందు ముఖ్యములై నివి. ప్రసక్తానుబంధముగాఁ జెప్పఁబడిన ఈ యాచూతర విషయ విన్యాసముచే, ఆముక్తమాల్యద పేరునకు ప్రబంధ మయ్యెను - 'చిన్న విష్ణు పురాణమా?' యని విలసిల్లుచున్నది.

శ్రీవైష్ణవ ధర్మ ప్రబోధము

ప్రపన్నామృతమునందును, ద్రావిడ దివ్య ప్రబంధములందును, గరుడవాహన పండితుని దివ్యసూరి చరితమునందును గోదా విష్ణు చిత్తుల వృత్తాంతము లున్నవి. రాయ లా వృత్తాంతములను వాని నుండి గ్రహించి, విష్ణు పురాణమునందలి ఖండిక్య కేశిధ్వజోపాఖ్యా నమును, గురువరంపరా ప్రభావ మందలి యామునాచార్య చరిత్రను వరాహ పురాణము నందలి మాల దాసరి కథను ఎట్లొ అవకాశము కల్పించుకొని, అం దందుఁ జేర్చెను. నిజమున కీ కథల కొండిగిటితో నంత నన్నిహిత నబంధము లేకున్నను, విష్ణు పారమ్య ప్రతిపాదన మను నేకైక సూత్రము వీని నొక విధముగా సంబంధములు గావించు చున్నది. ఈ కథలలో రాయలు ప్రతిపాదించిన వైష్ణవ మత సిద్ధాంత రహస్యములు గమనార్హములు.

రాయల పాండిత్య ప్రకర్ష

రాయలు సంస్కృతిమున రచించిన నకల కథా సార సంగ్రహము, జ్ఞాన చింతామణి అను గ్రంథము లిప్పుడు లభించుట లేదు. అందు నకల కథాసార సంగ్రహము - శ్రుతి పురాణోప సంహిత లన్నియు గాలించి, అం దుండి గ్రహించిన కథలతోఁ గూడి నది జ్ఞాన చింతామణి - శ్రోత్రఘృతములు విచ్చుగ సూక్తి నైపుణితో రచింపఁబడినట్టిది. వీనిలోఁగూడ రాయలు విశిష్టాద్వైత సిద్ధాంతము లను ప్రపాదించి యుండును. ఈ గ్రంథముల స్వభావమే రాయలకు శ్రుతి స్మృతి పురాణోపపురాణములందును, వేదాంత గ్రంథము లందఱుఁ గల యభినివేశమును ప్రకటించుచున్నది. విశిష్టాద్వైత సిద్ధాంతములను వివరించు గ్రంథములను రెండు తెఱఁగులుగా విభజింపవచ్చును. అందు - వాద క్షమమై, ప్రతివాదులను జయించుట కుపయోగపడు పండితైక వేద్యమైన గ్రంథ జాల మొక తెఱఁగు.

ఉపనిషత్తులు, బ్రహ్మ సూత్రములు, భగవద్గీత, విష్ణు సహస్రనామము త ద్భాష్యములు, సిద్ధి త్రయము మున్నగునవి ఈ తెఱఁగునకుఁ జెందును. ఈ గ్రంథము లందలి సారాంశము నంతను సర్వ సుబోధక ముగా వివరించునవియు, స్వ గోష్ఠీ నిష్ఠములును - గురు పరంపరా సంప్రదాయానుగతార్థ విశేష బోధకములును - భక్తి ప్రపత్తులను, జ్ఞాన వై రాగ్యములను వృద్ధినొందించునదియు నగు బ్రావిడ దివ్య ప్రబంధములు రెండవ తెఱఁగునకుఁ జెందును. అముక్త మాల్యదను పరిశీలించినచో, రాయల కీ రెండు తెఱఁగులైన గ్రంథములతోడను విశేష పరిచయ మున్నట్లు తెలియవచ్చును. ఖండిక్య శేషిధ్వజో పాఖ్యానమువలన ఉభయ మీమాంసా యోగ శాస్త్రము లందును విష్ణుచిత్తుఁ డితర మతస్థుల నోడించు సందర్భమువలన సాంఖ్యాది దర్శనములందును రాయలకుఁ గల పాండిత్యము వెల్లడి యగుచున్నది. ఇ వన్నియు - అతఁ డూరక తెలిసికొనుటయే గాక, గ్రంథమున తేట తెల్లముగా ప్రతిపాదించుట చూడ, రాయ లందుఁ గావించిన కూలం కష పరిశ్రమ గోచరించి, పతితల నాశ్చర్యచకితులఁ గావించును.

కృతి పరిశీలనము

విష్ణుచిత్త యామునాచార్య వృత్తాంతములలో - వారు వాదము చేసి, అన్య మతావలంబుల నోడించి, అప్పటి పాండ్యరాజు లను వైష్ణవ మతావలంబులనుగా నొనరించుట సమముగా నున్నది. రాయల సందర్భమున రెండు వృత్తాంతములందును సమాన పద్యము లనే రచించెను. విష్ణు చిత్తుఁడు పాండ్య రాజునకు ఖండిక్య శేషి ధ్వజోపాఖ్యాన రూపమున యోగమునుఁగూర్చియు, భక్తి ప్రపత్తు లనుఁ గూర్చియుఁ దెల్పి, పరిణతాంతః కరుణఁ డగు నతనికి మూల మంత్ర పూర్వకముగా ద్వయ ముపదేశించి, భాగవత ప్రధాన నొన రించెను. యామునాచార్యుని వాద పటిమ కోర్వ లేక కూడిన పాపండ్

తుండము తల వంచుకొని పోగా, పాండ్యరాజు యామునాచార్యుని మాహాత్మ్యమునకు సంకోచించి, హర్షాదృఢ రహితరంగితాంతరంగుడై, భుజగ శయన చరిణ మిశేషము భక్తి వహించి, కృతార్థుడయ్యెను. ఈ విధముగా నాయరువురు పాండువులు - వైష్ణవ మత వైశిష్ట్యము నెఱింగి, ఆ చుతము నవలంబించిరి. ఇ.దుకు విష్ణుచిత్త - యామునాచార్యులు కూపిని వాద వడినుయే కారణము, విష్ణుచిత్తుడనై మత వంశీకుల సంతతి నొడిచి, బ్రహ్మ సూత్రముల చేతను, వేద వాక్యములచేతను మొదట సర్వేశ్వరుని నిరూపించి, తరువాత నా సర్వేశ్వరునకు విష్ణుత్వమును, పిమ్మట నా విష్ణుత్వమున కవ్య దివిష ద్వైతమును విశిష్టాద్వైతమును తేట తెల్లము గావించి, ప్రమాణ వాక్యముల సుదర్శించెను. సృష్టివిషయము నారాయణుడొక్కడే యుండెననియు, ఎలాసమున కేకాకీర్త్యము యుక్తము కాదని యులిండు చించిదాట్మికమైన ప్రశంసమున ప్రవేశించి, బహురూపములు దాల్చెనని ఛాందోగ్యము చిట్టమిన్నననియు, అంతరాదిత్య విద్యయును సూర్యుని చుండు పుడికీకాత్ముడు అట్ట ప్రతిసహస్రాక్షులైన బ్రహ్మ రుద్రాదుల నొక్కడు కాక, విష్ణువే యనుటకు - 'అక్షిణీ' అను ద్వితీయము ముఖ్యసాధక మనియు, నారాయణుని అక్షతిమ సచిత్కర్వరూప దివ్య విగ్రహానంత కల్యాణ గుణ ద్వైతేశ్వర్యము లావేదముచేసిన స్ఫురించుచున్న దనియు, 'అంత ర్భూమి శ్చ త త్సర్వం వ్యాప్య నారాయణః స్థితః' అని, నారాయణము శ్రీయ న్నారాయణుని యంత ర్భూమి ర్వాప్యవకత్వమును ఘోషించుచున్న దనయి, సర్వ శబ్ద సమూహమును సామూహ్య విశేష న్యాయములచే, నిర్మల నారాయణ శబ్దమునగాడే పర్యాప్తమగుచున్న దని ఆరుణంబులు నిరూపించుచున్న వనియు, ఛాందోగ్యాది ప్రాచీన సాధాగములవలన గల 'అపవత పాప్మానివో దేవ ఏకో నారాయణః' అను వాక్యము నందలి నారాయణ వచము

‘నారాయణుఁ డొక్కఁడే పరమాత్మ’ యని సూచించుచున్నదనియుఁ దెల్పి, విష్ణు చిత్తుఁడు శ్రీమ న్నారాయణుని పారమ్యమును ప్రతిపాదించెను. మఱియును అతఁడు విజ్ఞాన వృద్ధుఁడైన యింద్రుఁడు దివోదాసాత్మజుఁడైన ప్రతర్దనునికి పరమ సుదేవుఁడే చివటి చృరీరుఁడగుటయు, చేతనుఁడైన తాను జగత్కారణము గాకపోవుటయుఁ దెలిపి, తన్నే ఉపాసించుచున్న యశఃకి - ‘సూ ముపాస్య’ యని యుపదేశించుటచే బోధించె ననియు, నారాయణ శరీరములే యైనను, బ్రహ్మ రుద్రార్జున భాను బార్గవాదులు భజించుట త్రైవర్గములకేకాని, అపవర్గ కాంక్షుల కయుక్త మనియు, ‘నాతా పితా భ్రాతా నివాస శృరణం సుహృద్గతి ర్నారాయణ’ యని శ్రుత్యంతరము ననుసతము నకు నారాయణుఁడే పరాయణుని ప్రతిపాదించుచున్నదనియు తెల్పి, అట్టి సర్వేశ్వరుఁ గనుటకుఁ దగిన యోగము విశేషము చేయుటకై ఖండిక్య శిశిధ్వజోపాఖ్యానము నెఱిగించెను. యామునాచార్యుఁడరిత్రమునఁగూడ, బ్రహ్మ రుద్రాదులు నారాయణుని శరీరములే యనియు, వారిని పూజించుట నారాయణుని పూజించుటే యైనను - కొంత తారతమ్యము కల దనియు, వారిని కేవల శరీర దృష్టితో బరికించుచు, నారాయణుని వాసుదేవతాస్థితిఁ బూజింపని పూజ సాంత ఫలమై త్రిప్సవనియు చెప్పఁబడినది. యామునాచార్యుఁడును విష్ణు చిత్తుని వలె రాజ సభలో ఇతర మతస్థుల నోడించి, విష్ణు దేవుఁడే పరతత్వ మనియు ప్రతిష్ఠించెను యామునాచార్యు నట్లు వాదమునకు ప్రేరేపించినవాఁడు - శ్రీమ న్నారాయణుఁడే. పాండ్యరాజు వైష్ణవులను సామాన్య బుద్ధిఁ జూచుచు, త ద్వృత్తుల కగు సుపద్రవము నుచ్చేక్షించుచు, రక్షా విముఖుఁడై యుండుటయే అందులకు కారణము. ప్రపలకు రక్షణ శిక్షణములు రాజ ముఖమునఁ గాక, తాను సాక్షాత్కరించి చేయుట యుక్తము కాదనియు. వైష్ణవ రక్షణోపాయ రాజునకు అత్యాభిమాన ముఖ్యమునఁగాక, అస్య విధమునఁ జేకూరదనియు, ఆ యాభిముఖ్యము సువాదము వలననే కలుగు ననియుఁ

దలంచి, నారాయణుడు యామునాచార్యునకు విజయమునఁ దలంపు పుట్టించెను.

విష్ణు చిత్తుడు - యామునాచార్యుడు

విష్ణుచిత్త యామునాచార్యు లిరువురు వైష్ణవాగ్రేసరులే యైనను, వారి ప్రవృత్తి తత్త్వములం దించుక భేద మున్నది. విష్ణు చిత్తుడు వేదములనుగాని, వేదాంతమునుగాని గురు ముఖమున నధ్యయనము చేసినవాఁడు కాఁడు. మధుర కేసి, మదోస్థుత్తులైన యస్య మతస్థుల నోడించి రమ్మని చెప్ప మన్న, వారితో నాతఁడు మొర పెట్టుకొన్నట్లు, 'కాశ్రు గంధ జాత్యంధుఁడు' అయ్యును, పరమేశ్వర ప్రసాద బహు జనన కృత సుకృత ఫల రూప యగు నాచార్య కృప గుప్త దానము నిధానమును తెలిపిన గతి - ప్రకృతికంటె వరుఁ డగు పరమేశ్వరునిఁ జెలుపు, ఆత్మీయ తదీయ శేష శేషీత్వ సంబంధ మనాద్యంబుగాఁ జెలిసి, అఖర్వ నిర్వృతిం గాంచి సుఖించు పరమ యోగీంద్రుఁడు రాయలు చెప్పినట్లతఁడు - 'ఉరు శ్చందోబృంద తదంత వాగవరనా సంకాత తజ్జస్య నిష్పంద చైవత సుసంవిదా లయుఁడు.' కాంతి దాంతి వరత పరమైకాంతియై, భగవత్పరిపర్య చేయుటయే పరమ పురుషార్థ మగుట యెఱింగి, రథ చరణ మాలికా కరణ కైంకర్య మొనరించుచు, కాలము గడుపుచుండినవాఁడు. ఆతని యీ భక్తికి మెచ్చియే విష్ణు వాతనికి వాదమున విజయము కలిగించెను. వాదమున కేగు పెట్లని యాతఁడు శంకించుచున్నప్పుడు విష్ణువు - 'నీ యిశ్వయే ? మిన్నక పోవోయి. ఇంద్రులకై నీ యత్నము వల దవల నే నున్నాఁడ' నని ధైర్యము గొల్పుట యిందుకు తార్కాణము. దీనినిబట్టి, యాతనికి పాండ్యరాజ సభలోఁ గలిగిన విజయ మంతయు - శ్రీమత్సారాయణ ప్రసాద పరిబంధమే యని విదిత మగుచున్నది. అతఁడు వాద సమయమున - శ్రీశ్రీ శృతి సూత్ర సమాజమునకు ఐక కంఠము కల్పించి, విష్ణు మతము

రాధాంశము నొక్కడైనా, అది సకమేశ్వరుని యనుగ్రహమే
కారణము యామునాచార్యుడే, త్రిశేల భక్తుడగు కాండూ. 'అతఁడు
చిటుతనాడె యాచార్యుడు గాన శిష్యుడు శాస్త్రనిదన తెల్ల
కూలంకవముగా భగవంతుని వాదించి, 'అది' మాయమున విష్ణువు
చేసిన దెల్ల ననినకి వారి జయంబు, 'యవలయునును తాంపు గలిగించు
టయే. అతఁడు సాంక్ష్యరాజుతో - 'ఎవ్వఁ డీ సర్వ భూతస్థుఁ డి
తైజసగుతును | బేరేచె నొని యానతియె తెచ్చి' నని తెల్పి
యుండెను. అతఁడును పిష్ఠుచిత్తునివలెనే, శుతి స్మృతి సూత్ర సమాజ
మున కైక క. ర్థము లిచ్చి, ది, సాంఖ్యుని, అద్వైతుని, మీమాంసకుని,
పీలు వాదిని, బౌద్ధుని, శ్రుత్యుడు, దిని వాదమున నోడించి, విష్ణు
దేవుడే వగత త్వము ప్రకటింపెను. విష్ణుచిత్తుని విజయము కేవల
వరమేశ్వరానుగ్రహ మూలక మైగట్టి. యామునాచార్యునియొడను
యనుగ్రహ మున్నను, అతని ఎడమము బహు క్షేత్ర సాధిత
వైదుషీ గుంప న్యూనిగ్ మెనట్టిది. విష్ణుచిత్తుఁడు మహా భక్తుడు.
యామునాచార్యుడు మహా విఠ్ఠలుడు విష్ణువు దేవ వర్ధకిచే నిష్ఠ
చిత్తునగు శ్రీ పిల్లపురూషి, బడి ముందుముగ - సార్థకము నై న
భవనము కట్టించెను. విష్ణుచిత్తుఁడు విదయ లాభానంతర మింటి శేగి,
రత్న కాంచన మయ మైన నీవ గనమెల్ల గాంచి, ఆ నైభవ మంతయు
పుండరీకాక్షు మహానాభ బృతకాఁ దెలిసి, తొండకంటె శత గుణం
బుగా భాగవత వ్రాజాస్తవము డై యుండెను యామునాచార్యుఁడు
యావరాద్య ట్లాభిషేకము లం దిష్టై త్తత్ర కావించి, యాగ
త్యాగములతో బహు పిల్లపుం దిని, 'హా' నైభవముచే బహు
భోగోన్నతుడై, యోగ సామ్రాజ్యము మఱచి, తాకిక సామ్రాజ్య
మునం దానక్తుడై వర్తించెను. భోగ వర్తుడైన యాతని మరల
భగవ న్మార్గమునకుఁ దెచ్చుటకై సాధమున శిష్యుడై ల శ్రీరామ

మీకుడు కొంత యత్నము చేయవలసివచ్చెను. ఈ రెండు కథలను పరిశీలింపినచో - భక్తి సాధన త్యాగితమైన జ్ఞానమునకును, విద్యాధ్యయన సాధితమైన జ్ఞానమునకును గల తారతమ్యము తెలియవచ్చును. మొదటిది - నిశ్చలమును, పరిపక్వము నైనట్టిది. రెండవది - మహా లర నయ్యును, ప్రమాద నిష్ఠమైనట్టిది.

రాయల కథా కాలము - పరమార్థ తత్త్వము

రాయలు విష్ణు చిత్తునిచే పాండ్య రాజునకు జెప్పించిన ఖండిత్య కేశిన్ద్ర పాంధ్యన మొక వంక కథా కాలమునకును, వేటొక వంక పరమార్థ జ్ఞాన యోగవిద్యా రహస్యమునకును ఆలమాలమైనది. ఖండిత్యుడు కన్యకుడు. కేశిన్ద్రుడు ఘన విజ్ఞాన సంపన్నుడు. కేశిన్ద్రుడు యుద్ధమున ఖండిత్యునితోడిచి, ఆతని రాజ్యభాగము కూడ తనచే బంధించుకొని - ఫల మా కాంక్షింపక, 'గెల్తు మృత్యుని ననివ్వ బుట్టకుం డందు దన్ జా కుండ స్వతః సంచు యోగ వికల్ప జ్ఞానాశ్రయమై' ముఖానీకము లొనర్చుచుండెను. ఆతని యాగ భోజనము శాలా ప్రాంతమున మేయుచుండగా వులి మడ కొఱికి దానిని జంపి పైచెను. ఆతడు ఖండిత్యునికడ కరిగి, ప్రాయశ్చిత్తము తెలిసికొని వచ్చి, యాగము ముగించి, గురు దక్షిణ యిచ్చుటకై ఖండిత్యుని కడ కరిగెను. ఖండిత్యుని పరి జనులతనిని రాజ్యమును గురు దక్షిణగా నడుగు మని నిర్బంధించిరి. కాని, అతఁ డర్థ సాధన పరమార్థమైన వారి యుపదేశము గ్రహింపక, మహి రాజ్య సౌఖ్య మల్పానేహః పరిభోగ్య మనియు, పరమోక సుఖము శాశ్వత ము నెఱిగి, 'గురు దక్షిణగా నకల భువన స్త్రోత సంశయ మై పోవచ్చు బోధింపు' మని యడిగెను. కేశిన్ద్రుడు - ఆతఁడు విష్ణువర్ధనుని రాజ్యము నడుగక, విద్యా బోధ సర్థించు నిస్సీమై, అట్టి మొదట పరమార్థమును, పిమ్మట పునర్భవము

లేకుండఁ జేసి, బ్రహ్మ సాధర్మ్యమును పొందుచు యోగము నెఱింగించెను. ఈ సందర్భమున రాయలుఁగఁ గల అత్తజ్ఞాన సంపదయు, యోగవిద్యా పరిజ్ఞానమును సువ్యక్తము లగుచున్నవి.

‘ఆత్మ కాని దేహమున నాత్మ బుద్ధియు, అస్వంబునందు స్వత్వ బుద్ధియు, అవిద్యా మహా తరువునకు బీజములుం దేహ యజ్ఞాన వశమున సాంచ భౌతికమైన శరీరమును ఏ నిది గా కరకర మని నమ్మి, అవధి లేని భ్రాంతికి లోనై తిరుగుచుండును. ఆత్మ - పృథి వస్య ప్రేజో వా య్యాకాశములకంటె భిన్నమై వెలుగుచుండఁగా, కళే బరమునే ఆత్మగాఁ దలచుట కేవల భ్రాంతములకము. దేహోప భోగ్యములైన గృహ క్షేత్రాదులు బొందిపే కాని, ఆత్మవి కావు. పుత్ర పౌత్రాదు లాత్మ కాని దేహమునఁ బుట్టినవా లగుటచే, ఆత్మ సంబంధులు కారు. కావున, వారియందు స్వత్వ బుద్ధి తగదు. ఆత్మ దేహములు రెండును భిన్నము లగుటచే, భోగ్యాదు లాతని కలటవు. అట్లు గాక, దేహమే ఆత్మ యన్నచో - అవి దాని కంటును. మృణ్మయ దేహము మృ జ్వలాదులచే నిల్పునట్లే, భౌతి కాంగములు భౌతికములైన భోగ శయనాదులచే నిల్పబడును. దానియం దాత్మకు భోగము మృగ్యము. సంసారి పాంథుఁడు వాసని లను ధూళి కప్ప, మోహ మను శ్లేశ మలముకొన, నిహసె చిన్న లను బహు ప్రయాణములచే సంసార మార్గమున నెడతెగక తిరుంచుచుండును. అతఁడు జ్ఞాన మను సప్తాదకముచే ఆ వాసనా ధూళిని గడిగినచో, ఆ మోహ శ్రమము తొలఁగిపోవును. అప్పు డతఁడు స్వస్థుడై, అన న్యాతిశయమును - ఆబాధమునై విలసిల్లు సౌఖ్యము ననుభవించును. నీరు కలశోదరమునుండి అస్పృష్ట దహనం బయ్యు - తదీయ యోగ మున నుడికి, శబ్దోదేహాది ధర్మములు పోయినట్లు, అత్మయు - ప్రకృతి సంబంధముచే సహ మ్యానాదులకు గుటియై, ప్రాప్తిత ధర్మములు పొందుచుండును. కాని, ఆత్మ - వాని కత్యంత విలక్షణం

కును - అక్షయండునై యొప్పారును. అక్షయ శ్లోక పంక్షయం బొస
రించి, శాశ్వత సౌఖ్యం బొడంగూర్చుట... అక్షయ శ్లోక పంక్షయం బొస
యంబు లేదు' అనునది కేశిధ్వజుడు ఖండించిన కుప దేశించిన పర
మార్థ తత్వము.

ప్రవాణికోటి బంధ... మనస్సే కారణము. మనస్సు విషయ సక్తిమై బంధకరము. అర్చితము ముక్తి సంకల్పార్యును సగును. విశేష జ్ఞానముచే నమము. విషయాదుగు నుండి మరల్చి, నిశ్చేయసగునై పుష్కలహృదయమును ధ్యానింపవల యను. అట్లు ధ్యానించువాని కా బ్రహ్మము సూర్యురాయి లోహము నాకర్షించునట్లు, ఆత్మభావ మొసంగును. యమాదిక విషయమైన జీవుని ప్రయత్నమున కధీశుడైన సాత్విక మనోగతిని బ్రహ్మ సంబంధిగాఁ జేయు ప్రాథమ్యము. గునునెరుదును ఈ విశిష్ట ధర్మమున కిరవైన యోగము గలవాఁడే యెఱుఁగి. యోగి యగునాఁడు - మహా నైర్మల్య సంపాదనమునకై నిష్కామై, బ్రహ్మచర్యాదు లగు యమంబు లైదును ఆచరించును. ఈ యమ సత్యాదులు సకామము లైనచో - విశిష్ట ఫలములును, నిష్కామము లగుచో - ముక్తిదంబులు నగును. వీనిని యెఱుఁగి భక్త ముక్త సిద్ధాదు లగు నానందములం దొక దాని నవలంబించి, ప్రాణ రాయ. పును పశ మొన గించుకొనవలయును. వీనికే బ్రాహ్మయోగమున పేరు (1ది - 'న బీజ' మనియు, 'అ బీజ' మనియు రెండు విధములు బ్రహ్మ విషయ ప్రవ ణము లగు ఇంద్రియములఁ దప్పి, నోరధీయ. లు కావించుట ప్రత్యాహారము. ఇది ముహూర్తపు 10 శ, కర్తవ్యము. ప్రాణేంద్రి యముల వెళము కావించుకొఁజాలని యెఱుఁగి, యోగ సాధనము కాఁజాలదు. ప్రాణాయామముచే పవనమును, ప్రత్యాహారముచే ఇంద్రియములను వెళకరించుకొన్న పిమ్మట, యోగి - చిత్తమును శుభాధార మగు పరబ్రహ్మమున లగ్నము కానింపవలయును.

‘బ్రహ్మము పరామర భేదముల ద్వివిధంబై యుగారదును. పరమనఁగా - అమూర్తము. అపర మనఁగా - మూర్తము. ఈ రెంటిలో - పరమానిరాకా - మగునచే, ఉపాసనా శక్యముకాదు. అబ్జగర్భాదిబద్ధనికాయరూపములగు పరమము ముక్తమయ్యును, బ్రహ్మకర్మోభయములను భావించుటయునుగోచరముగూడియుండుటచే, పరిత్యాజ్యమై యుండును. సాధనని శరీర త్యాగ కాలమున నేవ్యములు కావు. సకల ప్రమాదములను విష్ణు శక్తి సమన్వితమై, ఆ విష్ణువునకు శరీరమై యుండును. అందు - కర్మ శక్తిచే జట్టబడి, అపరాఖ్యమగు ష్టేంద్రియ శక్తి - జనన ముదాది సంసార తాపము అనుభవించుచు, తత్తత్కర్మానుగుణములైన మేనలు దాల్చి, విజ్ఞాన తారతమ్యము నొందుచుండును. ఆ ష్టేంద్రియ శక్తి యుపాణతులు, వర్వత వృక్షాదు లగు స్థావరములు, సజీవులగు, భగములు, మృగములు, పక్షులు, యక్ష గంధర్వ వాగాదు, సలింపులు, ఇంద్రుడు, దక్షుడు, హిరణ్య గర్భుడు - నను వారియందు ఉత్తరోత్తరాధికమై యొప్పుచుండును. ౨. రూప శక్తి లన్నియు - విష్ణుని శరీరములు. అతఁ డిదిలత్య శక్తిచే ఆకన నట్లు అఖిల భూలములందును నిండి యుండును.’

‘అపరాఖ్య బ్రహ్మము కు ద్విత్వీయమై, పిష్టు సంచితమైన యమూర్త రూప మొందు యోగి హృద్భేద్యమై యొప్పుచుండును. ప్రాజ్ఞులు దానిని సత్యమే పేరఁ పిల్చుచుందురు. ఈ రూపమే నమస్త శక్తులగు నాశ్రయమై, విశ్వరూపముకంటె విఘ్నజ్ఞమై, సకల కల్యాణ గుణ విఘ్న తతో నొప్పి, చిద్వత్వీయ మూహత్యైమంతో ప్రకాశించుచుండును. ఆ పరబ్రహ్మమే నిజ పాలనమాచే, దేవ తిర్య జ్ఞులు ప్యాదుల నామ వ్యాపారములు గల యపరామములను జగద్ధితిమునకై కల్పించుచుండును. ఈ లీల - కర్మానుభవమునకు గాదు. అతఁడు సకల దేవ తిర్య జ్ఞునిహృద్యులందు జనించినను, దూర్భరి చేప్పిత

ములు రావణాసు లగు దుష్టుల ను న సవ్యాహతములై యతిశయిల్లును. అతనికి బద్ధ ముక్తాది రూపము లనేకములు కల్గినను, ముముక్షువు జ్ఞాన సిద్ధికై పరవాసుడేన రూపము, సంకర్షణ ప్రద్యుమ్నాని రుద్ధాది పూర్వా రూపములు, రామకృష్ణాది విభవ రూపములు మున్నగు రూపములనే విమలించవలయును. ప్రజ్వలితాగ్ని - నీరస నికుంజములను దహించు విధమున, నా పిష్టపు - యోగుల సకల కిల్బిషములు నిర్దహించును. సకల శక్త్యాత్మకుడైన ఆ పరమాత్ము నందు చిత్త నిలుపుటయే విశుద్ధ మగు ధారణ యనఁబడును. సర్వ సంగ బంధమునే చంచల మగు చిత్తమునకు త్రిభావ భావాతీతుఁ డగు నా దేవుఁడు శుభాశ్రయఁడై, ముక్తి సంపద నొసంగును. అతని కంటె భిన్నులైన ప్రహ్లాది దేవతా కర్మ యోగు లగుట సమర్థులై, చిత్తమున కవిలంబనీయులు కాఁజాలరు. నిరవిలంబమైన ధ్యానము పొందుపడదు. కావున ననంతరము ధ్యాన ధారణావిషయమై శుద్ధ మగు స్థూల సూక్ష్మపాండిత్యము గలవలయు. అది, శరణ్యుని నిభాన్యము - వికచారుణ కమలాక్షమా - మితర మండల శోభితము - కంబు కంఠము - శ్రీవత్స లాంఛితోరన్మము - నత నాభి - వళి త్రయ శాతోదరము - ఆజాగులుబి చుచ్చుజము - నది పర కరోరువు - పల్ల నాభ పద యగము - మైమ వి సము - కింబ హారంగదాది భూషితము - శంఖ చక్ర గణా శార్ఙ్గ సంకన్నము నగు యోగ్యునిను. ఆ మూర్తిని తస్మయఁ డగు యోగి - మ్రముగా నీ రేతిని ధ్యానింపవలయును. మొదట నొక్క యవయవమునే హృదయ లగ్న మగునట్లు భావించి, అది వృథమైన పిచ్చుట, నిష్పర్యాయంగమును ధ్యానింపవలయును. ఇట్టి యభ్యాసమువలన ఆ యవయవములు నడచినను, మితే కార్య మాచరించుచున్నది, ముఖస్ఫుగు జాయు నున్నచో - అట్టి సాధకుఁ

డా పరమార్థముని సామ్యముఁ బొంద, ముక్తుఁ డగును. సురాది భేద సంజనకమైన యజ్ఞానము తొలఁగిన పిదప ప్రాప్తియగు కల్యాణ గుణపరంపరచే హరికిని, యోగికిని భేదమే యుండజాలదు.'

ఈ విధముగా కేశిధ్వజుఁ ఖాడిక్యున కుపదేశించిన యోగ మార్గమును విష్ణు చిత్తుఁడు పాండ్య భూపాలుఁడగుఁ దెలిసి, 'ముముక్షువున కభోక్షజుఁ డొక్కఁడే యపాశ్రయఁబడు; అతని భజించుటయే భక్తి యోగము. దీనియందు దొక్క లోప మున్నది. నడుమ నంతరాయ మొనవినచో నది పునర్యవస్థ నొందించి, పిదప ముక్తి చేకూర్చును. అందుచే, పునఃప్రేత సంక్రామమున హరి నరున కుపదేశించిన నిరపాయ మగు శరణాగతి ధర్మమే యంతకంటెను సులభ తరమైనదని, శరణాగతి ధర్మము నుపదేశించి, అతని భాగవత ప్రథానునిఁ గావించెను. ఈ ఖాడిక్య కేశిధ్వజోపాఖ్యానము - వైష్ణవ మత పరమార్థమును, యోగవిద్యా రహస్యములను వెల్లడిచేయుచు, రాయల కందుఁ గల పరిజ్ఞానమును ప్రకటికరించుచున్నది.

విష్ణుచిత్తుఁడు పాండ్యరాజుచే వీడ్కోలు వడసి, నిజ సగరమున కరుగుచుండ, మార్గ మధ్యమున నెఱిసి విష్ణువు ప్రత్యక్ష మయ్యెను. విష్ణు చిత్తుఁడు దశావతార వర్ణన మా కావించెను. విష్ణువు సంప్రీతుఁడై, విశ్వకర్మను గాంచి, ఈ భక్త శిఖానుణి పాండ్యరాజునంగిన ధన మంతయు - భాగవత నేనగును, ఐష్ట్యాలయ నిర్మాణాదుల కును వినియోగించి, తాను రిక్తుఁడై పోవును. అందుచే, నీతని గృహమును మఱి మయమును - సార్థమును నొనరింపు' మని యాజ్ఞాపించెను. విశ్వకర్మ అట్లే కావించెను. ఇది - శ్రీ సుహా విష్ణువునకు భక్తుల యొడఁ గల పరమానుగ్రహమును విదితము చేయుచున్నది. భక్తుల బాధ్యత నంతను భగవంతుఁడే వహించుట కిది నిదర్శనము. యామునా చార్యుఁడు సామ్రాజ్య భోగ లాభముఁడై, తన పూర్వ స్థితిని మఱచి

వర్తించుచుండ, తత్త్విజాచూహ శిష్యుడైన శ్రీ పుండరీకాక్షుని శిష్యుడగు శ్రీ రామమిగ్గుడు గురి ప్రేమించె. అతనికి పూర్వ జ్ఞానము కలిగించి, ద్వయమును దేశించె. యానానాచాచ్యుని తాత యగు నాధనాని - చూలగు కొండల పాదమున బాష్ట్ర విహారునియు, భాగవతం న మగు నతనిచే నిశిష్టాద్వైతము నెకల భూత హితముగా ప్రపంచమున వెలయుగల నను విషయము నెఱింగి, అతనికి ద్వయమును దేశింపు మని తన శిష్యుడగు శ్రీ పుండరీకాక్షుడు - భోగా నక్తుడగు నతనికి సుపాయమునఁ జెలిపి, ద్వయమును దేశింపు నని తన శిష్యుడగు శ్రీ రామిగ్గునిఁ బంపెను. భాగవత వ్రతం ను లగు నా ముని శ్రేష్ఠులగు వైష్ణవ మత ప్రకారమునందుఁ గల యిద్విత శ్రద్ధ కిది నిదర్శనము.

గోదాదేవి మఢ భక్తి

గోదాదేవి భక్తి అపూర్వమునది. ఆమె శ్రీనివాసాచార్యుని వియోగము భరింపలేక చాపించిన ముపాలంభము - రమ్యాత్మి రమ్యమై, ఆమె హృద్దయమైన యనురాగ పెరివడ నొలుకఁబోయిచున్నది. పతి చెంత నున్నప్పుడే, ముగి దెవ్వడో వియోగము కలుగునేమో యను భయముచే, మంచి సమయము నొంది శరీర త్యాగ మొనరించు మహిళయే పత్నినతి యని యామె భావము. అతి వియోగ సంతాపిత యయ్యెను, ఆమె - శ్రీవిల్లిపుతూరున నుండిన పుండరీకాక్షుని నారాధనముచే శ్రీ విష్ణువును నెరలఁ బొందఁ జెలచి, ప్రాణి దినమును ప్రాతః కాలముననే లేచి, సజ గృహారామ దీప్తి కయం నను సంహిత ద్రావిడామ్నాయయై స్నాన మాచరించి, చెలికత్తె కట్టిన చెంగలవ్వు పూవు తొత్తును దను వరిణాకోరక నభిజరియు గ్రహించి, గుడి కేగి, వేదికయందు పలు ప్రుగ్గు పెట్టి భూప దీప వై వేద్యాదు లొసంగి, ప్రసక్తిగానాతరము చరణ అర్థము గొని, త త్రప్తసాద

లబ్ధమైన మూర్త్యము ధరించి, యిట్టి కరుగుచుండెను. శివప నామ - వియోగ భారముచే దైర్యము డిందు వడ, వ్రావిడ భావలో నాయదుకతి గుణ విశేషములు సంకీర్తించుచుండెను. ఆమె - దిన దిన ప్రవర్ధమాన మగు విరహాతిశయముచే చిక్కి, శల్యమయ్యెను. అండ్రియైన విష్ణుచిత్తుఁ డామె నారసి, మన్మథ వికారముల తత్త్వ మెఱుంగనివాఁ డగుటచే, అదియును ఏదో తప మనుకొనుచు, ఆమె తిను గ్లానికి దుఃఖితుడై, చివరి కొక్కనాఁడు పూజాంతిమ సమస్కరణానంతర మా నగరి వెన్నునకు తన మనో నిర్వేదము విన్నవించి, తన కూతుఁ డెఱుంగెఱింగింప వేడుకొనెను. విష్ణువు మందహాస మొనరించి, వహన సమయమున నాది వరాహము మహి మహిళ లెఱింగించిన మూల దాసరి కథ తెల్పి, గోదాదేవి - 'విప్రలంభ దంభేరితా గాధ గాధార్థ సమేత గీత రసమున' ప్రొద్దు పుచ్చుచున్న దనియు, ౯ది యొక యుత్తరు తపో విశేష మనియు నెఱింగించి, ఆమెను శ్రీరంగేశు సేవకై శ్రీరంగమునకు లోడుకొని పొమ్మని యుటచే శించెను. గోదాదేవి ప్రవర్తనమున భక్తి శృంగారములు రెండియు మిళితములై యున్నవి. ఈ ఘటమున రాయలు - ఉజ్వల శృంగారమును నర్జించిన తెఱఁగు - స్తుతి కీర్తితమై యలరారుచున్నది. ఆమె భక్తి కలరి, శ్రీరంగేశుఁడే ఆమెను వలది, తానుగా శ్రీవిల్లిపుత్రుఁడన కరిగి ఆమెను పెండ్లాడెను. భక్తుల యెడ శ్రీహరి ప్రకటించు నిరుపమాన కరుణా విలాసమున కిదియు నొక తార్కాణము.

భగవత్సామ సంకీర్తన మాహాత్మ్యము

ఆముక్తమూల్యుడయఁదలి కథలలోని కెల్ల అతి హృద్య మైనది మూల దాసరి కథ. ఇది - సంకీర్తన మాహాత్మ్యమును, భాగవతుల ప్రభావమును, శాస్త్రుంబు లెడ సద్గీతి బోధములే కాని, అచరణ

ప్రచారములు గల భక్తి కిని గల తారతమ్యమును చక్కగా బోధించుచున్నది. బ్రహ్మరాక్షసుడు మహా పండితుడు; మాల దాసరి మహా భక్తుడు. ఆ భక్తి సంపదచే మాల దాసరి సోమ శర్మకు బ్రహ్మరాక్షసత్వమును బావుటయే కాక, భాగవత శ్రీయును గలిగింపఁ జాలెను. సంకీర్తన ఫల మమేయ మని తెల్పుటయే యీ కథ పరమార్థము. అందుకొఱకే విష్ణువు విష్ణు చిత్తున కీ కథ తెలిపెను. బ్రహ్మ రాక్షసుడు తన కొక్క నాటి పాట ఫలం బిమ్మన్నను, అందు సగ మిమ్మన్నను, పాతిక పా లిమ్మన్నను - మాల దాసరి - చంచల మైన శరీరము కొఱకై, పాట ఫల మొనంగుట - కవ్వరంబు వెట్టి యుక్తు గొనుట వలె తెలివి తక్కువ యగు నని అట్టిచ్చుట కంగీ కరింపఁ డయ్యెను. మఱియు సలఁడు - కైశికీ గాన ఫలంబు తా నెఱుంగఁ డనియు, పరమేశుని ముఖోల్లాసమే ఫల మనియు, ఆ స్వామి కైంకర్యముల ఫల మిం తింఠ యని గణించు శక్తి ప్రకన్ములకు లేదనియు. అది యిం తింఠ యని తెల్పి, అందుఁ గొంత గొమ్ములుట బుధకం బనియు వివరించెను. దీనివలన, సంకీర్తన ఫల మెంత మహత్తరమో తెలియుచున్నది. 'మీ వంటి భాగవతులు బావన ల గఁ జేయరేని, మఱి గతి యేదీ మా వంటివారి కింక' నని బ్రహ్మ రాక్షసుడు పలుకుట - భాగవతుల అతిశౌక మాహాత్మ్యమును ప్రకటించుచున్నది. అతఁడు తన యెడ నయ చూపవలె నని ప్రార్థించుచు, భగవద్రామానుజులు భాగవత పరివత్తునకు మేలు కలుగవలె నను నుద్దేశముతో, రంగేశ్వర దేవాలయ గోపురం బెక్కి, గీతా చరమార్థముచ్చైస్వరమున సుచ్చరించుటయు, తరువాత సుందర జామాత్రవ తారిమును, శరకోపావతారమును దాల్చి, లోక హితమును నమ కూర్చుటయు, హయ వదన పదారాధకుడైన వేంకటనాథుఁ డను మనసి (వేదాంత దేశికుఁడు) - అగస్త్యరీయహమునకు నిర్వాణ మొనంగుటయు మాల దాసరి తెఱిగించెను. ఈ గాథలుకూడ,

భాగవతుల మహా మహిమానుభావమును వెల్లడి చేయుచున్నవి. ఈ కథయందు మూల దాసరి - తాను వామనుని భజించి, తిరిగి రావినో - జగత్సర్గస్థితిలయ కారణం డగు విష్ణువుతో మఱొక పేల్పు - సమానుఁ డగు గణించిన పాతకము చాలాదు సరి జాన చేసెను. భాగవతులకు విష్ణుపారమ్యమునఁ గల ప్రత్యయమున కిది తార్కాణము.

విష్ణు చిత్తుని మహా భాగ్యము

విష్ణుచిత్తుఁడు శ్రీ విల్లి పుత్తూరునుదలి దేవుని యుపదేశము ననుసరించి, కూఁతుతో శ్రీరంగమున కరిగెను. ఈ సందర్భమున, రాయలతఁడు శ్రీరంగేశుని భజించిన తెఱఱ గంతయు వర్ణించెను. విష్ణుచిత్తుఁడు శ్రీరంగేశుని స్తుతించిన పద్యములలో - నారాయణుని రూప గుణ మహత్త్వములు వెల్లడిచేయఁబడినవి. అతఁడు సర్వేశ్వరుఁడు, సర్వాధిపతి, అపరాధిఁడు, అపకాశుఁడు, అభేద్యుఁడు, సమస్త లోక భూమ్యాది గౌరవ వద్యుఁడు విస్తారముకలెను గరిష్ఠితి గల పరమ పురుషుఁడు. అజ శివాదికత్తు, సమస్త జగత్తును అతని యుదే ప్రభవించి, వర్తించి, డిందుచుండును. అతఁడు సమస్త భూత మయుఁడు, పరాత్పరుఁడు, పరమ యోగింద్రులు ముక్తికై సదా అతనినే భావించుచుందురు. అతనియందు సత్త్వాదిజములైన ప్రాకృత గుణముల సందడి మృగ్యము. అతఁడు సర్వ భూతములకంటెను ఆచ్యుఁడు, శుద్ధుఁడు. కళా కాష్ఠా నిమేషాది రూపమైన కాలమును సమచు నాతని దివ్య శక్తి - యింద్రియ వమూహమునకు గోచరము గాదు. అతఁడు నిర్దోషుఁడై చెలగుట నతి విశుద్ధుఁ డయి. జౌవచారిక స్పృతి బరమేశుఁడై వర్తించును. విష్ణుచిత్తుఁడు గోదాదేవిని గానక, అభిహృణ్యము చెప్పి మొఱ వెట్టఁగా - శ్రీరంగేశుఁడు భాగవత క్షోభమునకు భయపడి, ఆమె యింటిలోనే యున్నది, మఱొక్కసారి పోయి చూడు' మని సూచించెను. ఈ వృత్తాంతము - భాగవత క్షోభము భగవంతునిఁగూడ నుదలించు నను విషయమును వ్యక్తీక రించుచున్నది.

బహు విధ భక్తి నిరూపణము

ఆముక్త మాల్యద యందలి కథలలో - వలు విధములైన భక్తులు గోచరించుచున్నవి. విష్ణుచిత్తునియందు దాస్యార్చన సఖ్య భక్తులును, మాల దాసరి కథయందు మాధుర్య సత్కీర్తనాత్మ నివేదనములును, యామునాచార్యునియందు జ్ఞాన విశిష్టమైన భక్తియు గోచరించుచున్నవి. కవి - ఎడ నెడ శరణాగతి ధర్మమును గూడ ప్రసక్తికై చెప్పి, అది మోక్ష సామ్రాజ్య సంపాదనమునకు నిరపాయమైన యుపాయ మని తెలిపియున్నారు.

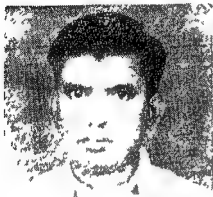
రాయల వైష్ణవ మతాభిమానము

కావ్యారంభమునఁ గావించిన యిష్ట దేవతా ప్రోతమునందే గాక, ప్రబంధమున సారటచు రాయలు తన వైష్ణవ మతాభిమానమును ప్రదర్శించినాడు. వైష్ణవ సంక్రదాయము లన్నియును ఆతఁ డెఱుంగును. 'కదలి గభీర పుష్ప పుటికా చ్చట' 'ఆ నిషా నిధి గేహ సీమ' 'వింగడం బైనట్టి ముంగిట నెలకొన్న బృందావని ప్రుగ్గ నెట్టు' 'సీరజేక్షణుఁ డప్పేళ' నిద్ర చెలిసి' మున్నగు పద్యము లిందును తార్కాణములు విష్ణుచిత్తుఁడు దేవుని యానతి శిరసా వహించి, మధుర కేగు సమయమున రాయలు - 'భక్తిఁ ద్రోవకు సాధ్య పరికరంబులు వెట్టి కట్టిన పోరి విళంగాయగములు' ఇత్యాది పద్యము లో వైష్ణవ సంచారారంభ సంభ్రమమును, సోమశర్మ వైష్ణవప్రదేశన సంకర్షణమునాడలి 'స్నిగ్ధ త్రిభాగ ముండిత శిర శ్శిఖ తోడ' అను పద్యమును, వైష్ణవ బ్రాహ్మణుని యాకృతిని, 'చమురై నతో ల్కుబు నమ్ము టెంకియ' ఇత్యాది పద్యములలో - మాల దాసరి స్వరూపమును చక్కగా వర్ణించియున్నాఁడు. ఈ విధముగా శ్రీకృష్ణ దేవరాయ లొక ప్రబంధమును రచించినను, అం దప్పటి సంప్రదాయము ననుసరించి, లొక క శృంగారమును వర్ణించుక, వస్తు సందర్భాచితముగ తాత్విక వాసనలు గుఱాళి పఁజేసి. వైష్ణవ సంక్రదాయమును, విష్ణు పారమ్యమును ప్రకటించుచు, దాని నొక ప్రబంధ రాజముగా సంతరించినాడు.

కవి పండిత పరిచయము

శ్రీ వంగవోలు అదిశేష శాస్త్రి

వీరి జననము - పింగళ సంవత్సర చైత్ర బహుళ దశమి సోమ

వారము. (17-4-1917) జన్మ

స్థానము - నాగండ్ల. ప్రకాశము

జిల్లా. వీరు చీరాల మునిసిపల్

హైస్కూలులో స్కూలు ఫె నలు

వఱకు విద్యాభ్యాసము గావించిరి.

స్వయం కృషితో - మదరాసు

విశ్వ విద్యాలయ విద్యాన్, ఆంధ్ర

విశ్వ విద్యాలయమున బి. ఏ;

బి. యడి, కాశీ విశ్వ విద్యా

లయమున ఎం. ఏ. (ఇం గ్లీ మ)

డిగ్రీలు పొంది, జిల్లా పెరిషత్తు - ఉన్నత పాఠశాలలో ప్రధా

నాంధ్రోపాధ్యాయులుగా చిర కాలము పని చేసిరి. కవితా వ్యవ

సాయమును చేబట్టి, స్వగ్రామమున బాలనరస్వతి కుటీర గ్రంథ

మాలను నిర్వహించుచు, అనేక కావ్యములను రచించి, వెలువరించిరి.

అందు ముఖ్యమైనవి :- హరి స్మృతి, రామతీర్థస్వామి, ఆనంద సాగర

స్తవము, శ్రీరామ తారావలి, అభ్యుదయశ్రీ, యశోధర, మరు

త్సందేశము, నివేదనము, బ్రహ్మసంక లహరి, కళాదర్శము మున్నగునవి.

శ్రీమాన్ బిలకపాటి విజయ రాఘవాచార్యులు

వీరి జననము విరోధి కార్తీక బహుళ చవితి. (9-11-1949)

జన్మస్థానము నెల్లూరు జిల్లా -
గూడూరు (చాతామహాల
స్థానము.) జననీ జనకులు :
సమ్మారావు, లక్ష్మీకాంత
గారలు.

విజయ రాఘవాచార్యుల
వారు ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ
ములో రాజనీతి శాస్త్రమున
ఎం. ఏ, ప్రభుత్వ పాలనా

శాస్త్రమున ఎం. ఏ. పరీక్షలలో నర్వాతములుగా ఉత్తీర్ణులైరి.
సంస్కృతిములో - పోస్టు గ్రాడ్యుయేట్ డిప్లోమా సంపాదించిరి.

1972 నుండి 1976 వరకు - విజయవాడలో సున్న శాతవాహన
కళాశాలలో రాజనీతి శాస్త్రోపన్యాసములుగా, మానవీయ శాస్త్ర
విభాగాధిపతులుగా పని చేసిరి. 1976 నుండి నాగార్జున సాగర్ లో -
ఆంధ్ర ప్రదేశ్ గురుకుల కళాశాలలో పని చేయుచున్నారు.

తమ మామగారగు 'కుల తిలక' శ్రీమాన్ దూపాటి రంగ
రామానుజాచార్యులవారి ఉత్సాహ ప్రోత్సాహములతో - 'శ్రీ
వైష్ణవ సమాచార సంస్థ'ను, 'కల్యాణ కల్పవల్లి'ని స్థాపించి, కార్య
దర్శి పదవిని కడు సమర్థతతో నిర్వహించిరి.

వీరి రచన లనేకములు వృత్తికలలో ప్రచురింపబడినవి.
శాస్త్రీయ సంగీతము, స్మృత్యము, వాహిర్యము మున్నగువానియందు
వీరికి లభించి అధికము. భాగవతులతో సంబంధము కలిగియుండుటలో
వీరు ప్రత్యేకమైన ఆసక్తియును పొందుచుండురు విశిష్టాద్యైతము
పల్ల విశ్వాసము, ధార్మిక జీవనమునందు ఆసక్తి. అధ్యాపనమునందు
త్పత్తి, దివ్య క్షేత్ర సందర్శనమునందు సత్పత్తి - వీరికి సహజ
సేదములు.

శ్రీమాన్ శ్రీభాష్యం అప్పలాచార్యులు

వీరి జననము : ముందుభి నామ సంవత్సర చైత్ర శుద్ధ నవమి (8-4-1922) జననీ జనకులు : తిరువేంగళమ్మ, శ్రీనివాసాచార్యులు గారలు. విద్యాభ్యాసము : విజయ నగర సంస్కృతి కళాశాలలో 'వ్యాకరణ విద్యా ప్రవీణ', భాషా ప్రవీణ'. కాశీ - హిందూ విశ్వ విద్యాలయమున సంస్కృతములో - ఎం ఏ ఉభయ వేదాంత శిక్షణ: శ్రీమాన్ తె. కం. గోపాలాచార్యులవారి వద్ద. ఉద్యోగములు : శ్రీకాకుళము, మదరాసు, కాకినాడ రాజమండ్రి పట్టణములందలి ప్రభుత్వ కళాశాలలో సంస్కృతోపన్యాసకులు. ప్రస్తుతి నివాసము - విశాఖపట్టణము.

వీరు ఉభయ భాషలలో - ఉభయ వేదాంతములలో ఉద్బంధ పండితులు. మహా వక్తలు. దేశమున నాల్గు యెరగులలో పర్యటించి, సంప్రదాయ బద్ధములైన వివిధ విషయములపై అనేక మహోపన్యాసము లొనంగి, ఘన సన్మానములను పొందిరి. రచనలు : (1) మహా భాష్యము - పన్నశాహ్నికము (తెలుగు అనువాదము) (2) వాక్య పదీయము (తెలుగు అనువాదము - తెలుగు అకాడమి ప్రచురణము) (3) తిరుప్పావై (తెలుగు వివరణము) (4) సుందర కాండము - తత్త్వ దీపిక (తెలుగు వివరణము) (5) శ్రీ తత్త్వము - భగవత్తత్త్వము (ఉపన్యాస సంకలనము) (6) ఏడు కొండలు - ఏడు కొండలు మున్నగునవి.

శ్రీమాన్ కొమండూరు వేంకట గోపాల కృష్ణమూచార్యులు

వీరి జననము 1895. జన్మ స్థానము గుంటూరు. నిర్యాణము 1958.

ఆంధ్ర, గీర్వాణ, ఆంగ్ల, హిందీ భాషలలో వీరు మహా పండితులు. బి. ఏ. కట్టా భద్రులు. ఉభయ వేదాంత విశారదులు. సదాచార సంపన్నులు. సాహిత్య, వ్యాకరణ, అలంకార, వేదాంత శాస్త్ర నిష్ణాతులు. హయగ్రీవోపాసకులు. శ్రీ లక్ష్మీసృసింహసమారాధకులు.

ఆంధ్ర పార్వ చరిత్ర, కావ్య కుసుమాంజలి, హంస సందేశము, శ్రీకృష్ణ లీలా విలాసము, మాఘమోడము, భగవద్ గ్రామానుజ వైభవము అను పద్య కావ్య ప్రబంధములను వీరు రచించిరి వీనిలో శ్రీకృష్ణ లీలా విలాసమును ఆంధ్రాస్థాన కవిండు లగు బ్రహ్మశ్రీ - శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రిలవాడి కృతి ఇచ్చిరి. వారు వీరికి సభా ముఖమున - 'విద్య త్కవిరాజ' బిరుదమును, కాశ్మీరు శాలువను సగౌరవముగా నొనంగి సత్కరించిరి.

వీరి గద్య పద్య రచనలు - భారతి, సాహితీ, ఆంధ్ర పత్రిక మున్నగు పత్రికలలో ప్రచురింపబడినవి. ఆకాశవాణి - విజయవాడ రేడియో కేంద్రమునుండి, సాదుకా సహస్రముపై చేసిన వీరి ప్రసంగము పలువురి ప్రశంసలకు పాత్ర మైనది

శ్రీమాన్ నల్లాన్ చక్రవర్తుల కృష్ణమాచార్యులు

వీరి జననము 1924. జన్మ స్థానము జగ్గయ్యపేట. ప్రస్తుత నివాసము విజయవాడ.

వీరు సంస్కృతాంధ్ర ద్రావిడ భాషల సభ్యునిదిరి. తర్క, వ్యాకరణ, అలంకార, సంగీత శాస్త్రములను, ద్రావిడ దివ్య ప్రబంధములను అధ్యయనము చేసిరి.

‘సంగీత సాహిత్య కళానిధి’ యను బిరుదును సంపాదించిరి. విజయవాడ - ఆకాశవాణి నిలయ సంగీత విద్వాంసులుగా ప్రశస్తి గాంచిరి. వాయులీన వాదనమున చిరయశము నార్జించిరి. అనేక సమ్మానములు పొందిరి.

త్యాగరాజ చరిత్రము, నారాయణ శతకము, బిడాల మోక్షము మున్నగు వీరి తెలుగు కావ్యములును, ‘సరసింహ తాండవమ్’ అను నొక హరికథయు, భూ ప్రశంస, చంద్రకళా ఖండశీర్ష్యులు, నౌకా చరిత్రమ్, రామాయణ కథాయాం వ్యవధేశాః మొదలగు సంస్కృత కావ్యములును ముద్రణ భాగ్యమును పొందినవి. క్షేమేంద్రుని కళా విలాసమున కనువాదము, వేదాంతదేశికుల యతిరాజ సత్పతి కనువాదము, సింహావలోకనమ్ (సంస్కృతము), శ్రీనివాస కల్యాణము, రామకృష్ణ పరమహంస, వరదాభ్యుదయము (హరికథలు), విక్రనారాయణ (యక్ష గానము) మున్నగునవి ముద్రణ భాగ్యమును పొందవలసి యున్నవి.

నాట్యకళ, గానకళ మొదలగు కళాకళలలో - వీరి సంగీత సాహిత్య వ్యాసము లనేకములు ప్రకటింపఁబడినవి. త్యాగరాజు, రామదాసు, గోదాదేవి మొదలగు వీరి హరికథా కాలక్షేపములు పండిత వ్రతంసలకు పాత్రము లైనవి. ఫిడెలు వాద్యములో - ఆసేతు శీతాపలము పెద్ద పెద్ద నభలలో వీరి ప్రక్క వాద్యము, సోలో కచేరీలు అనేకములు జరిగినవి. ఆంధ్ర ప్రదేశ్ సంగీత అకాడమీ కక్షమున వీరు పెక్కు చోట్ల సంగీతమునుగూర్చి ఉపన్యాసము లొనంగిరి. 198౪ డిసెంబరులో - మద్రాసు మూజిక్ అకాడమీలో - సంగీతోత్సవమున, విద్య త్పరిషత్తులో - సంగీతమును గురించి తమిళములో ప్రసంగించి, శ్రోతల మన్ననల బడసి, ఘన సమ్మానము నందిరి.

శ్రీమాన్ కె. వి. వి. యల్. నరసింహాచార్యులు

వీరి పూర్తి పేరు - కొమాండురు వేంకట వరద లక్ష్మీనర సింహాచార్యులు. జననము 1928. జన్మ స్థానము గుంటూరు.

వీరు ఆంధ్రా యూనివర్సిటీనుండి బి. ఏ. (ఆనర్స్), ఎం. ఏ., డిగ్రీలు పొందిరి. ఎం. ఏ. లో - యూనివర్సిటీ ఫస్టుగా ఉత్తీర్ణత

నందిరి. మద్రాసు లా కాలేజీలో చదివి, బి. యల్. డిగ్రీ పొందిరి. ఆంధ్రా యూనివర్సిటీలో - ఫిలాసఫీ లెక్చరర్ గా నియమితులై సము. ఆ పదవి నధిష్ఠింపక, 1951 నుండి, గుంటూరు లో న్యాయవాద వృత్తి నవలంబించి, లా ప్రాక్టీసు చేయుచు - పేరు ప్రఖ్యాతి గాంచిరి.

వీరు - తండ్రిగా రగు శ్రీమాన్ 'విద్య త్కవిరాజ' - కొమాండురు వేంకట గోపాల కృష్ణమాచార్యులవారి వద్ద సంస్కృత సాహిత్యమును, విశిష్టాద్వైత వేదాంతమును, ఆంధ్రాయూనివర్సిటీలో - ప్రొఫెసర్ : డైరెక్టరనేన్, ఎం. ఏ. పి. హెచ్. డి. డి. లిట్. వారి వద్ద అద్వైత వేదాంతమును అభ్యసించిరి. ఆంధ్ర, ఆంగ్ల, సంస్కృత విద్వాంసులుగా విఖ్యాతి పొందిరి. చార్యాక, బౌద్ధ జైన, సాంఖ్య దర్శనములను గురించి గ్రంథములు వ్రాసిరి. ఈ గ్రంథములు ముద్రణ భాగ్యమును పొందవలసి యున్నవి.

వీరు హిందూ లా కు సంబంధించిన వ్యాసము అనేకములు వ్రాసిరి. అవి - లా బర్న్సులో ప్రచురితములై, పలువురిచే ప్రామాణికములుగా పరిగణించబడినవి.

వీరు - నాగార్జున యూనివర్సిటీలోను, ఏ. సి. కాలేజీలోను పాఠ్యులై లా లెక్చరర్ గా కొంత కాలము పని చేసిరి. అనేక సభలలో వివిధ విషయములపై ప్రసంగించిరి. ఆంధ్ర ప్రదేశ్ శాస్త్రాన కవి వరేణ్యులగు మధ్వశ్రీ - కాశీ కృష్ణాచార్యులవారిచే 'బాల విప్లవ త్కవి' బిరుదమును పొందిరి.

డాక్టర్ . దివాకర్ల వేంకటాచార్యుని

వీరి జననము 1-7-1913. జన్మ స్థానము : ఆకుపీఠపాడు. పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా. నివాసము : హైదరాబాదు - 27.

విద్యా వ్యాసంగము :- యస్. యస్. యల్. సి 1929. ఇంటర్ మీడియట్ 1931. (ఫస్టు క్లాసు.) ఎం. ఏ (ఆనర్సు) ఆంధ్రా

యూనివర్సిటీ 1937. 'నాటక పితా మహుడు' అను విషయముపై పరిశోధన. పిహెచ్. డి ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ - 1956. తెలుగు సాహిత్యము - సన్నయ భారతము వలకు పరిశోధన.

ఉద్యోగములు : విశాఖ పట్టణము నందలి ఏ.వి.యస్. కాలే

జిల్లా 1934 జూన్ నుండి, 1951 జూన్ వఱకు ఆంధ్ర భాషా శాఖాధ్యక్షులు. 1951 నుండి 1957 వఱకు ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ - ఆర్ట్స్ కాలేజిలో ఆంధ్రోపన్యాసకులు. 1957 నుండి 1964 వఱకు - ఆ కాలేజిలోనే తెలుగు రీడరు. 1964 నుండి 1973 వఱకు ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ తెలుగు ప్రొఫెసరు, ఆంధ్రభాషాధ్యక్షులు. 1973 నుండి 1974 వఱకు ఆ యూనివర్సిటీలోనే ఆసరరీ ప్రొఫెసర్. 1975 నుండి 1979 వఱకు యు. జి. సి. ప్రొఫెసర్.

చిరుదులు :- (1) శ్రీ విక్రమ దేవ వర్మ మహారాజు గారిచే 'కవి భూషణ. (2) ఆంధ్ర యూనివర్సిటీ వారిచే 'కళా ప్రివార్జ.

పదవులు :- (1) ఆం ప్రి. సాహిత్య అకాడమీ విశిష్ట సభ్యులు, ఉపన్యాసకులు. (2) కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ జనరల్ కన్ఫరెన్స్ లో రెండు సార్లు సభ్యులు. (3) విశ్వనాథ వారికి 'జ్ఞాన పీఠ' బహుమతి లభించు తరుణమున, 'జ్ఞాన పీఠ' బహుమాన సలహా సంఘమునకు అధ్యక్షులు. (4) ఒకప్పుడు యూనివర్సిటీ లిస్టింగ్ లో -

బోర్డు ఆఫ్ తెలుగు స్టడీసులో సభ్యులు. (5) వీరి పర్యవేక్షణమున 14 మంది పండితులు పిహెచ్. డి. డిగ్రీలు పొందిరి

రచనలు :- పద్య కావ్యములు : (1) రాజ సంవర్ససము. (2) మధు వనము (3) కవి పరాజయము. (4) వుష్ప బాణ విలాసము. (5) తింశతి. (6) సుందర సందేశము. (7) మనో బోధ. ఛరిశోధన :- (8) ప్రాజ్ఞాన్నయ యగమ. (9) సన్నయ భారతము. (10) ఆంధ్ర నాటక పితామహుడు. (11) ఆంధ్ర వాఙ్మయ చరిత్ర. (12) సాహిత్య సోపానములు. (13) సన్నయ భట్టారకుడు. రచన గ్రంథములు, వ్యాసములు :- (14) కావ్య లహరి. (15) ప్రకృతి విషయము. (16) గురు శిష్యులు. (17) మార్గ దర్శకులు. (18) కాదంబరీ కథ. (19) కిరాతార్జునీయము. (20) రాజ రాజ. (21) వేమన యోగి. (22) వ్యాస మాల (150 వ్యాసముల సంపుటము). (23) సన్నచోడుని భాషా విశేషములు. (24) కవి త్రయము. (25) పోతన. (26) విశ్వనాథ కవి సమ్రాట్టు (27) శ్రీ విద్య గద్య రామాయణము. (28) శివ భక్తి విషయము. (29) ఆం. ప్ర. సాహిత్య అకాడమీ విశిష్ట సభ్యుల ప్రశంస. (30) అబ్దుల్ కలాం అజాద్ స్మారక సంచిక అనువాదము. (31) మళయాళ వాఙ్మయ చరిత్రకు అనువాదము. (32) బల్లేరియా చరిత్రకు అనువాదము. నాటకములు :- (33) కొముదీ మహాత్మ్యము (సంస్కృతము) (34) నాగానందము. వ్యాకరణము :- (35) సంస్కృత వ్యాకరణము. ఆంగ్లములో :- (36) Potana - Makers of Indian Literature (37) Telugu in 30 Days (38) History of Telugu Literature. సంస్కృతములో :- (39) వీరిడి సాయి సుప్రభాతము. (40) నూర్య సుప్రభాతము. ఇవియే గాక, భారతిము మొదలగు అనేక గ్రంథములను ఛరిశోధించి, పరిష్కరించి, పీఠికలు వ్రాసిరి 'శ్రీ విద్య' యను పత్రికకు, అనేక సన్మాన సంచికలకు సంపాదకత్వము వహించిరి. ఆంధ్ర ఆంగ్ల, సంస్కృత భాషలలో శతాధిక వ్యాసములు వ్రాసిరి. అయ్యవి - సాహిత్య, ధార్మిక పత్రికలలో ప్రకటింపబడినవి. ఇప్పుడు యజ్ఞార్చ్యముపై రెండు సంపుటములో వ్యాఖ్యానము వ్రాసిరి. సాహిత్య - ధార్మిక విషయములపై శతాధికములైన వీరి ప్రసంగములు ఆకాశవాణిలో ప్రసారములైనవి.

సవరణల పట్టిక

పుట	వంక్రి	తప్పు	బద్ధు
1	5	సుమనోరాధ్య	విమలాధ్య
8	11	దర్శాంబర	దిర్శాంబరం
10	4	కష	కష్ట
10	11	అనురక్తియే	అనురక్తియే
11	4	వరి	భక్తి
11	8	విద	విద్య
18	15	పేరుగా	పేర్లుగా
18	17	ట్టగును,	ట్టగును
38	28	శ్రుద్ధావ్యదశేవారము	వాద్దిశే శ్రుద్ధావారము
38	6	వాడు	వాడు
50	21	శ్లాకము	శ్లాకము
59	6	మపనులో	మనసులో
62	23	పీతే	పీతే
62	25	స్మరించు	స్మరింతు
66	28	దుఃఖవలెను	కౌఠవలెను
67	16	ఉపాసించుటయే	ఉపాసించుటయే
81	24	సదార్థమలను	సదార్థమలను
83	24	నిర్వాణ	నిర్వాణ
88	20	స్ఫులింగో	స్ఫులింగో
88	4	జిరాజిల్లు	విరాజిల్లు
95	17	నుణి	మణి
96	20	సౌలభ్య	సౌభ్యము
101	18	భజంగ	భజంగ
115	28	మచరింపుము	మచరింపుము
121	8	మనంత దీ	మనంత దీన
123	17	బడిసడి	బడిసడి

పుట	వంక్రి	తప్పు	ఒప్పు
136	10	సద్వసుయుడగు	సర్వసుయుడగు
137	18	పహ్నికణ	ఎహ్నికణ
137	23	కిచక	కిచక
138	14	శ్రీకమురైస	శ్రీకమురైవ
147	23	లితావారిము	లితావారిము
149	11	విపనారాయణుం	విప్రనారాయణుం
150	23	చేత	చేత
154	20	లిత	కలిత
153	13	లోచనా	లోచనా
157	11	నినద బుల్	ననద బుల్
157	16	దుడె	డండె
153	7	స్వైరా	స్వైరా
152	7	కూపమున	కూపమున
152	17	ర గ	రంగ
165	6	జ భారి	జంభారి
167	3	బాధలన్	బాధలన్
168	23	బంధముతో	బంధముతో
168	11	బ ధ	బంధ
170	13	శబ్ద బున	శబ్దంబున
171	22	నిష్	నిష్
172	21	మద్దోర ద	మద్దోరంద
173	18	వద్య	వద్య
174	11	పరియి పరే	పరియింపరే
176	21	సితా	సితా
176	21	పరాంకుశ	పరాంకుశ
180	18	అను	అను
181	6	పటించిరి	పరించిరి
181	7	అర్థ	అర్థ
183	3	సంతరము	సంతరము

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
183	8	నాలాయిడా	నాలాయిర
194	7	సంగీత	సంగీర
186	11	బని	జని
186	25	శి బి	శింది
189	22	వానిపద్ద	వారిపద్ద
193	18	రాజమును	రాజ్యమును
198	25	ఆ కూర	ఆ కూర
198	24	యామునాచార్యుడే	యామునాచార్యుడే
202	2	యాములు	యామునులు
202	24	మని	మని
204	7	జానము	జానము
204	25	మీమాంసకులు	మీమాంసకులు
205	14	మనుమాన	మనుమాన
208	17	మైనది	మైనది
210	1	210	210
210	11	ప్రపత్తింప	ప్రపత్తింప
211	24	యన	యన
220	8	విశేష	విశేష
224	10	యత్కంత	యత్కంత
228	19	అతిలోక	అతిలోక
227	14	అప్రకాశము	అప్రకాశము
227	22	డుపు	నడుపు

శ్రీ రామానుజ కీర్తి కాముది

అణవ బాగములో

రానున్న రచనలు

—*—

౧. శ్రీ వేంకటేశ్వర స్తుతపభాతము (తెలుగు అనువాదము)
శ్రీమాన్ ప్రతివాదిభయంకర వేదాంతాచార్యులు
౨. ఆళ్వారుల తాత్త్విక దృక్పథము
శ్రీమాన్ భనకుభరం వరదాచార్యులు
౩. శ్రీ రామానుజావతరణము
పూజ్యశ్రీ - శ్రీమన్నారాయణ రామానుజ జీయరుస్వామి
౪. శ్రీ రామానుజ యుగము - నాటి సాంఘిక పరిస్థితులు
శ్రీ గూడ సుందరరామయ్య
౫. శ్రీమద్రామానుజులు - శ్రీ వేంకటాచలము
శ్రీమాన్ టి. కె. వి. యన్. సుదర్శనాచార్యులు
౬. శ్రీ రామానుజ వాఙ్మయము - త ద్విశేషము
శ్రీమాన్ విక్రాల శేషాచార్యులు

R672
35 M84 5

